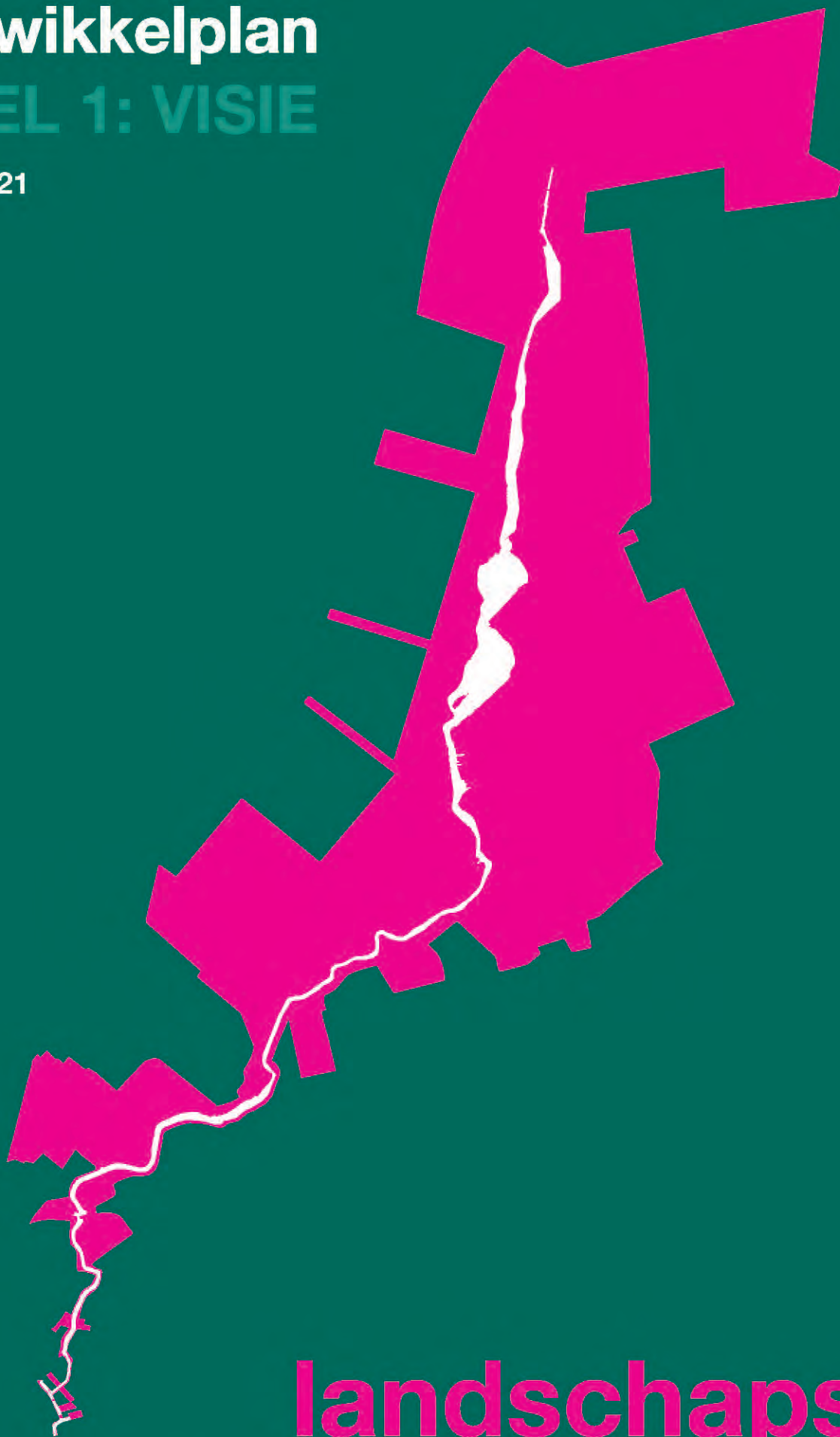

ontwikkelplan

DEEL 1: VISIE

april 2021

landschapspark

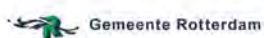
DE ROTTTE

Ontwikkelplan Landschapspark De Rotte

Deel 1: Visie

April 2021

Inhoudsopgave

1	Ruimte voor een groenblauwe toekomst!	6
2	Eén groot landschapspark met de Rotte als drager	12
3	Het raamwerk, voor samenhang en herkenbaarheid	18
	De Rotte, blauwe hartlijn van oorsprong tot dam	22
	Groenblauwe ribben verbinden mens en dier met de omgeving van het Landschapspark	30
	Alledaagse routes, speciale routes en Gastvrije Ontvangsten	34
	Heldere randen en parkentrees	38
4	Recreatie en natuur in balans	40
5	Vier landschappen met een eigen karakter	52
	De Bossen	54
	Het Waterland	58
	De Polders	62
	De Stad	66
6	Een nieuwe manier van samenwerken	70
	Colofon	74

An aerial photograph of a river winding through a lush green forest. In the background, a city skyline is visible under a cloudy sky. The entire image is overlaid with a semi-transparent teal color.

1

**Ruimte voor een
groenblauwe
toekomst!**

1

Ruimte voor een groenblauwe toekomst!

Grote veranderingen vragen om een ambitieus plan

Tot in de jaren 60 van de vorige eeuw was het landschap van de Rotte behoorlijk gaaf. Steden en dorpen lagen op afstand. Vanaf de hoger gelegen Rotteoevers keek je uit over weidse polders. Maar het landschap is door de groei van omliggende kernen, de aanleg van infrastructuur en de ontwikkeling van glastuinbouw verder ingesloten en opgedeeld geraakt. Niettemin heeft het gebied nog steeds veel kwaliteiten en charme met zijn kronkelende dijken, molens en sloten. Het is een gebied van grote contrasten. Want naast de drukke Rotte en de recreatiegebieden is op veel plekken de weidsheid van de polders nog steeds te ervaren. Ook zijn er veel waardevolle stukjes natuur en stukjes oud landschap met grote cultuurhistorische waarde. De Rotte en de Rottmeren zijn de afgelopen decennia steeds populairder geworden om te wandelen, fietsen of varen. Het is nu regelmatig enorm druk, het gebied zit op sommige plekken aan de grenzen van zijn capaciteit, ondanks het feit dat er meer recreatieve voorzieningen zijn bijgekomen en het recreatiegebied is uitgebreid.

De 'recreatiedruk' op Landschapspark De Rotte zal in de toekomst verder toenemen. Alleen al in Rotterdam komen er de komende tien jaar ca. 50.000 nieuwe woningen bij en in de provincie Zuid-Holland zelfs ca. 240.000. Nieuwe en bestaande inwoners willen dicht bij huis naar buiten om te ontspannen, te bewegen en elkaar te ontmoeten in een mooi landschap. Hun behoeften veranderen bovendien naar meer actief, meer bewegen, meer avontuurlijk. Dat brengt nieuwe wensen voor de inrichting met zich mee en door de toenemende drukte komen biodiversiteit en landschappelijke kwaliteiten verder onder druk te staan. Tegelijkertijd is de ruimte in dit deel van Nederland zeer schaars. De verleiding om een stuk van de groene ruimte te ontwikkelen als woningbouwlocatie of bedrijventerrein zal toenemen. Thema's als klimaatverandering, CO2 en stikstofproblematiek, afname biodiversiteit doen ook een claim op de ruimte. Die thema's vragen bijvoorbeeld aanpassingen aan het watersysteem, de vegetatie en het leefgebied voor dieren.

In 2030 een eigentijds en prachtig landschapspark

Wij, Recreatieschap Rottmeren, pakken de hierboven geschetste opgaven op om te zorgen dat het gebied in 2030 nog mooier, natuurlijker en meer beleefbaar is dan nu. Daar is wel wat voor nodig. We willen de deelgebieden een kwaliteitsimpuls geven en de samenhang tussen de deelgebieden verbeteren. We willen het gebied beter bereikbaar maken. En we willen de grenzen van ons Landschapspark duidelijk markeren, om het te borgen voor toekomstige generaties. Omdat de Rotte de belangrijkste identiteitsdrager is voor het gebied en een belangrijke recreatieve verbinding vormt tussen stad en landschap beschouwen we de hele Rotte als onze opgave, van oorsprong tot dam, van open polders tot binnenstad, we zien het als één groot samenhangend gebied, dat we landschapspark noemen.

Met een gezamenlijke beeldtaal, afstemming over onderhoud, gebruik en beheer. Een gemeenschappelijke basis voor alle betrokken overheden en organisaties.

Wat maakt dit gebied zo waardevol, maar ook anders dan andere groene gebieden? We noemen de vier belangrijkste waardevolle dragers van de identiteit van het landschapspark die we koesteren en versterken.

1. De **landschappelijke idylle** vlak bij de stad. Een eeuwenoud kronkelend riviertje met molens, oude dorpen met werkplaatsen en dijkhuizen, sluisjes en schapen op de dijk bevindt zich direct naast de grote stad die door de eeuwen heen is gebouwd, en nog steeds wordt gebouwd. Meer dan 100.000 inwoners kunnen hun woning of appartement uitlopen om binnen 15 minuten een landschappelijke beleving in het landschapspark te hebben. Aan de Rotte ervaar je op veel plekken de skyline van de grote stad, een contrast dat de beleving van de idylle, een groene long tussen de woonwijken, misschien nog wel versterkt. Die landschappelijke idylle willen wij behouden, bijvoorbeeld door de weilandjes langs de Rotte zoveel mogelijk open te houden en het erfgoed te koesteren.
2. De **hele Rotte in één landschapspark**. Landschapspark en Rotte zijn onafscheidelijk. De hele Rotte ligt in het landschapspark en de Rotte is tegelijkertijd de verbindende lijn van het hele park. De Rotte meandert tot diep in de stad en is een 'dansje tot in de stad', zoals de projectleider van '750 jaar Dam in de Rotte' het poëtisch uitdrukte. De Rotte als lange verbindende recreatieve en natuurlijke groenblauwe lijn is daarom een van de belangrijke uitgangspunten van dit Ontwikkelplan.
3. Een **mozaïek van landschappen**. De geschiedenis van het landschapspark (zie inzet op de volgende pagina) heeft gezorgd voor een grote verscheidenheid aan landschappen. Het meer dan duizend jaar oude meanderende veenriviertje, de veenplassen die ontstonden door de turfwinning, de weidse strakke polders die, na droogmaling, werden aangelegd en de bossen, heuvels, Zevenhuizerplas, roeibaan en paden als exponent van het naoorlogse recreatielandschap. Al die verschillende landschappen zorgen voor veel afwisseling. Niet alleen voor het oog maar ook in flora en fauna. De afwisseling, contrasten en veelkleurigheid van het mozaïeklandschap willen wij bewaren en versterken. We versterken de natuurwaarden die bij elk van die verschillende landschapstypen behoren.
4. Een **landschapspark van iedereen**. Door de nabijheid van de stedelijke gebieden met een uiteenlopende bevolkingssamenstelling en door de grote variëteit aan recreatiemogelijkheden kom je er iedereen tegen. Jong en oud, rijk en arm, hoog- en laagopgeleid. Dat is iets dat we koesteren en willen versterken. We willen het Landschapspark daarom met een maatschappelijk programma extra toegankelijk maken voor personen die

- Landschapspark De Rotte
- Groen- en recreatiegebieden in omgeving
- Waterstructuur
- Bebouwd gebied
- (Woning)bouwontwikkelingen in omgeving

5 km

er misschien minder gemakkelijk komen. We ontwikkelen een landschapspark dat past bij de groeiende dorpen en steden in de omgeving en dat past bij de behoefte van de mensen die er nu en straks wonen. In de buurt maar ook verder in de regio. Waar genoeg ruimte is voor natuur om van te kunnen genieten. Een landschapspark met een grote variatie aan activiteiten die passen in het park. Zo is er nu al een palet aan mogelijkheden voor beweging en sport. Naast wandelen en fietsen (dit zijn verreweg de meest beoefende activiteiten) accommoderen we mogelijkheden en routes voor activiteiten als paardrijden, hardlopen, snelfietsen, mountainbiken, roeien, zeilen, sloep- en kanovaren, duiken, vissen, zwemmen, strandporten, suppen en surfen, klimmen en tokkelen, golfen en schaatsen op natuurijs. Steeds zoeken we daarbij de balans met het behoud en de versterking van de natuurwaarden.

Als opmaat hiervoor markeren we in de kantlijn van dit rapport de eerste input.

We onderscheiden hierbij 1) het maken van beheer en (her)inrichtingsplannen voor de beheergebieden van het recreatieschap, 2) het ontwikkelen van inrichtingsvisies en -plannen voor nieuwe plandelen van het landschapspark, 3) het doen van onderzoek en verkenning; thematisch, b.v. op het gebied van verkeer of ecologie, of geografisch, b.v. naar de ontwikkelingsmogelijkheden van de noordelijke agrarische polders.

Het grootste gedeelte van het Landschapspark valt binnen het werkingsgebied van Recreatieschap Rottemeren. In dit gebied behartigt het recreatieschap voor de drie deelnemende gemeenten de belangen van openluchtrecreatie, natuur en landschap en ondersteunt het schap de deelnemers bij het voorbereiden en vormen van beleid, regelgeving en programma's die hiermee verband houden. Ook stelt het schap, binnen de door de raden van de drie deelnemende gemeenten gestelde kaders, zelf beleid op en voert deze uit.

Daarnaast zijn er gebieden in het Landschapspark die buiten het werkingsgebied vallen, maar die zo verbonden zijn met de Rotte dat ambities voor deze gebieden zijn meegenomen, ook al ligt de verantwoordelijkheid bij andere organisaties. Dit zijn onder andere de binnenstedelijke Rotte, de Bergse Voor- en Achterplas, Ommoordse en Terbregse Veld. Recreatieschap Rottemeren wil dat dit plan ook het plan van de partners is; dat zij zich herkennen, betrokken voelen en met het plan aan de slag gaan. Daarom is bij het opstellen van het plan intensief samengewerkt met partners als het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en de provincie Zuid-Holland. Maar ook belanghebbenden als de ondernemersvereniging De Rotte(meren), LTO en maatschappelijke organisaties als de Alliantie Groenblauwe Rotte, Natuur- en Vogelwacht Rotta, Stichting Plezierrivier en het Watersportverbond hebben hun expertise ingebracht en meegedacht over de uitwerkingen van het plan.

Het Ontwikkelplan is vooral gericht op de recreatieve en landschappelijke ontwikkelingen in het gebied. Het gaat hier immers om een Recreatieschap. Gedurende het proces naar dit ontwikkelplan is gebleken dat een belangrijk deel van het noordelijk werkingsgebied –waarvoor de provincie Zuid-Holland in 2021 een verkenning heeft laten uitvoeren- juist overwegend agrarisch zal blijven. Dit heeft ook landschappelijke waarde voor het Recreatieschap en de recreatieve beleving, maar moet in het vervolg op het Ontwikkelplan een ander pad bewandelen. In het Ontwikkelplan wordt voor die agrarische delen daarom vooral gefocust op dit vervolgproces en de betrekking van de juiste partijen. Dat zijn naast de overheden en de agrariërs bijvoorbeeld ook bewoners, partijen die belang hebben bij agrarische zaken of experts zoals rentmeesters, verkeerskundigen en agrarische experts.

Het Landschapspark is ook economisch van belang omdat agrarische en recreatieve ondernemers er hun broodwinning hebben. Met dit Ontwikkelplan willen we dat Landschapspark De Rotte tot in lengte van jaren een van de mooiste groengebieden in de regio blijft. Een groene long die een bijdrage levert aan de maatschappelijke opgave voor de maatschappelijke opgaven die er in de stedelijke omgeving liggen. En die mensen verbindt met hun natuurlijke omgeving en bijdraagt aan hun welzijn. Een kostbaar gebied waar we zuinig op zijn, een plek om te ontspannen, ontmoeten en bewegen, nu en in de toekomst.

Van kader- en koersdocument naar Ontwikkelplan en uitvoeringsplan

In 2019 stelden de raden van de drie deelnemende gemeenten aan Recreatieschap Rottemeren het kader- en koersdocument 'Ruimte voor een groenblauwe toekomst' vast. Met het Ontwikkelplan Landschapspark De Rotte vertalen we onze ambities naar concrete plannen. Nieuw is dat we de gehele Rotte beschouwen, van oorsprong tot dam. Het Ontwikkelplan is concreet genoeg om een helder beeld voor de toekomst te schetsen en geeft tegelijkertijd voldoende speelruimte voor nadere invulling en uitwerking. Het is gericht op realisatie. Het geeft inhoudelijke sturing en is een toetsingskader voor nieuwe initiatieven en projecten. De reikwijdte is 10 jaar, tot 2030, waarbij we tussentijds evalueren. Het Ontwikkelplan wordt vastgesteld door het bestuur van het Recreatieschap Rottemeren. Op basis van dit Ontwikkelplan maken we een uitvoeringsplan waarin onderzoeken en projecten worden opgenomen met planning, verantwoordelijke partijen en de wijze van bekostiging.

750 jaar ontwikkeling maken het huidige gebied

Eeuwenlang stroomde de Rotte laaggelegen tussen de uitgestrekte en soms metershoge veenkoepels die zich in duizenden jaren achter de Hollandse duinen ontwikkelden. Waar de Rotte uitmondde in de Maas ontstond rond het jaar 1000 het dorpje Rotta, nu Rotterdam. Na de aanleg van de Dam in de Rotte in 1270 waren er veel minder overstromingen vanuit de Maas waardoor de bewoning in de stad kon toenemen en in 1340 kreeg Rotterdam stadsrechten.

Het veen werd ontwaterd en in de 16e en 17e eeuw als turf opgestookt door de bewoners van de alsmaar groeiende stad. Er ontstond een uitgestrekt landschap van veenplassen. Van die veenplassen zijn de Bergse Voor- en Achterplas en de Kralingse Plas overgebleven. Bijzonder is de zichtbaarheid van de Bergse Voorplas vanaf de Rotte. Langs de Rotte groeiden dorpslinten als Terbregge, Oud Verlaat en Rotte. Stukjes herkenbaar oud veenlandschap zijn het Koornmolengat, Pekeiland, en de Bonk (klei-leemklomp). Ook rond de Zevenhuizerplas en in de Nesselolder zijn resten van het veenlandschap te zien, o.a. het Veen/de Snelle.

De plassen vormden een gevaar voor de stad door de dreiging van het water en vanwege rondzwerfende bendes in dit onherbergzame gebied. Bovendien waren er kansen om het drooggelegde land te ontginnen voor de voedselvoorziening.

Met molengangen werd het water uit de plassen opgepompt in de Rotte en in diverse ringvaarten, zoals de Landscheiding, de Ringvaart van de Zuidplaspolder en de Hennipsloot. In 1874 werden de laatste plassen drooggemalen tot de Prins Alexanderpolder.

Zo ontstond het 'omgekeerde' contrastrijke landschap met een hooggelegen lieflijk meanderende Rotte en laaggelegen rechthoekig verkavelde weidse polders. Goed herkenbaar zijn de Tweemanspolder, Polder de Wilde Venen, de Klappolder/Rottezoom en een deel van de Eendragtspolder. Molens en molenstompen getuigen van de strijd tegen het water. De unieke molenviergang in de Tweemanspolder is hiervan het icoon. Diverse verlaten (sluisjes) werden aangelegd om de peilverschillen te overwinnen. De Rotte werd een belangrijke vervoersader tussen het agrarische achterland en de stad, met het Noordplein als de belangrijkste markt. Vanaf de tweede helft van de 17e eeuw bouwen veel welgestelden een buitenplaats langs de Rotte. Voorbeelden zijn Soetendaal, Rust van Onrust, Woelwijk, den Arend en Huis te Crooswijk. Deze zijn nu, behalve in geografische aanduidingen, niet meer terug te vinden.

Na de Tweede Wereldoorlog kwam het gebied in zwang als recreatiegebied voor de brede bevolking. Als tegenhanger van de stedelijke groei wordt vanaf de jaren zestig een reeks bossparken, recreatiewateren en natuurgebieden aangelegd. Zij bepalen nu grotendeels het beeld als je het landschap van de Rotte ingaat. Hoge Bergse Bos, Lage Bergse Bos, Bleiswijkse Zoom, Bleiswijkse Fles, Zevenhuizerplas (waarvan het zand werd gebruikt voor de ondergrond van nieuwe wijken), Willem-Alexander Baan. Het zijn zelfstandige en losstaande eenheden met een eigen sfeer en inrichting.

750 jaar nadat de dam in de Rotte werd gebouwd is de Rotte veranderd in een idyllische maar vaak ook zeer drukbezochte blauwgroene ader als hart van een bonte verzameling recreatie- en agrarische gebieden, waarbij de glastuinbouw, bedrijventerreinen en woonwijken nooit ver weg zijn.

'Gezicht op de Rotte' door Charles Henri Joseph Leickert

De Rotte, Terbregge

Molenviergang

Het Hoge Bergse Bos

An aerial photograph of a landscape, likely a river delta or coastal area, showing a wide river in the foreground, agricultural fields, and a town in the distance. The entire image is overlaid with a teal color filter. A large white number '2' is positioned in the upper left corner.

2

**Eén groot
landschapspark met
de Rotte als drager**

2

Eén groot landschapspark met de Rotte als drager

Wat is dat nu eigenlijk, een landschapspark? En wat is Landschapspark De Rotte?

Een landschapspark is geen gewoon park. Het is een samenhangend landschap - in dit geval met een oppervlakte van zo'n 4000 ha - waar recreatiegebieden, natuurgebieden en agrarische gebieden onderdeel van uitmaken. Met een samenhangend recreatief netwerk en recreatieve voorzieningen. In plaats van het gebied eenduidig in te richten, zorgen de herkenbaarheid van routes en ruimtelijke dragers voor de samenhang. Ook zijn er vaak spelregels voor de recreatieve en landschappelijke ontwikkeling van het gebied.

Landschapspark De Rotte wordt een park vol afwisseling. Rijk gevarieerde bossen, weidse polders, waterrijke gebieden en stad worden verbonden door de meanderende Rotte. We willen de landschappelijke contrasten en geschiedenis van het gebied tot expressie brengen, maar er zal ook sprake zijn van stedelijke componenten. In Landschapspark De Rotte hebben de verschillende gebieden hun eigen identiteit maar tegelijk zorgen we voor een sterke samenhang. Met een overkoepelend routenetwerk, duidelijke parkentrees en randen, Gastvrije Ontvangstgebieden (combinatie van informatievoorziening, parkeren, horeca, fietsverhuur enzovoort, zie H3) en lommerrijke verbindingen met de omgeving. Zo zorgen wij dat het geheel meer is dan de som der unieke delen.

We willen een bijdrage leveren aan de regionale groenstructuur door verbindingen voor mens en dier met andere groene gebieden te verbeteren. De provincie Zuid-Holland deelt onze ambitie. De provincie wil een doorlopende 'groene dooradering' door de hele Zuidvleugel van de Randstad realiseren, met de waterstructuur als drager.

Legenda plankaart ontwikkelplan Landschapspark De Rotte

Raamwerk

De Rotte, blauwe hartlijn van oorsprong tot dam

Groenblauwe ribben

Gastvrije Ontvangst

Verbindend recreatief netwerk

Vaarnetwerk

Parkentree

Parkparel

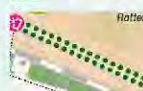
Bos als parkrand

Erfbeplanting als parkrand

Parkzone als parkrand

Laanbeplanting als parkrand

Bestaande en nieuwe natuurkernen

Vier landschappen

De Bossen

Het Waterland

De Polders

De Stad

Verbindingen met de omgeving

Verbeteren relatie dorpen, wijken en Rotte

Ecologische en recreatieve verbindingen met de omgeving

Overig

Molens

Markante bebouwing

Dorpslinten

Verlaten

Pontje

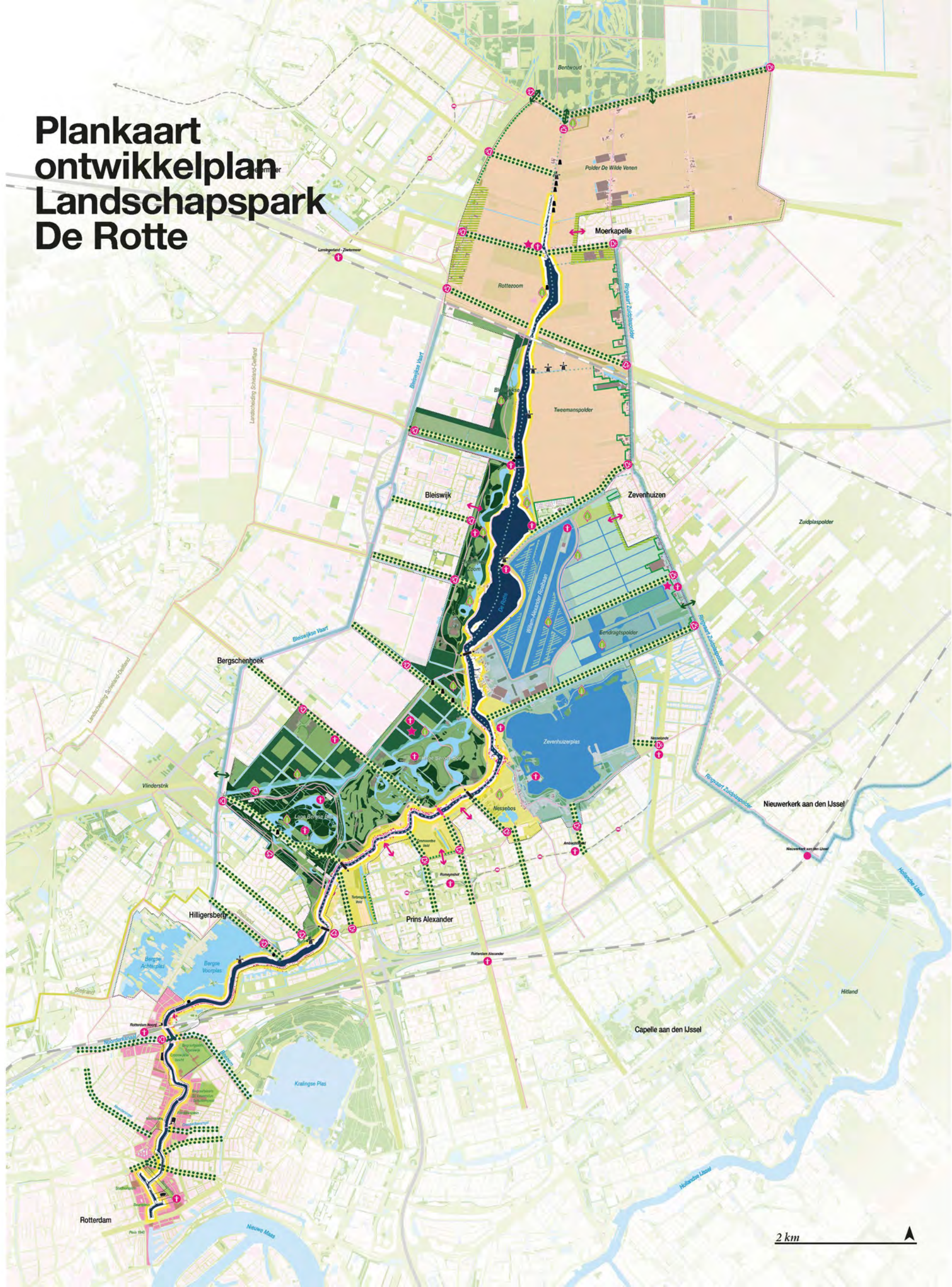

Bestaande brug/nieuwe brug

Grens landschapspark

Plankaart ontwikkelplan Landschapspark De Rotte

2 km

2

Het plan in vogelvlucht

Wat zijn de belangrijkste principes waarmee we Landschapspark De Rotte gaan ontwikkelen?

Recreatie en natuur in balans brengen

Het aantal recreanten zal de komende jaren verder toenemen en de behoeften lopen uiteen. Daarom willen we de recreatiecapaciteit van het park vergroten en het aanbod diverser maken. We willen de toegankelijkheid en netwerken verbeteren en verschillende snelheden van fietsers uit elkaar houden. We creëren ruimte voor nieuwe recreatieve attracties en zoeken mogelijkheden om horeca en attracties aan te passen aan deze tijd. Er zijn diverse natuurgebieden en -gebiedjes met bijzondere waarden die we willen vergroten en die we onderling beter willen verbinden. Dat doen we onder andere door aaneengesloten bos te maken, door samen met de agrariërs de akkernatuur te verbeteren en door een natte natuurverbinding te maken tussen Bentwoud en Zuidplaspolder waarin de bestaande natuur in de Eendragtspolder een sleutelrol speelt.

In het beheer houden we rekening met het vergroten van natuurwaarden en biodiversiteit.

De toenemende recreatiedruk vangen we op door een goede zonering in drukke en rustige gedeelten, zodat er ruimte blijft om ook de natuur te versterken en de biodiversiteit te vergroten. Zonering is ook goed vanuit de gedachte dat sommige recreanten op zoek zijn naar stilte en natuur, terwijl andere de levendigheid van een strandje, speelveld, terras of attractie zoeken. Gebiedsuitbreiding zorgt voor meer terrein voor recreatie en natuur.

De rijke geschiedenis tot expressie brengen

De kleinschalige lieflijke Rotte en de restanten van het kronkelige veenlandschap met zijn lintdorpen. De ongenaakbare openheid en rechte lijnigheid van de droogmakerijen met zijn overlaten en molens. De contrastrijke bos- en waterwerelden van de naoorlogse recreatiegebieden. Ze hebben allemaal een eigen kwaliteit die we gaan versterken en benutten om het landschapspark van de toekomst een in het verleden gewortelde identiteit te geven.

De Rotte bij het Grote Kerkplein

Ruimtelijke contrasten en zichtrelaties behouden en versterken

Doorkijkjes naar het water, besloten weilandjes in de bossen, grootse vergezichten over de polders, kleinschalige prettige stedelijke ruimtes, groene zachte kades, harde stenige kades. Op verschillende schaalniveaus is het landschapspark rijk aan grote contrasten. Die grijpen we aan om de beleving van het gebied nog spannender en interessanter te maken.

Ruimte voor ondernemerschap, vernieuwing en aanbod met kwaliteit

We willen een landschapspark waar ondernemers hun bezoekers kunnen blijven verrassen met kwaliteit en eigentijds aanbod. Waar ruimte is voor nieuwe concepten die aansluiten bij veranderende behoeften, en passend bij de identiteit van een eigentijds landschapspark.

Bestaande iconen in hun kracht zetten, nieuwe krachtige trekkers toevoegen

Beeldbepalende plekken en bouwwerken als de kleinschalige overlaten en sluisjes, de molens met de Molenviergang in de Tweemanspolder als uniek icoon, de uitkijktoren op de heuvel in het Hoge Bergse bos, de Crooswijkse bocht. Maar ook het Noordplein met de voormalige Heinekenbrouwerij en het Grotekerkplein met de Laurenskerk zijn iconen die het landschapspark identiteit geven. We gaan deze iconen versterken. Daarnaast willen we in de toekomst op geschikte plekken ruimte bieden aan nieuwe iconen.

De verbindingen tussen het landschapspark en het omgeving verbeteren

We maken het landschapspark beter bereikbaar vanuit de omliggende woonwijken door samen met de gemeenten een netwerk van routes te maken dat omliggende wijken andere groengebieden en landschapspark met elkaar verbindt.

De Rotte ter hoogte van Terbregge

We maken het landschapspark beter bereikbaar met het openbaar vervoer, door bij bestaande metro- en NS-stations Gastvrije Ontvangsten te maken met bijbehorende voorzieningen (zoals fietsverhuur) en deze via groene routes aan te sluiten op het park. Ons doel is om gezamenlijk met de OV-bedrijven en fietsverhuurders tot een integraal mobiliteitsplan te komen waar het landschapspark in is opgenomen.

We willen sluipverkeer weren en gezamenlijk met betrokken partijen goede alternatieven bieden voor de auto. Het park zal de komende jaren meer bezoekers gaan trekken, daarom willen we dat steeds meer bezoekers de auto aan de rand parkeren en verder gaan wandelen, fietsen of varen. Liever nog komen ze met de – elektrische- fiets of het openbaar vervoer.

Eenheid door aantrekkelijke randen, uitnodigende parkentrees en een parkachtig raamwerk

Met een overkoepelend routenetwerk, duidelijke parkentrees en randen, Gastvrije Ontvangsten en bijzondere kleine parken: de parkparels en lommerrijke verbindingen met de omgeving zorgen we voor een sterke samenhang. Groenblauwe ribben verbinden het landschapspark met de omgeving en ze zijn, samen met de Rotte zelf, een basis voor het routenetwerk en de herkenbaarheid van het landschapspark als geheel. Inrichtingselementen als verharding, meubilair en bewegwijzering moeten een eigen samenhangend ontwerp krijgen, waardoor het Landschapspark als eenheid wordt herkend en een eigen uitstraling krijgt. De nieuwe markeringsborden van de Rotte zijn een prachtige eerste aanzet.

Vergroten klimaatrobustheid en duurzaamheid

Klimaatverandering vraagt om aanpassingen aan het watersysteem, de vegetatie en de leefbaarheid voor mensen en dieren. In de ontwikkeling van het landschapspark spelen we hierop in. Denk hierbij aan voldoende schaduw, het verbreden van watergangen en ecologische oevers, extensief beheer, aaneensluiten van versnipperd bos en de bosopbouw verbeteren, koele routes en verfrissende zwemplekken, verbeteren waterkwaliteit. We gaan ondernemers stimuleren duurzaam te exploiteren en natuurinclusief te bouwen.

Samen werken aan het landschapspark

We ontwikkelen een maatschappelijk programma waarin we omwonenden en andere betrokkenen nog meer bij het landschapspark betrekken. Denk aan educatie, excursies, vrijwilligerswerk, culturele evenementen, voorlichting over ecologie en cultuurhistorie.

Het landschapspark wordt een stuk groter dan het huidige beheergebied van het recreatieschap. Samen met de overheden en stakeholders gaan we een nieuw samenwerkingsverband opzetten, voortbouwend op bestaande structuren, waarin we zorgen dat inrichting, beheer, ontwikkeling en onderzoek voor dit grote gebied vanuit de geest van het Ontwikkelplan en in samenhang plaatsvindt.

1 landschapspark = 4 landschappen

We werken in vier met elkaar contrasterende landschapszones aan de ontwikkeling van natuur en recreatie. Het zijn de Stadsde Rotte met aangrenzende groengebieden en openbare ruimtes als de Bergse Voor- en Achterplas, de Crooswijkse Bocht, de Begraafplaats Crooswijk, het Noordplein en de Binnenrotte. Hier vergroenen we de oevers en maken we prettige continue langzame verbindingen tussen stad en buitengebied, ook over het water. In de Bossen sluiten we de deelgebieden Hoge en Lage Bergse Bos, Hoekse Parken, Bleiswijkse Zoom en Fles beter op elkaar aan door bosontwikkeling en slim bosbeheer. In het Waterland met deelgebieden Zevenhuizerplas, Roeibaan en Eendragtspolder werken we aan een duurzame ontwikkeling van met een mix van recreatie, natuur en natuurinclusieve landbouw. In de Polders met deelgebieden Rottezoom, Polder de Wilde Venen en Tweemanspolder gaan wij samen met de provincie, de agrariërs en andere stakeholders verkennen wat een duurzame toekomst voor dit gebied kan zijn.

De weidse Rotte

3

**Het raamwerk, voor
samenhang en
herkenbaarheid**

3

Het raamwerk voor samenhang en herkenbaarheid

In Landschapspark De Rotte hebben de verschillende deelgebieden hun eigen identiteit maar tegelijk zorgen we voor een sterke samenhang. Die samenhang brengen we erin met een overkoepelend routenetwerk, duidelijke parkentrees en randen, Gastvrije Ontvangstlocaties, groenblauwe ribben en lommerrijke verbindingen met de omgeving. De Rotte zelf speelt hierbij de hoofdrol, de rivier is dé identiteitsdrager van het gebied. In dit overzicht zijn onderdelen van het ruimtelijk raamwerk weergegeven, op de volgende pagina's werken we ze verder uit.

De Rotte, blauwe hartlijn van oorsprong tot dam

Kleinschalig, historisch, romantisch, doorgaande recreatieve routes

Groenblauwe ribben verbinden mens en dier met omgeving

Herkenbaar als lanen, water, oevers, routes, verblijfsplekken

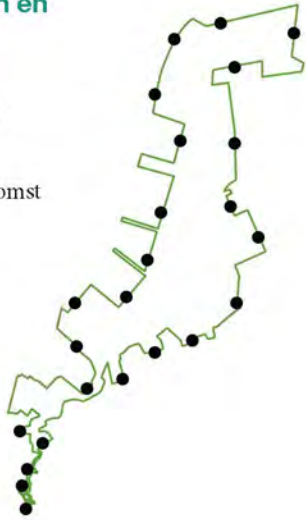
**Alledaags netwerk,
speciale routes
en Gastvrije
Ontvangsten**

Informatie, horeca,
verhuurmogelijkheden
bij OV-haltes en
parkeerplaatsen

**Heldere randen en
parkentrees**

Heldere en fraaie
begrenzing van het
landschapspark,
duidelijke binnenkomst

**Vier deelgebieden
met elk een eigen
karakter**

De Stad
De Bossen
Het Waterland
De Polders

3

De Rotte, blauwe hartlijn van oorsprong tot dam

Opeenvolging van sferen én doorlopende routes

Fietsend of wandelend langs de Rotte zijn grote sfeerverschillen te zien, van diepliggend water in de stad tot hoog boven landschap uitkijkend in de polders, van smal stroompje tot brede meren, van stenige kades tot brede rietkragen en buitenlandjes. Van dam tot oorsprong zien we het volgende:

- De binnenstedelijke Rotte met zijn stenige oevers en gesloten gevels; de lanen, singels en kades in het Oude Noorden met het Noordplein; en Crooswijk met zijn kenmerkende Crooswijkse Bocht en prachtige begraafplaats op de locatie van een voormalig landgoed.
- Na de passage onder de A20, grenzend aan De Bergse Voorplas aan de noordzijde, wordt de sfeer landschappelijk en dorps, met vergezichten over het water van de Voorplas; gevolgd door het lint van Terbregge met zijn besloten dorps karakter. Het Boterdorps Verlaat, Molen de Vier Winden en de Prinsenmolen zijn hier cultuurhistorische hoogtepunten. De recreatieve route van de Steilrand als landschappelijke verbinding naar Schie sluit hier aan op de Rotte. Na het passeren van de Irenebrug zijn eerst de dorpslinten Terbregge, Rotte en Oud Verlaat beeldbepalend. Aan de zuidoever groene delen met zicht op de open gebieden direct grenzend aan Rotterdam Alexander: Terbregse Veld, Ommoordse Veld, Nessepolder. Een reeks bijzondere plekken waar direct buiten de stad de weidsheid van het landschap voelbaar is. In sterk contrast hiermee ligt achter de bebouwde noordelijke oevers de beboste zone met het Lage en Hoge Bergse Bos.
- Ten noorden van Oud Verlaat worden dijken steeds groener en het landschap steeds opener. Bij de molenviergang in de Tweemanspolder en de oorsprong in Polder de Wilde Venen is de Rotte onderdeel van een weids landschap. Ook de Rotte zelf is hier wijder. In dit deel liggen de kenmerkende 'meren', verbredingen van de rivier. Kenmerkende cultuurhistorische en natuurplekken zijn onder andere het Bleiswijkse Verlaat, de Eendragtsmolen, het Koornmolengat en het Pekeiland.

Zeer druk gebruikt

De Rotte en haar oevers worden volop gebruikt om te wonen, te werken, te wandelen, te fietsen en te varen.

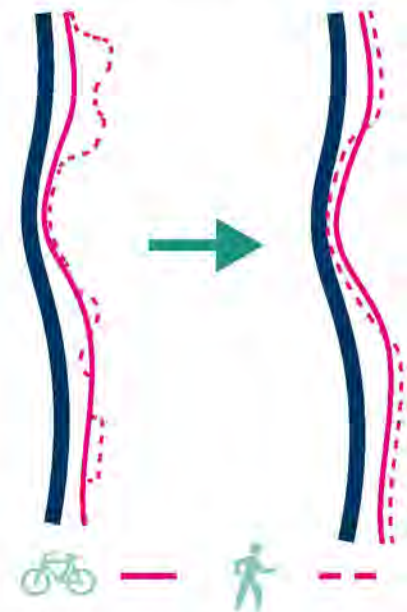
Doordat veel mensen er gebruik van maken zijn er conflicten in gebruik tussen fietsers, skaters, wandelaars en automobilisten.

Ook op het water zijn er conflicten, vaak met snel varende recreanten. Bewoners ervaren soms hinder van het intensieve recreatieve gebruik. De oevers zijn niet altijd optimaal en in samenhang ingericht; de continuïteit van wandelroutes ontbreekt soms en de snelle fietsers en langzame fietsers en skaters conflicteren met elkaar. Uit de in 2020 gehouden

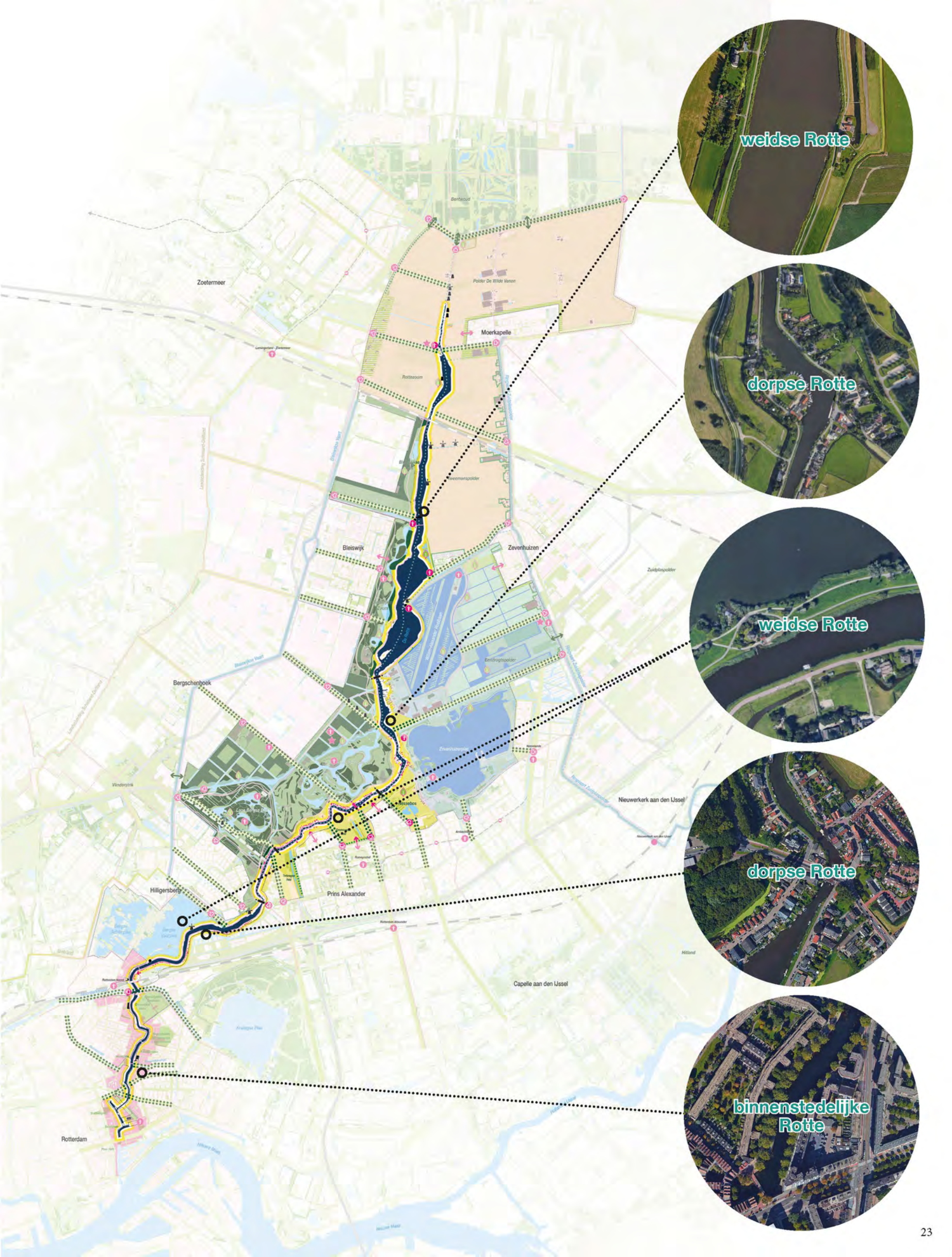
vaarenquête blijkt een tekort aan aanlegplaatsen. De Rotte is weliswaar onderdeel van het regionaal vaarnetwerk, maar er zijn kansen om verbindingen met vaarroutes in de omgeving te verbeteren.

We versterken de karakters verschillen tussen binnenstedelijke, dorps en weidse Rotte. Maar we hanteren ook een aantal principes die langs de gehele Rotte gelden. Fietser en wandelaar staan hierbij centraal

- We zien de Rotte van gevel tot gevel en van boezemsloot tot boezemsloot als ruimtelijk eenheid.
- We zorgen voor zoveel mogelijk extensief beheerde groene en openbare oevers met meerdere verblijfsplekken op de overgang water – land. Op logische plekken kan je ook een fiets of boot huren.
- Zichtrelaties tussen land en water gaan we behouden en versterken, onder andere met doorgaande routes voor wandelaars en fietsers.
- De auto wordt minder dominant en drukke knelpunten lossen we op.
- Voor racefietsers wordt een aparte snelfietsroute naast de dijken ontwikkeld waardoor het conflict tussen snelle en recreatieve fietsers op de Rottedijk vermindert.
- We handhaven bij overlast en overmatige drukte, waarbij we ervoor waken dat bewoners en de relatief grote groep rustige fietsers, wandelaars en langzame bootjes te lijden hebben onder de relatief kleine groep van snelle, versturende en/of luidruchtige recreanten. Zo nodig stellen we hiervoor nieuwe regels op, waarbij we conflicten tussen modaliteiten zoveel mogelijk beperken.

Huidige en voorgestelde situatie continue fietsroute (roze lijn) en wandelroute (roze gestippelde lijn) langs de Rotte.

weidse Rotte

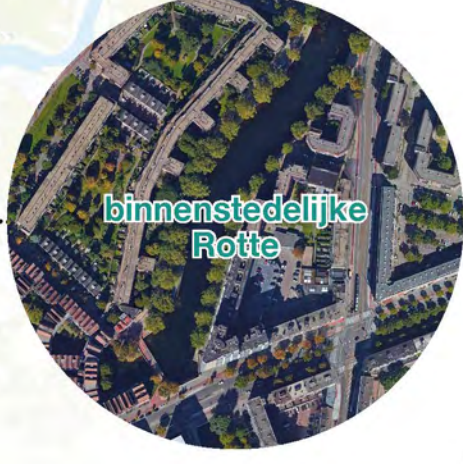
dorpse Rotte

weidse Rotte

dorpse Rotte

binnenstedelijke Rotte

3

Van dijk naar dijkzone

Het profiel van de Rotte is breder dan je in eerste instantie zou denken, het loopt van boezemsloot tot boezemsloot. Dat betekent dat op de vaak ruime binnendijkse taluds nog grote gebieden liggen die ook bij de belevingswereld van de Rotte kunnen horen. Ook zij kunnen een bijdrage leveren aan de continuïteit in beeld, routing en ecologische verbinding. Om die ecologische verbinding te optimaliseren stellen we voor om het extensieve maaibeheer dat nu al in delen van het gebied plaatsvindt, uit te breiden naar het gehele profiel. Zo krijgt de gehele Rottezone een sterkere ecologisch verbindende functie. Voor de oevers geldt het credo 'zacht waar het kan, hard waar het moet'. In de boezemlandzone is op een aantal plekken ook ruimte voor een smal, half verhard 'struinpad', waardoor een aantrekkelijk alternatief ontstaat voor het wandelen op de kades en dijken.

Ter hoogte van Ommoord ligt zo'n zone waar met een pad het Terbregse Veld, het Ommoordse veld en de Nesselolder onderling verbonden kunnen worden.

We realiseren een brugverbinding voor fietsers en voetgangers tussen het Ommoordse Veld en het Hoge Bergse Bos. Hiermee honoreren we ook de breed gekoesterde wens om voorzieningen aan beide zijden van de Rotte makkelijker en veiliger bereikbaar te maken voor fietsers en voetgangers en te zorgen dat de inwoners van Prins Alexander de Bergse Bossen gemakkelijk in hun wandelrondjes kunnen opnemen. We zorgen dat roeiers zo min mogelijk last hebben van de brug.

Reeks openbaar toegankelijke plekken aan het water, als schakels tussen land en water

Fietsend, wandelend en varend langs en over de Rotte is het prettig om even te kunnen stoppen om van het uitzicht te genieten. In de in 2020 door het recreatieschap gehouden vaarenquête blijkt een tekort aan aanlegplaatsen. Kijkend naar de kaart blijkt dat het aantal aanlegmogelijkheden en verblijfsplekken aan het water in het noordelijk deel, ter hoogte van de groene dijken, behoorlijk groot is. Hier zijn nieuwe plekken niet nodig, maar is een verbijzondering en vergroting van een enkele plek gewenst. Ter hoogte van de bebouwde kades, in het deel van de Rotte dat het drukst bevaren wordt, overheersen de particuliere steigers en het aantal openbare aanlegplekken is daar behoorlijk beperkt. Wij gaan daarom terughoudend om met nieuwe private steigers in de Rotte om de oevers zoveel mogelijk open te houden, rekening te houden met oevernatuur, doorzichten en openbaarheid. Voor de aanleg van een enkele openbare aanlegplaats is het in dit gebied ook woekeren met de ruimte.

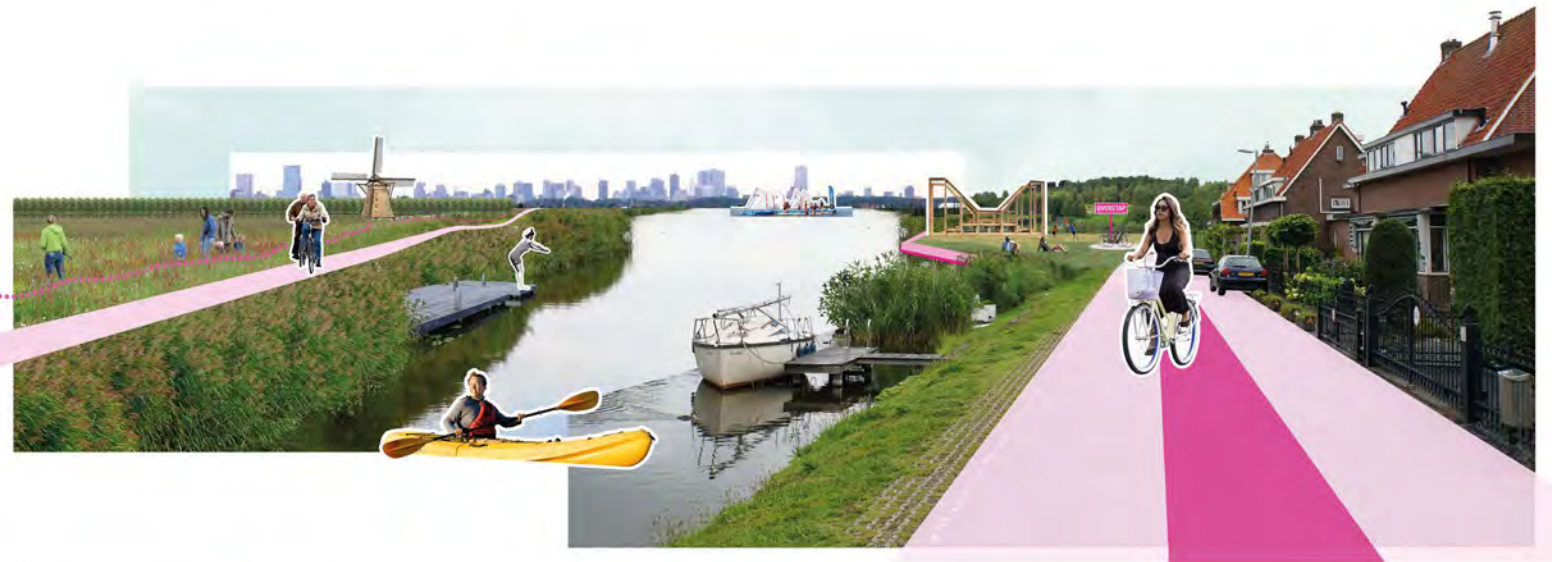
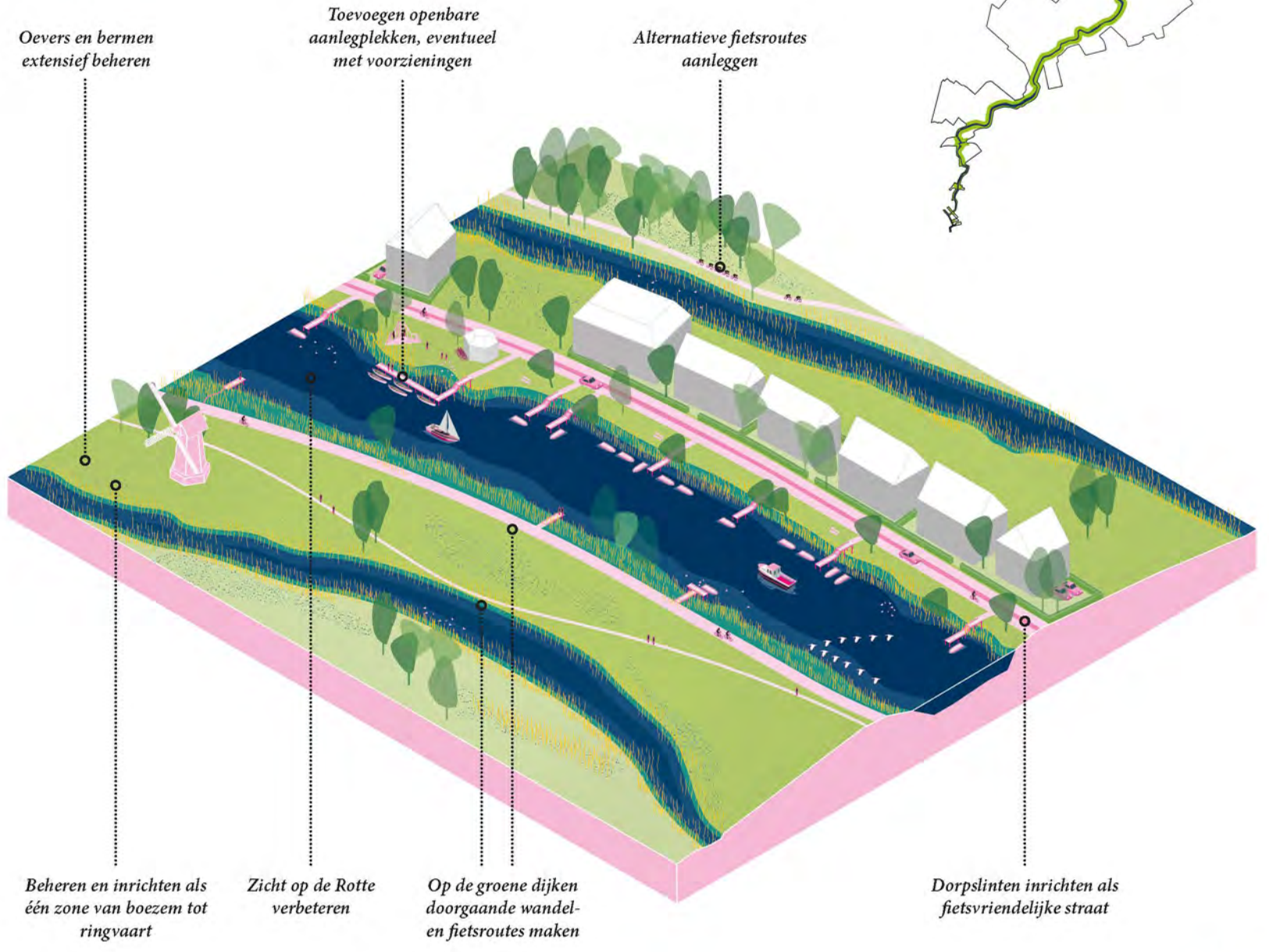
In deel 2 is bij het onderdeel Vaarnetwerk een verkenning opgenomen van mogelijke locaties voor aanlegplaatsen. Ze maken onderdeel uit van een reeks markante plekken langs de Rotte waar de overgang land-water met behulp van een uitgekiend locatieontwerp vorm krijgt. De in 2020 tijdelijk geplaatste 'Rottekijkers' kunnen als voorloper hiervan worden beschouwd. Bij het ontwerp van deze plekken denken wij aan een natuurlijke inrichting met een stoer landschapsmeubel van hout waarin de steiger is geïntegreerd. De doorstroming en het oeverprofiel worden zo min mogelijk verstoord.

Eén van de Rottekijkers, een tijdelijk kunstproject zomer 2020

De Rotte, blauwe hartlijn van oorsprong tot dam

Impressie van de weidse en dorpse Rotte

3

De Binnenstedelijke Rotte – groen stuk stad met positieve uitstraling naar omliggende wijken

De binnenstedelijke Rotte draagt op een aantal plekken niet echt bij aan een positieve leefomgeving. Plekken zijn niet uitnodigend en kruisende verkeersaders zijn dominant. De gemeente Rotterdam ontwikkelt de Rotte binnen haar Programma Rivieroever tot een aantrekkelijk en groen stuk van de stad. Met prettige verblijfsplekken aan de rivier en een comfortabele langzaam verkeersroute naar het buitengebied. Zo ontstaat een landschappelijke en verkeersluwe lijn met minder dominante kruisende wegen en een positieve uitstraling naar de omliggende wijken.

Naast de verbindende functie is er in het binnenstedelijk deel veel behoefte aan prettige verblijfsplekken en een aangename openbare ruimte. Op dit moment worden er door de gemeente Rotterdam diverse projecten uitgevoerd. De gemeente hanteert daarbij de onderstaande principes.

- Bestaande bomenlanen als structurerende lijnen. De openbare ruimte en oevers vergroenen en wegen en parkeerplaatsen minder dominant maken.
- Een doorlopende recreatieve verbinding voor langzaam verkeer langs de oostelijke zijde van de Rotte maken. Stedenbouwkundig past dit aan deze zijde het beste. De westzijde heeft ook bijzondere plekken en routes, deze zijn meer lokaal van betekenis.
- Doorlopende ecologische verbindingen onder en boven water. Het verflauwen van taluds, vegetatiematten op de watergrens en geschikt maken van kademuren voor vegetatie.
- Minder autoverkeer langs de Rotte. In de toekomst heeft de Rotte geen verbindende functie meer voor de auto. Doorlopende fietsers en voetgangers zijn leidend, alleen bestemmingsverkeer wordt nog toegelaten.
- De dominantie van kruisende verkeersassen zo veel mogelijk afwaarderen en de continuïteit van de Rotte en haar oevers vergroten. Een voorbeeld is de Goudsesingel, de brug over Rotte is een knelpunt omdat hier een tramhalte is. Bij de Admiraal de Ruijterweg, komt een fietsbrug over het water langs de Linker Rottekade om de continuïteit te verbeteren. Pompenburg en Admiraal de Ruijterweg worden afgewaardeerd.
- De relatie van markante openbare ruimtes en singels met de Rotte verbeteren. Een aantal van deze openbare ruimtes willen we een kwaliteitsimpuls geven. Voorbeelden zijn het Noordplein (kan de verblijfskwaliteit op dit plein versterkt worden?); De Poort van Noord (onderdoorgang A20, Noorderkanaal en Station Rotterdam Noord); Westewagenstraat; het Meentplein wordt vergroend en verbonden met de Binnenrotte.
- De relatie met achterliggende buurten verbeteren door aantrekkelijke routes naar de Rotte te maken.
- Een doorlopende markering met informatieborden van dam tot oorsprong.

De Crooswijkse bocht

Poort van Noord

Noordplein

Haagse Veer bij Doopsgezinde kerk

Steiger

Leuvekolk

Leuvehaven kop bij Blaak zuid

Limonadefabriek

Station Noord

Eetcafé

Zaagmolenkade als verblijfskade

Verbinding met Noordersingel

Oudste woonhuis langs de Rotte

Binnentuin Stokviskade

Laurenskerk

Oorspronkelijke dam (Hoogstraat)

Rif 010 surfing

Lintbebouwing langs de Rotte

Uitvaart per boot

Uitgiftpunt voor suppen en kano's

Brouwerij (voorheen)

Bestrate driehoek wordt groene plek

P-terrein wordt groene plek

Lombardkade

- Vergroenen en prettige verblijfsruimte maken
- Bomen zijn structurerende elementen
- Bij kruisingen continuïteit Rotte verbeteren
- Autoluwe en doorgaande fiets- en wandelroute langs de oostkade
- Mogelijke fiets-verbinding tot aan de Maas
- Ecologische verbinding op land, oever en onder water
- Groene Ribben
- Bijzondere plekken langs de Rotte
- Markante gebouwen
- Bijzondere plekken
- Potentieel bijzondere plekken
- Aandachtsgebieden
- Poort van Noord: barriere werking viaduct verminderen en Station Noord verbinden met de Rotte
- Noordplein relatie met de Rotte verbeteren
- Grens landschapspark

500 m

3

De dorpse Rotte – kleinschalige dorpse sfeer en fietsvriendelijke kades

In Terbregge, Rotte en Oud Verlaat is de dorpse sfeer voelbaar. Smalle profielen, afwisseling in bebouwing, groene kades en historische plekken met molens en oude overlaten bepalen het beeld. Deze kleinschalige kwaliteiten moeten worden gekoesterd.

Op de bebouwde kades van Terbregge, Rotte en Oud Verlaat concurreren auto's, racefietsers, elektrische fietsers, recreatieve fietsers, skeelers en wandelaars om de ruimte. In die concurrentie trekken recreatieve fietsers en wandelaars aan het kortste eind. We willen in de toekomst daarom het wegprofiel van de kades aanpassen zodat een wandel- en fietsvriendelijke kade ontstaat. Dat kan bijvoorbeeld door het profiel visueel te versmallen en te geleiden en parkeerplaatsen op halfopen verharding langs de randen te maken. Daarbij past eenvoudig materiaalgebruik aansluitend op het dorps karakter. Dit vraagt nader overleg en uitwerking in een uitgekend ontwerp.

In Terbregge komen de zogenaamde Steilrand en een in de toekomst wellicht fietsvriendelijke Molenlaan rechtstreeks uit op de Rotte.

De Expo A16 Rotterdam is in de toekomst mogelijk een museum en Gastvrije Ontvangst (combinatie van informatievoorziening, parkeren, horeca, fietsverhuur enzovoort, zie verderop) met een mogelijkheid om de Rotte op te gaan. Ter hoogte van Nieuw Terbregge komt nieuwe lintbebouwing. Ook hier willen we de kade fietsvriendelijk herinrichten met daarnaast voldoende openbare aanlegplaatsen. In het verkeersonderzoek dat het recreatieschap in 2020 heeft laten uitvoeren is een aantal verkeersonveilige punten benoemd. We nemen deze punten op in een verkeersproject dat we in het Uitvoeringsprogramma opnemen.

De weidse Rotte – vergezichten en continue routes over groene dijken

Ten noorden van Oud Verlaat zijn dijken groener en is het landschap opener. Ook ter hoogte van het Prinsenmolenpark, het Ommoordse Veld en in de het Terbregse veld is de ruimte van het landschap voelbaar. Op grote delen van deze groene dijken is nu al nauwelijks autoverkeer. Op de meeste plaatsen is hier een doorgaand fietspad aan weerszijden van de Rotte. De fiets is hier dominant, waarbij snelle fietsers domineren over de recreatieve fietser. Wandelpaden zijn niet overal aanwezig waardoor wandelaars regelmatig op het fietspad open, met conflictsituaties tot gevolg.

Wij stellen voor hierin helderheid te verschaffen door naast het bestaande doorlopende fietspad een doorlopende wandelroute in halfverharding aan te brengen. Dit doorlopende pad ontstaat door bestaande paden op een logische manier aaneen te schakelen door ontbrekende schakels in te vullen. Er komt voor de snelfietsers een parallel fietspad.

In deel 2 van dit Ontwikkelplan (uitwerkingen) is een verkenning opgenomen van de ontbrekende schakels en hoe deze aan te vullen zijn tot een aantrekkelijk doorlopend wandelpad.

Op de smalle (dijk)wegen leggen we daar waar het kan het primaat bij recreatieve fietsers en voetgangers en beperken we het gemotoriseerd verkeer waar mogelijk.

Terbregse Rechter Rottekade

Prinsenvoerplas met links de Rotte en rechts de Bergse Voorplas

3

Groenblauwe ribben verbinden mens en dier met de omgeving van het Landschapspark

De groenblauwe ribben verbinden het landschapspark met de stedelijke omgeving en de overige onderdelen van de groenstructuur van de Zuidvleugel van de Randstad. Het zijn stevige lanen. Ze hebben een recreatieve, maar ook een ecologische functie; het zijn aangename verblijfsplekken en ze kunnen een bijdrage leveren in het verminderen van hittestress in de stedelijke omgeving (schaduw en wind).

Elke rib heeft in dit Ontwikkelplan een eigen sfeer en opbouw en functie met inrichtingselementen als bermen, lanen, water en oevers, langzaam verkeersroutes voor fiets, wandelaar, mountainbike en ruiter, en verblijfsplekken.

In deel 2 zijn de groenblauwe ribben nader uitgewerkt en zijn voorstellen opgenomen voor de inrichting van de ribben in de omliggende stedelijke omgeving.

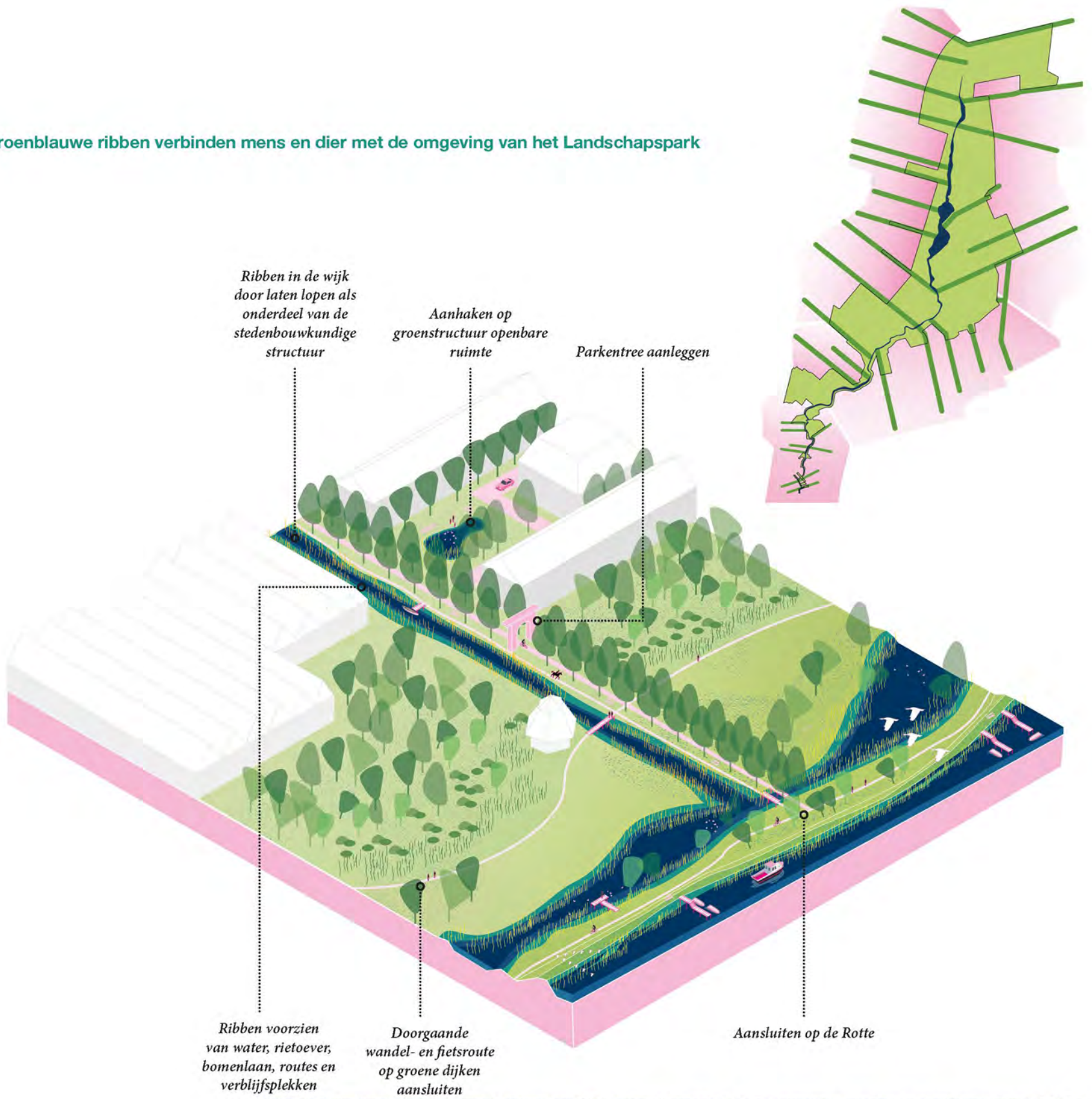
Stevige lanen met grote bomen zijn een belangrijk onderdeel van de groenblauwe ribben die het landschapspark structuur geven en die de verbinding vormen met de omgeving. Bij de plaatsing van de bomen en de sortimentskeuze zijn de volgende aspecten van belang:

- Toekomstbestendig, ziektebestendig. Grote boomsoorten aanplanten, menging van soorten in de laan om de hoofdstructuur voor de toekomst veilig te stellen.
- De situering van bomen is gebaseerd op de rechtlijnige polderstructuur, deze wordt zo op een aantal plekken geaccentueerd.
- We maken mogelijk gebruik van 'landschappelijke bomen' (zoals esdoorn, iep, populier) in de open polders en het waterlandschap.
- Rekening houden met ecologische betekenis van boomstructuren, aansluiten op de beoogde faunasoorten bij ecologische verbindingen.
- In de parkachtige bosgebieden kunnen tegenover het natuurlijke bos juist parkachtige laanstructuren worden gemaakt, waarbij voor parkbomen een grote sierwaarde gekozen kan worden (bijvoorbeeld kers, kastanje, beuk).

Groenblauwe ribben

Groenblauwe ribben verbinden mens en dier met de omgeving van het Landschapspark

Impressie van een groenblauwe rib

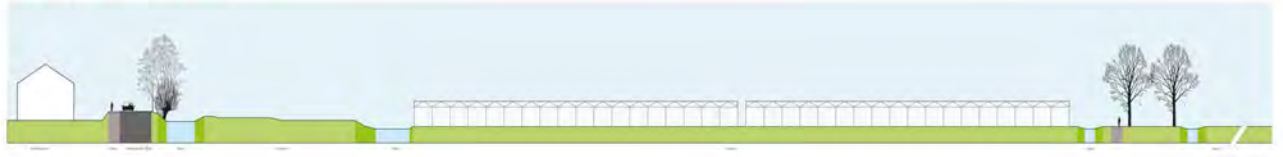
3

Noorddijk/Bentwoudpad

Moerkapelse zijde

Hennipsloot

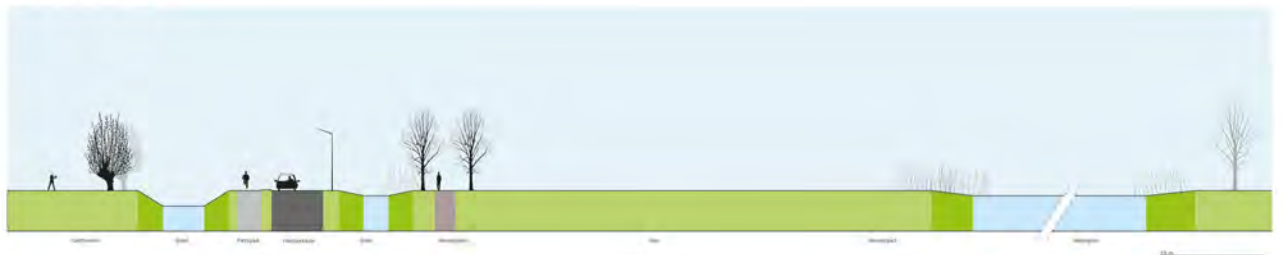
Van Oudheusdenweg

Middelweg

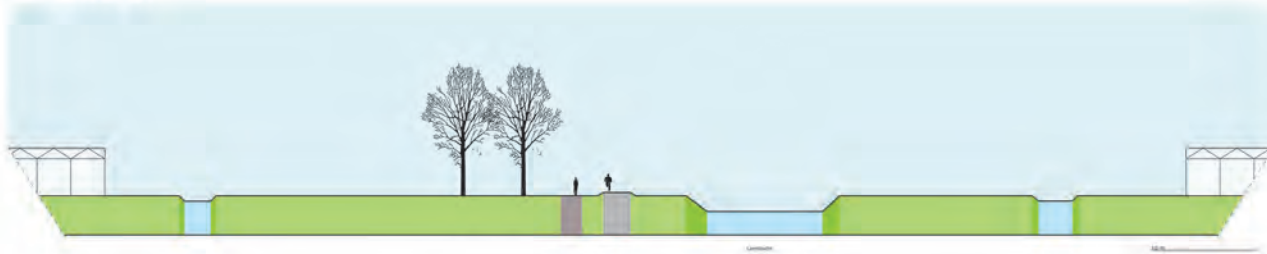

Hoeksekade

Limiettocht

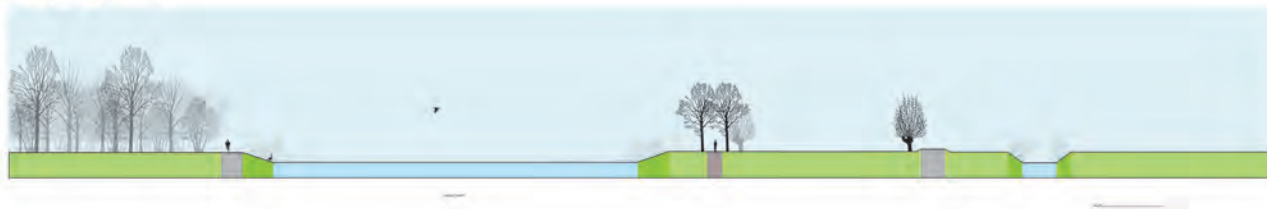
Merenweg

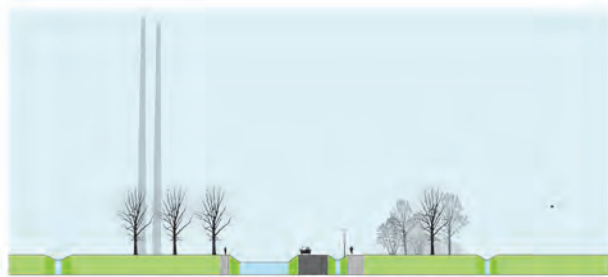
Kooipad

Lange Vaart

Boezemvaart

Oosterheem

3

Alledaagse routes, speciale routes en Gastvrije Ontvangsten

Alledaagse netwerk en speciale routes

We maken onderscheid in het alledaagse fiets- vaar- en wandelnetwerk, en speciale routes voor de snelle fietser, mountainbiker, ruiter en kanoër. Op basis van de bestaande netwerken stellen we verbeteringen voor. Om dit alles goed te ontwikkelen we het belangrijk dat de auto een minder prominente rol krijgt bij de ontsluiting van het gebied. Daartoe moet de bereikbaarheid met openbaar vervoer verbeterd worden, al dan niet in combinatie met een huurfiets en een mooie route vanaf een halte buiten het park. Op parkeerplaatsen en OV-haltes maken we Gastvrije Ontvangsten.

Alledaags netwerk dooradert het gebied en verbindt met de omgeving

We willen dat het gebied dooradert is met wandelpaden en fietspaden. Om de dooradering te verbeteren gaan we het volgende doen:

- Ommetjes vanuit de aangrenzende woonwijken mogelijk maken en aansluiten op het doorlopende Rottepad (wandelpad of fietspad).
- Deelgebieden koppelen en ontbrekende schakels aanvullen.
- Overbodige dubbelingen uit de padenstructuur halen.
- Aansluiten op parkentrees en Gastvrije Ontvangsten.
- Eenduidige materialisering voor wandelen en fietsen voor het gehele landschapspark.

In dit Ontwikkelplan is het recreatieve hoofd fietsnetwerk voor het gehele landschapspark op de kaart uitgewerkt. Ook is een voorbeelduitwerking gemaakt voor de Bleiswijkse Zoom met alle netwerken. Deze is opgenomen in deel 2. Gedetailleerde uitwerking van de route structuren voor de overige deelgebieden wordt opgepakt in het uitvoeringsprogramma.

Gastvrije Ontvangsten en Peddel- en Pedaalpunten

Samen met de ondernemers geven we invulling aan een aantal Gastvrije Ontvangsten, plekken waar je je auto kunt parkeren en/of waar je uit het OV stapt. Van hieruit kun je het gebied ontdekken, informatie krijgen, iets eten of drinken en naar de wc gaan, je route beginnen en je fiets, boot of board huren. Functies zijn onder meer (niet overal zijn alle functies aanwezig):

- Herkenbaar uitnodigende openbare ruimte aan recreatief netwerk.
- Informatie over de recreatieve mogelijkheden in het gebied, met een duidelijk bord of zelfs persoonlijk toegelicht door ondernemers als gastheren/vrouwen van het landschap.
- Watertappunt.
- Parkeren en/of uitstappen uit het OV.
- Combineren met (bestaande) horeca en recreatieve attracties.

Op sommige plekken kan de Gastvrije Ontvangst worden uitgebreid met een zogenaamd Peddel- en Pedaalpunt, openbare plekken waarbij de verhuur van kano's, sloepen, sup's en fietsen samenkomen. De gedachte is ook dat je op zo'n punt van land op water en vice versa over kunt stappen en je fiets of kano niet op dezelfde plek hoeft in te leveren als waar je hem hebt meegenomen. Potentiële locaties voor Gastvrije Ontvangsten en Peddel- en pedaalpunten zijn weergegeven op de kaartbeelden in deel 2.

De ruimtelijke inpassing van deze plekken (opslag, stalling, verhuurplek) is een belangrijk aandachtspunt. We willen dat dit het beeld van de Rotte-oeveren en -kades zo min mogelijk verstoort. Waar mogelijk willen we de opslag in bestaande bebouwing (een schuur of een loods) oplossen. Soms ook zal de fietsverhuur vanuit een ander gebouw of op een nabijgelegen plek iets verder van het water kunnen plaatsvinden dan de opslag van de kano's en boards. Op sommige plekken is meer ruimte dan op andere plekken om dit in te passen, waardoor de opslagcapaciteit niet overal hetzelfde kan zijn. Soms is er maar zeer beperkt ruimte. In principe zoeken we locaties bij bestaande ondernemers. Bij de peddel- en pedaalpunten wordt voor opslag van materiaal gezocht naar oplossingen die aansluiten bij de vraag en de gewenste beeldkwaliteit. Bijvoorbeeld met tijdelijke opslag die in de winter verplaatst kan worden of door het zo aan te passen dat het het beeld van de Rotte-oeveren en -kades juist versterkt en een veilige plek biedt om over te steken, zonder andere deelnemers aan het verkeer en bezoekers te hinderen. De Peddel- en pedaalpunten hebben niet op alle plekken voldoende ruimte om grotere groepen te ontvangen omdat dit mogelijk conflicten oplevert met andere deelnemers aan het verkeer en bezoekers.

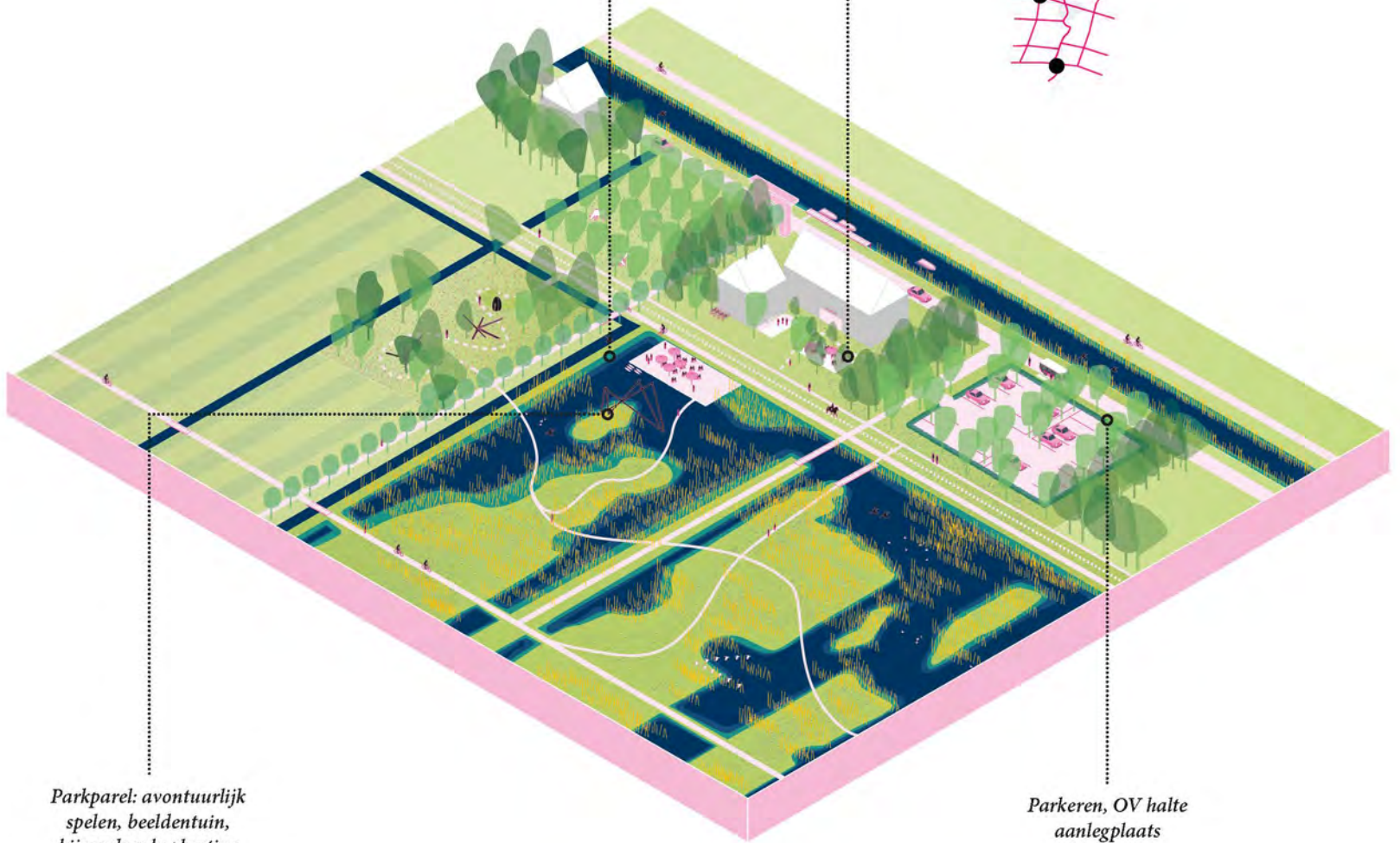
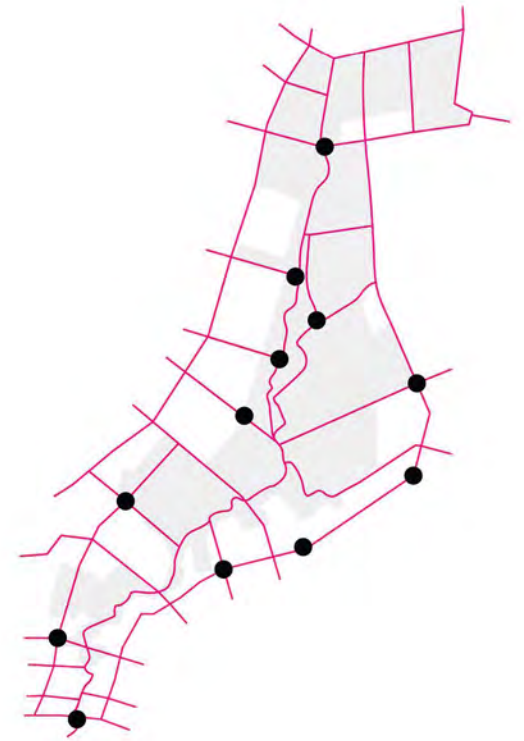
Metrostation als Gastvrije Ontvangst

Alledaagse routes, speciale routes en Gastvrije Ontvangsten

Gastvrije Ontvangst met de volgende onderdelen:

Peddel en Pedaalpunt,
verhuur van fietsen,
kano's enz

Horeca, voorlichting,
verblijfsplek

Parkparel: avontuurlijk
spelen, beeldentuin,
bijzondere beplanting

Parkeren, OV halte
aanlegplaats

Impressie van een Gastvrije Ontvangst

3

Speciale routes voor snelfietsen, paardrijden en mtb'en

Op het niveau van het gehele landschapspark hebben we een aantal speciale routes voor specifieke activiteiten (snelfietsen, mtb, paardrijden) uitgewerkt. Daarbij bouwen we voort op bestaande routes of zijn in overleg met betrokken partijen nieuwe aanpassingen en uitbreidingen bedacht. Waar dit inpasbaar is en geen gevaar of hinder oplevert, kijken we naar gezamenlijk gebruik van paden door verschillende doelgroepen (bijvoorbeeld paden zowel voor mtb-ers als ruiters).

- Het ontvlechten van het snelle en langzame fietsverkeer is een veelgehoorde wens. Daarom willen we als lange termijn ambitie een aparte snelfietsroute door het noordelijk gebied realiseren. De ontwikkeling van deze route moet onderdeel zijn van een integraal plan voor dit gebied.
- De ruitersport is onlosmakelijk verbonden met Landschapspark De Rotte. Door de jaren heen is er een uitgebreid en kwalitatief goed ruiterspadennetwerk ontwikkeld in het hele gebied dat we in principe willen handhaven. Om dit mogelijk te maken vindt beheer van ruiterspaden in het Hoge Bergse Bos en om de Zevenhuizerplas plaats in samenwerking met vrijwilligersgroepen. Het Recreatieschap zet niet in op het uitbreiden van het bestaande ruiterspadennetwerk en voorzieningen in het gebied. Waar mogelijk en noodzakelijk voegen we nieuwe ruiterspaden toe aan de uitwerking van groene ribben, zodat de entrees voor ruiters

ook verbeterd worden. Ook worden conflictsituaties met andere gebruikers daarmee tegengegaan.

- We kijken naar mogelijkheden om het ruiternetwerk te verbinden met gebieden buiten het Landschapspark. Hiervoor heeft de provincie in samenwerking met de KNHS een ambitiekaart gemaakt.
- Voor mountainbikers streven we naar een uitbreiding van het netwerk, mede gezien de sterke stijging van het aantal gebruikers. Op de routekaart voor het mountainbiken in de bijlage is een viertal 'zoekgebieden' opgenomen, hiermee breiden we het netwerk uit en bieden ook meer mogelijkheden voor minder geoefende mtb-ers.

Voor snelfietsen hebben we een alternatief voor de Rottedijk ontworpen (waar rustig fietsen de norm is), parallel aan de Rotte. Delen van dit netwerk liggen er al, andere moeten nog worden aangelegd. Voor een uitwerking van de speciale routes voor ruiters, mtb-ers snelfietsen verwijzen we naar deel 2.

Vaarnetwerk

- Het kanonnetwerk bevindt zich grotendeels in de deelgebieden (de Bossen en het Waterland) en wordt gefaseerd uitgebreid op basis van behoefte (zie hoofdstuk 4). Aandachtspunten zijn de gebruiksvriendelijkheid van het netwerk en robuustheid van de natuur waardoor extra recreatieroutes mogelijk worden. Obstakels in het netwerk zoals duikers moeten waar mogelijk worden vervangen door bruggen.

Legenda
— Voorgestelde route
- - - - - Verbindingsweg
- - - - - Uitbreiding lange termijn, als onderdeel van gebiedsproces

Routekaart snelfietsen

Legenda
— Bestaande route
— Voorgestelde route korte termijn
— Zoekgebied HBB route korte termijn
— Uitbreiding lange termijn
— Mogelijke aanrijroutes

Routekaart MTB

Legenda
— Bestaande route
- - - - - Uitbreiding lange termijn, als onderdeel van gebiedsproces (richting Bentwoud en richting Oude Leede)
● Manege

Routekaart ruiterspaden

- Het gebied waar gezeild wordt blijft hetzelfde, namelijk op de Rottemeren ten noorden van de Pekhuisbrug en op de Zevenhuizerplas.
- De sloep- en kajuitjachtroutes beperken zich op dit moment tot de Rotte en de Hennipsloot. Er liggen enkele kansen om de aansluiting op het grotere geheel te verbeteren, maar die kansen vragen inspanning en (zeer) grote investeringen, waardoor ze niet op korte termijn zijn te realiseren. Toch willen we ze blijven agenderen (zie ook de vaarkaart in H7). Die kansen zijn:
  - Rotte – Rijn- Vliet verbinding (via het Bentwoud)
  - Extra verbinding Ringvaart Zuidplaspolder ten zuiden van de A12
  - Extra verbinding Ringvaart Zuidplaspolder ten zuiden van Moerkapelle
  - Eventuele zijtak ter hoogte van de Rottezoom ten noorden van de A12
  - Eventuele verbetering van de doorvaarmogelijkheden onder de A12 en het ernaast gelegen spoor.

In het Kader- en koersdocument is voorgesteld te onderzoeken of de Zevenhuizerplas kan worden verbonden met de Rotte. Inmiddels is duidelijk dat we de Zevenhuizerplas niet willen verbinden met de Rotte en/of ander water, zodat die excellente waterkwaliteit voor de vele zwemmers en de natuur in de Zevenhuizerplas in stand blijft. Ook zien we af van het idee voor een 'overtoom' of conveyor waarbij boten met een lopende band of andere technische oplossing van de Rotte in de plas en vice versa worden gezet. Zoiets is te duur, te complex en zou een flinke verstoring van het landschap betekenen. In deel 2 zijn de kaarten met de verschillende netwerken met een beknopte toelichting opgenomen.

Routekaart varen

Multimodaal bereikbaar en verkeersconflicten verminderen

Er is een toenemend onrustig en gevaarlijk verkeersbeeld door verschillende snelheden en toegenomen drukte op de Rottekades. Snelle en langzame fietsers en autoverkeer zitten elkaar regelmatig in de weg. Daarnaast willen we sluipverkeer voorkomen en bezoekers stimuleren om op de fiets of met het OV te komen of hun auto bij de Gastvrije Ontvangsten van het gebied te laten staan en van daaruit te gaan wandelen, fietsen of varen. De werkelijkheid is weerbarstig en het vergt een lange adem om stapsgewijs tot een nieuwe manier van ontsluiten te komen. Uitwisseling per auto tussen bedrijven en de bereikbaarheid van woningen in het gebied moet mogelijk blijven. Een autoluw landschapspark blijft een gezamenlijk doel waarbij individuele belangen niet over het oog worden gezien. Als onderdeel van het uitvoeringsprogramma laten we in de volgende fase een verkeersadvies opstellen waarin prettig fietsen in het gebied, uitnodigende fietsverbindingen met de omgeving, goede bereikbaarheid via OV en bereikbaarheid van met de auto samen gaan. Daarin worden de volgende punten uitgewerkt:

- Experimenteren met het minder aantrekkelijk maken van doorgaande routes door het gebied. Bijvoorbeeld door nieuwe alternatieven aan te bieden, bestaande wegen anders in te richten en eventueel een 'knip/verkeersregulatie tijdens spits (b.v. in de Rottebandreef) om wegen geschikt te maken als alternatieve route voor snelfietsers.
- Geschikte alternatieven voor de Rottekades door nieuwe routes voor snelfietsers aan te wijzen, zoals de Rottebandreef - Kooilaan.
- Herinrichting dorps Rottekades om de aantrekkelijkheid voor recreatieve fietsers te vergroten en auto's en snelle fietsers te stimuleren hun snelheid aan het langzaam verkeer aan te passen of een geschiktere alternatieve route te nemen.
- Betere aanrijroutes voor de fiets vanuit omliggende stedelijke omgeving via de groenblauwe ribben: aanpassen van onoverzichtelijke kruisingen, wegen herprofilen tot fietsstraten.
- Betere verbindingen met bestaand OV (via de groenblauwe ribben) en aantrekkelijker OV- haltes met startpunten van routes en het aanbieden van huurfietsen zoals de OV-fiets. Zo kunnen Station Rotterdam-Noord of metrohalte Romeynshof (via de groenstructuur van Ommoord), metrohalte Ambachtsland, maar ook station Zoetermeer-Lansingerland en metro Nesselande, een mooie entree van het landschapspark worden.
- Aanpassen van OV-routes of nieuwe routes toevoegen. Bijvoorbeeld een buslus bij het Nessebos op de Burg. Wilsonweg, een bus of lijntaxi over Kooilaan-Rottebandreef, Strandweg-van Oudheusdenweg.
- We werken, zoals gezegd, mee aan Outdoorstations met een geïntegreerd systeem van fiets- en bootverhuur.

3

Heldere randen en parkentrees

Heldere randen met parkentrees

Waar open delen van het landschapspark grenzen aan de bebouwingsranden is de impact van de omliggende bebouwing op de sfeer van het gebied groot. In het westen zijn dat vooral de glastuinbouwcomplexen en bedrijventerreinen, in het oosten de dorpsranden van Moerkapelle (inclusief nieuwe bebouwing aan de noordkant) en Zevenhuizen en de erven langs de Ringvaart. We willen Landschapspark De Rotte als een nieuwe landschappelijke eenheid beter herkenbaar maken. We gaan het landschapspark helder begrenzen en optisch zo groot mogelijk maken door randen met woonwijken en bedrijven van opgaand groen te voorzien. Dat doen we met de volgende middelen:

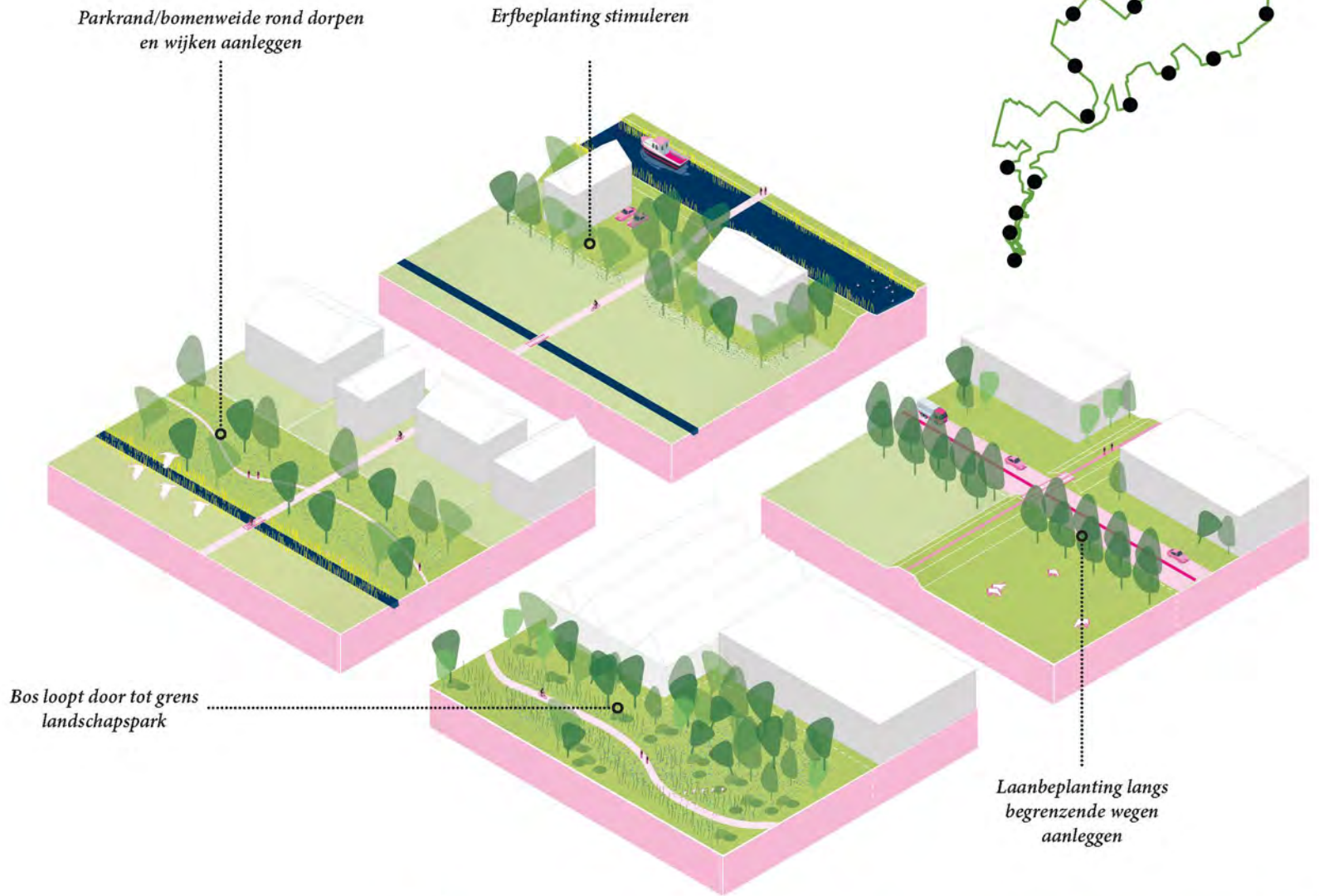
- 'Vitragé' van bomenrijen en beplantingsstroken, indien mogelijk passend op kavelpatroon, langs bestaande landschappelijke lijnen als kavelgrenzen, wegen en sloten.
- Uitbreiden van bosgebieden tot aan de grenzen van het landschapspark.
- Eigenaren lintbebouwing stimuleren om de randen van de kavels van groene erf scheidingen en beplantingsstroken te voorzien.

Bij de belangrijkste entrees op fiets-, wandel en autoroutes markeren wij de overgang met een 'parkentree' op de randen van het Landschapspark. Je moet hier voelen dat je een bijzonder gebied ingaat. Diverse entrees zitten op de groenblauwe ribben. We denken daarbij aan een poort of een markering in het wegdek en in ieder geval een bord dat past binnen de nieuwe huisstijl voor het landschapspark die momenteel wordt uitgerold. Dit is een ontwerpogave die in een volgende fase nader wordt uitgewerkt. De parkentree is de markering van de overgang: 'ik ben nu in het landschapspark'.

Het landschapspark helder begrenzen

Heldere randen en parkentrees

Impressie van een parkentree

4

Recreatie en natuur in balans

4

Recreatie en natuur in balans

Recreatie en natuur in balans

Als bevolking en welvaart groeien, neemt ook de behoefte aan natuur (beleving) en buitenrecreatie toe. De coronacrisis heeft deze ontwikkeling versterkt, toen mensen letterlijk naar buiten werden gedreven om te sporten, te ontspannen en te spelen. Gezien de stevige groei qua woningbouw in de regio zal de behoefte aan recreatie in de nabijheid nog verder toenemen, terwijl er nu al een groot regionaal tekort is. Landschapspark De Rotte ligt binnen wandelafstand van tienduizenden en binnen fietsafstand van vele honderdduizenden regiobewoners. Al deze groepen wonen rondom het Landschapspark en zij komen dit park vaak als eerste grote landschappelijke gebied tegen als ze de deur uitgaan.

Het Landschapspark zal dus zeker te maken krijgen met die druk.

Dat betekent in de eerste plaats dat het areaal en het routenetwerk dat geschikt is voor recreatie en beleving van landschap zal moeten meegroeien met het aantal recreanten. We zetten daarom in op geleidelijke uitbreiding van de ruimte voor recreatie en natuur. De enige voor de hand liggende mogelijkheid is toename van recreatieve mogelijkheden in enkele huidige agrarische gebieden. Een agrarische functie is daarbij zeker niet uitgesloten, zolang de recreant er voldoende aan kan beleven en ervan kan genieten. Daarbij kijken we naar Hoekse Park West, Hoekse Park Oost en de Eendragtspolder. Voor het noordelijk deel van het landschapspark blijft de agrarische functie de hoofdfunctie en wordt in een vervolproces onderzocht waar meekoppelkansen liggen voor biodiversiteit en recreatie. Hoe dit vorm moet krijgen, moet samen met de belanghebbenden in gebied nog verder worden onderzocht en uitgewerkt.

Balans vraagt ook om een slimme inrichting en programmering die iets te bieden heeft aan een grote en groeiende diverse groep van regiobewoners zonder de natuurlijke en landschappelijke kwaliteit van het gebied aan te tasten. Daarvoor maken we een heldere recreatieve zonering. Vormen van recreatie die plezier voor enkelen en hinder voor velen en/of de natuur betekenen gaan we tegen, zoals sporten met harde motorgeluiden en speedboten. We stimuleren stille vormen van vervoer en bewegen, zoals elektrisch varen en fietsen, waardoor er meer ruimte is voor rust en geluiden van vogels en wind. We verbieden honden in de meest kwetsbare natuur.

Onze ambities met recreatie

Groeiende en diverse behoeften accommoderen

Ook al gaat een groot percentage van de regiobewoners naar buiten om iets in het landschap te doen of te beleven, ze hebben verschillende behoeften. We proberen de mogelijkheden voor activiteiten die groeien, en in principe weinig hinder geven, binnen het Landschapspark uit te breiden.

Ondanks de diversiteit in leefstijlen, leeftijden en culturele achtergronden zijn er vrij universele behoeftes zoals wandelen en fietsen, die verder in populariteit toenemen. Dit zijn en blijven verreweg de meest populaire activiteiten in het park. We zien een groei van bepaalde vormen van sporten waar we rekening mee willen houden. In het kort enkele trends op een rij:

- Recreatief wandelen staat al jaren op 1 en blijft groeien. In 2019 wandelden 11 miljoen Nederlanders voor het plezier. Dat betekent een groei van 0,5 miljoen sinds 2016.
- Ook het recreatief fietsen is enorm populair en blijft toenemen: 8,1 miljoen Nederlanders hebben in 2018 een fietsdagtocht gemaakt. 60% van die tochten gingen vanuit huis en de gemiddelde lengte was 22,3 km
- De elektrische fiets breekt definitief door: De actieradius van de fietsende recreant wordt groter en kan een deel van de autobereikbaarheid overnemen.
- Groeiende behoefte aan verkoeling en verfrissing door het toenemend aantal warme en zeer warme dagen. De populariteit van zwemmen neemt verder toe.
- Sterke groei van het sloepen varen, suppen en kanoën.
- Sterke groei van het mountainbiken
- Groeiende interesse voor ecologie, duurzaamheid, gezondheid (en gezonde leefomgeving).
- Groeiende behoefte aan beleving, verwondering, leren, verhalen en sprekende beelden.

De kern van onze visie op recreatie in Landschapspark De Rotte is aansluitend bij de trends:

- Uitbreiding en versterking van het vrijetijdsaanbod in een grote diversiteit, voor nagenoeg alle (leisure) leefstijlen. Gezinnen, kinderen, liefhebbers van stilte en liefhebbers van gezelligheid, sportief en passief, rijk en arm, jong en oud, mensen met een beperking en met diverse culturele achtergronden.
- Een eigentijds landschapspark met aandacht voor het lokale en gebiedseigene.
- Sterk gegroeide hinder gevende activiteiten aan banden, desnoods met nieuwe regels.
- Beperkte uitbreiding van verblijfsaccommodatie, aansluitend bij het bestaande recreatieve aanbod.
- Verhogen kwaliteit bestaande bedrijven waar nodig.
- Drie nieuwe parkparels op termijn.
- Markeringen in het landschap, landschapskunst
- Kansen voor tijdelijke invullingen die plaats kunnen maken voor iets anders.
- Wij accommoderen deze trends, onder andere door het Landschapspark uit te breiden, meer recreatieve verbindingen in en naar het landschapspark te maken en recreatieve voorzieningen toe te voegen en up to date te maken. De kern van onze visie op recreatie in Landschapspark De Rotte is:

Uitbreiding en versterking vrijetijdsaanbod voor alle leefstijlen, leeftijden en culturele achtergronden.

Het aanbod in Landschapspark De Rotte zal een breed palet aan recreatieve mogelijkheden voor diverse doelgroepen moeten bestrijken:

- Van extensieve recreatie (wandelen, fietsen en kanoën) tot intensieve recreatie (een dagje aan het strand of een sportief evenement).
- Van ongeorganiseerde activiteiten (struinen door een natuurgebied) tot georganiseerde activiteiten (cursus skiën of een programma natuureducatie of een gegidste natuurwandeling).
- Van inspanning (mountainbiken, roeien, tijdrijden) tot ontspanning (wellness, bezoek aan het nieuwe landgoed of genieten van de natuur).
- Van rust (natuurgebied) tot reuring (strand Zevenhuizerplas of een natuur- en foodevenement).

We proberen meer ruimte te bieden aan activiteiten die het sterkst groeien en waar we de grootste tekorten verwachten (wandelen, fietsen, zwemmen, mtb, kanoën, suppen, sloepen varen). Die ruimte moet er dan ook daadwerkelijk zijn en mag niet ten koste gaan van de ruimte en beleving van andere recreanten of de natuur en passen binnen het recreatief programma en de zonering.

Daarnaast vervult het landschapspark een belangrijke, soms regionale, functie voor activiteiten als ruiters, golfen, duiken, windsurfen, klimmen, hengelen, survivalsport, hardlopen, roeien, zeilen, snelfietsen, fitness (bootcamp), skiën, langlaufen en schaatsen op natuurijs. Ook al gaat het om kleinere aantallen recreanten dan bij wandelen en fietsen; wij koesteren deze activiteiten. Waar mogelijk verbeteren we de faciliteiten en we spelen in op nieuwe ontwikkelingen binnen deze en andere 'landschappelijke' buitensporten. We gaan op voorhand echter niet uit van substantiële uitbreidingen van routes en uitbreiding van specifiek gereserveerde plekken voor deze activiteiten. Per locatie gaan we toetsen hoe we sporten die conflicteren 'uit elkaar kunnen trekken' (b.v. windsurfen en varen t.o.v. duiken en zwemmen). Verbeterde faciliteiten en nieuwe sporten mogen zo min mogelijk ten koste gaan van de openbaarheid van de ruimte.

Een eigentijds landschapspark met aandacht voor het lokale en gebiedseigene

Met dit Ontwikkelplan streven wij naar een prachtig, samenhangend landschapspark dat lokale en regionale bezoekers volop mogelijkheden en beleving biedt om te sporten, te bewegen, te ontspannen en lekker buiten te zijn. De focus van het recreatieve gebruik blijft op activiteiten in de openlucht. Er is een beperkt aanbod aan indoor en slechtweervoorzieningen; het streven is dat er daarbij altijd samenhang of een combinatie is

met het gebruik of genieten van het landschap.

In het toekomstige landschapspark wordt veel aandacht besteed aan duurzaamheid, gezondheid en authenticiteit, zowel in de nieuwe parkdelen, maar ook in het bestaande gebied verwachten we dat ondernemers mee zullen gaan met hun tijd. Op veel plekken in Nederland verrijzen lokale kaasmakers, moestuinen, wijngaarden, stadslandbouw enzovoort, waarbij regelmatig wordt gerefereerd aan oude historische producten, zoals streekbieren of vergeten groenten.

Sterk gegroeide overlast gevende activiteiten aan banden, desnoods met nieuwe regels

In een intensief gebruikt Landschapspark kunnen sommige vormen van gebruik soms te snel groeien en voor overlast bij andere recreanten zorgen of de natuur te veel verstoren. Dat vraagt soms om extra handhaving en soms zelfs om nieuwe regels. We houden met handhaving de vinger aan de pols en stellen waar nodig nieuwe regels. Voorbeelden van snel gegroeide activiteiten zijn:

- Sportvissen. In 2020 werden 5.000 meer vergunningen uitgegeven dan de jaren ervoor. Steeds meer vissers gebruiken grote tenten met afmetingen die op de dagrecreatieterreinen niet zijn toegestaan. 3 Nachts vissen komt steeds vaker voor, voer in het water verslechtert de waterkwaliteit; lange hengels zorgen voor conflicten met recreanten op en in het water. Dit vraagt extra handhaving en mogelijk nieuwe regels, bijvoorbeeld over plekken en tijdstippen waar wel en niet gevestigd kan worden.
- Honden uitlaten. De hond uitlaten tijdens een wandeling gebeurt veel in Landschapspark De Rotte, in alle deelgebieden. Het aantal honden in het landschapspark is de laatste jaren echter sterk gegroeid, met name door de vele hondenuitlaatservices (hus'en) die in het gebied grote aantallen honden uitlaten. Hondenbezitters en hus'en komen speciaal naar Landschapspark De Rotte. Honden mogen op veel plekken loslopen. In sommige situaties gaat de (toenemende) drukte van honden echter niet samen met andere bezoekers en/of (kwetsbare) natuur. We maken daarom integraal nieuw hondenbeleid, met enerzijds aandacht voor het behoud van aantrekkelijke routes en voorzieningen voor honden en hun baasjes en anderzijds plekken en routes met een aanlijnplicht of zelfs een hondenverbod op plekken waar honden de natuur verstoren, speel- en zwemlocaties of drukke plekken waar veel bezoekers bij elkaar komen. Met de hus'en gaan we afspraken maken over het gebruik van het gebied. Voor het nieuwe hondenbeleid dient de gebiedsverordening op sommige punten aangepast te worden.

Tekst gaat verder op pagina 46

4

Legenda Recreatief programma

Boslandschap

- b1** Herinrichting Lage Bergse Bos
- b2** Aansluiting Polderpad en wandelverbinding tussen HBB en LBB
- b3** Realisatie Hoekse Park West (op termijn)
- b4** Realisatie Hoekse Park Oost (op termijn)
- b5** Verbetering routestructuren en verbindingen met HBB
- b6** Vernieuwing/verfrissing van het recreatieve aanbod
- b7** Vlonderpad, rustplekken en uitzichtpunten
- b8** Aantrekkelijke aankleding en verbetering routestructuren
- b9** Uitzichtpunten over Rotte en molenviergang in combinatie met aanlegplaats
- b10** Vergroten belevingskwaliteit voetgangers-/fietsstunnel onder A12

Waterlandschap

- w1** Watersportlocatie
- w2** Wielercours
- w3** Natuurinclusieve landbouw en struipaden
- w5** Voet-/fietsveer Eendragtspolder – Hoge Bergse Bos
- w6** Waterpark

Polderlandschap

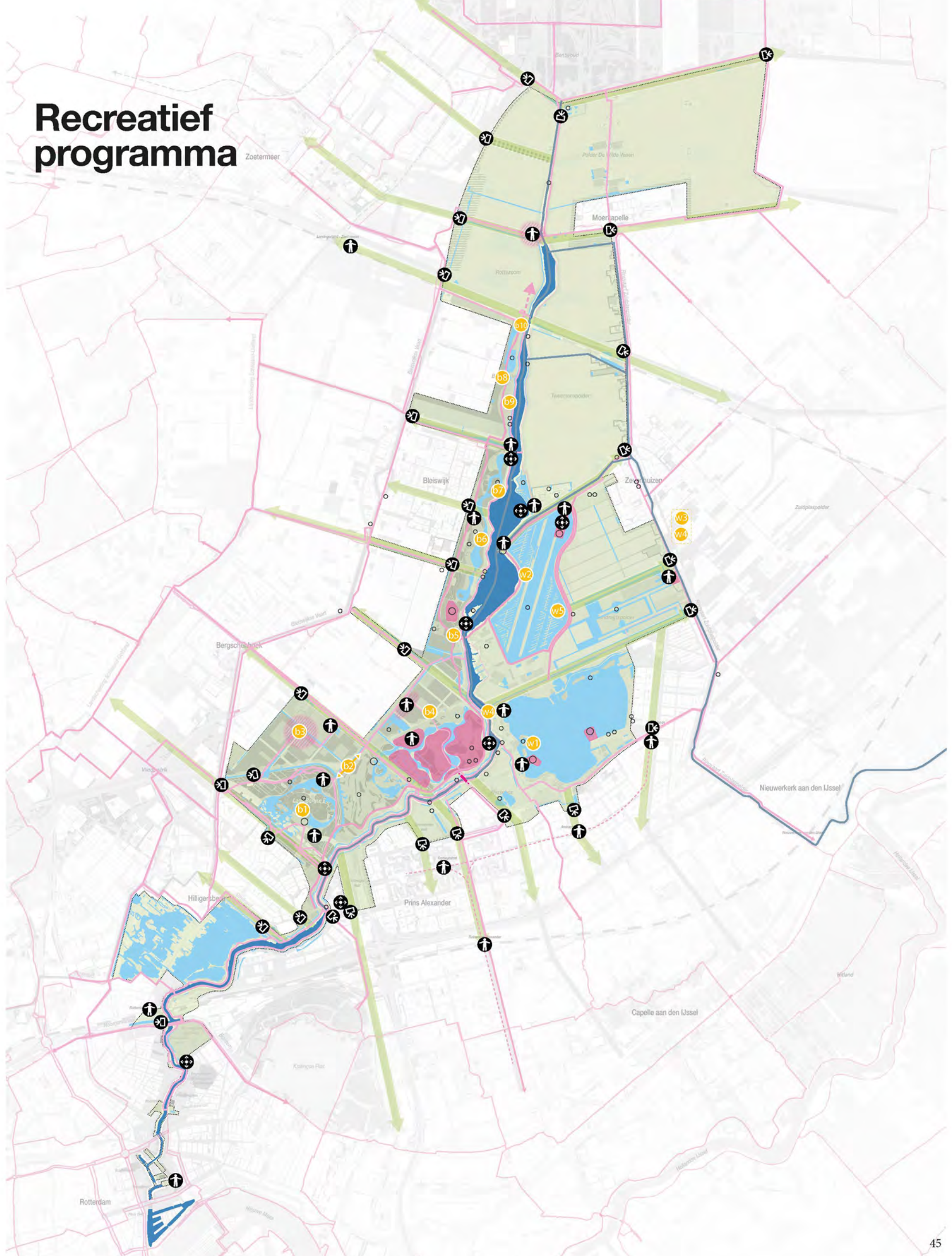
- Fiets- en wandelroutes
- Dorpsrondje Moerkapelle i.c.m. aanlegplaats en uitzichtpunt
- Beleefbaarheid Molenviergang
- Nieuw landgoed aan het water
- Verbreding agrarisch landschap voor recreatie

Algemeen

- Gastvrije Ontvangst
- Parkentree
- Mogelijke locatie pdeel & pedaalpunt
- Aanbeveling, los van specifieke locatie
  - Bestaande recreatieve attractie
  - Grote of geclusterde recreatieve attractie(s)
- Bestaand gebied met intensieve recreatie
- Ruimte voor toekomstige intensieve recreatie
- Verbindend recreatief netwerk
- Uitbreiding route snelle fiets lange termijn, als onderdeel van gebiedsproces
- Vaarroute
- Ribben
- Nieuwe brug

Kaart recreatief programma op volgende bladzijde

Recreatief programma

Mogelijk ontstaan er de komende jaren nieuwe overlast gevende activiteiten. We kunnen het soort activiteiten, de mate van overlast, de locatie echter niet goed voorspellen. Waar nodig grijpen we in met handhaving of maken we nieuwe regels.

Beperkte kleinschalige uitbreiding van verblijfsaccommodatie

De huidige en toekomstige doelgroepen van Landschapspark De Rotte zijn de lokale en regionale bezoekers die voor een dag, een dagdeel of korter naar Landschapspark De Rotte komen. Zij hoeven normaal gesproken niet in het gebied te overnachten. Toch is een overnachtingsmogelijkheid op sommige momenten zeer gewenst en maakt deze de beleving compleet. Zo kunnen na een huwelijksfeestje bezoekers van buiten de regio blijven overnachten. Of kan men een ontspannen wellnessavond verlengen met een bijzondere overnachting en een natuurwandeling de volgende ochtend. Kanovaarders kunnen een tweedaagse kanotocht maken et cetera. Uitbreiding van verblijfsaccommodatie zal in het landschapspark beperkt en kleinschalig zijn. Het betreft initiatieven van bestaande ondernemers voor het realiseren van verblijfsaccommodatie op hun eigen terrein. Daarnaast zijn incidenteel invullingen van particulieren in bestaande karakteristieke panden, zoals een molen, denkbaar. Deel 2 bevat een uitwerking van de verblijfsrecreatie.

Verhogen kwaliteit bestaande bedrijven waar nodig

In Landschapspark De Rotte zitten recreatieve ondernemers die er al jaren gevestigd zijn maar ook ondernemers die relatief nieuw zijn. Velen van hen zijn zeer actief en spelen in op nieuwe behoeften en een veranderende vraag van (potentiële) bezoekers. Sommige recreatieve ondernemers zijn hierin, om verschillende redenen, passiever. Betrokken partners zoals het recreatieschap, Staatsbosbeheer en gemeenten kunnen dit echter maar beperkt sturen. Wel is het denkbaar om kennisprogramma's te ontwikkelen die erop gericht zijn het eigen bedrijf bij de tijd te houden en ook zorg te dragen voor de directe omgeving. Het ligt voor de hand om bij een dergelijk programma de Ondernemersvereniging Rottmeren via Ook dit is de Rotte intensief te betrekken. Voor een dergelijk programma kan worden gedacht aan:

- Versterken van de onderlinge samenwerking tussen ondernemers bijvoorbeeld door gezamenlijk invulling te geven aan een collectieve jaarlijkse tijdelijke activiteit of thema.
- Versterking Gastheerschap van het Landschap. Ondernemers en hun medewerkers heten de bezoeker niet alleen welkom in hun eigen zaak, maar ook in het landschap. Verdienen van status 'Gastvrije Ontvangst'
- Jaarlijkse verkiezing van de Rotte-activiteit of de ondernemer van het jaar

Daarnaast is er vanzelfsprekend ook de 'natuurlijke dynamiek' van ondernemers die stoppen en nieuwe ondernemers die op de oude locatie starten met nieuwe concepten inspelen op nieuwe consumentenbehoeften.

Drie nieuwe 'parkparels' op termijn

Op termijn willen wij een drietal nieuwe beeldbepalende recreatieve 'parkparels' mogelijk maken. Het zijn parkachtige attracties in het landschapspark. In ieder deelgebied een en verbonden met het thema/verhaal van het deelgebied. In de Bossen denken wij aan een arboretum met een kas in het Hoekse Park West. In het Waterland denken wij aan een natuurlijk Waterpark in de Eendragtspolder en in de noordelijke polders denken wij aan een landgoed als publiekstrekker. Het moeten bijzondere plekken worden waar de bezoeker iets kan beleven, doen en/of zien in een natuurlijke, bosrijke, waterrijke of landelijke setting. Deze parkparels kunnen ook een functie als Gastvrije Ontvangst krijgen. Zie voor verdere toelichting H5.

Markeringen in het landschap, landschapskunst

Het Landschapspark van de toekomst heeft een aantal beeldbepalende plekken, objecten of gebouwen in het landschap. De Molenviergang in de Tweemanspolder is nu al zo'n landmark, evenals het uitkijkpunt Lührs en de klimtoren in het Hoge Bergse Bos. Maar ook tijdelijke kunstzinnige objecten - zoals de 'Rottekijkers' die in 2020 ter gelegenheid van 750 jaar dam in de Rotte zijn geplaatst - horen daarbij. Ook willen we de parkentrees, die duidelijk maken waar je het park binnenkomt, bijzonder vormgeven als kunstobject die de rand van het park markeren. Ook de drie nieuwe parkparels die we op termijn willen realiseren lenen zich ook voor kunst in de buitenruimte.

Evenementen en tijdelijke invullingen

Organisaties en ondernemers organiseren diverse evenementen in het landschapspark passend bij het karakter van het Landschapspark. Gedacht kan worden aan onder andere sport-, health-, muziek-, natuur- en foodevenementen. Veel evenementen vinden plaats bij bestaande attracties en horeca, of elders in het park waar de zonering het toelaat. Over de ontwikkeling van de evenemententerreinen Lansingerland en Eendragtspolder is het besluit voor verdere ontwikkeling aangehouden. Er liggen hier voor beide locaties nog verschillende uitdagingen. Ook de tussenkomst van de COVID epidemie heeft ervoor gezorgd dat nog niet kon worden besloten over verdere ontwikkeling. De voor beide terreinen gereserveerde ruimte wordt de komende tien jaar beschikbaar gehouden waardoor in die periode de mogelijkheid open blijft om als nog tot ontwikkeling over te gaan.

We creëren mogelijkheden voor tijdelijke invullingen en experimenten. Hiervoor reserveren wij in de nieuwe gebieden of soms ook in de bestaande gebieden ruimte op nog nader te bepalen locaties. Dit kan bijvoorbeeld een locatie zijn die tijdelijk leegstaat omdat de ondernemer is vertrokken. Een looptijd van 1, maar ook 3 tot 5 jaar is denkbaar. We denken aan tijdelijke horecaconcepten, creatieve vrijplaatsen, een outdoorconcept, natuureducatie of een ander nieuw concept voor een specifieke doelgroep. Door te experimenteren kan blijken of een bepaalde recreatieve voorziening of programma aanslaat en hoe het kan worden verbeterd. Wanneer succesvol, kan de tijdelijkheid worden verlengd of zelfs permanent worden.

Maatschappelijke programmering zet het gebied in beweging

Een groene leefomgeving draagt in grote mate bij aan de gezondheid en het welzijn van mensen. Landschapspark De Rotte kan en wil meer betekenen voor de maatschappelijke opgaven in het stroomgebied van de Rotte. We willen de betekenis van het gebied versterken door een koppeling te leggen met de maatschappelijke agenda's van de gemeenten en de organisaties die hier (mede) uitvoering aan geven. Dit laat zich vertalen in de volgende ambities:

- **Ambitie sport, bewegen en gezondheid.** Meer bewoners in de directe omgeving weten de weg te vinden naar, en zijn vaker in, de buitenlucht van Landschapspark De Rotte. Met name mensen voor wie het nu nog niet vanzelfsprekend is om buiten te bewegen (fysiek bewegen, ontmoeten en ontspannen in de buitenlucht).
- **Ambitie jeugd en jongeren.** Er is een gezamenlijke programmering van jeugd en jongerenactiviteiten, met als doel dat ieder kind uit de omliggende wijken, en dorpen van het gebied tenminste driemaal, in de jeugd en jongeren fase, een begeleide activiteit kan ervaren
- **Ambitie arbeidsparticipatie.** In het beheer van het gehele plangebied (zowel binnenstedelijk als in het buitengebied) zijn mensen werkzaam met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- **Ambitie burgerbetrokkenheid (meedenken en meedoen).** Burgers wordt ruimte geboden om op diverse wijze hun verbondenheid met de Rotte vorm te geven.
- **Ambitie kunst en cultuur.** Meer bewoners worden geprikkeld om op een ander manier naar hun directe omgeving te kijken en voelen zich verbonden met de omgeving, natuur en de rijke (historische) verhaallijnen van het landschapspark (ontmoeten, prikkelen, verbazen en nieuwe (in)zichten).

Een inclusief programma voor een diverse maatschappij

Naast het toegankelijk en bereikbaar zijn van de buitenruimte is een programmering van belang die ook aansluit bij mensen voor wie het niet vanzelfsprekend is om buiten te bewegen, ontspannen en ontmoeten. Voor jeugd en jongeren is het van belang om uitgenodigd of uitgedaagd te worden om naar buiten te gaan, zodat zij de verbinding met de natuur en milieu, maar ook met elkaar kunnen maken. Mogelijkheden bieden om te kunnen werken in de buitenruimte kan voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een waardevolle bijdrage leveren aan een zinvol bestaan. De verbinding met stad moet zich vertalen in een programma dat past bij de diversiteit van de bewoners en opgaven in een stedelijke omgeving rondom het Landschapspark. De bijdrage die burgers nu al leveren aan het floreren van het gebied is groot, ook hier zoeken we naar meer diversiteit en verbreding. Kortom, de uitdaging is om 'inclusief' te zijn in de uitwerking van de ambities naar programma's, voorzieningen en activiteiten die worden aangeboden.

Programmeren doe je samen

Ook nu al vindt in en om Landschapspark De Rotte een uiteenlopend scala aan activiteiten plaats, zowel ongeorganiseerd als georganiseerd, door o.a. verenigingen en ondernemers. Zowel op het gebied van sport en bewegen als op natuur- en milieueducatie en cultuurhistorie. Hier willen we op voortbouwen. De ontwikkeling van maatschappelijke programmering in Landschapspark De Rotte is nog fragmentarisch georganiseerd en veelal incidenteel. Structurele samenwerking wordt nog gemist. Er is geen samenhang van maatschappelijke partijen die het buitengebied programmeren. Uitzicht op (duurzame) financiering ontbreekt. Mede daarom is het van belang om bij de uitwerking van de ambities afspraken te maken over de rollen en verantwoordelijkheden die hierbij komen (initiator, coördinator, opdrachtgever, opdrachtnemer). Samen werken om meer voor elkaar te krijgen. Dit doen we door aan te sluiten op meerjarige agenda's en inzet van meerdere partijen.

Natuurwaarden verbeteren

Ecologische waarden verbeteren en borgen

In Landschapspark De Rotte zijn veel ecologische kwaliteiten aanwezig. Door diverse projecten en uitgekiend beheer hebben die kwaliteiten zich kunnen ontwikkelen en daardoor is hele gebied in potentie één grote ecologische verbinding. Tot nu toe heeft dat vooral projectgewijs en incidenteel plaatsgevonden. Bovendien ligt in de huidige recreatiegebieden het accent tot nu toe vooral op de recreatieve functie en een toename van het aantal bezoekers kan de ecologische kwaliteiten onder druk zetten. Wij bouwen voort op de huidige kwaliteiten en zorgen voor een structurele verbetering. De eerder gepresenteerde recreatieve zonerings zorgt ervoor dat naast de recreatie ook de natuur zich kan ontwikkelen. We gaan de huidige natuurwaarden versterken zodat ze zich kunnen ontwikkelen. We doen op de volgende manier:

- Versterken en uitbreiden van biotopen en natuurkernen
- Een gezonde bosopbouw en aaneengesloten bossen in de Bossen
- Een aaneengesloten zone van natte natuur in het Waterland en de Polders
- Ontwikkelen van akkernatuur in de landbouwpolders
- Verbeteren van ecologische verbindingen met de omgeving
- Het slechten van barrières

Ontwikkeling en borging van de ecologische waarden nemen we op in de integrale beheerplannen die we voor het gebiedsbeheer gaan opstellen. Dat doen we op basis van de aanwezige ecologische potentie. Als onderdeel van het uitvoeringsprogramma laten we een ecologisch advies opstellen waarin per landschapstype en per natuurkern de beoogde ecologische doelstellingen (biotopen, doelsoorten, maatregelen en beheer) worden uitgewerkt. Een aanzet hiervoor biotopen en gewenste soorten is opgenomen in deel 2 (de uitwerkingen).

4

Huidige situatie en ambitie

Ecologie in Landschapspark De Rotte is lange tijd vooral pleksgewijs benaderd en in mindere mate voor het hele gebied. Er zijn veel geïsoleerd gelegen 'pareltjes' met een rijk palet aan biotopen (restveen, droogbos, moeras, bloemrijke weides). Er zijn geen beschermde natuurgebieden, behalve het Koornmolengat (provinciale status), maar sinds 2019 staat het gebied wel op de lijst van 'important bird areas' (SOVON, Vogelbescherming). In de Eendragtspolder gaat het goed met de natuur, maar ook hier is het spanningsveld tussen recreatie, landbouw en natuur voelbaar. De Rotte-oeveren vormen een min of meer continue ecologische verbinding, maar dit kan beter. Kortom: het gebied bevat veel waardevolle gebieden maar ze liggen vaak geïsoleerd van elkaar. Die gebieden willen we versterken en verbinden zodat een robuuste structuur ontstaat. In de Zuidplaspolder is de Ecologische Verbindingszone (EVZ) in ontwikkeling. De EVZ doet een aanspraak op Landschapspark De Rotte voor de verbinding Hollandse IJssel/Krimpenerwaard – Bentwoud/Groene Hart. Met dit Ontwikkelplan leveren we een bijdrage aan deze verbinding. In het Ontwikkelplan willen we de basis leggen voor een integrale benadering met een structurele borging van waarden waarin gezonde biotopen, sterkere natuurkernen, een goede zonering tussen recreatie en natuur, natuurinclusief ontwerp van gebouwen en overige voorzieningen centraal staan.

Versterken van biotopen en natuurkernen

Kleine geïsoleerde gebieden met een eigen unieke kwaliteit zoals het Koornmolengat en de Wiebertjes zijn extra kwetsbaar bij klimaatverandering, daarom willen we de kwaliteit van de biotopen van het gehele gebied verbeteren.

Zoveel mogelijk extensief bermbeheer en natuurvriendelijk beheer van oevers in het hele landschapspark is een grote eerste stap. Dat gebeurt al op veel plekken. Daarnaast gaan we ons beheer beter afstemmen op de unieke kwaliteiten van de afzonderlijke natuurkernen om de waarde van deze plekken te vergroten.

Voor de Rotte zelf wordt ingezet op continuïteit van oevers en het verbreden van de Rottezone door ook de taluds tot aan de boezemsloten aan weerszijden van de Rotte mee te nemen. We zetten hierbij in op extensief beheer van taluds, bestaande rietoevers en het uitbreiden van 'zachte in combinatie met de aanleg openbare plekken aan het water.

De groenblauwe ribben vervullen een belangrijke functie voor de ecologische verbinding tussen de omliggende bebouwing en het landschapspark. Ingrediënten zijn water, ecologische oevers, bomenrijen en soms bosschages.

Gezonde bosopbouw en grotere bossen

Er wordt op een aantal plekken nieuwe bos aangeplant. Het gaat hierbij om het Hoekse Park Oost en West, het gebied tussen de Bleiswijkse Zoom en het Hoge Bergse Bos, en wellicht in de verre toekomst ook de rand van de Bleiswijkse Fles en het westelijk deel van de Rottezoom.

Naast de aanplant van nieuw bos wordt er ingezet op een natuurlijker bosopbouw van het bestaande bos door de aanleg/

het laten ontwikkelen van kern, zoom- en mantelvegetaties: horizontaal én verticaal gelaagd, in combinatie met kruidenrijke recreatieweides. Veel mantel en zoom is goed voor insecten en zangvogels (broedbiotoop) en kleine zoogdieren. Het is minder goed toegankelijk voor de mens en daardoor rustig. In het boslandschap komt ook veel natte natuur voor, het Hoeks Moerasbosje en de Wiebertjes zijn hiervan een voorbeeld. Deze zone wordt uitgebreid tot een diagonale stille kernzone die aan de westkant langs het Lage en Hoge Bergse bos loopt. Deze zone verbindt het plasdrasgebied van de Eendragtspolder met de Vlinderstrik. Uitgaande van de transitie naar klimaat bestendige ecosystemen, die optimaal water vast kunnen houden, is moerasbos een goed idee. Dit sluit aan bij de ideeën van het Hoogheemraadschap. Aanleg/omvorming naar een natter bostype (broekbos/moerasbos) speelt in op alsmat dalende bodem en zorgt ervoor dat verdere peilverlaging met bodemdaling en het vrijkomen van CO₂ wordt voorkomen en dat juist natuurlijke peilfluctuaties (hoog in de winter en lager in de zomer) mogelijk worden. Broekbos/moerasbos kan tevens werken als een zoetwaterbuffer, iets dat we tevens nodig hebben in de steeds drogere zomermaanden en voorkomt inlaat van fosfaatrijk water uit de Rotte. Deze ingrepen zorgen voor een robuuster bos met een grotere variatie aan biotopen. Voor de dieren in het bos, vooral bosvogels, vleermuizen en kleine zoogdieren is het maken van rustige enclaves van belang. Het realiseren van 'stille kernen' als 'eilanden van rust' geeft een duidelijke meerwaarde aan gebieden waar natuur en recreatie samengaan.

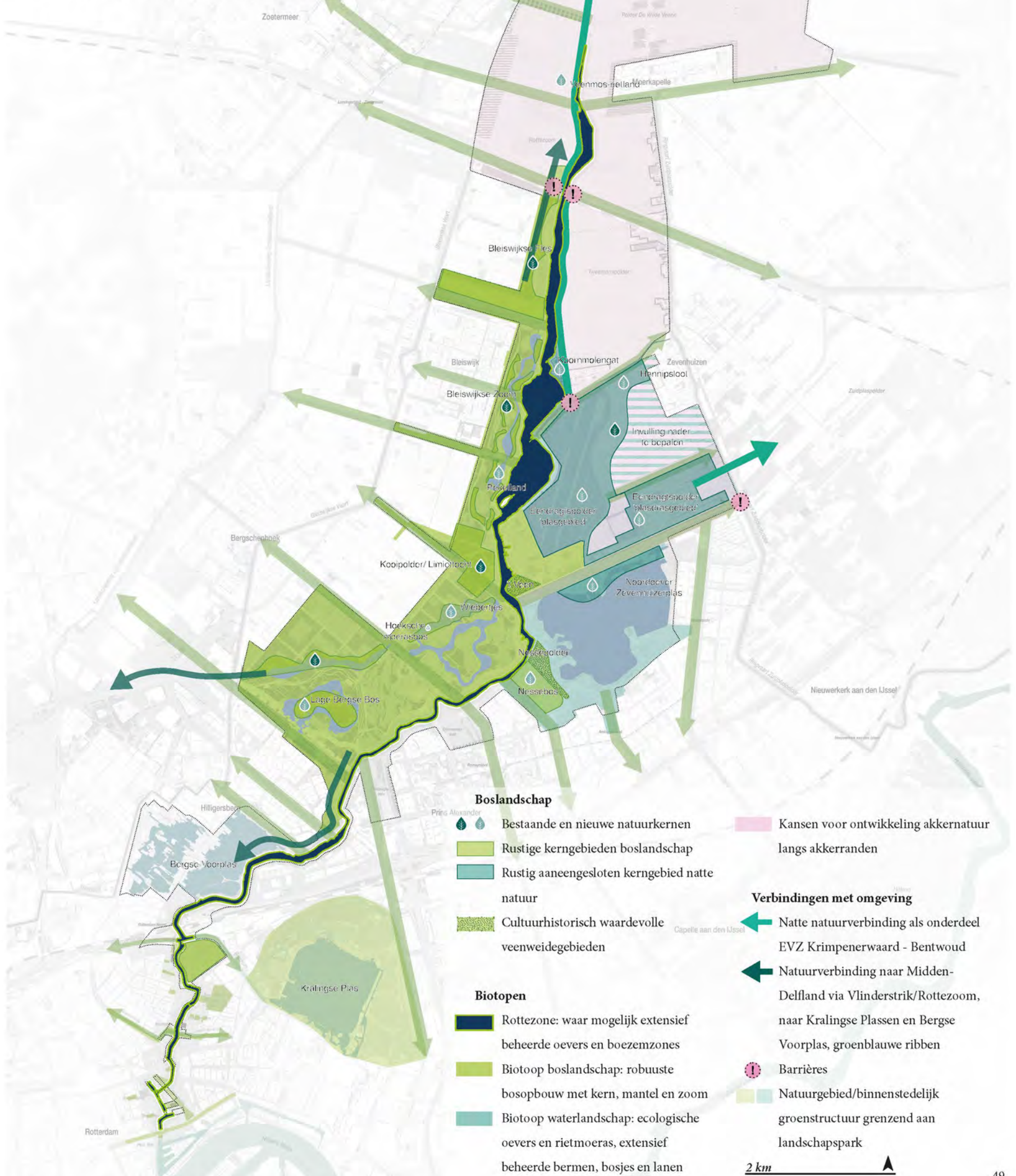
Natte natuur en akkernatuur in het Waterland en de Polders

Oostelijk van de Rotte Oost wordt ingezet op andere natuurkwaliteiten: kruidenrijke akkerranden, vochtige weilanden en rietmoerasgebieden. Een open gebied is verstoringgevoeliger dan een bosgebied. Naast weide- en moerasvogels (grondbroeders) die in de open ruimte kwetsbaar zijn voor predatoren, zijn er dieren die kruipen en zwemmen (waterspitsmuis, rugstreeppad, kleine modderkruiper, veenmol). Aaneengesloten (natte) structuren zijn hier meer noodzakelijk dan in de westelijke bossen.

De zuidelijke Eendragtspolder is zo'n aaneengesloten structuur. De ambitie is om dit uit te breiden door aan de lage kant van de Slingerkade een robuuste natte natuurverbinding te realiseren met open water, rietlanden, vochtige weilandjes en poelen, die onderdeel is van de geambieerde Ecologische Verbindingszone (EVZ) tussen de Zuidplaspolder en het Bentwoud. Samen met de natte natuur rond de roeibaan ontstaat zo het eerste deel van een robuuste noord-zuid verbinding. Ten noorden van de Hennipsloot hebben we een aantal alternatieve opties die bij de uitwerking van de EVZ nader onderzocht kunnen worden: door Bleiswijkse Fles en/of door de Tweemanspolder langs een aantal lijnen: noord-zuid gerichte sloten en de boezemtocht aan de binnenzijde van de Rottedijk. Dat betekent dat er onderdoorgangen moeten komen onder de infracorridor langs de A12. Dit zorgt voor een ecologische verbinding tussen het zuidelijk en noordelijk deel van het landschapspark.

Natuurnetwerk

Boslandschap

- Bestaande en nieuwe natuurkernen
- Rustige kerngebieden boslandschap
- Rustig aangesloten kerngebied natte natuur
- Cultuurhistorisch waardevolle veenweidegebieden

Biotopen

- Rottezone: waar mogelijk extensief beheerde oevers en boezemzones
- Biotop boslandschap: robuuste bosopbouw met kern, mantel en zoom
- Biotop waterlandschap: ecologische oevers en rietmoeras, extensief beheerde bermen, bosjes en lanen

- Kansen voor ontwikkeling akkernatuur langs akkerranden

Verbindingen met omgeving

- Natte natuurverbinding als onderdeel EVZ Krimpenerwaard - Bentwoud
- Natuurverbinding naar Midden-Delfland via Vlinderstrik/Rottezoom, naar Kralingse Plassen en Bergse Voorplas, groenblauwe ribben
- Barrières
- Natuurgebied/binnenstedelijk groenstructuur grenzend aan landschapspark

4

De Rotte zelf is ook een belangrijke verbinding, we willen de landschappelijke contrasten tussen open polder en smalle dijk met rietlanden en zicht op het water bewaren. Voor het gedeelte ten noorden van de A12 moet de EVZ nog worden ingevuld. Het veenmos-rietland aan de westoever van de Rotte is hier een belangrijke eerste aanzet.

De ambitie voor een natte natuurverbinding eventueel gecombineerd met toekomstige waterberging richting Bentwoud is hier een belangrijke opgave. Ook verbeteren van de waterkwaliteit in de landbouwpolders is een lange termijn opgave. In het noordelijk deel van de Eendragtspolder stellen we een gebied voor waarin landbouw en natuur waar mogelijk worden gecombineerd. Natuur en agrarische bedrijfsvoering gaan hier idealiter samen. Aan de Noordrand van de Zevenhuizerplas bestaat momenteel een goede balans tussen zeer hoge recreatiedruk en natuur door de bestaande zonering. Water en het natte karakter verhinderen betreding en zorgen voor rust. Deze voorstellen nemen we mee in het vervolgproces dat we na vaststelling van het Ontwikkelplan samen met belanghebbenden willen starten om tot transitie van het gebied te komen.

Slechten van barrières

De hierboven beschreven ambitie voor het vergroten van de biodiversiteit en de ecologische dooradering kan niet zonder dat een aantal knelpunten wordt opgelost.

- Onderdoorgang A12, ecologische verbinding voor fauna aanbrengen.
- Toekomstige Railterminal inclusief rangeerterrein tussen bedrijventerrein Klappolder en de A12, ecologische dooradering langs Rotte-oeveren in plan opnemen.
- Overgangen tussen de polders, goed kruisende verbindingen met de dijken maken voor fauna.
- Bleiswijkse Verlaat, slechte ecologische verbinding tussen Bleiswijkse Zoom en Bleiswijkse Fles.
- Ecologisch beheer van bermen en graslanden, voor zover het niet om ligweides en dagcampings gaat.

Zonering

Ondanks de toegenomen recreatiebehoefte gaan wij spreiding van het bezoek door het hele gebied tegen. Dat komt de afwisseling in beleving niet ten goede en kwetsbare natuurwaarden komen onder druk te staan. Wij brengen natuur en recreatie in balans door tegelijkertijd met de ontwikkeling van het recreatieve programma ook de ecologische kwaliteiten te versterken en ontwikkelen. Daarnaast gaan we intensiveren en extensiveren: op veel plekken wordt het drukker, maar op een aantal plekken gaan we voor meer rust zorgen. Door het gebied in drie zones in te delen accommoderen we die intensivering en extensivering. Voor elke zone leggen we vast wat er wel en niet mag.

Zoneren is ook een ontwerpogave. De zonering moet logisch aanvoelen, hoe doe je dit zonder hekken? Dat doen wij door in volgende planfasen slim te ontwerpen met natuurlijke barrières (water, riet, bosschages) en logische routes (bruggetjes, wel paden, geen paden). Drukke attracties en routes clusteren wij in de intensieve zones. Voor het agrarische deel betreft het een langere termijnperspectief.

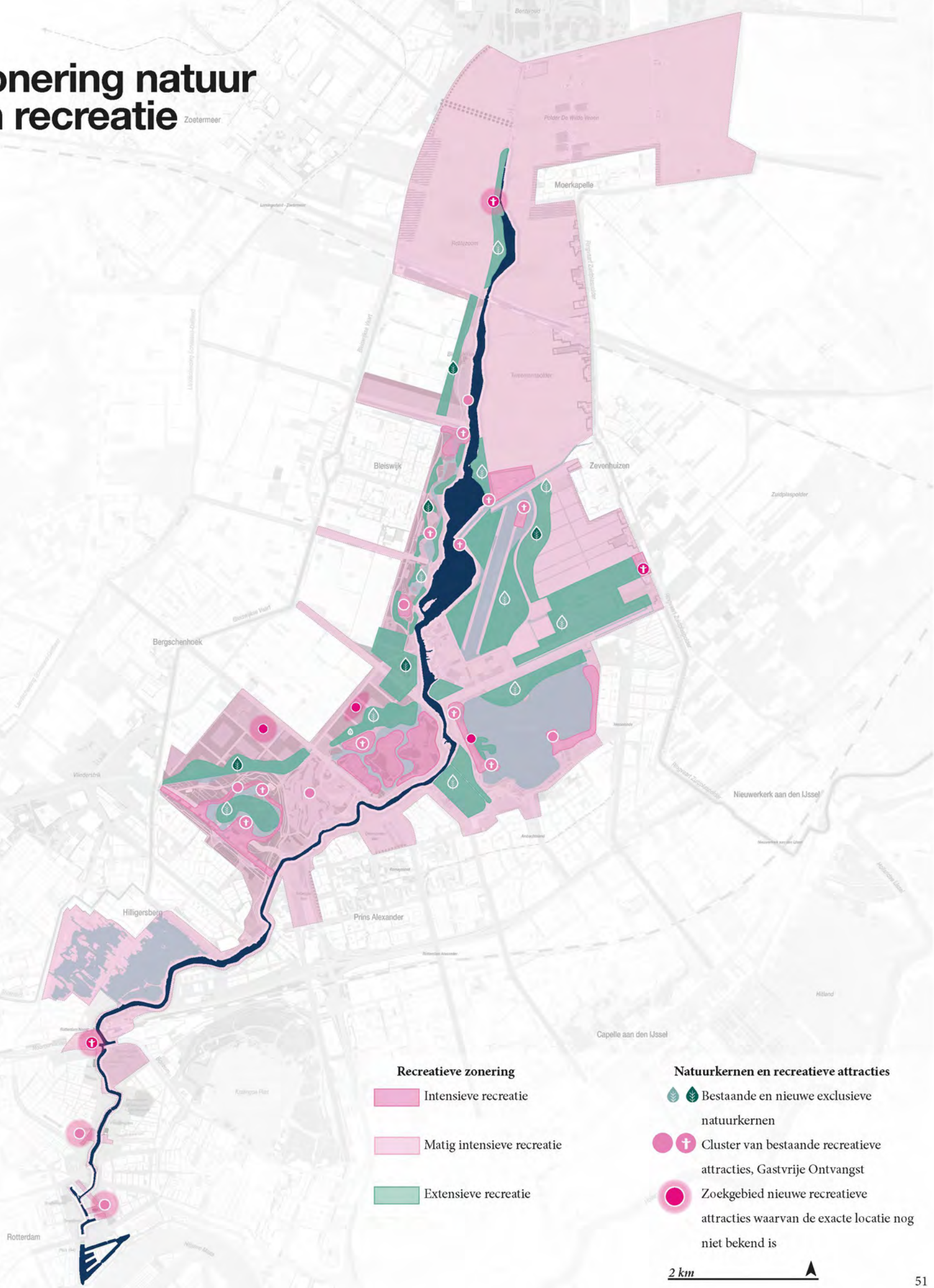

Zicht op de Wiebertjes

	Zone intensieve recreatie	Zone matig intensieve recreatie	Zone extensieve recreatie
Recreatiemotief	Gezelligheid, erop uit, gerichte activiteiten, groepsactiviteiten	Lekker bewegen, frisse neus, verkoeling	Lekker bewegen, frisse neus, verkoeling
Bezoekersdichtheid	Hoog	Gemiddeld	Laag
Faciliteiten	Intensieve functies en verblijfsplekken <i>Horeca, zwemmen, picknicken, recreatieve attracties (aangegeven met ster), veelal gekoppeld aan parkeerplaatsen en ontvangsplekken.</i>	Routegebonden functies en voorzieningen <i>Routes voor wandelen, fietsen, mountainbike, varen, verblijfsplekken, horeca</i>	Rustgebieden <i>Wandelen toegestaan op halverharde paden of graspaden, geen honden (of aan de lijn). Soms alleen erlangs lopen en erin of erover kijken.</i>
Buiten wegen en paden	Ja	Ja, in openbaar toegankelijke delen	Beperkt, op sommige plekken wordt betreding niet toegelaten.
Natuurwaarde	Groen heeft primair een recreatieve functie en is ondergeschikt aan de activiteiten/voorzienig. De (groene) inrichting past bij de biotoop van die plek/deelgebied.	Verbindend tussen de kerngebieden. Aaneengesloten gebieden met de drie hoofdbiotopen bos, natte natuur, akkernatuur.	Kerngebieden met hoge natuurwaarden

Zonering natuur en recreatie

Zoetermeer

Recreatieve zonering

- Intensieve recreatie
- Matig intensieve recreatie
- Extensieve recreatie

Natuurkernen en recreatieve attracties

- Bestaande en nieuwe exclusieve natuurkernen
- Cluster van bestaande recreatieve attracties, Gastvrije Ontvangst
- Zoekgebied nieuwe recreatieve attracties waarvan de exacte locatie nog niet bekend is

2 km

A large white number '5' is positioned in the upper left quadrant of the image. The background is a teal-tinted landscape featuring a prominent power line tower in the center-left, with several power lines stretching across the sky. The foreground is a field of tall grass, and the sky is filled with clouds. The overall aesthetic is clean and modern, with a strong color palette of teal and white.

5

**Vier landschappen
met elk een eigen
karakter**

5

Vier landschappen met elk een eigen karakter

Vier landschappen met elk een eigen karakter

We onderscheiden, zoals al kort beschreven in hoofdstuk 2, vier landschapszones die de basis vormen van de ontwikkeling van natuur en recreatie. Het zijn:

- De Bossen aan de westkant van de Rotte
- Het Waterland aan de oostkant van de Rotte
- De Polders in het noordelijk deel van het landschapspark
- De Stad, rondom de binnenstedelijke Rotte tot aan de dam.

Ieder landschap heeft zijn eigen sfeer en karakter, ook in recreatief opzicht, in ontstaansgeschiedenis en cultuurhistorie. Dat onderscheid in sfeer en karakter willen we versterken. Dat doen we ook door in ieder landschap natuurlijke en recreatieve parels te ontwikkelen die sfeer en karakter extra sterk laten zien.

De Bossen

Beschut en romantisch, met ruimte voor een parkwandeling, outdoor avontuur en wellness

Het Lage en Hoge Bergse Bos en de Bleiswijkse Zoom en Fles worden aaneengesmeed tot een doorlopend bosgebied met een groot palet aan verschillende bossferen afgewisseld met open ruimten. De bossen worden uitgebreid met het Hoekse Park Oost en West en het gebied rond de Limiettocht, de Bleiswijkse Fles krijgt een beboste rand, zonder de wind uit de zeilen van de molens aan de overkant te halen. We zetten in op een robuust bos met een gezonde bosopbouw. We gaan de sfeerverschillen per deelgebied vergroten.

Ook de waterstructuur breiden we uit. Het water tussen Hoge en Lage Bergse Bos wordt verbonden en neemt ook de nieuwe parkdelen in het Hoekse Park West en Oost mee.

In de Bleiswijkse Zoom wordt de waterkwaliteit verbeterd zodat er meer en vaker gezwommen kan worden. Vanuit Bleiswijk en Hillegersberg-Schiebroek bestaat de mogelijkheid goede wandelrondjes te ontwikkelen. Zie hiervoor de uitwerking voor de Bleiswijkse Zoom in deel 2. Deze uitwerking dient als voorbeeld voor het doorwerken van deze gedachte in andere delen van het landschapspark.

De Bossen bieden vanwege hun beschutting en besloten karakter nu al veel ruimte aan intensieve (indoor) attracties. Voorzieningen als Thermes Elysium of Outdoor Valley, tasten vanwege hun beschutte ligging, het landschappelijke beeld maar weinig aan.

Lage Bergse Bos en Hoekse Park West: eigentijds stadsbos als uitloop voor omliggende wijken

Het Lage Bergse Bos is aan drie zijden omgeven door woonwijken of een bedrijventerrein. Het is een uitlooptgebied voor de directe omgeving. Wij zien het Lage Bergse Bos dan ook als een stadsbos met ruimte voor picknick, spelen, diverse horeca, wandelrondjes, fitness-parcours, hardlopen. Een natuureiland in het hart van het gebied biedt een stille kern voor dieren. We gaan het Lage Bergse Bos uitbreiden met het Hoekse

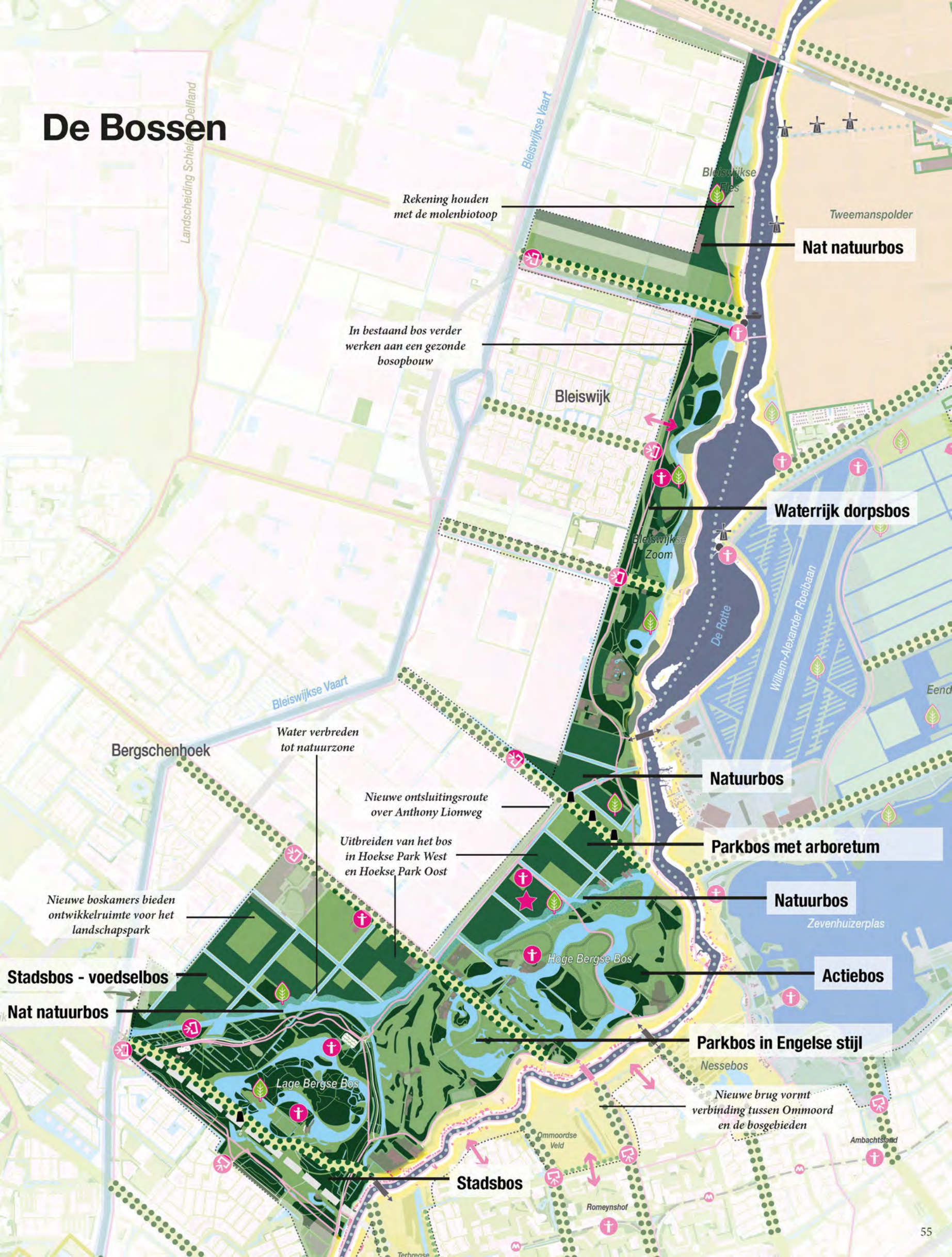
Park West. Zo zorgen we voor aanvullende capaciteit voor extensieve recreatie. Wij denken hierbij aan voorzieningen als een stadswijngaard met kleinschalige horeca, maatschappelijke voorzieningen en een publieksboerderij met een combinatie van bos en agrarische activiteiten waar recreanten welkom zijn. Ook willen we in Hoekse Park West graag een bijzondere parkparel ontwikkelen, in de vorm arboretum met bijzondere bomen en een kas. Hier is plek voor evenementen als een Japans kersenbloesemfestival in het voorjaar, educatie op het gebied van bossen en natuur, recreatieve vormen van voedselbos en een buurttoogst-festival.

In een vervolproces dient dit samen grondeigenaren en andere belanghebbenden verder uitgewerkt te worden. De scope van deze uitwerking zal circa anderhalf jaar beslaan.

We gaan het Polderpad (fiets- en wandelverbinding van Schie naar Rotte) vanuit de Vlinderstrik doortrekken en verbinden met de Rotte. De Wiebertjes en het Hoeks Moerasbosje worden met natte natuur verbonden. Er ontstaat op deze manier een rustige natuurlijke zone zonder recreatieve functies met een reeks stille kernen. Deze zone wordt doorgezet op de overgang van Lage Bergse Bos naar Hoekse Park West. Deze zone draagt bij aan de ecologische verbinding met de Vlinderstrik aan de westkant van het Lage Bergse Bos.

De diverse horecavoorzieningen bij de grote parkeerplaats kunnen mogelijk een Gastvrije Ontvangst voor het landschapspark verzorgen. En mogelijk komt er een Peddel en Pedaalpunt met verhuur van fietsen en boten bij de nabijgelegen Rottekade ter hoogte van de A16-tunnel. Ten zuiden van het Lage Bergse Bos wordt door de gemeente Rotterdam gewerkt aan de 'Steilrand', een landschappelijk herkenbare rand tussen droogmakerij en dijk/polder. De 'Steilrand' zal worden ontwikkeld tot recreatieve route en ecologische verbinding. De 'Steilrand' is via de Grindweg en de Rotte verbonden met het Lage Bergse Bos.

De Bossen

Rekening houden met de molenbiotoop

Nat natuurbos

In bestaand bos verder werken aan een gezonde bosopbouw

Waterrijk dorpsbos

Natuurbos

Parkbos met arboretum

Natuurbos

Actiebos

Parkbos in Engelse stijl

Stadsbos

Stadsbos - voedselbos

Nat natuurbos

Landscheiding Schieland Delfland

Bleiswijkse Vaart

Bleiswijkse Vaart

Bleiswijk

Bleiswijkse Zoom

Bleiswijkse Vaart

Bergschenhoek

Water verbreden tot natuurzone

Nieuwe ontsluitingsroute over Anthony Lionweg

Uitbreiden van het bos in Hoekse Park West en Hoekse Park Oost

Nieuwe boskamers bieden ontwikkelruimte voor het landschapspark

Natuurbos

Parkbos met arboretum

Natuurbos

Zevenhuizerplas

Actiebos

Parkbos in Engelse stijl

Nessebos

Nieuwe brug vormt verbinding tussen Ommoord en de bosgebieden

Ommoordse Veld

Romeynshof

Ambachtsland

Hoge Bergse Bos en Hoekse Park Oost: actiebos

Het Hoge Bergse Bos is het actiebos van het landschapspark. Het heeft een dynamische, levendige, avontuurlijke, actieve en sportieve sfeer, met onder andere de mountainbikeroute, Outdoor Valley, de skiheuvel en het golfterrein.

Deze sfeer willen we uitbouwen in de uitbreiding met het Hoekse Park Oost. We denken hierbij aan meer intensieve sportieve outdoor recreatie, zoals een verlenging van het mtb- en trailrunparcours en verlengen van de kanoroute.

Zoals gezegd worden De Wiebertjes en het Hoeks Moerasbosje met natte natuur verbonden. Er ontstaat op deze manier een rustige niet betreedbare natuurlijke zone waarin met een reeks stille kernen, waarin geen recreatieve functies passen. Op 2 plekken wordt deze natuurzone doorsneden met water voor kano's en routes voor wandelaars en mountainbikers.

We zien mogelijkheden voor een Gastvrije Ontvangst met verhuurmogelijkheden van fietsen, skeelers, kano's bij Outdoor Valley. Daarvoor willen we in overleg met de ondernemer de omgeving aanpakken en bijvoorbeeld de vaarmogelijkheden voor kano's verbeteren.

In het Hoekse Park Oost wordt een nieuwe parkentree van het gebied voorgesteld die bereikbaar wordt via een nieuwe ontsluiting vanuit de kortgesloten Limiettocht-Anthony Lionweg-Hoekse Kade. De Golfbaan heeft een eigen sfeer die we willen versterken. Het is een uitzondering op het natuurlijk karakter van de Bossen met zijn strak geschoren weides. We zetten hierin op de doorontwikkeling van het park in Engelse Stijl met prachtige boomgroepen en pittoreske doorkijkjes. De ontwikkeling van dit gebied zien wij meer voor de langere termijn.

Bleiswijkse Zoom – waterrijk dorpsbos met natuurlijk bosopbouw

De Bleiswijkse Zoom is de uitloop voor het dorp Bleiswijk. We zien het als een waterrijk dorpsbos. We gaan de aansluitingen voor wandelaars op het dorp verbeteren en ervoor zorgen dat de Rotte beter beleefbaar wordt. In deel 2 hebben we hiervoor een uitwerking gemaakt.

In de Bleiswijkse Zoom is veel winst te halen voor de natuur zonder het recreatieve karakter aan te tasten. Daarvoor gaan we het bos natuurlijker beheren en aan de zuidkant uitbreiden. Doordat we het bosbeheer in het gebied gaan aanpassen om een natuurlijk kern/mantel/zoom-opbouw te krijgen creëren we rustige zones voor vogels en andere dieren.

Zie hiervoor de uitwerking in deel 2. Op beperkte schaal wordt daarbij de oppervlakte van een aantal weides verkleind. Op veel plekken liggen niet functionele dubbele padensystemen en doorsteekjes. Dit gaan we verminderen.

De randen aan de Bleiswijkse kant worden met bos aangeplant om het landschapspark visueel te vergroten. Tussen Thermen Elysium en de Limiettocht wordt bos aangeplant om de Bleiswijkse zoom met het Hoge Bergse bos te verbinden. De recreatieve attracties Elysium en Monkeytown met veel verharding en minder fraaie achterkantsituaties willen we beter aansluiten op de omgeving. In overleg met de ondernemers willen we hiervoor in de volgende fase een uitwerking maken. In deel 2 bij het hoofdstuk beeldkwaliteit doen we hiervoor een aantal suggesties. Er is ruimte voor twee Gastvrije Ontvangsten bij de bestaande horeca, er komt een vlonderpad, met rust- en uitzichtpunten over de Rottemeren.

Bleiswijkse Fles - open natuurzone met stevige bosrand

De Bleiswijkse Fles is een smalle en kwetsbare doorgangzone die de Bleiswijkse Zoom verbindt met het deel van het landschapspark boven de A12. Het aangrenzende bedrijventerrein en de corridor A12 domineren het beeld. We gaan geen recreatieve functies toevoegen, behalve een uitzichtpunt, een brug over de boezemvaart en een aantrekkelijker aansluiting op de fiets- en wandelverbinding onder de A12 en de spoorlijn. We zetten hier vooral in op een robuustere groenstructuur. Dat doen we door een verdere extensivering van het beheer zodat er meer kruidenrijke weides ontstaan, aanvullend op het open water en de moeraszones. De randen worden zoveel mogelijk ingeplant met bos, rekening houdend met de beperking van de hoogte vanwege de benodigde wind van de molenviergang aan de overzijde van de Rotte.

Het open gebied tussen de Lange Vaart en het bedrijventerrein hoort bij het landschapspark. De wens is om dit gebied open te houden. Als in de toekomst aan de randen van dit gebied woningbouw plaats vindt willen we graag dat de woningen met de voorkant naar deze ruimte staan in combinatie met een stevig beplante straat. Samen met de groenblauwe rib langs de Lange Vaart ontstaat zo een stevige groene parkrand.

De Bossen - referenties

Extensief beheer met grote grazers

Doorlopende routes voor snelle fietsers

Voedselbos en natuureducatie

Decor voor bijzondere gebeurtenissen

Kunst in een natuurlijke setting

Extensief moerasbos in het hart van het gebied

Outdoor-activiteiten passend bij het bos

Kleinschalige verblijfsaccommodatie

Dagelijkse ommetjes

Natuurpark met bossfeer

Ruimte om buiten te bewegen

Bloesemfestival in de park-parel

5

Het Waterland

Beleving van stilte, ruimte en vogelrijke natuur maar waterfun, zwemmen, verfrissing en verkoeling

We verwachten dat de recreatieve druk op dit gebied in de toekomst relatief snel gaat toenemen door de toekomstige woningbouwontwikkeling in de aangrenzende Zuidplaspolder. Tegelijkertijd zijn er veel kwetsbare natte natuurwaarden aanwezig in dit gebied, o.a. rond de Willem-Alexander Baan en in het plasdrasgebied. We anticiperen op de toenemende recreatiedruk door meer recreatieve mogelijkheden te ontwikkelen op minder kwetsbare plekken waardoor we langs de noordkant van de Zevenhuizerplas kwetsbare natuurwaarden ontzien. Hiervoor willen we het agrarisch deel van de Eendragtspolder omvormen tot een toegankelijk gebied waarin recreatie, natuur en landbouw worden verweven.

Door de hele Eendragtspolder en de Zevenhuizerplas samen te smeden ontstaat Waterland, met een afwisseling van intensieve recreatie (zuidrand Zevenhuizerplas en roeibaan), extensieve recreatie, natte natuur, akkernatuur en nieuwe vormen van landbouw (Eendragtspolder en noordrand Zevenhuizerplas). Ook aan deze kant van de Rotte is ruimte voor tenminste drie Gastvrije Ontvangsten, met een opstapplaats voor kanoën, vertrekpunt van wandelen enz.

Om de agrariërs in dat gebied zekerheid te geven voor de toekomst moet daar op de korte termijn onderzocht of en welk deel nog volwaardig agrarisch kan worden gebruikt en waar mogelijkheden zijn voor compenserende oplossingen. De toekomst van de daar zittende agrariërs moet onderdeel uitmaken van het onderzoek; binnen circa anderhalf jaar moet hierover duidelijkheid zijn.

Eendragtspolder, herinrichten om recreatie, natuur en landbouw te verweven

Door de verstedelijkingsdruk ligt bij de Eendragtspolder de noodzaak om (een deel van) het agrarisch gebruik te transformeren naar gebruik wat goed kan worden gecombineerd met recreatie.

De kavelstructuur is de basis voor de toekomstige ontwikkeling van de noordelijke Eendragtspolder.

Bij de nieuwe structuur wordt aansluiting gezocht bij het ritme en de maatvoering van de waterstructuur van de zuidelijke Eendragtspolder. Bij de uitwerking van plannen voor dit gebied gaat het schap na vaststelling van het Ontwikkelplan samen met de belanghebbenden in het gebied zoeken naar een passende invulling met nieuwe functies, passend binnen de ontwikkeling van de landbouw en de wens van burgers om meer betrokken te zijn bij voedselproductie.

In deel 2 (hoofdstuk 16) is een aantal voorbeelden voor natuur- en landbouwontwikkeling in de Eendragtspolder ter inspiratie opgenomen.

De ambitie van het schap is om een natte robuuste natuurverbinding tussen de Slingerkaai en de Eendragtspolder te realiseren, als onderdeel van de geambieerde Ecologische Verbindingszone (EVZ) tussen de Zuidplaspolder en het Bentwoud.

Voor Zuideinde 14 bestaat een interessant ondernemersplan voor een combinatie van publieksboerderij, educatie, horeca, fietsverhuur en verblijf, dat ook uitstekend de functie van Gastvrije Ontvangst voor het landschapspark kan vervullen. Aanvullend hierop of in combinatie hiermee willen wij als parkparel een natuurlijk Waterpark maken. Met grote rietzuiveringsmoerassen, een avontuurlijke waterspeelplaats, ruimte voor tijdelijke kunst met daarin een uitgekiend padensysteem door het Waterland.

Er moet nog worden onderzocht of het haalbaar is de Van Oudheusdenweg te beplanten, vanwege de aanwezige weidevogels en kleine zoogdieren in de aangrenzende open gebieden kunnen bomenlanen aanleiding zijn voor de aanwezigheid van roofvogels.

De Ringvaart is de grens van het landschapspark en zelf in potentie ook een belangrijke recreatieve groenblauwe verbinding. Om het landschapspark prettig te begrenzen, wordt ingezet op het aanbrengen van erfbeplanting rond om de (woon) kavels grenzend aan de Ringvaart.

Bleiswijk

Zevenhuizen

Ruimte voor wandelommetjes vanuit Zevenhuizen

Natuur- landbouw- en voedsellandschap

Nieuw landschap gericht op extensieve recreatie, natuurbeleving, nieuwe vormen van landbouw. Onderzoek naar huidig agrarisch gebruik in relatie tot nieuw gebruik.

Bleiswijkse Zoom

Natuur- en sportlandschap

Natuurlandschap

Op de commerciële eilanden is wellicht plaats voor een natuurcamping

Eendragtspolder

Nieuw polderpark als hoogtepunt in het waterlandschap

Noordrand Zevenhuizerplas verder extensiveren

Natuurplas

Stadse recreatieplas

Nesselande

Zevenhuizerplas

Hoge Bergse Bos

Intensieve recreatie aan zuidrand

Nessebos

Het Waterland

Ommoordse Veld

Ambachtsland

5

Het Waterland

Zevenhuizerplas: plas vol contrasten

De Zevenhuizerplas is een plas met contrastrijke randen, stedelijk en natuurlijk, met open en besloten plekken en een aantal concentratiepunten van recreatie (clusters Lake 7, Strandgaper en strand Nesselande). Grootste contrast is tussen de rustige noordoever en de drukke zuidoever. Die contrasten koesteren we, wel willen we ze op enkele plekken vergroten

Aan de Noordrand van de Zevenhuizerplas blijft het natuurlijke karakter in stand en blijft de recreatie ondergeschikt. Water en het natte karakter verhindert betreding en zorgt voor rust. Verder extensiveren van noordrand van de Zevenhuizerplas biedt de mogelijkheid om een natte oost-west verbinding te maken waarbij de aansluiting op de Wiebertjes en de nieuwe natuur natuurzone in het Hoge Bergse Bosgezocht kan worden. Langs de zuid- en of westrand van de Zevenhuizerplas is ruimte voor een nieuwe watersportlocatie. Mocht er meer behoefte zijn aan een extra locatie dan zou dit hier kunnen, waarbij de beperkte wind overigens voor de zeil- en surfsport een lastige factor is. Maar het verwijderen van groen om wind op de plas te bevorderen, is vanwege de belangrijke andere functies hiervan geen optie. De meer gevorderde windsurfers zoeken een locatie aan de noordoostzijde van de Zevenhuizerplas, aan de zijde van Nesselande. Gezien de vele ontwikkelingen aan deze kant van de plas is nu nog niet aan te geven of hiervoor een geschikte locatie te vinden is, maar de gemeente Rotterdam wil onderzoeken of er mogelijkheden zijn om dit aan de oostzijde bij Nesselande beter te accommoderen.

Gezien de waterkwaliteit en de mooie onderwaternatuur van de Zevenhuizerplas, is de plas een interessante duiklocatie. In overleg met duikorganisaties willen het schap en de gemeente Rotterdam verkennen wat een passende locatie is voor duikers om het water in te gaan. Van belang hierbij is dat het niet conflicteert met andere recreatievormen, zoals het gebruik van andere recreanten van de strandjes, windsurfen en varen. We gaan metrostation Nesselande als Gastvrije Ontvangst en parkentree ontwikkelen en de bereikbaarheid van het landschapspark te verbeteren door de routes vanaf het station beter aan te sluiten op de Wollefoffenweg en Corsicalaan.

Eendragtspolder rondom de roeibaan: Natuurwaarden in combinatie met 'schone sporten'

Dit deel van het gebied bevat enerzijds de roeibaan, waar wordt getraind en water-wandel en wielerevenementen plaatsvinden. Het gebouw van de roeibaan is niet alleen het brandpunt van roei- en kano-evenementen, maar leent zich ook als startpunt bij wandel- fiets- en wielerevenementen, waarbij de behoefte bestaat aan een OV-ontsluiting en een wielrenparcours op bestaande (of toekomstige nieuwe) wegen in het gebied die bij evenementen kunnen worden afgezet. Een belijning op een van de wegen nabij de roeibaan waarbij diverse afstanden zijn uitgemeten, ondersteunt de functie voor hardlopen in het gebied.

Tergelijkertijd is dit ook de natuurkern van het Waterland. Er zijn veel natuurwaarden, zoals de kokmeeuwenkolonie, ten oosten van de roeibaan en het weidevogelgebied in het plasdrasgedeelte van de Eendragtspolder. We zijn terughoudend met nieuwe ontwikkelingen in dit gebied, maar gaan wel onderzoeken hoe we de sportmogelijkheden voor de Willem-Alexander Baan kunnen optimaliseren. Zo gaat Sportbedrijf Rotterdam onderzoeken of het mogelijk is om een fietspad aan te leggen langs de kanobaan (ten oosten van de inroeibaan) en enkele fietsbruggen die het fietspad langs de 2 kilometerbaan en de eilandjes verbinden. Het beoogde fietspad is uitsluitend bestemd voor coaches die kanoërs begeleiden tijdens hun trainingen op de kanobaan. Als belangrijke aandachtspunten bij dit onderzoek worden meegenomen dat het landschap en natuurwaarden zo weinig mogelijk worden aangetast en dat hinder van recreanten voor de natuur zoveel mogelijk wordt voorkomen. De Wet natuurbescherming wordt vanzelfsprekend gerespecteerd. Ook wordt afgestemd met het Hoogheemraadschap in verband met de waterbergingsfunctie en het fluctuerende peil.

Ook onderzoeken we waar en hoe recreatief kanovaren zonder natuurverstoring mogelijk is in het plasdrasgebied. Uitbreiding kanovaren kan alleen als het natuurgebied robuuster wordt en met toepassing van zonering en gebruiksaafspraken.

Zicht op de Zevenhuizerplas

Het Waterland - referenties

Nieuwe teelten, korte kringloop

Natuurspeelplaats in de parkparel

Horeca met lokale voedselproductie

Aantrekkelijke routes in afwisselend landschap

Natuureducatie

Struinen in een moeraslandschap

Landschapsmeubels met een prachtig uitzicht

Ruimte voor tijdelijke kunst

Nieuwe teelten, korte kringloop

Waterpret bij nieuwe speelplekken

Architectonisch hoogstandje op bijzondere plek

Kano-labyrint

5

De Polders

Uniek oer-Hollands landschap met behoud van de cultuurhistorie. Weidevogels, bloemen en insecten terug.

De agrarische droogmakerijen vallen in het werkingsgebied van het recreatieschap, maar niet in het beheergebied. Dit betekent dat het recreatieschap volgens de gemeenschappelijke regeling wel uitspraken doet over haar ambities voor dit gebied, maar de mogelijkheid voor de realisatie hiervan met gemeenten en grondeigenaren verder wordt verkend. Tot nu toe horen deze polders en het recreatiegebied nog niet echt bij elkaar. Het is onze ambitie om dit gebied geleidelijk meer bij de rest van het landschapspark te betrekken. De agrariërs in dit gebied hebben, als eigenaren, vanzelfsprekend een zeer belangrijke stem voor wat betreft het tempo en de wijze van de veranderingen.

Voor Wilde Veenen en Tweemanspolder staat behoud van het huidig agrarisch gebruik en versteviging en verdere verduurzaming hiervan voorop. Volwaardig agrarisch gebruik met een gezond verdienmodel -ook op de lange termijn- blijft uitgangspunt. Binnen die kaders wordt de verbetering van biodiversiteit, een aantrekkelijk landschap en recreatief gebruik meegenomen. Wat voor deze polders precies passend is, zal in een integraal proces moeten blijken. De uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak voor Vitale landbouw van de provincie biedt daarvoor kansen. Doel hiervan is om het agrarisch gebruik daadwerkelijk toekomstbestendig te maken. Overheden en de partijen in het gebied bepalen samen onder welke voorwaarden dit kan plaatsvinden.

Voor de Rottezoom willen we als toekomstperspectief het open landschap borgen. Het gebied vormt geen onderdeel van de logistieke hotspot/bedrijventerrein en van de horti science, ook is er geen ruimte voor grootschalige woningbouw. Het gebied heeft een agrarische functie. We willen onderzoeken voor de lange termijn waar eventueel schaalverkleining mogelijk is, de gebruikswaarde te vergroten is en de biodiversiteit en het ecologische netwerk te verbeteren zijn. Het gebied wordt gezien als verbinding tussen Rottmeren en het Bentwoud. In een vervolgproces wordt dit samen met belanghebbenden verder verkend en uitgewerkt.

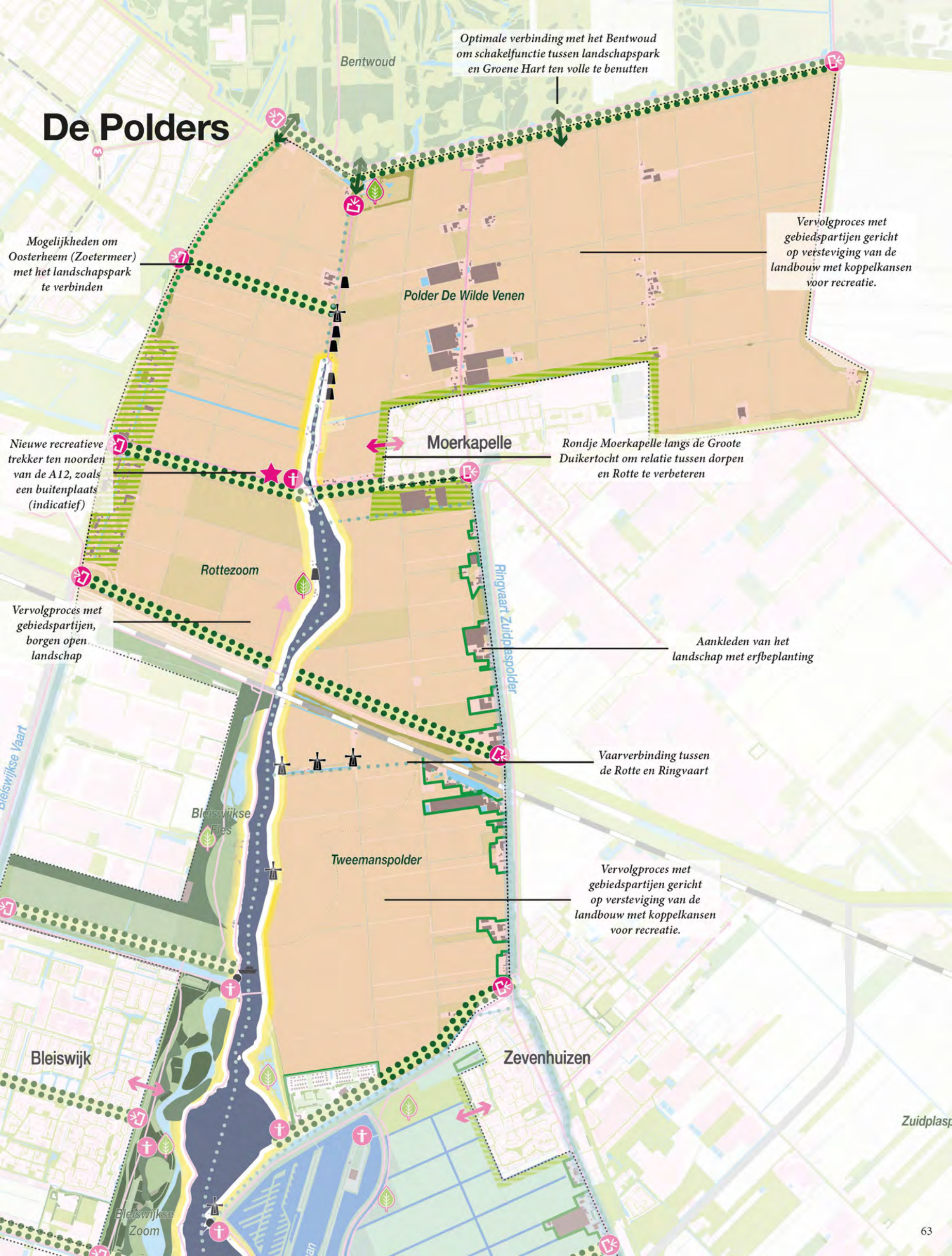
Voor al deze polders geldt dat dit nadere verkenning behoeft in afstemming met de stakeholders in dit gebied. Het gaat dan bijvoorbeeld om de grondeigenaren en -gebruikers en bewoners(organisaties) in het gebied en de aangrenzende gemeenten die geen deel uitmaken van het recreatieschap (Zoetermeer, Waddinxveen en Alphen aan den Rijn). Daarbij zullen onder meer de volgende mogelijkheden worden verkend:

Gebiedsontwikkeling korte en lange termijn

Voor de korte termijn:

- Het verbeteren van de ruimtelijke structuur en de toegankelijkheid door het aankleden van het landschap met laanbeplanting, erfbeplanting rond agrarische gebouwen, stimuleren ontwikkelen van akkerrandnatuur en aanleg natuurvriendelijke oevers langs poldertochten. Hier moet wel een bestendige financiële vergoeding of verdienmodel voor ontwikkeld worden.
- Vergroenen van reeds aanwezige elementen en infrastructuur, waardoor het gebied aantrekkelijker wordt.
- Verbeteren en uitbouwen van wat er al gedaan wordt:
- Bomen toevoegen rond agrarische bedrijfsgebouwen
- Wegen voorzien van lanen van bomen, mits dit niet leidt tot gevaarlijke situaties of verkeershinder.
- Verbeteren recreatieve infrastructuur over bestaande wegen (mits dit geen gevaarlijke situaties oplevert) en struinpaden waar dit mogelijk blijkt en geen overlast veroorzaakt.
- Randvoorwaarde hierbij is dat dit geen onveilige situaties, risico voor gewassen (beschadiging, diefstal verlies of slechte toegankelijkheid van drainage) en overlast als zwerfvuil zoveel mogelijk wordt voorkomen. Dit betekent dat we (struin)paden goed scheiden van landbouwgebied, bijvoorbeeld met sloten, hagen of hekken.

De Polders

Optimale verbinding met het Bentwoud om schakelfunctie tussen landschapspark en Groene Hart ten volle te benutten

Vervolgproces met gebiedspartijen gericht op versteviging van de landbouw met koppelkansen voor recreatie.

Mogelijkheden om Oosterheem (Zoetermeer) met het landschapspark te verbinden

Nieuwe recreatieve trekker ten noorden van de A12, zoals een buitenplaats (indicatief)

Vervolgproces met gebiedspartijen, borgen open landschap

Polder De Wilde Venen

Moerkapelle

Rondje Moerkapelle langs de Groote Duikertocht om relatie tussen dorpen en Rotte te verbeteren

Rottezoom

Aankleden van het landschap met erfbeplanting

Ringvaart Zuidpaspolder

Vaarverbinding tussen de Rotte en Ringvaart

Bleiswijkse Fles

Tweemanspolder

Vervolgproces met gebiedspartijen gericht op versteviging van de landbouw met koppelkansen voor recreatie.

Bleiswijk

Zevenhuizen

Bleiswijkse Zoom

Zuidplaspolder

5

Voor de lange termijn (tot 2030, doorlopend tot 2050) wordt onderzocht hoe een verbinding met de transitie naar vitale landbouw samen met de boeren tot stand kan komen. Wat passend is voor het gebied moet nog blijken, daarbij is in ieder geval aandacht voor:

1. Stimuleren (keten)innovatie en verduurzaming van de agrarische bedrijfsvoering
2. Kennisontwikkeling over de mogelijkheden voor vitale landbouw
3. Interbestuurlijke samenwerking:
4. Sectortafel landbouw Zuid-Holland:
5. Gebiedsgerichte aanpak landbouw:
6. Regelgeving, instrumenten en ruimtelijke verkenningen:
7. Communicatie om de voedselproductie beter bij de maatschappij te betrekken.

In het vervolgproces gaan overheden en grondeigenaren en –gebruikers gezamenlijk onderzoeken waar volwaardig landbouw maar ook eventuele vrijwillige verandering van bedrijven naar meer landschapsinclusieve landbouw (landbouw waarbij boeren een eerlijk inkomen voor het produceren van gezond voedsel verdienen in combinatie met een aantrekkelijk, toegankelijk, biodivers landschap. En waarbij het zorgen voor schoon water, schone lucht en een vitale bodem vanzelfsprekend zijn). Ook wordt onderzocht of andere vormen van landbouw mogelijk zijn, zoals kringlooplandbouw, multifunctionele landbouw en polyculturen (strokenteelt, voedselbos, soms combi met extensieve veeteelt), passend bij de ontwikkelrichtingen van de polders zoals hierboven beschreven.

Het opruimen van verspreide glastuinbouw kan bijdragen aan die versteviging van het agrarisch gebied en biedt tegelijk ruimte voor de recreatieve meekoppelkansen. De provincie Zuid-Holland en samenwerkingsverband Oostland werken hiervoor aan een aanpak. Ook dit wordt verder verkend in een integraal gebiedsproces.

Voor de lange termijn:

Mogelijke functies zoals groenblauwe ribben die de polder met de omgeving –zoals de wijk Oosterheem van de gemeente Zoetermeer en met station Lansingerland-Zoetermeer– verbinden. Een andere ambitie is de realisatie door een ondernemer van een landgoed als Parkparel. Met ook een verbinding naar het vaarnetwerk van de Rotte, ook al zijn de bruggen in de A12 en de spoorlijn laag.

Deze lange termijnambitie moet, als onderdeel van een vervolgproces en samen met de grondeigenaren en overige belanghebbenden verder worden verkend.

Randvoorwaarden bij het vervolgproces en verdere uitwerkingen zijn:

- Vervolgproces:
  - Er wordt een integrale visie en aanpak voor het gebied uitgewerkt, hierin wordt ook benoemd wat meest urgent of quick wins zijn.
  - Het proces en de uitwerking ervan wordt door de overheden uitgewerkt en met gebiedspartijen afgestemd.
  - Het proces start met een 0-meting van de huidige situatie van de bedrijven in de polders. Hierbij valt te denken aan aantal en waarde van de bedrijven, areaal per bedrijf, eigendomsposities, etc. De opzet en uitwerking wordt met vertegenwoordigers van stakeholders afgestemd.
  - We werken uit wat de impact van de plannen is voor de deelnemende partijen: tijd, uren, middelen.
  - Voor de diverse varianten van landbouw en voor aanpassingen in het gebied wordt een businesscase verder uitgewerkt. Uitgangspunt voor elke agrarische invulling is dat deze haalbaar en rendabel moet zijn. Ook voor aanpassingen in het gebied zoals het realiseren van akkerranden wordt een duurzaam verdienmodel uitgewerkt.
  - Bij het proces betrekken we diverse disciplines om de opgaven, inrichting en functie van het gebied uit te werken (bijvoorbeeld rentmeesters, agrarische experts, verkeerskundigen, ecologen, recreatie-experts, waterdeskundigen, etc.)
  - Indien uit het vervolgproces duidelijk wordt dat er voor ondernemers geen sprake meer is van toekomstbestendig gebruik, dan wordt hen een passende oplossing geboden om hun bedrijf elders voor te zetten.
- Er wordt aangesloten op onderzoek dat vanuit Verkenning Oostland wordt gedaan naar een oplossing voor het verspreide glas, zodat ook voor de zittende tuinders het perspectief helder wordt
- Transitie vindt plaats op vrijwillige basis, grondeigenaren houden zeggenschap over hun grond
- De gebiedsprocessen voor de polders worden opgenomen als prioritaire projecten in de Uitvoerings- en Investeringsagenda die op basis van het Ontwikkelplan wordt gemaakt.
- Waterpeil volgt functie
- Aan overleggen tussen gebiedspartijen in nieuwe samenwerking voor Landschapspark De Rotte worden vertegenwoordigers van verenigde agrariërs uitgenodigd
- Recreatieve functies worden in polders die als hoofdfunctie agrarisch gebruik houden, alleen ingepast waar dit te combineren is met agrarische functies. Dit mag geen negatieve impact hebben op de bedrijfsvoering (sterke toename vuil, onveilige situaties, waardevermindering grond).

De relatie met de dorpen Kruisweg en Moerkapelle (rondje langs de Grootte Duikertocht), kan worden verbeterd. Ook de verbinding met het Bentwoud is cruciaal. De fietsverbinding in het verlengde van de Rotte, die momenteel gerealiseerd wordt is een eerste stap, maar een bredere hechting, in landschappelijke, ecologische en recreatieve zin, tussen het landschapspark en het Bentwoud is van belang om de schakelfunctie van het landschapspark naar het Groene Hart ten volle te benutten. Meer goede en aantrekkelijke wandel- en fietsroutes 'van oorsprong tot dam' dwars onder en over alle barrières die de Rotte tegenkomt horen daarbij.

Met de vaststelling van het kader- en koersdocument is de afspraak gemaakt om geen grootschalige energieopwekking in het Landschapspark te plaatsen. Ook in de Verkenning die de provincie voor de noordelijke polders heeft laten uitvoeren, wordt geconcludeerd dat vanwege toenemende verstedelijking een mooi open en groen landschap steeds meer waarde krijgt voor de mensen die er wonen en voor de omgeving. Het is dus belangrijk dit open landschap te borgen en te beschermen. Windmolens en zonnevelden passen hier niet bij en ook niet bij de gewenste belevingswaarde van het gebied. Bovendien zorgt met name zon op landbouwgrond voor extra en niet gewenste ruimtedruk. Daken van huizen en bedrijven zijn uiteraard wel prima locaties voor zonnepanelen.

Huidige situatie

Gewenste situatie

5 De Stad

De Stad

De buurten die in Rotterdam-centrum, -Noord en Hillegersberg-Schiebroek aan de Rotte grenzen zijn geen onderdeel van het landschapspark. Maar de Rotte draagt vaak wel bij aan de sfeer in die verschillende buurten, je voelt dat rivier in de buurt is. Het is het gevoel van ruimte en de belofte dat het buitengebied onder handbereik is. Daarom worden deze buurten als 'landschap' beschreven en doen we een aantal suggesties voor een betere aanhechting. Net ten noorden van de A20 wordt de Rotte landschappelijk. Maar op korte afstand liggen op de grens van stad en landschap groene en blauwe gebieden die een directe relatie hebben met de Rotte, zoals de Bergse Voorplas, het Terbregse en Ommoordse Veld en het Nessebos.

Centrum – stadswater herkenbaar maken als rivier

In het centrum is de Rotte nauwelijks zichtbaar. Hij ligt diep, de bruggen zijn breed en de naamgeving is onduidelijk. De Hoogstraat is feitelijk de oude dam in de Rotte maar op de plek van deze oude dam is de Rotte gedempt. Iets verderop is nog wel water onder de Hoogstraat. Deze plek zou door een duidelijke brug vervangen kunnen worden en de naam (nu Steigersgracht) veranderen in Rotte. In combinatie met een markeringsbord met het verhaal van oorsprong tot dam.

Beursplein, Stadhuisplein, Binnenrotte en Grotekerkplein zijn allen openbare ruimtes die dichtbij of gekoppeld zijn aan de Rotte. Aan het Grotekerkplein is nu al de mogelijkheid om op de laag gelegen vlinder te genieten van het water of een waterfiets te huren.

Het zicht op het water en de mogelijkheden om ervan te genieten kunnen hier en daar verbeterd worden. Routes van en naar het water kunnen soms helderder. Ook hier helpt het aanbrenge van markeringsborden met informatie over de Rotte.

Lombardkade – buurt verknopen

Tussen Pompenburg en Admiraal de Ruyterweg/Goudsesingel wordt de Rotte/het Stokviswater gedomineerd door de auto. Herinrichting van de Rottekade en verminderen van de invloed van de auto maakt de Rotte prettiger en zal uitstraling hebben op achterliggende buurten rond de Jonker Fransstraat die middels prettige ommetjes aangehaakt kunnen worden op de rivier.

Oude Noorden - Crooswijk relatie haakse en parallelstraten verbeteren

Haakse straten uitkomend op de Rotte en parallelle straten op korte afstand. Als de Rotte als verblijfsruimte aan kwaliteit verbeterd zal dat sterk van invloed zijn om de omliggende buurten met de Jonker Fransstraat en Zwaanahals tussen Noorderbrug en Zaagmolenbrug als dragers. Het Noordplein en de Crooswijkse Singel inclusief de historische Heinekenbrouwerij kunnen met de Rotte in het midden worden verknoopt. Het rondje Schuttersveld-Marnixstraat-Frederiksplein-Rotte is een aardige reeks openbare ruimtes die haat zou hebben bij aantrekkelijke Rotte-oeveren. Meer activiteiten op en aan het water verhogen de aantrekkelijkheid.

Crooswijkse bocht

Bij de Crooswijkse bocht vergroent de wereld rond de Rotte met het Zwaanahalspark en begraafplaats Crooswijk. De buurt rond het Ruivenplantsoen en het Johan Idaplein met omliggende voorzieningen zou bij herinrichting van de openbare ruimte meer kunnen profiteren van de nabijheid van de Rotte.

Poort van Noord

We willen het naargeestige knooppunt van Rotte, Noorderkanaal, Boezem, spoor en A20 transformeren naar aantrekkelijke groene ruimte. Zo maken we een schakel tussen binnenstad en buitengebied. Station Noord betrekken we bij deze schakel, we willen hier een uitnodigende Gastvrije Ontvangst van het landschapspark maken. Mogelijk levert een prijsvraag hiervoor in 2021 aantrekkelijke ideeën op.

De Stad

Station Noord

Noorderkanaal

Begraafplaats
Crooswijk

Crooswijkse
bocht

Boezem

Begraafplaats
St. Laurentius
/ Schuttersveld

Frederiksplein

Crooswijkse
singel

Noordersingel

Noordplein

Stadhuisplein

Beursplein

Binnenrotte

Plein 1940

Nieuwe Maas

Rotterdam

5

De drie velden

Het Terbregse Veld, Ommoordse Veld en Nessebos zijn cruciale plekken voor de beleving van de idyllische oevers en polderlandschap direct grenzend aan de stad. Her en der verspreid vind je voorzieningen zoals een restaurant en kinderboerderij de Blijde Wei. Het contrast met de hoogbouw van Ommoord is hier zeer sterk voelbaar, en dat moet gekoesterd worden. Hier is geen ruimte voor nieuwe intensieve voorzieningen met een hek eromheen, als sportvelden, volkstuinen, begraafplaats of recreatiebedrijven.

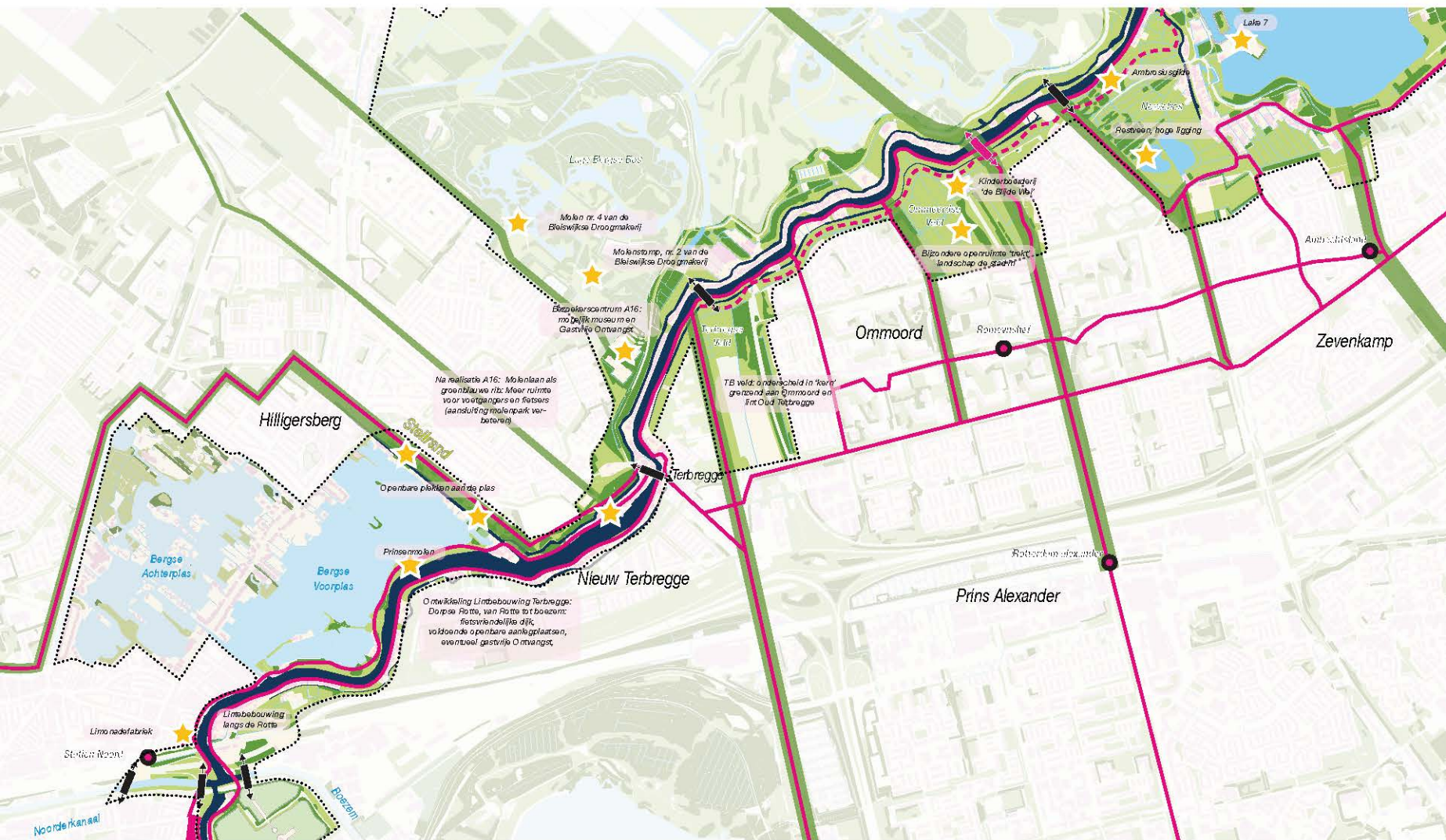
Elk veld heeft zijn eigen kwaliteiten: het Terbregse Veld wordt gekenmerkt door een aan de Rotte grenzende rand met open delen en lintbebouwing. We maken een groene verbinding met fietspad met het Kralingse Bos en tegelijkertijd zorgen we voor een goede landschappelijk inpassing van de toekomstige A16. Het Ommoordse Veld is een extensief beheerd weidegebied met knotwilgenlaantjes: een bijzondere open ruimte die het landschap de stad in 'trekt'. Het Ommoordse veld sluit aan op de groenstructuur van Ommoord. Als we de routes verbeteren vormt hij een groene schakel naar metrostation Romeynshof. Het Nessebos en omgeving ligt hoger, hier is een uniek stukje restveen.

Bergse Voor- en Achterplas

De Bergse Voorplas is vanaf de Rotte-oever direct zichtbaar. Hij is samen met de Bergse Achterplas de laatste veenplas in de stad direct naast de Rotte. We gaan de oevers extensief beheren zodat er een sterker landschappelijk gevoel ontstaat, in groter contrast met de stedelijke omgeving. Het padenverloop gaan we eenduidiger maken worden door aansluitingen te verbeteren en meer continuïteit aan te brengen. Zo ontstaat een doorlopend fietspad langs de Rotte en los daarvan een doorlopend meanderend wandelpad tussen Rotte en plasoever. Ook de Steilrand wordt verder ontwikkeld als groene wandelverbinding. Het is een ecologische verbinding dwars door het stedelijk gebied op de grens van de laaggelegen polders (droogmakerijen) en het hogere (niet ontveende) gebied die, vanaf de Rotte, net ten noorden van de Bergse voor- en Achterplas loopt, helemaal de Schie in.

Zicht op roei- en zeilvereniging 'De Maas' aan de Rotte ter hoogte van de Bergse Voorplas

Aandachtspunten Rotte van A20 tot Irenebrug

A teal-tinted landscape photograph of a riverbank. The foreground shows a body of water with some floating debris. The middle ground is dominated by a dense line of trees and bushes along the riverbank. The sky is filled with soft, white clouds. The overall color palette is a monochromatic teal/green.

6

**Een nieuwe manier
van samenwerken**

6

Een nieuwe manier van samenwerken

Landschapspark De Rotte is geen traditioneel park in handen van één eigenaar en beheerder en dat zal het ook nooit worden. Van oudsher heeft Recreatieschap Rottemeren een belangrijke rol in ontwikkeling, inrichting en beheer en van het gebied, alleen al vanwege het feit dat een groot deel van het landschapspark binnen haar beheer- en werkingsgebied ligt. Nu al betreft het recreatieschap hier veel instanties en groeperingen bij die actief zijn in het gebied. Om het landschapspark te realiseren en optimaal te laten functioneren willen we deze partijen nog beter betrekken. We willen samen met deze en andere partijen onderzoeken hoe we een gezamenlijke verantwoordelijkheid kunnen creëren voor het landschapspark. We vinden het daarbij belangrijk dat de bestuurlijke drukte zo beperkt mogelijk blijft.

Gebiedstafel De Rotte

We willen een blijvende samenhangende ontwikkeling en beheer van het gehele landschapspark borgen, o.a. door gezamenlijke planontwikkeling en organisatie/afstemming van plantoetsing. Daarnaast willen we graag ook op meer operationeel niveau tot intensievere samenwerking komen tussen de organisaties. De op te richten gebiedstafel De Rotte zal hier een belangrijke rol in gaan spelen.

De gebiedstafel De Rotte komt voort uit het besluit dat de landschapstafel Hof van Delfland enkele jaren geleden heeft genomen om op lager regionaal niveau overlegverbanden te organiseren tussen overheden en omgeving. Recreatieschap Rottemeren heeft dit idee omarmd en het initiatief genomen om de gebiedstafel de Rotte op te richten voor het gehele landschapspark. De beoogde deelnemers van deze gebiedstafel zijn niet alleen instanties zoals het Recreatieschap Rottemeren, de aan het schap deelnemende gemeenten en eventuele 'nieuwe' partners zoals de gemeente Zoetermeer, maar ook behorende organisaties zoals Staatsbosbeheer zelf en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, maatschappelijke groeperingen zoals Stichting Plezierrivier en de Alliantie Groenblauwe Rotte, de Ondernemersvereniging De Rottemeren en de Land en Tuinbouw Vereniging Rotte.

Het doel is de gebiedstafel De Rotte in 2021 te starten. We onderzoeken daarbij of de gebiedstafel het gehele speelveld van governance en strategische ontwikkeling van het landschapspark tot het operationele niveau kan bestrijken. We voorzien daarbij een mogelijke doorontwikkeling naar een parkbeherende organisatie of parkalliantie die als spin in het web in uitvoering én regie samen met de andere bij het landschapspark betrokken partijen uitvoering geeft aan de realisatie en het beheer van het landschapspark.

Uitvoeringsprogramma

In het Uitvoeringsprogramma worden activiteiten gebundeld die concreet invulling geven aan de realisatie van ambities, opgaven en kansen in de komende tien jaar. Het Uitvoeringsprogramma bevat de geprioriteerde projecten voor de komende vier à vijf jaar en geeft een doorkijk naar de opvolgende jaren. Het is een dynamisch 'voortrollend' programma dat door regelmatige actualisatie steeds opnieuw circa vijf jaar vooruitkijkt. Het programma is onze leidraad bij het maken van een strategische financieringsstrategie en het verwerven van externe (co-) financiering, bijvoorbeeld door het opzetten van publiek-private samenwerkingen.

Het Uitvoeringsprogramma bevat activiteiten op verschillende schaalniveaus:

- Het meest eenvoudige schaalniveau betreft het bestaande beheergebied van Recreatieschap Rottemeren. Op dit schaalniveau kan het recreatieschap, uiteraard in samenwerking met andere partijen, een trekkende en uitvoerende rol op zich nemen. Voor de gebieden buiten het beheergebied van het recreatieschap ligt dat anders:
- Binnen het werkingsgebied (het totale gebied dat door de deelnemers ondergebracht is in het recreatieschap) zal het recreatieschap nog altijd een actieve en trekkende rol vervullen, maar dit zal veel meer in samenwerking zijn met de gemeente en eigenaren wiens grondgebied het betreft.
- Buiten het werkingsgebied maar binnen de grenzen van het landschapspark zijn de gemeenten aan zet en zal het recreatieschap vooral een initiërende en faciliterende rol hebben.

In het noordelijk deel van het landschapspark speelt een veelheid aan ontwikkelingen en regionale opgaven waardoor afstemming nodig is met (nieuwe) stakeholders als agrariërs, de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, bewonersverenigingen en gemeenten Zoetermeer, Waddinxveen en Alphen aan den Rijn. De provincie Zuid-Holland heeft een verkenning uitgevoerd waarbij dit deel van het Landschapspark De Rotte in groter verband wordt gezien. De uitkomsten bieden de basis voor een in 2021 gestart gebiedsproces waarbij belanghebbenden intensief betrokken worden.

C

Colofon

Colofon

Ontwikkelplan Landschapspark De Rotte is gemaakt in opdracht van Staatsbosbeheer door Strootman Landschapsarchitecten uit Amsterdam en bestaat uit twee delen: dit deel (deel 1: Visie), en deel 2: Uitwerkingen en verkenningen.

Het Ontwikkelplan is tot stand gekomen door intensieve samenwerking met vele partners en vertegenwoordigers van een groot aantal partijen uit het gebied, die door middel van werksessies, gesprekken en hun deelname in de klankbordgroep een grote betrokkenheid aan de dag legden. Hun waardevolle expertise en opbouwend-kritische bijdragen hebben het draagvlak vergroot en dit plan gemaakt tot wat het is. Grote dank daarvoor. We noemen met name:

- Alliantie Groen Blauwe Rotte, bestaande uit
  - Belangengroep Oud Verlaat
  - Natuur- en Vogelwacht Rotta
  - Platform Eendragtspolder
  - Stichting Natuurland
  - Stichting Rotteverband
- Bewonersvereniging Kruisweg
- De Stad Uit (brengt Rotterdamse kinderen naar het platteland)
- Ekologika / Waterwijzer rond de Rotte
- Erfgoedhuis Zuid-Holland
- Fietsersbond
- Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS)
- Landschapstafel Hof van Delfland
- Mountainbikeclub Dirty Hill
- Ondernemersvereniging de Rotte(meren)
- Oudheidkundige Vereniging en Museum Bleiswijk
- Provincie Zuid-Holland
- Rotterdam Topsport
- Sportbedrijf Rotterdam
- Stichting Plezierrivier de Rotte
- Wandelnet
- Watersportverbond
- Wielersclub CS010
- Wielerploeg Deltacycling
- Wielervereniging In Het Zuggie
- Wielervereniging TCZ'80 (Toerclub Zevenhuizen 80)

Daarnaast danken we talrijke personen voor hun waardevolle bijdragen en betrokkenheid.

In het plan is een aantal randvoorwaarden van de Land en Tuinbouw Vereniging Rotte (LTVR) voor een vervolproces opgenomen die voor de vereniging belangrijk zijn. De vereniging en LTO noord hebben aangegeven het plan niet te onderschrijven. Bij vervolprocessen voor de polder zullen de vereniging en/of andere belanghebbende agrariërs worden betrokken.

Al het beeldmateriaal en tekst: © Strootman Landschapsarchitecten bv, tenzij anders aangegeven. Sommige beelden zijn afkomstig van internet, daarvan is het beeldrecht soms onduidelijk. Rechthebbenden kunnen contact opnemen met Staatsbosbeheer.

Opdrachtgever:

Recreatieschap Rottemeren
Bezoekadres: Overschieeweg 310
3112 NC Schiedam
Postadres: Postbus 2
3800 AA Amersfoort
T. +31(0)30-692.61.11
www.recreatieschaprottemeren.nl

Gemaakt door:

STROOTMAN LANDSCHAPSARCHITECTEN

Strootman Landschapsarchitecten
Funenpark 1-D
1018 AK Amsterdam
T. +31(0)20-419.41.69
bureau@strootman.net
www.strootman.net

Staatsbosbeheer
Postbus 58174
1040 HD Amsterdam / NL
www.staatsbosbeheer.nl
T. +31(0)30-6926111

Oosterman Vrijtijdszaken
Bentincklaan 67D
3039 KK Rotterdam
info@vrijtijdszaken.nl
T. +31(0)6 52018641

Gemeente Rotterdam
Gemeente Lansingerland
Gemeente Zuidplas
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Royal HaskoningDHV
LAGroup

April 2021

SCHEUT AVENUE
1950

DE VERANCIJE VAN
IN- EN DOORRECLAME!

OUTDOOR STATION • OU
VERHUUR SUP | KAYAK | KAJAK

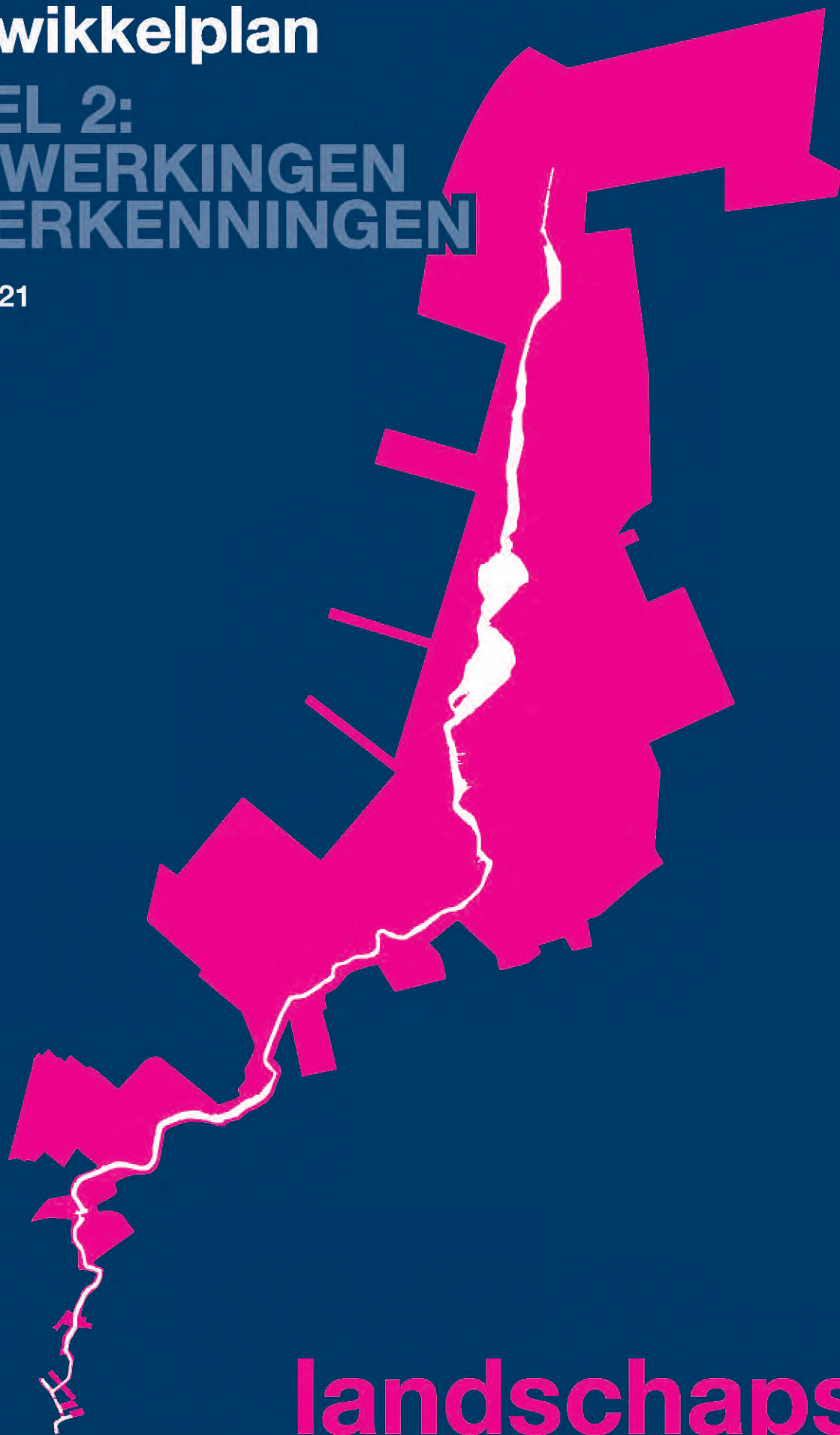
WINDHUTTEN

ontwikkelplan

**DEEL 2:
UITWERKINGEN
& VERKENNINGEN**

april 2021

landschapspark

DE ROTTE

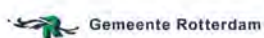

Ontwikkelplan Landschapspark De Rotte

Deel 2: Uitwerkingen en verkenningen

April 2021

Inhoudsopgave

1	Recreatief programma	6
2	Omgaan met nieuwe initiatieven	24
3	Verblijfsrecreatie in het landschapspark	28
4	Maatschappelijk programma	32
5	Beeldkwaliteit op hoofdlijnen	36
6	Uitwerking groenblauwe ribben	52
7	Naar een robuuste bosopbouw	88
8	Biotopen en gewenste soorten	94
9	Kaarten: routenetwerken, cultuurhistorie en water	98
10	Uitwerking autoluw landschapspark: twee voorbeelden	112
11	Uitwerking doorlopende wandelpaden groene dijken	116
12	Uitwerking dorpsrondjes Bleiswijkse Zoom en Moerkapelle	128
13	Klimaatadaptatie en energietransitie	132
14	Verkenning landschapsparken in Europa	136
15	Voorbeelden van natuur- en landbouwontwikkeling in het agrarisch gebied	144
	Colofon	150

1

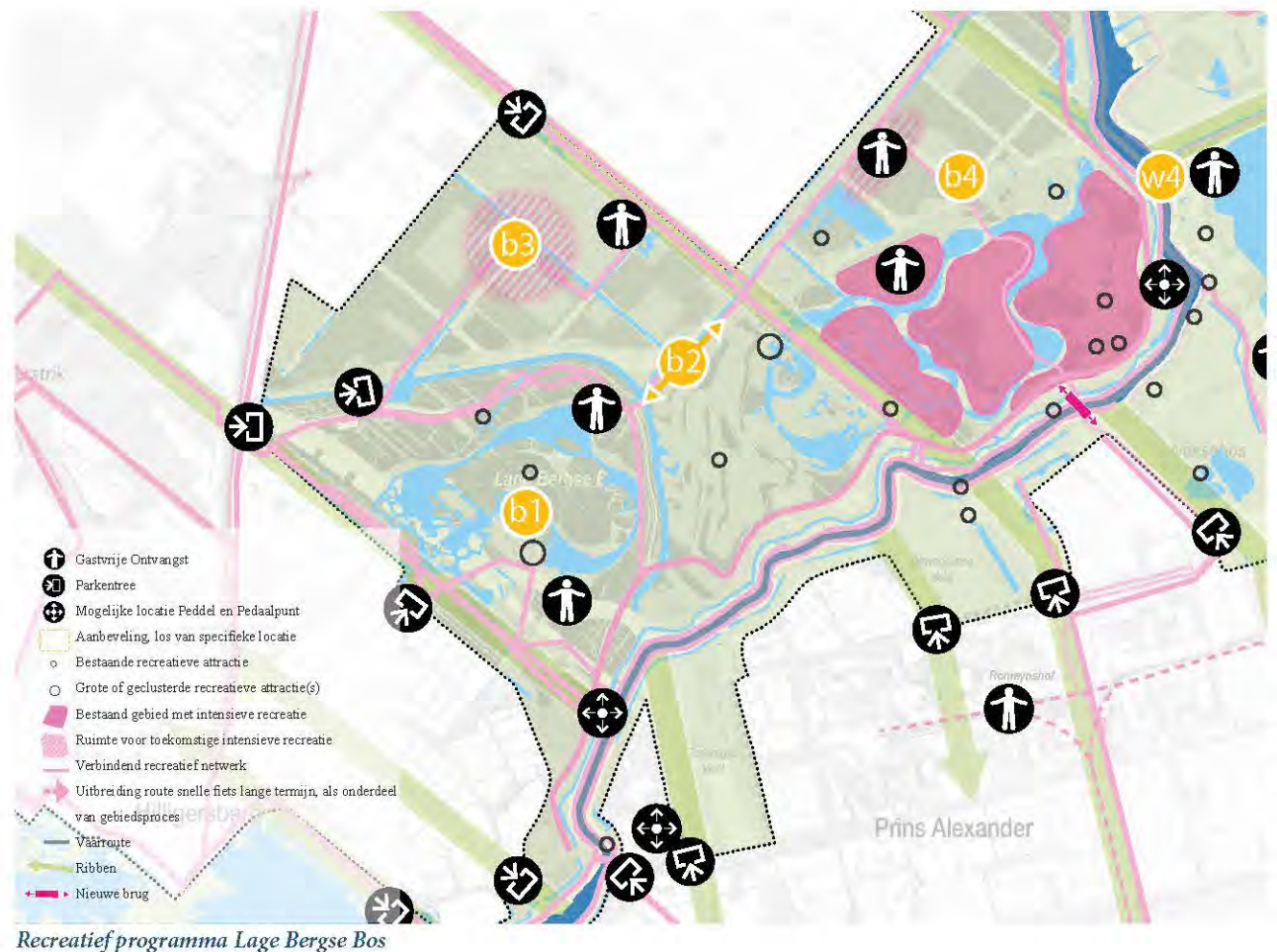
Recreatief programma

1

Recreatief programma

Dit hoofdstuk bevat een uitwerking van recreatieve invullingen van de verschillende deelgebieden. Het noemen van deze invullingen betekent nog niet dat ze er komen, maar wel wat zou passen bij deze deelgebieden en wat wij als mogelijke invulling zien. Dit hoofdstuk is ook een verdere recreatieve invulling van de beschrijving van de landschappen (h5) in deel 1. Het stadslandschap, dat in deel 1 recreatief en ruimtelijk wel aan bod komt, is hier niet verder uitgewerkt.

Recreatief programma Lage Bergse Bos

Programma Lage Bergse Bos (inclusief Hoekse Park West)

Vier parkentrees en een drie Gastvrije Ontvangsten bij de horeca

Landschapspark De Rotte heeft in het Lage Bergse Bos een flink aantal ingangen. Vanuit het Rotterdamse Molenlaankwartier (Hillegersberg-Schiebroek), waaraan het direct grenst, en vanuit Bergschenhoek. Ook vanuit Alexander is het Lage Bergse Bos voor fietsers en wandelaars goed bereikbaar (via de Burgmanbrug). Het heringerichte bos houdt de grote parkeerplaats in de zuidoostelijke hoek (Mollenplaats) bij het familierestaurant en enkele kleine attracties. Een of meerdere

van de bedrijven bij deze parkeerplaats kunnen mogelijk een Gastvrije Ontvangst realiseren, met informatie over het gebied en de mogelijkheid tot verhuur van fietsen en kleine bootjes voor op de plas. Mogelijk komt er ook een aanlegsteiger in de Rotte met een Peddel en Pedaalpunt, ter hoogte van de A16-tunnel, niet ver van de Burgmanbrug. Ook aan de Noordkant van het bos, in de buurt van Lake House en/of de Manege Hillegersberg (een mooi startpunt voor ruiterroutes) zien wij mogelijkheid voor een Gastvrije Ontvangst.

Polderpad Schie - Rotte (www.polderpad.nl)

Schinkeiland, Amsterdam (landezine.com)

B1 Herinrichting Lage Bergse Bos

De herinrichting in het Lage Bergse Bos is momenteel in uitvoering, maar wordt gefaseerd vanwege de jarenlange aanleg van de A16. De buiten (bos)rand is het meest intensief. In het hart van het bos (eilandenrijk) is het extensief en wordt in de toekomst alleen nog maar gewandeld. Het LBB biedt in de toekomst ruimte voor een aantal vernieuwingen van het recreatieve programma. Daarbij wordt op dit moment gedacht aan:

- Een kleinschalige voedseltuin (stadswijngaard?) met kleinschalige horeca bij de oostelijke molenstomp.
- Uitbreiding van de speelvallei aan de Bergse Plas.
- Een (semi)maatschappelijke voorziening bestaande uit een kindergroepsaccommodatie in de westelijke molenstomp en bijbehorende gebouwen, nadat deze beschikbaar zijn gekomen, of in het zuidwestelijke entreegebied. In dat geval zou de molenstomp een functie kunnen krijgen als natuureducatiecentrum en als startpunt van een natuurbelevingsroute.
- Kleinschalige verblijfsaccommodatie in de molenstomp is denkbaar.
- Kleinschalig openluchttheater op een plek die enerzijds gebruik maakt van het talud van de tunnel en anderzijds in de buurt ligt van een horecagelegenheid.
- Natuur-/belevingsroute op Rundereiland en het te creëren 'eilandenrijk'.
- Een fitness-/sportparcours in de bosrand en op het A16 talud.

De haalbaarheid en precieze invulling van ieder van deze onderdelen moet nog verder worden onderzocht.

B2 Aansluiting Polderpad en wandelverbinding tussen Lage en Hoge Bergse Bos

Het 'Polderpad van Schie naar Rotte' sluiten we goed aan op de fiets- en wandelstructuur van het Lage Bergse Bos. Het Polderpad (en de website www.polderpad.nl) is een initiatief van de (toenmalige) Stadsregio Rotterdam, Gemeente Lansingerland en Gemeente Rotterdam. Ook de zogenaamde Steilrand wordt verder ontwikkeld als groene wandelverbinding. Het is een groene en ecologische verbinding dwars door het stedelijk gebied op de grens

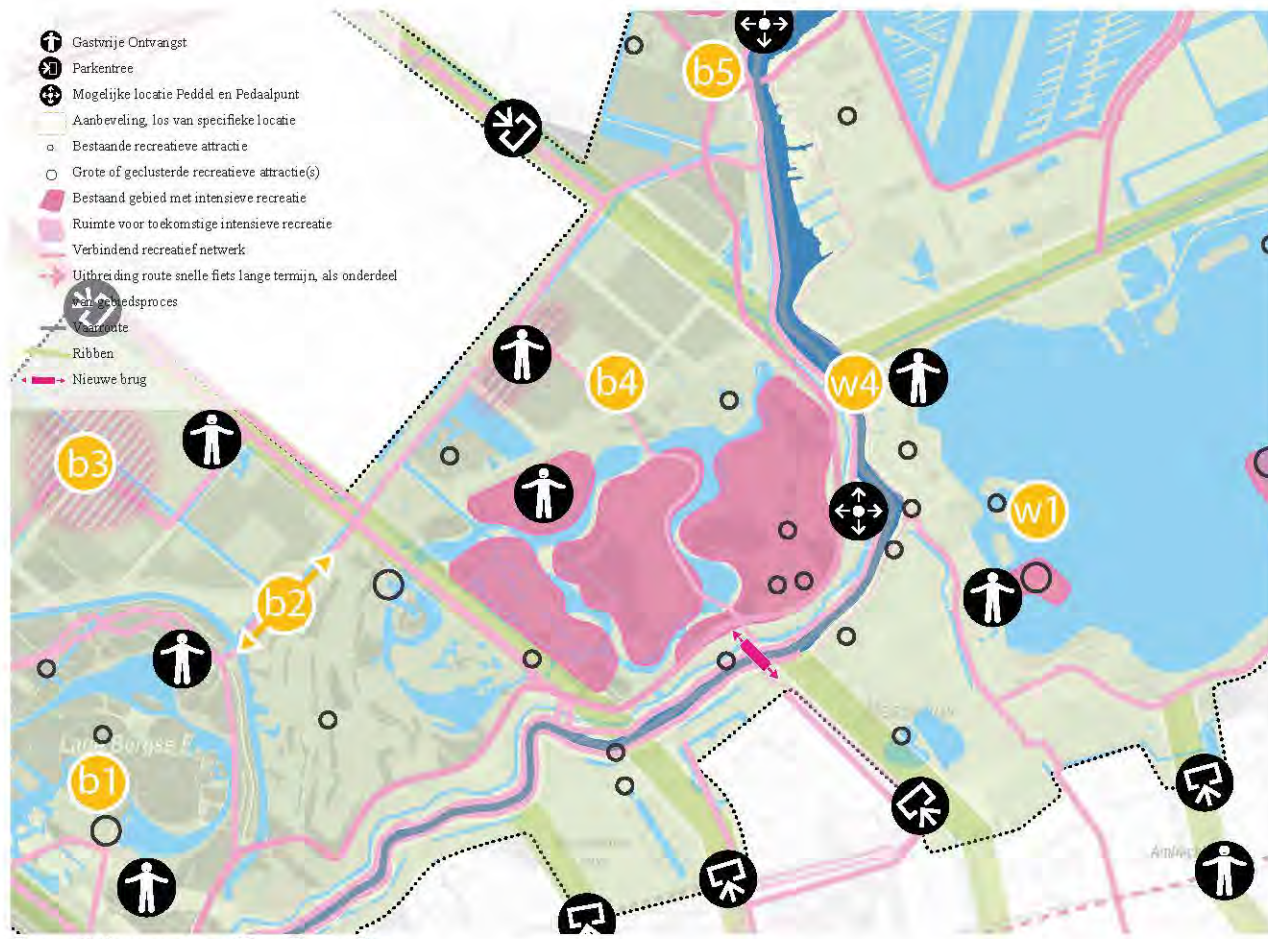
van de laaggelegen polders (droogmakerijen) en het hogere (niet ontveende) gebied die, vanaf de Rotte, net ten noorden van de Bergse Plassen loopt, helemaal tot aan Overschie.

Een aantrekkelijke route voor wandelaars tussen de deelgebieden Lage Bergse Bos en Hoge Bergse Bos vergroot het wandelgebied en de aantrekkelijkheid voor gebruikers en zorgt voor een betere verknoping van de verschillende bossen.

B3 Realisatie Hoekse Park West

Uitbreiding van het Lage Bergse Bos met Hoekse Park West is een belangrijke ambitie om in de groeiende behoefte aan recreatieruimte te kunnen voorzien. Ook al is op dit moment nog niet duidelijk of en wanneer dit gedeelte kan worden getransformeerd, hebben we wel al een idee over de toekomstige inrichting en sfeer. We trekken hierin de stadsparkachtige sfeer van het Lage Berge Bos door, zowel in beeld als in functies. We realiseren er bos en groen langs de randen en in het Hoekse Park. Er wordt een visueel aantrekkelijke buffer tussen Landschapspark De Rotte en de glastuinbouw gecreëerd die tevens de ecologische bosverbinding robuuster maakt en het gebied meer body geeft.

Het gebied krijgt ook enkele recreatieve voorzieningen en attracties. Als het Hoekse Park West is getransformeerd tot park is dit een goede plek voor een van de drie nieuwe parkparels: een arboretum met daarbij mogelijk een plantenkas. Wij denken hierbij aan voorzieningen als een stadswijngaard met kleinschalige horeca, maatschappelijke voorzieningen en een publieksboerderij met een combinatie van bos en agrarische activiteiten waar recreanten welkom zijn. Er is plek voor evenementen als een Japans kersenbloesemfestival in het voorjaar, educatie op het gebied van bossen en natuur, recreatieve vormen van voedselbos en een buurttoogst-festival. Daarnaast kan worden gedacht aan een natuurspeelplaats / ravotbos voor kinderen, het doortrekken van de ruitpaden, sporttoestellen en uitbreiding van het trimparcours. In een vervolproces dient dit samen grondeigenaren en andere belanghebbenden verder uitgewerkt te worden.

Recreatief programma Hoge Bergse Bos

Programma Hoge Bergse Bos (inclusief Hoekse Park Oost)

Drie parkentrees en twee Gastvrije Ontvangsten

Het Landschapspark heeft in het Hoge Bergse Bos twee entrees vanuit Bergschenhoek (Hoeksekade en Limiettocht) die worden gemarkeerd met een parkentree. Ook in het Ommoordse veld, aan de overzijde van de Rotte komt een Parkentree die dankzij een nieuwe brug over de Rotte direct verbinding geeft met het Hoge Bergse Bos.

Outdoor Valley ligt centraal in het gebied, er is een grote parkeerplaats. Daarom krijgt het met zijn uitnodigende horecavoorziening de functie van Gastvrije Ontvangst. Hier kunnen fietsen en kano's worden gehuurd en kan van land op water worden overgestapt (Peddel en Pedaalpunt) aan de Rotte. Mogelijk wordt Outdoor Valley uitgebreid met een tokkelbaan vanaf de berg van de skibaan of de uitkijktoren. De tokkelbaan komt niet boven kwetsbare natuur en zal niet ten koste gaan van de openbare ruimte. Outdoor Valley zou, als grote intensieve recreatieve bestemming zo mogelijk een OV-halte moeten krijgen als onderdeel van een mobiliteitsplan voor het hele gebied.

Brugverbinding over de Rotte

Een wandel-/fietsbrug over de Rotte verbindt het westen en het oosten van de Rotte ter hoogte van het Hoge Bergse Bos en het Ommoordse Veld. De deelgebieden Hoge Bergse Bos en Ommoordse Veld worden met elkaar verbonden. Wandel- en fietsroutes worden aantrekkelijker doordat de rivier wordt overbrugd en de overzijde van de Rotte beter toegankelijk wordt

(Ommoordse Veld). Landschapspark De Rotte wordt meer als één gebied ervaren in plaats van als een aantal los van elkaar staande deelgebieden.

Ruimte voor evenementen

Ruimte voor evenementen passend in het profiel van het Hoge Bergse Bos. Gedacht kan worden aan onder andere sport-, health-, muziek-, natuur- en foodevenementen. Belangrijk is dat de tijdelijke programmering niet alleen fysiek, maar ook inhoudelijk verbinding heeft met de inwoners van de aangrenzende woonwijken, inclusief Ommoord en Zevenkamp. Over de ontwikkeling van de evenemententerreinen Lansingerland is het besluit voor verdere ontwikkeling aangehouden. Er liggen hier voor deze locatie nog verschillende uitdagingen. Ook de tussenkomst van de COVID epidemie heeft ervoor gezorgd dat nog niet kon worden besloten over verder ontwikkeling. De voor het terrein gereserveerde ruimte wordt de komende tien jaar beschikbaar gehouden waardoor in die periode de mogelijkheid open blijft om alsnog tot ontwikkeling over te gaan.

B4 Realisatie Hoekse Park Oost (op termijn)

Uitbreiding van het Lage Bergse Bos met Hoekse Park Oost is belangrijke ambitie om in de groeiende behoefte aan recreatieluimte te kunnen voorzien. Ook al is op dit moment nog niet duidelijk of en wanneer dit gedeelte kan worden getransformeerd hebben we wel al een idee over de toekomstige inrichting en sfeer. Deze sluit aan bij het karakter

Brug naar de Ooijpolder (Hiveminer.com)

Streekfestival Park Lingezege (parkbredelaar.nl)

Love Trails (www.lovetrailsfestival.co.uk)

MTB-route (www.mtbproject.com)

Klimtoren (www.carve.nl)

van het Hoge Bergse Bos: actiebos. Bos/groen langs de randen van Hoekse Park Oost en hoogteverschillen, vormen de landschappelijke basis. Uitbreiding van het recreatieve aanbod betreft het doortrekken van het MTB- en het trailrunparcours, maar er ontstaat ook ruimte voor andere voorzieningen gericht op sport/actief bewegen. Hierbij kan worden gedacht aan skeeler- en skatebanen in combinatie met een klimpark. Ook een adventure-attractie met een breed aanbod aan sportieve (groeps-)activiteiten en teambuilding zou hier passen. De ontwikkeling van dit gebied zien wij meer voor de langere termijn.

Programma Bleiswijkse Zoom

Drie parkentrees en twee Gastvrije Ontvangsten

Het Landschapspark heeft in de Bleiswijkse Zoom drie entrees vanuit Bleiswijk (Limiettocht, Merenweg en Heulslootweg) die worden gemarkeerd met een Parkentree. De Merenweg is een belangrijke auto-entree vanaf de N209 en vormt ook de ontsluiting van Thermes Elysium. Daarnaast heeft de Bleiswijkse zoom een aantal lokale entrees vanuit de woonwijken van Bleiswijk die echter niet worden gemarkeerd met een Parkentree.

Voor de functie van Gastvrije Ontvangst denken wij aan een of meerdere horecagelegenheden in het middendeel van de Bleiswijkse Zoom (locatie 't Zeeltje en het Ezelsbruggetje). Ook Restaurant Meerenbos aan de Rotte in het noordelijk deel van de Zoom is een goede locatie voor Gastvrije Ontvangst in combinatie met een overstappunt (Peddel en Pedaalpunt) voor huurders van fietsen en bootjes.

B5 Verbetering routestructuren en verbindingen met Hoge Bergse Bos

De verbinding tussen Hoge Bergse Bos en Bleiswijkse Zoom wordt verbeterd voor mountainbikers en andere recreanten. In de zuidelijke punt van de Bleiswijkse Zoom, tussen Hoge Bergse Bos en Elysium, kan het landschappelijke en extensieve karakter worden versterkt om daarmee een tegenwicht te bieden aan het naar binnen gerichte karakter van Elysium en Monkey Town. Daarbinnen passen wandel- en fietsroutes naar het Hoge Bergse Bos.

B6 Vernieuwing/verfrissing van het recreatieve aanbod

De Bleiswijkse zoom is populair vanwege de thermes Elysium, maar ook de zwemmogelijkheden en de dagcamping trekken op mooie dagen veel bezoekers. De Bleiswijkse Zoom heeft tegelijkertijd een aantal gelegenheden en voorzieningen die gedateerd aandoen; van sommige staat de exploitatie onder druk. De opgave is om samen met de ondernemers het aanbod weer eigentijds te maken, passend bij de sfeer van dit gebied. In het noordelijk deel van de Bleiswijkse Zoom is, als onderdeel van de exploitatie van een bestaande ondernemer, ruimte voor kleinschalige verblijfsrecreatie, passend bij het gebied en op eigen terrein.

B7 Vlonderpad, rustplekken en uitzichtpunten

Een vlonderpad langs rand van de Bleiswijkse Zoom en de Rotte. Vanaf het vlonderpad kan met de voeten in de Rotte worden gebungeld en kan men uitkijken over de rivier. Het Vlonderpad heeft een kwalitatief hoogwaardige uitstraling passend bij de Bossen. Rustplekken en/of uitzichtpunten met vlonders of pieren langs het water of een zwemstoep om makkelijk in het water te kunnen. De rustplekken en uitzichtpunten in het gebied hebben een uniforme kwalitatief hoogwaardige uitstraling passend bij het landschapspark.

A Rustplek en uitrichtpunt

A Klein-schalige accommodatie aan het water

A wandelroute met vlonders langs het water

Recreatief programma Bleiswijkse Fles

Programma Bleiswijkse Fles

Een parkentree en een Gastvrije Ontvangst

Het Landschapspark heeft in de Bleiswijkse Fles een parkentree bij de Lange Vaart. Station Lansingerland-Zoetermeer kan op termijn een Gastvrije Ontvangst worden (fietsverhuur, startpunt van routes)

B8 Aantrekkelijke aankleding en verbetering routestructuren

Aankleding van de Bleiswijkse Fles door een robuust bos en riet langs het water toe te voegen en het aantrekkelijker maken en/of uitbreiden van de infrastructuur voor hardlopen en fietsen. Ook het bedrijventerrein en de glastuinbouw langs de Fles kan met bomen en ander groen beter aan het zicht van de recreant worden onttrokken.

B9 Uitkijpunten over Rotte en molenviergang in combinatie met aanlegplaats

Direct aan de Rotte komen twee bijzondere plekken van waaruit over de Rotte en naar de Molenviergang kan worden gekeken. Deze plekken kunnen worden gecombineerd met aanlegplaatsen voor waterrecreanten en met informatie zoals over de eerstvolgende overgang over de Rotte en de molenviergang.

Verhogen van de aantrekkelijkheid van het gebied en versterken van de verbinding met de Rotte. Een brugverbinding voor voetgangers en fietsers over de Boezemvaart tussen Bleiswijkse Fles en de Rottedijk maakt de beleving compleet.

B10 Vergroten belevingskwaliteit voetgangers-/ fietstunnel onder A12

De belevingskwaliteit van de voetgangers/fietstunnel onder de A12 wordt vergroot door het toevoegen van lichtkunst (met een relatie met water) in de tunnel. Wanneer in het noorden van Landschapspark De Rotte recreatie wordt ontwikkeld, is het mogelijk dat de tunnel ook moet worden verbreed.

De fietser moet nu meerdere lussen rijden om zijn/haar weg langs de Rotte te kunnen vervolgen. Vooral aan de zuidzijde kan dit eenvoudiger en aantrekkelijker.

Notion Motion van Olafur Eliasson, (youtube.com)

*Pauseplek Norwegian Scenic Routes van PUSHAK arkitekter
(www.nasjonalturistveger.no)*

Klimapfad Grunewald (www.planungsbuero-foerster.de)

Recreatief programma Zevenhuizerplas

Programma Zevenhuizerplas

Drie parkentrees en vier Gastvrije Ontvangsten

Het Landschapspark heeft rondom de Zevenhuizerplas diverse ingangen, aan de zuidkant en de oostkant van de plas. De entree aan de kant van Ommoord wordt gemarkeerd met een parkentree op de hoek van de President Wilsonweg en de Wollefoppenweg. Metrostation Nesseland is een Gastvrije Ontvangst en parkentree in één, met bewegwijzering, informatieborden en/of ander kenmerkend meubilair met een uniforme kwalitatief hoogwaardige uitstraling passend bij het karakter van het Waterland. Metrostation Ambachtsland heeft de potentie dit te worden. Voor een aantrekkelijke verbinding met de Zevenhuizerplas wordt het open gebied tussen Corsicalaan, Wollefoppenweg en de Siciliëboulevard extensief beheerd, waardoor het landschappelijk karakter van Landschapspark De Rotte wordt doorgetrokken tot aan het metrostation Nesseland.

Ook aan de westzijde van de Zevenhuizerplas is bij de aanwezig horeca de mogelijkheid ruimte voor Gastvrije Ontvangsten.

W1 Westrand Zevenhuizerplas

Langs de westrand van de Zevenhuizerplas is ruimte voor een nieuwe watersportlocatie die kan worden ingezet als er behoefte bestaat aan uitbreiding van het huidige aanbod. Waarbij de factor 'geringe wind' ervoor zorgt dat deze hoek minder geschikt is voor de meer gevorderde surfer. Omdat bij de noordrand van de Zevenhuizerplas het natuurlijke karakter in stand blijft en recreatie ondergeschikt is, wil de gemeente Rotterdam onderzoeken of er nog mogelijkheden zijn om windsurfen voor de meer gevorderde surfer aan de oostzijde bij Nesseland beter te kunnen accommoderen.

In overleg met duikorganisaties willen het schap en de gemeente Rotterdam verkennen wat een passende locatie is voor duikers om het water in te gaan. Van belang hierbij is dat het niet conflicteert met andere recreatievormen, zoals het gebruik van andere recreanten van de strandjes, windsurfen en varen.

Kanopolo

Aervoorderpad/klompenpad (geldersstreken.nl)

Recreatief programma Eendragtspolder

Programma Eendragtspolder

Gezien de verwachte toenemende recreatiedruk heeft Recreatieschap Rottemeren de ambitie om het huidige landbouwgebied in de Eendragtspolder te transformeren naar een gebied met extensieve recreatie/sport, (natte) natuur/ecologie en aangepaste vormen van landbouw die daarbij passen. Voorbeelden hiervan zijn natuurinclusieve landbouw; extensieve multifunctionele en kleinschalige landbouw met korte ketens, combinaties met recreatieve functies en de agrariër als landschapsbeheerder.

Voor de Eendragtspolder is het tijdpad veel korter dan bij de noordelijke polders. Allereerst zal voor de zittende agrariërs duidelijk moeten worden of hier voor hen nog een toekomst is. Om hen zekerheid te geven voor de toekomst moet daar als eerste worden onderzocht of en welk deel nog volwaardig agrarisch kan worden gebruikt en waar mogelijkheden zitten voor compenserende oplossingen. De toekomst van de daar zittende agrariërs zal onderdeel uitmaken van het onderzoek. Binnen circa anderhalf jaar moet hierover duidelijkheid zijn. We starten hiervoor een gebiedsproces, waarbij stakeholders in het gebied intensief worden betrokken.

Onderstaande ideeën sluiten aan bij de ambitie van het recreatieschap en worden samen met belanghebbenden verder verkend:

Drie parkentrees en drie Gastvrije Ontvangsten

Het gebouw van de Willem-Alexander Baan (WAB) wil zich meer openstellen voor de sportieve bezoeker. Of het nu fietsers, wandelaars, roeiers of kanoërs zijn. Een aansluiting op het openbaar vervoer (door middel van een buslijn) is wenselijk.

Ook kan jachthaven Rottemeren (Van Vliet) mogelijk een functie als Gastvrije Ontvangst vervullen.

Zuideinde 14 aan de rand van of in de Eendragtspolder kan ook de rol van Gastvrije Ontvangst vervullen. Hier kan mogelijk worden overgestapt op andere vervoersmodaliteiten zoals fiets en kano. De Eendragtspolder heeft drie parkentrees.

W2 Wielercours

Een wielercours voor tijdrijden rondom de Willem-Alexander Baan met markeringen voor verschillende afstanden. De start en de finish is bij de hoofdaccommodatie van de Willem-Alexander Baan (WAB). Het is niet de bedoeling hiervoor extra wegen aan te leggen. Het gaat alleen om markeringen of kleine aanpassingen van bestaande (of nieuwe) wegen en paden. Een dergelijk parcours zou dan moeten kunnen worden afgezet tijdens evenementen, op voorwaarde dat er een goede alternatief is voor de recreërende fietser. Een belijning op een van de wegen nabij de roeibaan waarbij diverse afstanden zijn uitgemeten, ondersteunen de functie voor hardlopen in het gebied.

W3 Struinpaden door Eendragtspolder

In de Eendragtspolder kan een bijzonder landschap ontstaan met natuurinclusieve landbouw dat voor bezoekers ontsloten wordt met struinpaden en een aantal kanomogelijkheden. Struinpaden langs landbouwgebied leggen we zo aan, dat er geen overlast ontstaat voor de voedselteelt, bijvoorbeeld door het realiseren van natuurlijke afscheidingen tussen het agrarisch gebied en recreatieve paden.

Waterlicht Schokland (www.zuiderzeeiland.nl)

Belevenisboerderij Schieveen

Vlotten op het water

Geitenyoga bij Geitenboerderij Amsterdamse Bos

Spelen op het water

Fruit pluktuin

Boerderijwinkel in polder Biesland

Met het waterlandschap worden de natuurgebieden Hennipgaarde en het plasdrasgebied met elkaar verbonden. Het extensieve deel vormt een tegenhanger van de strak aangelegde Willem-Alexander Baan.

W4 Waterpark

Onze ambitie is om in de Eendragtspolder een waterpark te realiseren als een beeldbepalende parel. In het Waterpark kan de natuur van het waterland van Landschapspark De Rotte worden beleefd. Voor kinderen is er een avontuurlijk waterspeellandschap met verschillende eilanden, elk met een eigen accent/thema. Denk hier bijvoorbeeld aan een rieteiland met een brede hoge rietkraag waar kinderen 'half verstoppt' op diverse paden over het eiland kunnen lopen. Of een watereiland met een stromende beek, een springsloot en een speelvijver. Of een wilgeneiland, waar wilgenhutten kunnen worden gebouwd, wilgentunnels worden aangelegd en men zich in de wilgenbossen kan verstoppen. Met kleine losse vlotten kunnen de kinderen door de sloten peddelen en de eilanden ontdekken of gebruik maken van een trekpontje waarmee zij zichzelf op eigen kracht naar de andere oever kunnen trekken. Ook worden er natuureducatieactiviteiten aangeboden die de kinderen laten kennismaken

met de waterwereld (vangen van waterdiertjes met netscheppen of het bekijken van waterplanten). Volwassen bezoekers kunnen aan het water ontspannen (ligstoelen, hangmatbos); er is een horecagelegenheid.

W5 Onderzoek fietspad langs kanotrainingbaan

De Willem-Alexander Baan gaat steeds meer 'schone' sporten als roeien, kanovaren, wielrennen en zwemmen faciliteren. In dit kader gaat het Sportbedrijf Rotterdam de mogelijkheid onderzoeken of het mogelijk is om een fietspad langs de kanobaan (ten oosten van de inroeibaan) en enkele fietsbruggen die het fietspad langs de 2-kilometerbaan en de eilandjes verbinden, aan te leggen. Het fietspad is bestemd voor coaches die kanovaarders begeleiden tijdens hun trainingen op de kanobaan. Als belangrijke aandachtspunten bij dit onderzoek worden meegenomen dat het landschap en natuurwaarden (zoals de aanwezige kolonie kokmeeuwen) zo weinig als mogelijk worden aangetast en de Wet Natuurbescherming wordt gerespecteerd, overlast wordt voorkomen en dat er ook afstemming plaatsvindt met het Hoogheemraadschap in verband met de waterbergingsfunctie en het fluctuerende peil.

Recreatief programma Tweemanspolder en Polder de Wilde Veenen (lange termijn)

Programma Tweemanspolder en Wilde Veenen (lange termijn)

De Tweemanspolder en Wilde Veenen zijn meegenomen in de verkenning die de provincie heeft uitgevoerd voor het gebied tussen Bentwoud en rondom de noordkant van de Rotte. Hierin zijn de ambities en opgaven voor bijvoorbeeld de landbouw, recreatie, biodiversiteit, energietransitie en woningbouw geïnventariseerd voor de polders zelf en het omliggende gebied. Dit heeft inzichtelijk gemaakt wat allemaal speelt rondom de Tweemanspolder en de polder Wilde Veenen.

Voor deze polders van de gemeente Zuidplas spreken we van een transitie naar vitale toekomstbestendige landbouw; de termijn hiervoor moet nog bepaald worden. De inzet op deze transitie geeft ook aan dat het geloof in een volwaardig agrarisch gebruik hier als belangrijke toekomstige waarde wordt gezien, ook voor de lange termijn.

Het voorstel is om met gebiedspartners en de provincie een proces voor vitale landbouw te onderzoeken en in te zetten. Met als doel agrarisch gebruik toekomstbestendig te houden. Volwaardig agrarisch gebruik met een gezond verdienmodel –ook op de lange termijn– blijft uitgangspunt. Binnen die kaders wordt verbetering van biodiversiteit, een aantrekkelijk landschap en recreatief gebruik meegenomen. Wat voor deze polders precies passend is zal in een integraal proces waarin de transitieopgave voor de landbouw wordt meegenomen, moeten blijken. Overheden en de partijen in de gebieden –zoals grondeigenaren– bepalen samen onder welke voorwaarden dit kan plaatsvinden.

Dit strookt ook met de richting die de gemeente Zuidplas ziet voor Wilde Veenen en Tweemanspolder. Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Zuidplas heeft aangegeven voor dit gebied geen transformatie naar recreatief gebied te zien; de agrarische functie blijft de hoofdfunctie. Ook is in de – nu ter inzage liggende – Omgevingsvisie het agrarische karakter van o.a. Moerkapelle expliciet benoemd en worden kansen gezien voor combinaties tussen de agrarische sector en lichte vormen van recreatie en cultuurhistorisch en landschappelijk interessante plekken. Verdere inzet op duurzaamheid is in dit beleid ook een uitgangspunt.

Bij een vervolgproces wordt verkend of naast de primaire functie van agrarisch gebied er ook ruimte is voor de volgende functies:

Parkentree en een Gastvrije Ontvangst

De polders bieden diverse mogelijkheden voor parkentrees aan de Ringvaart. Bij eetcafé en jachthaven De Roerdomp is plaats voor een Gastvrije Ontvangst, gecombineerd met een Peddel en Pedaalpunt.

Fiets- en wandelroutes

Onze ambitie is om de Tweemanspolder in het geheel en het gebied rondom de molens in het waar mogelijk aantrekkelijk te maken voor fietsen en wandelen. Hierbij kijken we naar inpassing in bestaande infrastructuur, maar onderzoeken ook

Twee molens van de Molenviergang

de mogelijkheden om fiets- en wandelroutes te koppelen aan de ecologische verbindingen en de waterstructuur. We willen de Rotte en overige watergangen beter beleefbaar maken vanaf het land en het water. We willen het gebied ten noorden van de A12 beter betrekken bij de rest van Landschapspark De Rotte. Onderzocht wordt wat mogelijkheden zijn voor struinpaden door het polderlandschap, die ook zouden kunnen aansluiten op de struinpaden in de Eendragtspolder. Uitgangspunt hierbij is dat we struinpaden langs landbouwgebied zo aanleggen, dat er geen overlast ontstaat voor de voedselteelt, bijvoorbeeld door voedselteelt en paden goed van elkaar te scheiden.

Dorpsrondje Moerkapelle in combinatie met aanlegplaats en uitzichtpunt

Een padennetwerk ten zuiden van Moerkapelle naar de Rotte maakt een dorpsrondje vanuit Moerkapelle mogelijk. Via de Dorpsstraat en het Noordeinde naar een nieuw pad door de polder ten zuiden van Moerkapelle (parallel aan Moerkapelse Zijde) tot aan de Rotte; en verder via de Rottedijk en het Westland of de Grootte Duikertocht terug naar Moerkapelle. Bij de Rotte, in de nabijheid van de Hollevoeterbrug zou een uitzichtpunt en aanlegplaats kunnen worden gecreëerd waar de wandelaar dicht bij de Rotte kan komen en uitzicht heeft over de rivier. Een kanoër kan hier zijn tocht op de Rotte starten of uit zijn kano stappen voor een pauze.

Beleefbaarheid Molenviergang

Een van de mogelijkheden voor invulling van de tijdelijke programmering is openstelling van de molens gedurende de Open Monumentendagen en/of Nationale Molendag. Hiermee wordt de cultuurhistorie van de Molenviergang zichtbaar gemaakt.

De molens zijn nu bewoond. Stel dat deze in de toekomst mogelijk vrij komen, kan worden overwogen hiervan bijzondere verblijfsaccommodaties te maken, of een theetuin bij een van de molens te realiseren waarbij de oorspronkelijk functie van de molens wordt verteld en/of zichtbaar blijft.

Recreatief programma Rottezoom (lange termijn)

Programma Rottezoom (lange termijn)

Ook dit gebied is meegenomen in de verkenning die de provincie heeft uitgevoerd. Hierin zijn de ambities en opgaven voor bijvoorbeeld de landbouw, recreatie, biodiversiteit, energietransitie en woningbouw geïnventariseerd. Voor de Rottezoom willen we als toekomstperspectief het open landschap borgen. Het gebied vormt geen onderdeel van de logistieke hotspot/bedrijventerrein en van de horti science, ook is er geen ruimte voor grootschalige woningbouw. Het gebied heeft een agrarische functie. We willen voor de lange termijn onderzoeken waar eventueel –uiteraard op vrijwillige basis- schaalverkleining mogelijk is, de gebruikswaarde te vergroten is en de biodiversiteit en het ecologische netwerk te verbeteren zijn. Het gebied wordt gezien als verbinding tussen Rottemeren en het Bentwoud. In een vervolproces wordt dit samen met belanghebbenden zoals de grondeigenaren en bewonersverenigingen verder verkend en uitgewerkt.

Lange termijn: ideeën voor nieuwe functies:

De volgende ideeën beschrijven mogelijke functies voor de lange termijn. In een vervolproces moet ook voor deze ideeën verkend worden wat en hoe e.e.a. zou passen en alleen bij een integrale ontwikkeling van het gebied.

Verbreding landbouw met mogelijkheden voor recreatie

Naast de gangbare landbouw zouden op termijn door meer kleinschalige agrarische initiatieven in dit gebied een soort mozaïeklandschap kunnen ontstaan met zichtbaar verschillende percelen.

Twee parkentrees en twee Gastvrije Ontvangsten

Parkentrees zijn mogelijk op de Voorlaan en op de fietsverbinding met Bentwoud. Station Lansingerland-Zoetermeer zou een Gastvrije Ontvangst kunnen worden en vormt op die manier een goed bereikbare mogelijkheid om het park per OV te bereiken vanuit de regio Haaglanden. Een andere Gastvrije Ontvangst zien wij op termijn als onderdeel van het landgoed.

Fiets- en wandelroutes

Met fiets- en wandelroutes kan het gebied aantrekkelijker en toegankelijker worden. Dit kan door op de lange termijn een snelfietsroute te realiseren, maar ook door bestaande routes te upgraden, ten behoeve van een goede fiets- en wandelverbinding met het Bentwoud. Hierbij wordt ook een verbinding gemaakt met Zoetermeer Oosterheem en station Lansingerland-Zoetermeer. Tevens vindt aansluiting plaats met de doorgaande fietsroute naar het Groene Hart.

Nieuw landgoed aan het water als parkparel

Hierbij wordt gedacht aan een nieuw eigentijds landgoed, aan het water gelegen, in de buurt van de oorsprong van de Rotte als nieuwe interessante recreatieve publiekstrekker in Landschapspark De Rotte die ook een iconisch karakter heeft. Centrale publieksfunctie is een horecavoorziening met een groot terras en een buiten keuken, zoals bij uitspanning Buiten in de Kuil (Lage Vuursche), het Zomerrestaurant op Vuurtoreneiland of de (footloose opererende) Buitenkook.nl. De

Landgoed de Olmenhorst in Lisserbroek (flickr.com)

Fietsen in de polder (anwb.nl)

Koningshof in Utrecht (http://oververs.nl)

Buitenland van Rhoon

horecavoorziening maakt gebruik van kruiden, groenten en fruit uit de tuinen van het landgoed. Ook kunnen bewoners uit de buurt er hun eigen tuintje huren of kan een school zijn eigen schooltuin onderhouden. Mogelijk dat een deel kan worden aangelegd als Hortus met medicinale kruiden, eetbare kruiden en/of verplanten voor natuureducatie. Op het landgoed is ook plek voor tijdelijke programmering, zowel overdekt als in de buitenlucht. Denk hierbij aan pop-up-koken met verschillende culturen uit de omgeving, culturele optredens en markten. Het landgoed kent tevens een aantal rustplekken in de natuur waar bezoekers kunnen ontspannen. Het nieuwe landgoed kan dan ook als centrale entree gaan fungeren.

2

**Omgaan met
nieuwe initiatieven**

2

Omgaan met nieuwe initiatieven

Omgaan met Initiatieven: een gedeelde verantwoordelijkheid van Recreatieschap en gemeenten

Voor de eerste beleidsmatige beoordeling van initiatieven die zich in Landschapspark De Rotte willen vestigen, bevat dit hoofdstuk een aantal criteria op basis van de belangrijkste uitgangs- en kernpunten van het Ontwikkelplan. Er wordt getoetst aan de algemene uitgangspunten, maar ook aan het gewenste programma zoals dat per deelgebied is omschreven. Het Ontwikkelplan voor het Landschapspark biedt ruimte voor nieuwe initiatieven van ondernemers en andere initiatiefnemers. Dat kan op bestaande locaties, doordat oude exploitaties en invullingen van bestaande locaties vrijkomen. Het kan ook doordat er nieuwe locaties aan het landschapspark worden toegevoegd, bijvoorbeeld in de Hoekse Parken of in de Eendragtspolder. Ook (tijdelijk) gebruik van bestaande openbare ruimte behoort tot de mogelijkheden. De gemeenten hebben het recreatieschap een toetsende rol gegeven bij de vestiging van (ondernemers)initiatieven. Het Ontwikkelplan vormt hiervoor een belangrijk kader. De gemeenten behouden hun formele bevoegdheden op o.a. het terrein van de ruimtelijke ordening.

De initiatiefnemer is zelf verantwoordelijk voor het verkrijgen van toestemming voor de vestiging van het initiatief van zowel het recreatieschap als de gemeente(n) waarbinnen het gevestigd wordt. Uiteraard zullen het recreatieschap en de betreffende gemeente(n) onderling hun standpunten zoveel mogelijk afstemmen daar waar dit wenselijk/noodzakelijk is. In de gebiedsdelen van het landschapspark waar het recreatieschap

zelf beheerder is heeft het schap doorgaans vanuit haar grondpositie ook een privaatrechtelijke rol. In die gevallen kan het recreatieschap vanuit het door haar vastgestelde grondbeleid aanvullende eisen stellen. Als nieuwe initiatieven zich aandienen in gebiedsdelen waar het schap geen taken zal de gemeente het initiatief zelf toetsen aan dit Ontwikkelplan en heeft het recreatieschap een adviserende rol.

Het schap en de gemeenten kunnen op verschillende manieren te maken krijgen met initiatieven. De ene keer zijn zij de initiatiefnemer bij het vinden van ondernemers en plannen (bijvoorbeeld omdat er een locatie wordt uitgegeven), de andere keer worden zij benaderd door initiatiefnemers, al dan niet met een locatie, met de vraag of er plaats is voor hun initiatief. De wijze waarop men te maken krijgt met de initiatieven bepaalt hoe deze afwegingscriteria precies worden ingezet.

Het accommoderen van initiatieven is een doorlopend proces omdat in de loop der jaren het landschapspark geleidelijk wordt uitgebreid of omdat sommige exploitaties stoppen. We houden er daarom rekening mee dat een of meerdere bakens over een aantal jaren, bij evaluatie van dit ontwikkelplan, nog worden verzet. Het bestuur van het schap kan bovendien altijd besluiten om op gegronde redenen incidenteel af te wijken van de criteria.

De toetsing van initiatieven vindt plaats in drie stappen. De stappen worden verschillend toegepast in verschillende situaties. In onderstaand schema weergegeven voor drie verschillende situaties:

Situatie A: nieuwe invulling van een beschikbare locatie	Situatie B: Er is een initiatief dat een plek in het gebied zoekt	Situatie C: Initiatief dat al een plek heeft maar vraagt om vergunning of omgevings- planprocedure
<ul style="list-style-type: none"> • Benader partijen in de markt en op de wachtlijst om een bieding te doen met een duidelijke uitvraag. • Stap 1 • Stap 2 • Stap 3	<ul style="list-style-type: none"> • Stap 1, vervolgens kijken of er een geschikte en beschikbare plek is, met behulp van stap 3, • Zo nee, dan op de wachtlijst plaatsen of afwijzen. • Zo ja, kijken hoe het scoort op criteria bij 2 om uiteindelijk een beslissing te nemen.	<ul style="list-style-type: none"> • Stap 1, • Zo ja, kijken hoe het scoort op criteria bij 2 om uiteindelijk een beslissing te nemen.

STAP 1: voorwaardelijke toetsing aan uitgangspunten van het ontwikkelplan

Toetsing aan deze criteria bepaalt of het plan op voorhand wordt afgewezen of niet. Als het initiatief niet aan de voorwaarden van stap 1 voldoet wordt het afgewezen.

Criterium 1a. Primair gericht op lokale en regionale bezoekers.

Landschapspark De Rotte richt zich primair op lokale en regionale bezoekers uit de Zuidvleugel van de Randstad. Het park zit niet te wachten op grote landelijke of internationale attracties die niet grotendeel gericht zijn op de bevolking uit de regio. Dat neemt niet weg dat er altijd ruimte is voor een landelijke of internationale component. Denk daarbij aan landelijke of internationale (sport-) evenementen en kampioenschappen of bedrijven uit de regio die een bedrijfsfeest organiseren met een landelijke uitstraling. Kortom, mensen van buiten de regio zijn altijd welkom maar de initiatieven moeten zich in de eerste plaats richten op een regionale doelgroep.

Criterium 1b. Inspelen op buiten sporten, bewegen, ontspannen, genieten van het landschap.

De voorgestelde invulling heeft een belangrijke buitencomponent of sluit aan op de bezoeker die het landschap buiten bezoekt. In het kader- en koersdocument is gekozen voor de focus op 'bewegen en sport', maar daarmee wordt niet bedoeld dat het gebied trekken krijgt van een sportpark. Ook initiatieven gericht op genieten van het landschap, de weidsheid en de rust zijn welkom. Initiatieven die niet (ook) inspelen op buiten bewegen of genieten zijn niet meer welkom. Met andere woorden er is geen ruimte voor nieuwe indoor speelparadijzen of andere volledig naar binnen gekeerde attracties.

STAP 2: criteria waarmee het initiatief punten kan verdienen

De criteria die hier worden genoemd zijn niet bindend of voorwaardelijk. Maar initiatieven die beter scoren op deze criteria krijgen een streepje voor op anderen die minder goed scoren. Dat kan de doorslag geven als er meerdere concurrerende initiatieven zijn. Een initiatief kan maximaal 100 punten verdienen doordat het aansluiting zoekt bij de principes van het landschapspark. Het schap kan een minimum aantal punten stellen of bij een pitch voor een locatie het initiatief met het hoogst aantal punten de voorkeur geven.

Criterium 2a: Respect voor landschap en natuurwaarden (maximaal 40 punten)

- Openbaarheid. Een belangrijk uitgangspunt voor de ontwikkeling van het landschapspark is dat het gebied openbaar toegankelijk blijft. Voorzieningen die deze openbare toegankelijkheid respecteren zijn dus een aanwinst voor het gebied. Initiatieven met een meer besloten en karakter (bijvoorbeeld afgesloten met hekken) zijn minder interessant.
- Landschappelijke gebiedskwaliteit. Het initiatief mag geen inbreuk doen op de landschappelijke kwaliteit, de beleving van het landschap. Indien het hier iets aan toevoegt heeft het een streepje voor.
- Respect voor de natuurwaarden. Het Landschapspark is bedoeld voor recreatie, maar met respect voor natuur en landschap. Sterker nog: een belangrijk deel van de attractie van het Landschapspark bestaat uit landschap en natuur. Daarom is er bijvoorbeeld alleen ruimte voor geluidsarme initiatieven. (Initiatieven met speedboten of andere geluid producerende sporten zijn bijvoorbeeld niet welkom)
- Het initiatief trekt weinig autoverkeer aan.

Criterium 2b: Draagt bij aan de eigentijdse uitstraling (maximaal 15 punten)
Landschapspark De Rotte lijkt op onderdelen niet te zijn meegegaan met de tijd. Om de ambitie van een eigentijds recreatief landschapspark te kunnen waarmaken zijn initiatieven interessant die een eigentijdse uitstraling hebben. Dat zit 'm in de combinatie van inhoud en vorm (zoals de architectuur). Daarmee speelt het initiatief ook in op huidige recreatieve behoeftes.

Criterium 2c: Aandacht voor / bijdrage aan het lokale en gebiedseigene (maximaal 15 punten)

Landschapspark De Rotte heeft een eigen verhaal, identiteit en geschiedenis en er zijn nog veel elementen in het park die dit verhaal vertellen, naast het landschap zelf. Initiatieven die inspelen op bestaand erfgoed, de identiteit of refereren aan de geschiedenis verdienen voorkeur, evenals een mooie invulling van een bestaand leegstaand erfgoedelement, zoals een molenstomp of een karakteristieke loods.

Criterium 2d: Bijdrage aan de diversiteit en verbijzondering van het recreatieve programma/aanbod (maximaal 15 punten)

Initiatieven die bijdragen aan de diversiteit en verbijzondering van het recreatieve aanbod zijn interessanter voor het landschapspark dan initiatieven die meer van hetzelfde bieden. Op dit moment is het aanbod met name gericht op de plezier-, rust-, harmonie- en verbindingszoekers. Aanbod dat gericht is op stijlzoekers en inzichtzoekers zal zich dus eerder onderscheiden en verdient voorkeur. Ook initiatieven gericht op bewoners met een niet-westerse achtergrond of op bezoekers met een fysieke beperking zijn nog schaars en kunnen hier dus punten verdienen.

Criterium 2e: Aansluiting op, samenwerking met bestaande aanbieders (maximaal 15 punten)

Een initiatief dat aansluiting zoekt met bestaande attracties en initiatieven en zich kan presenteren als 'deel van het geheel' verdient voorkeur boven een initiatief dat volkomen solitair functioneert. Daarbij denken wij aan arrangementen of aanvullingen op bestaand aanbod, waardoor combinatiebezoek ontstaat of het product voor de betreffende doelgroep 'completer' wordt.

STAP 3: match met de locatie

Het Ontwikkelplan geeft per locatie aan welke sfeer en welk type initiatieven wordt gezocht. Ook wordt een indruk gegeven van wat het gebied aan kan aan recreatieve invullingen en welke ontwikkelruimte er nog is. Daarom wordt gekeken of er een match is tussen een deelgebied en het betreffende initiatief. Zowel qua ruimtebeslag als qua inhoudelijke invulling.

Criterium 3a: passend in het karakter van een deelgebied

Landschapspark De Rotte heeft 3 deelgebieden + de Rotte, met een eigen recreatieve identiteit. Hoe beter een initiatief past bij de beschreven identiteit, hoe eerder het een kans krijgt om te kunnen landen in het betreffende gebied.

Criterium 3b: concrete invulling van beschreven programmaonderdeel.

Het ontwikkelplan beschrijft nauwkeurig een aantal toevoegingen, zoals recreatieve attracties, Gastvrije Ontvangsten, et cetera. Is het initiatief een concrete invulling van een beschreven programmaonderdeel dan krijgt het daarmee meer kans om een plek te krijgen.

3

Verblijfsrecreatie in het landschapspark

3

Verblijfsrecreatie in het landschapspark

Gezien het feit dat het Landschapspark primair gericht is op een regionale doelgroep kiezen wij ervoor om uitbreiding van verblijfsrecreatie alleen mogelijk te maken ter completering van het aanbod van de bestaande vrijetijdsvoorzieningen: sommige van hun gasten/gebruikers de mogelijkheid te bieden te blijven slapen aansluitend op bijvoorbeeld een trouwfeest, een evenement of een wellnessavond. Ook willen we op die manier meerdaagse individuele activiteiten van regiobewoners in het gebied mogelijk maken, zoals een kano- of wandeltocht.

Uitbreiding van verblijfsrecreatie is alleen mogelijk op het bestaande terrein van een ondernemer die al activiteiten aanbiedt, met een maximum van 6 eenheden per locatie. Deze uitbreiding van verblijfsaccommodatie moet ondersteunend zijn aan de hoofdfunctie van de onderneming en kleinschalig van omvang. Deze initiatieven dienen van hoge kwaliteit en duurzaam te zijn, en, qua sfeer en uitstraling passen bij het park en het landschapstype van het deelgebied. We denken daarbij aan een hoge belevingswaarde, zoals drijvende huisjes, boomhutten, hooibergslapen, trekkershutten, 'hiha hut' et cetera.

Daarnaast is incidenteel de invulling verblijf mogelijk in bestaande monumenten in het Landschapspark, zonder bij te bouwen en/of op een andere manier in te leveren op de openbare ruimte. Daarbij denken wij aan molens en molenstompen.

We stellen een aantal eisen aan de nieuw te realiseren verblijfsaccommodaties:

1. Maximaal 20m² per eenheid.
2. Maximaal 6 eenheden per locatie.
3. Er zal altijd per aanvraag bekeken moeten worden of er op het terrein van de ondernemer echt voldoende en geschikte ruimte beschikbaar is om de overnachtingsplekken zo in te passen dat ruimtelijke kwaliteit kan worden gegarandeerd. De conclusie kan dus zijn dat er ruimte is voor minder dan 6 eenheden, of zelfs helemaal geen ruimte. Uitbreiding in het Landschapspark tot meer dan 6 woningen per bedrijf is niet mogelijk, ook niet op een later moment. We vragen de betreffende gemeenten dit in het bestemmingsplan vast te leggen.
4. Een bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van het terrein; een verfraaiing van het terrein, door goede landschappelijke inpassing, duurzaamheid, kleurgebruik, et cetera.
5. Bereikbaarheid moet goed afgestemd zijn op de mogelijkheden van de locatie. Dus als de locatie geen autobereikbaarheid verdraagt zorgt de ondernemer voor een ander middel om de bagage bij het verblijf te krijgen (bolderkar, et cetera).

6. Verhuur langer dan drie nachten, flexwonen en permanente bewoning zijn niet toegestaan.

Buiten het beheergebied van het recreatieschap willen wij de groei van het aantal Bed en Breakfasts (bijvoorbeeld in bijgebouwen) in het landelijk gebied buiten Bleiswijk, Bergschenhoek, Zevenhuizen, Moerkapelle, Hillegersberg-Schiebroek en Ommoord en Zevenkamp tegengaan. Een verdere groei leidt gemakkelijk tot ongewenst autoverkeer, extra verharding, opslagschuren, et cetera. In de genoemde dorpen en stadswijken zien wij dit wel als een mogelijkheid, ook voor het draagvlak voor de lokale dorps- en wijkvoorzieningen en laten wij dit over aan de verantwoordelijke gemeenten.

A blue-tinted photograph of a golf course. In the foreground, there is a grassy area. In the middle ground, there is a large, flat, light-colored area, possibly a sand trap or a fairway, with some darker patches. In the background, there is a dense line of trees. A large white number '4' is overlaid in the top left corner.

4

Maatschappelijk programma

4

Maatschappelijk programma

Ambitie sport, bewegen en gezondheid (fysiek bewegen, ontmoeten en ontspannen in de buitenlucht)

- Verbinding (en bekendheid daarvan) van wijken naar het groen verbeteren (Groene Ribben)
- Laagdrempelige wandelprogramma's (ommetjes)
- Onveilige/onaantrekkelijke situaties in de verbinding wijk en groen inzichtelijk maken en verbeteren (speelroute, trimparcours, terreininrichting, voldoende rustgelegenheden)
- Verkennen van plekken voor een gezamenlijk startpunt in de wijk/tegen de wijk aan waar activiteiten beginnen.
- Samenwerkingen tussen zorgverleners, activiteitenaanbieders en groenbeheerder tot stand brengen waardoor het makkelijker wordt om de juiste programma's aan te bieden voor mensen voor wie het niet vanzelfsprekend is om te bewegen.
- Ontwikkeling sportmogelijkheden met name in en rondom de roeibaan (o.a. wielrennen, hardlopen, zwemmen, skeeleren, kanoën).
- Goed faciliteren van het ongeorganiseerd sporten (trend).

Ambitie jeugd en jongeren

- Uitbreiding van het huidige jeugdprogramma voor scholen en het verkleinen van barrières voor scholen om hieraan deel te nemen.
- Een voor iedereen toegankelijk activiteitenaanbod dat aansluit bij de brede doelgroep met als ingrediënten sport, spel, beleving en educatie.
- Excursieprogramma/faciliteiten voor kinderen, ook gericht op kinderen met een beperking, met aantrekkelijke startpunten aan de rand van de wijk.
- Het verkennen van de mogelijkheid om (Jeugd) Stadsboswachters per school te werven als ambassadeurs voor stadsnatuur en springplank naar het buitengebied'
- Het verkennen van mogelijkheden voor meer jongerenactiviteiten zoals Urban Sports/art
- Stages of praktijklessen voor jongeren in het gebied verwezenlijken (recreatie/zorg/groenbeheer)

Ambitie arbeidsparticipatie

- Samenwerking met zorginstellingen op gebied dagbesteding in het groen
- Projecten in groenbeheer met taakgestraften
- Projecten in groenbeheer met Leerlingen VSO/ Pro / Entreeopleiding
- Verkennen van activiteiten in de recreatiesector
- Verkennen van mogelijkheden vanuit gemeentelijke opdracht voor arbeidsparticipatie binnen het hele gebied van de Rotte (i.s.m. sociale werkbedrijven)
- Verkennen van mogelijkheden voor arbeidsmigranten/ statushouders

- Ambitie burgerbetrokkenheid (meedenken en meedoen)
- Uitbreiding en verbreding van het aanbod van vrijwilligerswerk (ook projectmatig).
- Onderzoeken van mogelijkheden voor een verblijfs- en startplek voor vrijwilligers, in combinatie met andere voorzieningen voor educatie, natuurspelen en informatievoorziening.
- Uitbreiden/ ontwikkelen van platform/community (mogelijk koppelen aan "Ook dit is de Rotte", Vrienden van de Rotte) (meedenken, ontwikkelen, samenwerken)
- Ontwikkelen van het Gastheerschap van het landschapspark
- Betrokkenheid van jongeren versterken

Ambitie Kunst en Cultuur

- Verbinding van wijken naar het Landschapspark
- Laagdrempelige kunst- en monumentenroutes in het groen
- Educatie over 'groene' monumenten (evt. i.s.m. Cultuurtrein)
- Placemaking middels (tijdelijke) kunst
- Samenwerkingen met kunst- en cultuuraanbieders tot stand brengen waardoor er aangesloten programmering kan ontstaan in het groen die prikkelt en uitdaagt tot nadenken en bijdraagt aan samen zorgen voor de natuur om ons heen.

5

**Beeldkwaliteit op
hoofdpijnen**

5

Beeldkwaliteit op hoofdlijnen

Het Ontwikkelplan schets de toekomst van het landschapspark op hoofdlijnen. Om de brug te slaan naar realiseerbare projecten die passen in het gedachtegoed van het Ontwikkelplan en die bijdragen aan het versterken van de identiteit en de samenhang van het gebied is onderstaande beeldkwaliteit op hoofdlijnen gemaakt. Het is een aanzet voor spelregels voor het maken en toetsen van plannen en initiatieven door het recreatieschap zelf en door andere partijen, bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties die wonen en werken in en genieten van het landschapspark. Op basis van deze spelregels kan in het vervolgproces de

beeldkwaliteit in delen verder worden uitgewerkt. Daarbij kan worden gedacht aan een handboek materialisering en beeldkwaliteitsplannen op maat voor nieuwe ontwikkelingen. Achtereenvolgens komen hierna beeldkwaliteit van het landschap, gebouwen en erven en bruggen meubilair en verharding. Naast deze beeldkwaliteitscriteria zijn er recreatief-economische criteria voor de selectie van initiatieven. Aan deze criteria moet worden voldaan voordat de beeldkwaliteitseisen worden toegepast.

Landschap

De algehele setting van het landschapspark is natuurlijk en landschappelijk. Deze setting is gebaseerd op de Rotte en de drie landschappen - het bos, water- en polderlandschap - met verschillende groene en blauwe bouwstenen als identiteitsdragers. Dooradering van natuur op alle schaalniveaus is een belangrijk thema. Het gaat hierbij om het maken van goede leefomstandigheden en verbindingen voor planten en dieren, maar ook om het beleefbaar maken van de natuur voor de mens. Binnen deze natuurlijke en landschappelijke setting is plek voor intensiever ingerichte en bijzondere parkachtige plekken en monumentale boomstructuren. Hieronder worden de bouwstenen het landschap nader toegelicht.

Natuurlijke en inheemse beplanting

In het landschapspark streven we naar een natuurlijk en landschappelijk beeld met grote ecologische en belevingswaarde. Aandachtspunten hierbij zijn:

- Gebruik van zoveel mogelijk inheemse soorten die extensief beheerd zijn waarbij de natuur de ruimte krijgt.
- Een zo natuurlijke mogelijk bos en wilde bosjes, met struiklaag-vegetaties als onderdeel van de kern-mantel-zoom-opbouw van de bossen en landschappelijk uitgroeiende hagen. Bij voorkeur geen geschoren hagen of sierheesters struiken.
- Bijzondere plekken zijn uitzonderingen (zie parken als parels), maar ook de directie omgeving van recreatieve voorzieningen en andere bebouwing (zie beeldkwaliteit bebouwing).

Gebruik zo veel mogelijk inheemse soorten voor een zo natuurlijk mogelijk landschapspark.

Bijzondere plekken vormen uitzonderingen, hier mag uitheemse beplanting voor nieuwe accenten zorgen (zie parken als parels).

Stevige lanen met grote bomen

Stevige lanen met grote bomen zijn een belangrijk onderdeel van de groenblauwe ribben die het landschapspark structuur geven en die de verbinding vormen met de omgeving. Bij de plaatsing van de bomen en de assortimentskeuze zijn de volgende aspecten van belang:

- Futureproof, ziekte bestendig 'eerste grootte' boomsoorten aanplanten, menging van soorten in de laan om de hoofdstructuur voor de toekomst veiligstellen.
- De situering van bomen gebaseerd op de rechtlijnige polderstructuur, deze wordt zo op een aantal plekken geaccentueerd.
- Zoveel mogelijk gebruik van landschappelijke bomen (zoals bijvoorbeeld esdoorn, iep, populier) in de open polders en het waterlandschap.
- Kijken naar de ecologische betekenis van boomstructuren, aansluiten op de beoogde faunasoorten bij ecologische verbindingen.
- In de parkachtige bosgebieden kunnen tegenover het natuurlijke bos juist parkachtige laanstructuren aan te brengen, waarbij voor parkbomen met een grote sierwaarde gekozen kan worden (bijvoorbeeld kers, kastanje, beuk).

Lanen gebaseerd op polderstructuur (referentie: Hitland)

Gebruik landschappelijke bomen en kijk naar de ecologische betekenis van boomstructuren (referentie: Hennipsloot)

In parkachtige bosgebieden kunnen parkachtige laanstructuren worden aangebracht (referentie: 's Graveland)

Kruidenrijke bermen en extensief maaibeheer

Om de biodiversiteit te vergroten is het doel zoveel mogelijk met bloemrijk gras en ecologische gradiënten te werken om het gebied te dooraderen met kleine en grote ecologische structuren en plekken. Het beheer van het groen is zo extensief mogelijk. In gebruiksintensiteit en natuurlijkheid is er een glijdende schaal van het intensiever gebruikte groen in intensiever gebruikte parkdelen naar de meer natuurlijk ingerichte landschapsdelen. Hier wordt op dit moment door de beheerders van het gebied invulling aan gegeven. Kernpunten om te optimaliseren zijn:

- Doorlopende structuren van extensief beheerde bermen creëren langs grote doorlopende structuren als oevers van de Rotte, bermen van de groenblauwe ribben, bermen van belangrijke ontsluitingswegen, dijken.
- Extensief maaibeheer van zoomvegetaties langs de overgang van bos naar open gebied.
- Weides worden indien mogelijk extensief gemaaid, intensiever gebruikte delen worden daarin uitgemaaid. Overall mag het intensief gemaaid beeld niet domineren.
- Notie daarbij is dat niet overal voldoende ruimte is om extensief te beheren vanwege benodigde zichtruimte langs wegen, overhangend gras op paden en smalle middenbermen. Op dit soort locaties wordt regelmatig gemaaid.
- Bij het beheer wordt binnen een strook van 50 meter van landbouwgrond rekening gehouden met het moment van maaien, om overlast van distels op akkerland te voorkomen.

Doorlopende structuur van extensief beheerde bermen, bijvoorbeeld langs oevers.

Intensief gebruikte delen worden uitgemaaid, maar het extensieve beeld domineert (Referentie: Steenfabriek CERES, Rottum).

Langs wegen en paden wordt intensiever gemaaid om belemmerd zicht en overhangende vegetatie te voorkomen.

5

Kruidenrijke bermen en extensief maaibeheer

Om de biodiversiteit te vergroten is het doel zoveel mogelijk met bloemrijk gras en ecologische gradiënten te werken om het gebied te dooraderen met kleine en grote ecologische structuren en plekken. Het beheer van het groen is zo extensief mogelijk. In gebruiksintensiteit en natuurlijkheid is er een glijdende schaal van het intensiever gebruikte groen in intensiever gebruikte parkdelen naar de meer natuurlijk ingerichte landschapsdelen. Hier wordt op dit moment door de beheerders van het gebied invulling aan gegeven. Kernpunten om te optimaliseren zijn:

- Doorlopende structuren van extensief beheerde bermen creëren langs grote doorlopende structuren als oevers van de Rotte, bermen van de groenblauwe ribben, bermen van belangrijke ontsluitingswegen, dijken.
- Extensief maaibeheer van zoomvegetaties langs de overgang van bos naar open gebied.
- Weides worden indien mogelijk extensief gemaaid, intensiever gebruikte delen worden daarin uitgemaaid. Overall mag het intensief gemaaide beeld niet domineren.
- Notie daarbij is dat niet overal voldoende ruimte is om extensief te beheren vanwege benodigde zichtruimte langs wegen, overhangend gras op paden en smalle middenbermen. Op dit soort locaties wordt regelmatig gemaaid.

Doorlopende structuur van extensief beheerde bermen, bijvoorbeeld langs oevers.

Intensief gebruikte delen worden uitgemaaid, maar het extensieve beeld domineert (Referentie: Steenfabriek CERES, Rottum).

Langs wegen en paden wordt intensiever gemaaid om belemmerd zicht en overhangende vegetatie te voorkomen.

Natuurvriendelijke oevers

In het landschapspark streven we naar een zo natuurlijk mogelijk beeld van de oevers door een afwisseling van ecologische oevers, rietoevers en grasdijken te maken. De randen van de Rotte, vaarten en sloten zijn bij voorkeur natuurvriendelijk ingericht. Tegelijkertijd moeten de oevers voldoende beschermd worden tegen golfslag en op sommige locaties bestand zijn tegen het soms intensieve gebruik.

Aandachtspunten:

- Waar het kan worden oevers ecologisch beheerd en aangelegd en worden beschoeiingen achterwege gelaten of weggewerkt.
- In de oevers wordt indien mogelijk onder water microreliëf aangelegd om paaiplaatsen voor vissen te maken. Riet wordt afgewisseld met biezensoorten om de biodiversiteit te vergroten.
- In situaties waar nieuwe rietoevers of ecologische oevers komen worden deze na aanleg beschermd door wiepen van wilgentenen. Deze verdwijnen op termijn.

Extensief beheerde ecologische oevers zonder beschoeiing.

Bij rietoevers wordt riet afgewisseld met biezensoorten om de biodiversiteit te vergroten.

Nieuwe rietoevers worden beschermd door wiepen van wilgentenen, die op termijn verdwijnen.

Bebouwing en erven

In het landschapspark wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Er is veel bebouwing aanwezig met allerlei grote verschijningsvorm en gebruik. Daarnaast zijn er diverse initiatieven voor nieuwe ontwikkelingen met name op het gebied van (verblijfs)recreatie. Ook de bebouwing die direct aan het landschapspark grenst is van invloed op de sfeer van het gebied. We zijn ons bewust van de grote pluriformiteit. Willen we langzaam maar zeker sturen in de richting van een bebouwing die past bij het landschapspark en die een bijdrage levert aan de identiteit. In de beeldkwaliteit voor bebouwing en erven gaan we in op de gewenste karakteristiek. Over het algemeen terughoudend ontworpen, duurzaam en circulair en zich oriënterend op de omgeving. Met een directe omgeving die aansluit bij het gebruik en de parksfeer. Natuurlijk zijn er altijd uitzonderingen. Soms vraagt een bijzondere plek een eyecatcher, soms kan een parel een nieuwe identiteit geven aan een wat onbestemde plek.

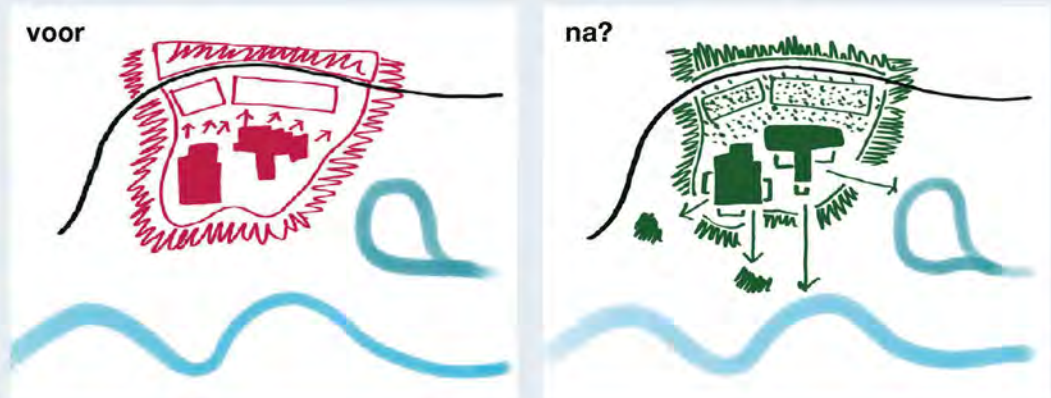
Bestaande bebouwing levert een bijdrage aan de landschapspark-sfeer (voorbeelden)

Er is een grote pluriformiteit aan bebouwing in het landschapspark en dat moet en zal ook zo blijven. Soms is de uitstraling van het gebouw en de directe omgeving niet optimaal passend in de gewenste sfeer van het landschapspark. De bebouwing ligt met de rug naar het gebied toelicht, waardoor achterkanten, opslag en gesloten wanden in beeld zijn. Doel is een groter bijdrage te leveren aan het landschapspark als geheel zodat er een wisselwerking ontstaat. De bebouwing draagt bij aan de sfeer van het landschapspark, het park draag bij aan de sfeer van het gebouw en directe omgeving. Interessant om te zien voor de voorbijganger, interessant om te komen als bezoeker.

Concrete voorbeelden:

Elysium: aanbevelingen voor een beter inpassing in het landschap

Skibaan: beter inpassing in het landschap, doorvoeren van 'alpine' thema.

5

Bestaande bebouwing levert een bijdrage aan de landschapspark-sfeer (aandachtspunten)

Aandachtspunten:

- Uitnodigend open gebouw, zichtbare entrees, achterkant wordt voorkant op beeldbepalende plek.
- Wegwerken zichtbare opslag in de buitenruimte.
- Kleur en materiaal aanpassen, van knallend naar terughoudend. Het gebouw hoeft niet weg te vallen maar mag wel bijdragen aan de stijlvolle uitstraling van het grotere geheel.
- Buitenruimte rond de gebouwen (parkeren, opslag, erf, tuin) wordt groener, parkachtiger, steen minder wordt dominant.
- Erf- of tuingrens alleen aanwezig indien nodig, wel groen. Hagen in plaats van hekwerken, schuttingen en muren.
- Terrein zoveel mogelijk openbaar toegankelijk maken en de sfeer van openbaarheid meegeven. Soms kan een gebouw direct in het park staan zonder 'eigen' buitenruimte.
- Eventuele uitbreidingen terughoudend ontworpen, duurzaam en circulair (zie ook nieuwe bebouwing).
- Bij eventuele herinrichting, verbouwing en uitbreiding helpt het om voor de landschappelijk inpassing te denken aan landschappelijke en parkachtige archetypes van solitaire bebouwing of ensembles, elk met hun eigen potenties. Voorbeelden zijn: buitenhuis, hof, erf, landhuis, landgoed, boerderij en schuur, boshut, buurtje of buurtschap, tuindorp.

Gebouwen zijn uitnodigend en open (referentie: Parkpaviljoen de Wezenlanden, Zwolle).

Kleur en materiaal is terughoudend en draagt bij aan de uitstraling van het grotere geheel (referentie: Buiten in de Kuil, Lage Vuursche).

Kavels hebben een groene erfgrens: hagen en bomen in plaats van hekwerken, schuttingen en muren (referentie: kavel langs Rotte).

Ook erfgrens aan het water is groen en past bij de Rotte-sfeer (referentie: kavel langs Rotte bij Hollevoeterbrug).

Vergroen de buitenruimte rondom gebouwen en geef ze een parkachtige, openbare sfeer (referentie: Artihove).

Denk bij herinrichting aan landschappelijke archetypes, zoals een landhuis of landgoed (referentie: Landgoed de Schipbord, Anloo).

Nieuwe grote bebouwing geeft de identiteit van de omgeving een impuls

Op een beperkt aantal plekken zal plaats zijn voor een nieuwe intensieve recreatieve functie. De bebouwing en buitenruimte die deze functie hoort zet de toon voor de omgeving en dus ook voor het gehele landschapspark. Onze ambitie is hoog. Nieuwe bebouwing is vernieuwend, circulair, beeldbepalend, eyecatching maar niet protserig en heeft landschappelijke kwaliteit.

Criteria:

- Geopend naar en zich oriënterend op de omgeving, zichtbaar vanuit de omgeving.
- Maximaal 2 lagen, eventueel met kap, maximale voetprint 800 m².
- Geen utilitaire buitenruimte, installaties weggewerkt in gebouw.
- Duurzaam materiaalgebruik, bij voorkeur gebiedseigen.
- Off grid en circulair.
- Buitenruimte groen, erf- of tuingrens alleen aanwezig indien nodig, wel groen.
- Geen parkeren, gebruik maken van bestaande parkeervoorzieningen.
- Naast deze beeldkwaliteitscriteria zijn er recreatief-economische criteria voor de selectie van initiatieven.
- Aan deze criteria moet worden voldaan voordat de beeldkwaliteitseisen worden toegepast.

Gebouw is geopend naar en oriënterend zich op de omgeving (referentie: Paviljoen de Posbank in Nationaal Park Veluwezoom).

Installaties en opslagruimten zijn weggewerkt in het gebouw (referentie: achterzijde Park Paviljoen NP De Hoge Veluwe).

Duurzaam materiaalgebruik, bij voorkeur gebiedseigen (referentie: bezoekerspaviljoen Landgoed Duivengoed).

De buitenruimte is groen (referentie: Stayokay in Bergen op Zoom).

Nieuwe bebouwing is beeldbepalend en eyecatching zonder protserig te zijn (Referentie: Paviljoen Puur in Diemen).

5

Nieuwe kleine bebouwing voegt zich vanzelfsprekend in het landschap

Nieuwe bebouwing zal altijd een recreatieve functie hebben. Nieuwe verblijfsrecreatie is toegestaan tot een maximum van 6 eenheden per locatie op het terrein van een ondernemer. Doel is dat het iets toevoegt aan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied.

Criteria:

- Setting kleinschalig, voldoende onderlinge afstand, geen clustervorming; het landschap “loopt door”.
- Direct in het landschap, geen begrensde eigen buitenruimte, parkeren op afstand.
- Maximaal 1 laag, eventueel met kap, maximale voetprint 50 m², bij voorkeur op poten.
- Gebiedseigen materiaal (b.v. hout uit de bossen, riet van de Rotte), gedempte tinten.
- Inpassen op grondgebied van bestaande ondernemers, dus bij eigen onderneming.
- Zoveel mogelijk off grid en circulair.
- Naast deze beeldkwaliteitscriteria zijn er recreatief-economische criteria voor de selectie van initiatieven.
- Aan deze criteria moet worden voldaan voordat de beeldkwaliteitseisen worden toegepast.

Er kan ook gedacht worden aan mobiele bebouwing, die gemakkelijk verplaatst en verwijderd kan worden.

Kleinschalige setting met voldoende onderlinge afstand (referentie: Greenhuus, offgrid woningen aan het Grevelingemeer).

Maximaal een laag, eventueel met kap (referentie: vakantiewoning Loosdrechtse Plassen).

Bebouwing staat bij voorkeur 'op poten', waardoor het landschap door kan lopen.

Maak gebruik van duurzaam en gebiedseigen materiaal (referentie: 'natte teeltenhuisje' van lisdodde en zwarte els).

Nieuwe bebouwing heeft een wisselwerking met het landschap.

Geen eigen begrensde buitenruimte. Een verhoogd (inpendig) terras is eventueel wel mogelijk.

De directe omgeving van het landschapspark voorzien van een groene rand

Vooral waar open delen van het landschapspark grenzen aan de bebouwingsranden is de impact van deze bebouwing op de sfeer van het gebied groot. In het westen zijn dat bijvoorbeeld een aantal glastuinbouwcomplexen en bedrijventerrein, in het oosten bijvoorbeeld de dorpsranden van Moerkapelle en Zevenhuizen en de erven langs de Ringvaart. Het doel is het landschapspark optisch zo groot mogelijk te maken door de randen van opgaand groen te voorzien. Dat betekent niet dat bebouwing altijd weggemoffeld wordt.

Aandachtspunten:

- Vitrage van bomenrijen en beplantingsstroken, indien mogelijk passend op kavelpatroon, langs bestaande landschappelijke lijnen als kavelgrenzen, wegen en sloten
- Lanen, indien mogelijk gekoppeld aan 'ommetjes' vanuit de omliggende bebouwing.
- Uitbreiden van bosgebieden tot aan de grenzen van het landschapspark.
- Eigenaren lintbebouwing stimuleren om de randen van de kavels van groene erfscheidingen en beplantingsstroken te voorzien.

Beperk de impact van glastuinbouwcomplexen en bedrijventerreinen met opgaand groen (referentie: bedrijventerrein T58, Tilburg).

Vergroot het landschapspark optisch door een vitrage van beplanting langs dorpsranden (referentie: dorpsrand Vries).

Stimuleer eigenaren van de lintbebouwing om de randen van hun kavels te voorzien van erfbeplanting.

Stimuleer eigenaren van de lintbebouwing om de randen van hun kavels te voorzien van erfbeplanting (referentie: kavel Zuideinde).

5

Bruggen, verharding en meubilair

Bruggen, verharding en meubilair vormen samen de huisraad van het landschapspark. Het zijn belangrijke smaakmakers, ze dragen in belangrijke mate bij aan de beeldvorming, de identiteit en het uitdragen van het gewenste ambitieniveau van het grote geheel. Daarvoor is het belangrijk om een huisstijl te ontwikkelen in de vorm van een catalogus of handboek, waarvoor deze beeldkwaliteit op hoofdlijnen een aanzet wil zijn. Kernwoorden zijn bij het ontwerp zijn futureproof, niet te trendy, natuurinclusief, combinatie van functies gebruiksvriendelijkheid, herkenbaarheid, samenhang, tijdloos robuust, rustig, gedempte tinten, duurzaam materiaalgebruik. Waarbij er ook altijd weer uitzonderingen mogelijk zijn op bijzondere plekken. Bij voorkeur vindt afstemming plaats met de materialisering van de binnenstedelijke Rotte zodat er van oorsprong tot dam aansluiting vindt en vanuit één filosofie ontworpen wordt. Dat wil niet zeggen dat alles één sfeer heeft, je wil op een gegeven moment ook het buitengevoel hebben.

Familie van bruggen

Verspreid over het landschapspark zijn enorm veel bruggen te vinden, ze vormen de sieraden van het landschapspark. Op dit moment zijn er bruggen in allerlei vormen en van allerlei materialen, met verschillende grootte en functie. Van grotere bruggen over de Rotte tot aan kleine wandelbruggetjes over sloten, uiteindelijk is het doel dat ze één familie worden. Dat betekent dat bij vervanging of de aanleg van een nieuwe brug langzaam maar zeker wordt gebouwd aan één samenhangend beeld. Een familie van bruggen houdt in dat afzonderlijke bruggen van elkaar mogen verschillen, maar ook sterke gelijkenissen tonen in bijvoorbeeld vormgeving en materialisatie. Hieronder de eerste aanzet voor de beeldkwaliteit van de bruggen:

- De bruggen zijn terughoudend ontworpen, eenvoudig en sierlijk, hebben eenvoudige belijning, weinig of geen ornamenten, een rustig uitstraling die doorgevoerd is een eenduidige beeldtaal (contour, bruggenhoofd) en materialisatie. Alle bruggen zijn terughoudend in vorm, gebruik van materiaal en kleur.
- Bij het uitwerken van de beeldkwaliteitseisen voor bruggen dient te worden gezocht naar een kenmerkend detail, bijvoorbeeld de leuning, het brugdek, een verblijfsplek/uitzichtpunt op de burg of het bruggenhoofd.
- Bruggen worden circulair gebouwd met als uitgangspunt hergebruik van materialen natuurlijk materiaal.
- Nieuwe bruggen over de Rotte hebben naast een verbindende functie bij voorkeur ook een verblijfsfunctie of uitzichtpunt. Een nieuwe brug over de Rotte hoeft minder terughoudend te worden ontworpen, het mag een beeldbepaler zijn.
- In het uitvoeringsprogramma wordt deze aanzet voor beeldkwaliteit verder uitgewerkt.

Bebording

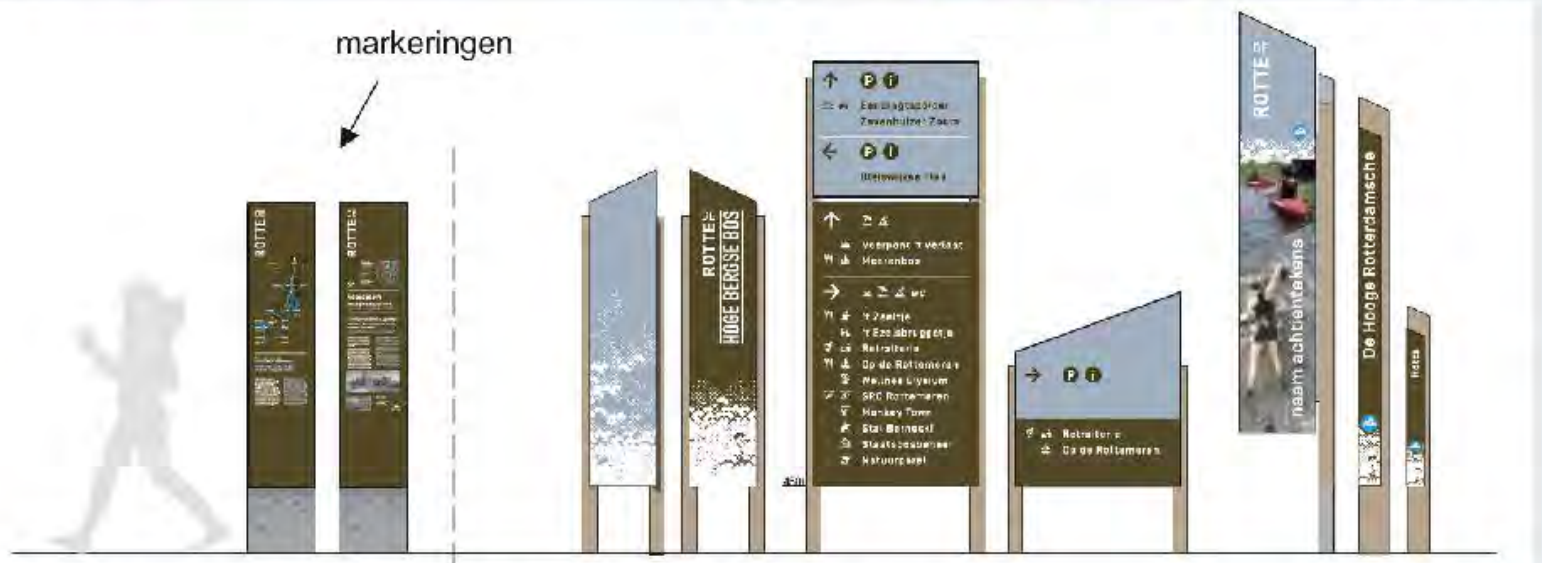
Voor de bebording in het landschapspark is een nieuw concept ontwikkeld dat de komende jaren wordt gerealiseerd. Hierop wordt aangesloten bij het eventueel plaatsen van nieuwe borden. Om een wildgroei aan borden te voorkomen is het uitgangspunt om zo min mogelijk borden en palen in het landschapspark te hebben en zoveel mogelijk bestaande borden op te ruimen.

Aandachtspunten:

- Alleen noodzakelijke borden in het landschapspark, zoals noodzakelijke bewegwijzering.
- Aansluiten op de recentelijk voor het Landschapspark en binnenstedelijke Rotte ontwikkelde bebordingsstijl.
- Subtiel vormgeving, maar ook robuust.
- Bij routemarkeringen of informatievoorzieningen: bij voorkeur digitaal alternatief.
- Combineren van borden met bijvoorbeeld lichtmasten om zo min mogelijk 'palen' in het landschapspark te hebben.
- Geen grote reclame-uitingen, past niet bij de sfeer en identiteit van het landschapspark. Tijdelijke borden of markeringen niet te opvallend en makkelijk te verwijderen.
- Het gebruik van verkeersborden minimaliseren, vanzelfsprekendheid creëren (zie verharding). Mocht het toch nodig zijn, dan met bijv. wegmarkeringen (bijvoorbeeld voor Rappe Rotte Rondje).

markeringen

De voor het landschapspark ontwikkelde huisstijl van bebording (bron: Blom en Moors ontwerp openbare ruimte)

5

Speelplekken

In het landschapspark wordt natuurlijk gespeeld! Speelplekken worden zo ingericht dat de vormgeving eerder terloops dan bedacht is, zodat er ook voor kinderen in het landschapspark van alles te ontdekken is. De speelvoorzieningen en -aanleidingen worden minimaal ontworpen, met gebruik van ruwe blokken hout of boomstammen, water, zand en modder. De speeltoestellen hebben een 'basic' en eerlijke vormgeving, zijn duurzaam en milieuvriendelijk.

Aandachtspunten:

- Natuurlijk en avontuurlijk spelen.
- Basic vormgeving in natuurlijke materialen zoals water en hout en een vormgeving die meer terloops dan bedacht is. Het geheel versterkt het natuurlijke karakter.
- Duurzaam en milieuvriendelijk.
- In het vervolgtraject ontwikkelen van een speelruimteplan, met leeftijds categorieën, loopafstanden, gekoppeld aan routes vanuit omliggende wijken en groenblauwe ribben, eventueel bezoekerscentrum enz..

Meubilair en landschapmeubels dragen bij aan de herkenbaarheid van het landschapspark als geheel

Voor het zitmeubilair wordt een gebiedsbrede identiteit ontwikkeld waarbij geen onderscheid wordt gemaakt naar deelgebied. Het meubilair wordt als het ware als confetti over het gebied uitgestrooid, en draagt eraan bij de herkenbaarheid van het landschapspark als geheel te vergroten. Hieronder de eerste aanzet voor het ontwerp van een familie van meubilair en landschapmeubels:

- Banken, tafels enz. worden gemaakt van duurzame, bij voorkeur gebiedseigen materialen (hout). Daarbij kan worden aangesloten op de huisstijl van Staatsbosbeheer
- Nieuw zitmeubilair wordt niet per se als banken vormgegeven, maar vormen robuuste zitmeubels met een multi-interpretabele gebruiksmogelijkheid (zitten, liggen, 'oefentoeistel', uitzichtpunt) die past bij de maat en schaal van het landschapspark en aansluit bij het gevoel van 'vrije ruimte' dat het park uitstraalt.
- De landschapmeubels krijgen een eenvoudige en krachtige uitstraling. Het plaatsen van zitmeubels gebeurt zoveel mogelijk op een aantrekkelijke locatie midden in het landschap. Zo vormen het de tribunes van het landschapspark.
- In het recreatief programma worden voorstellen gedaan voor een aantal van deze meubels langs de Rotte, op de overgang van land naar water. Overige locaties worden bij het maken van inrichtingsplannen uitgewerkt.
- Van belang is van tevoren een overkoepelend recept te ontwikkelen op basis van de hieronder beschreven aanzet voor beeldkwaliteit.
- De zitmeubels zijn duurzaam en vandalismeproof, goed te onderhouden en gemakkelijk te vervangen.

(referentie: Belvedere Drentsche Aa, ontwerp Strootman Landschapsarchitecten).

Robuuste grote picknickbank.

(referentie: zitmeubels bij Oranjewoud, ontwerp Michael van Gessel).

Landschapmeubels worden middenin het landschap geplaatst (Belvederes Drentsche Aa, Strootman Landschapsarchitecten).

(referentie: Belvedere Drentsche Aa, ontwerp Strootman Landschapsarchitecten).

Landschapmeubel op de overgang van land naar water.

Verharding

In het landschapspark wordt verharding zoveel mogelijk geminimaliseerd. Bij het toevoegen van nieuwe verharding zijn we terughoudend in de materialisering ervan. De verharding moet bijdragen aan de landschappelijke kwaliteit van het landschapspark. Om het landschappelijke beeld te behouden worden ook parkeerplaatsen terughoudend ingericht. Met verschillende soorten verharding worden de verschillende modaliteiten aangeduid, om zo een mate van vanzelfsprekendheid te creëren, waardoor bijvoorbeeld (verkeers-)borden of hekjes bij voorrangssituaties overbodig worden. We zetten daarbij in op de netwerken voor wandelaars en fietsers en zoeken naar gebiedsbrede uniformiteit. Verharding bestaat zoveel mogelijk uit duurzame materialen die mooi verouderen en die sterk bijdragen aan de gewenste duurzame landschapskwaliteit.

Aandachtspunten:

- Duidelijkheid over het gehele gebied: inzetten op heldere systemen voor wandelaars en fietsers.
- Zo min mogelijk verschillende materialen.
- Gebruik duurzame materialen, die mooi verouderen of natuurlijke materialen.
- Fietspaden worden niet in rood asfalt uitgevoerd, maar passend bij de sfeer van het landschapspark. Bij voorkeur wordt biobased asfalt toegepast.
- Parkeerplaatsen worden ingebed in het landschapspark, bijvoorbeeld door parkeren onder/tussen bomen.
- Parkeerplaatsen alleen verharden bij intensief gebruik. Bij extensief gebruik voorkeur voor halfverharding, semi-verhard of onverhard parkeren.

Heldere systemen voor wandelaars (onverharde paden) en fietsers (geasfalteerde paden).

Extensief gebruikte parkeerplaatsen bij voorkeur onverhard uitvoeren (referentie: Openluchtmuseum Bokrijk, Genk, België).

Extensief gebruikte parkeerplaatsen bij voorkeur onverhard uitvoeren (referentie: Openluchtmuseum Bokrijk, Genk, België).

Wegmarkering om bijv. Rappe Rotte Rondje aan te duiden (referentie: Maximapark, Utrecht).

Verlichting

In het landschapspark gaan we terughoudend om met verlichting, om zo min mogelijk verstoring in de beleving van het landschap en zo weinig mogelijk verstoring voor dieren te hebben. In het zoeken naar een samenhangend beeld zal eenduidige verlichting een ondersteunende rol hebben. Een zo groot gebied zal altijd een pluriformiteit aan verlichting blijven bestaan en zullen er op deelgebiedsniveau keuzes worden gemaakt. Er zijn echter wel een aantal spelregels te ontwikkelen:

- Nieuwe verlichting wordt alleen langs routes naar en bij avondfuncties geplaatst. Bestaande verlichting wordt in de beheercyclus omgevormd naar passend in de familie van verlichting. Overbodige verlichting wordt op den duur verwijderd.
- De armaturen hebben een simpele en terughoudende uitstraling, en wordt uitgevoerd in gedempte kleuren. Tegelijkertijd moeten de armaturen duurzaam zijn als het gaat om elektriciteitsverbruik, warmteproductie en fabricageproces.
- Om de onderlinge samenhang (en ook met andere straatmeubilair te vergroten wordt gekozen voor één basiskleur, een donkere grijsgroen, bijvoorbeeld RAL 7009 of vergelijkbaar. De te kiezen kleur dient te worden afgestemd met de bebodingsvoorstellen die momenteel ontwikkeld worden.
- In het vervolgproces moeten er reeksen ontwikkeld worden voor: 30 km wegen, fietsen, wandelen (we gaan ervan uit dat uiteindelijk er geen 50 km meer gereden mag worden in het landschapspark).
- De voorkeur wordt gegeven aan intelligente verlichting, die bijvoorbeeld alleen aan gaat wanneer je langs loopt of fietst, of lage verlichting.
- Samen met beheerders armatuur en lamp kiezen met aandacht voor dier/vleermuisvriendelijke lichtkleur (groen of amberkleurig). Duurzaam (verlichting in LED, armatuur van duurzame materialen). Verlichting in het wegdek in plaats van op armaturen kan daarbij worden onderzocht.
- Ontwikkelen verlichtingsstrategie, aansluitend bij de (recreatieve) zonerings van intensief naar extensief: hoofdroutes auto, fiets, wandelen, entrees, routes naar avondfuncties en woningen.

Lage verlichting, naar beneden schijnend (referentie: 'Asker' van Franssen Verlichting).

Terughoudend armatuur in gedempte kleur (getoond: RAL 7009).

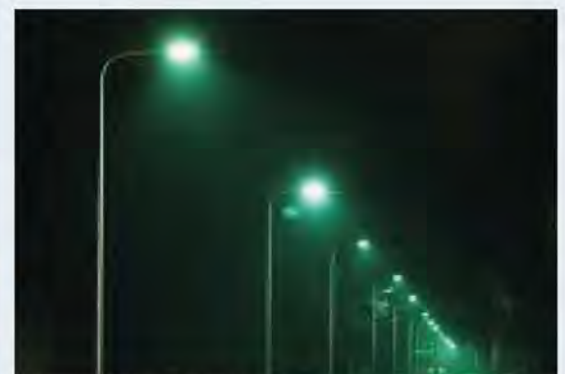
Slimme verlichting die alleen aangaat bij beweging (referentie: Smartnodes bewegingssensor).

Armatuur van duurzame materialen.

Vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig).

Diervriendelijke verlichting (groen).

A blue-tinted photograph of a riverbank. The left side shows a dense thicket of tall grasses and shrubs. The right side shows a calm river with some lily pads and debris floating on the surface. The sky is overcast with soft, grey clouds.

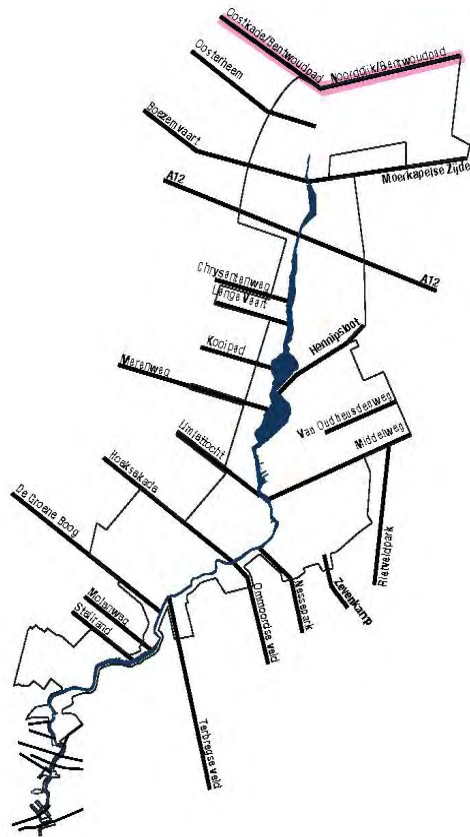
6

**Uitwerking
groenblauwe
ribben**

6

Uitwerking groenblauwe ribben Bentwoudpad

Huidige situatie

Het Noordijk/Bentwoudpad grenst aan het Bentwoud en de droogmakerij. Het vormt daarmee de grens tussen twee verschillende landschappen. Voor een leesbaarder landschap, zou het beter zijn als deze grens geaccentueerd kan worden.

Bomenrij in de Beemster

Streefbeeld

Het toevoegen van een enkele bomenrij langs het Bentwoudpad zorgt voor een subtiel maar, duidelijke oriëntatie in de wijde droogmakerij. Deze bomenrij markeert de grens tussen het Bentwoud en de droogmakerij. Dit uitzicht vanuit de Beemster laat zien hoe een enkele bomenrij een dijk kan accentueren.

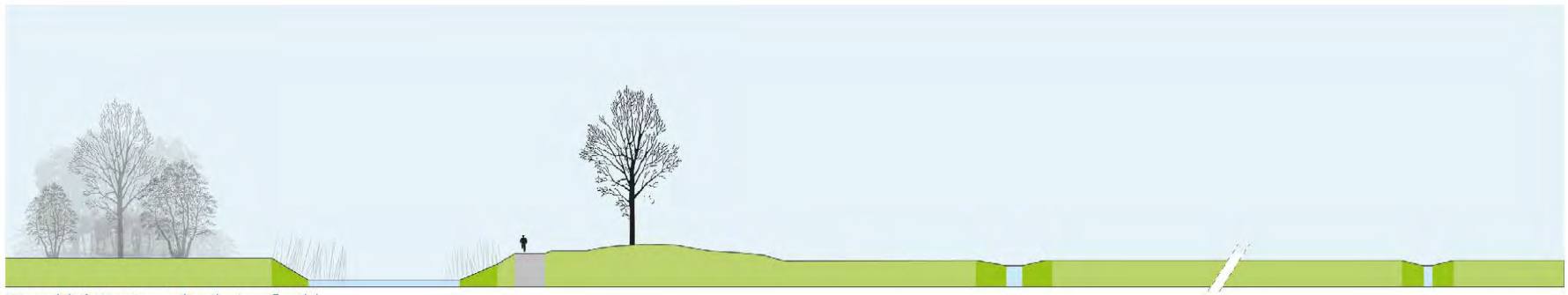
Rotte

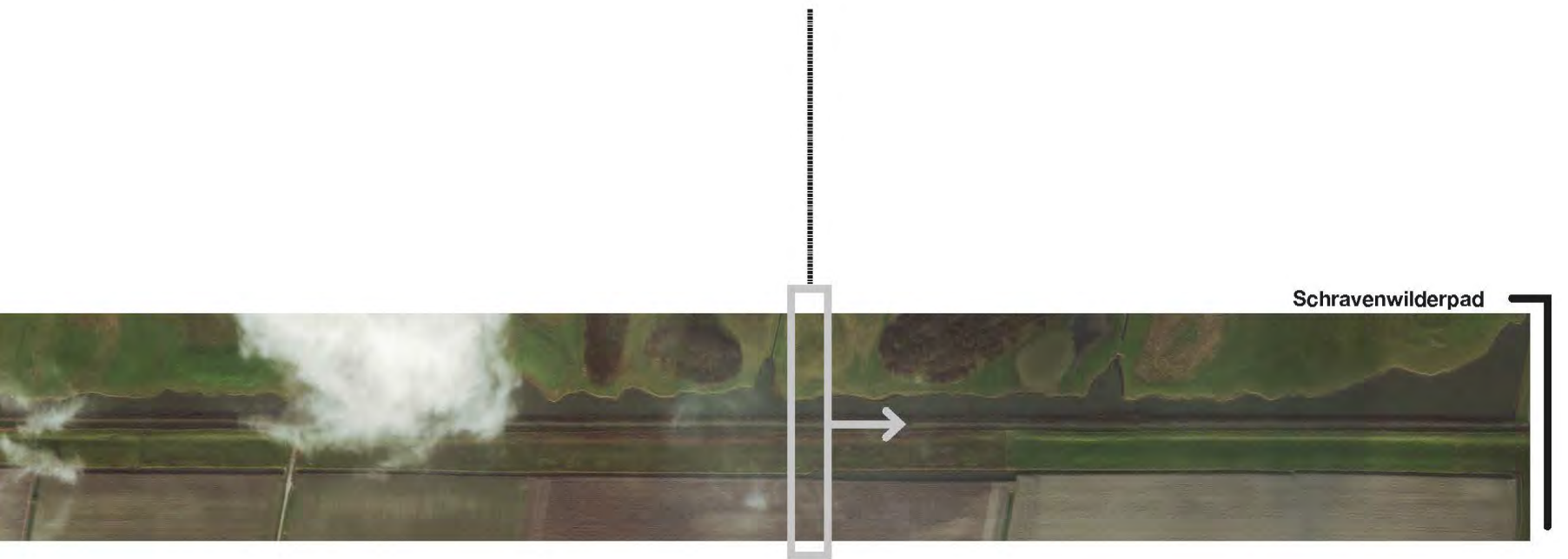
Noordijk/Bentwoudpad

Noorddijk/Bentwoudpad, huidige situatie

Noorddijk/Bentwoudpad, streefbeeld

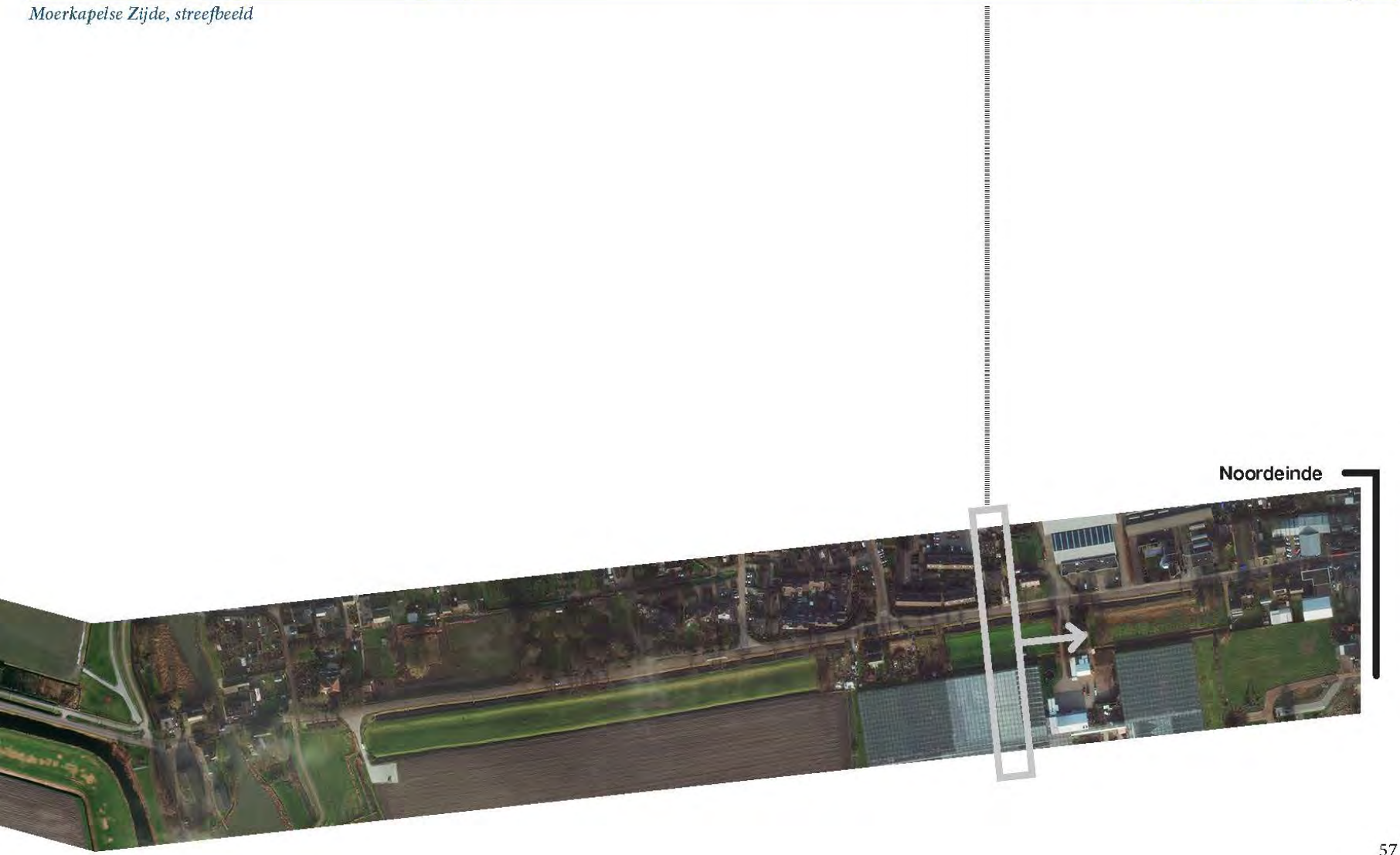

Moerkapelse Zijkade, huidige situatie

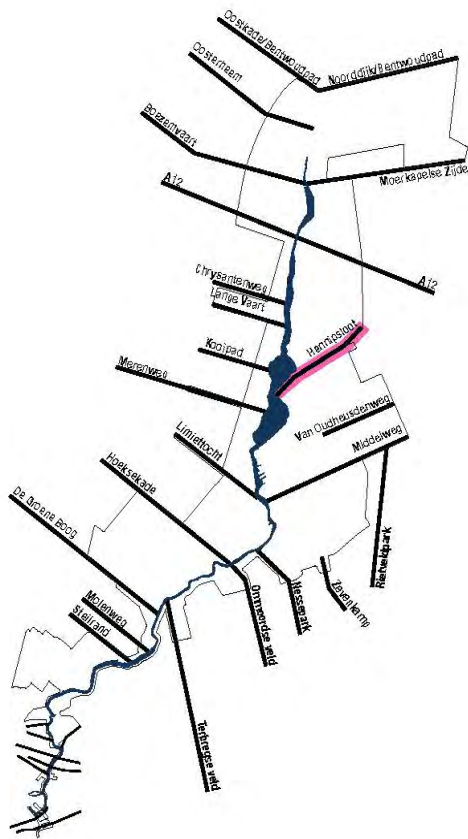
Moerkapelse Zijkade, streefbeeld

Noordeinde

6

Hennipsloot

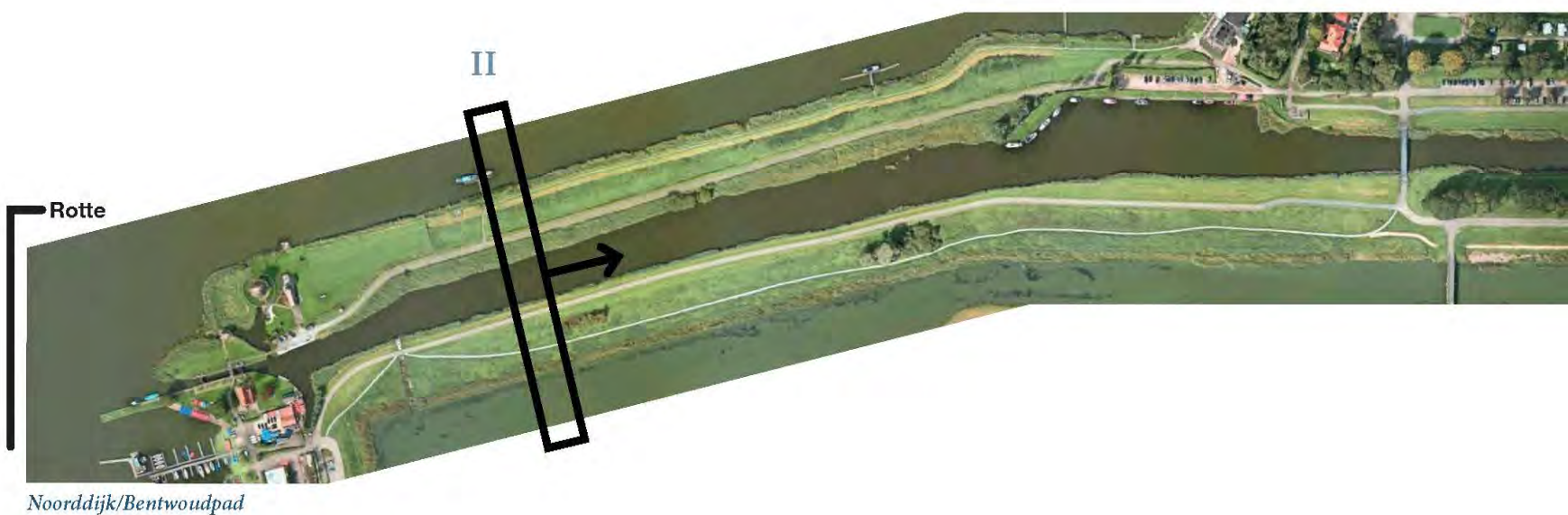

Huidige situatie

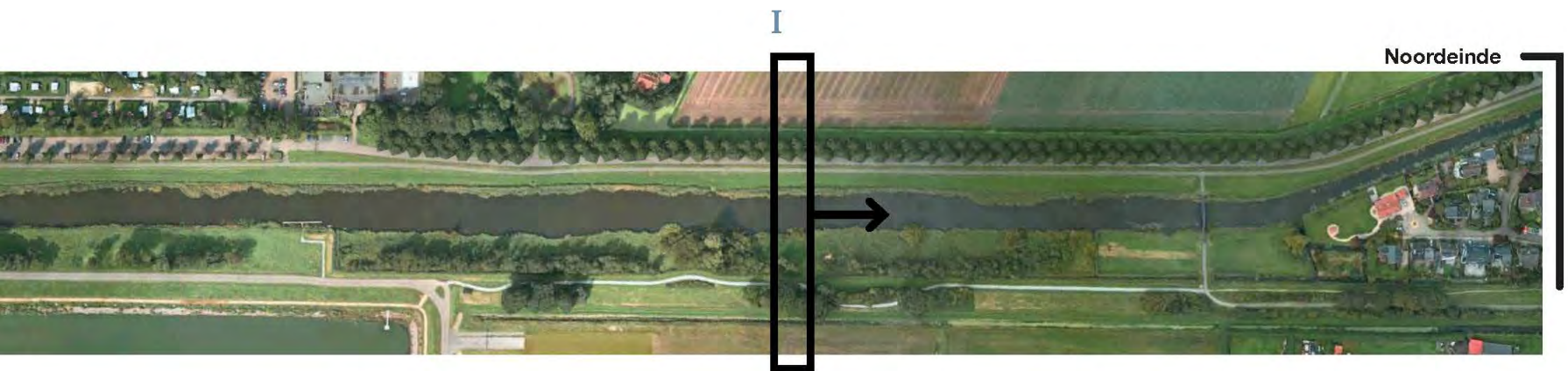
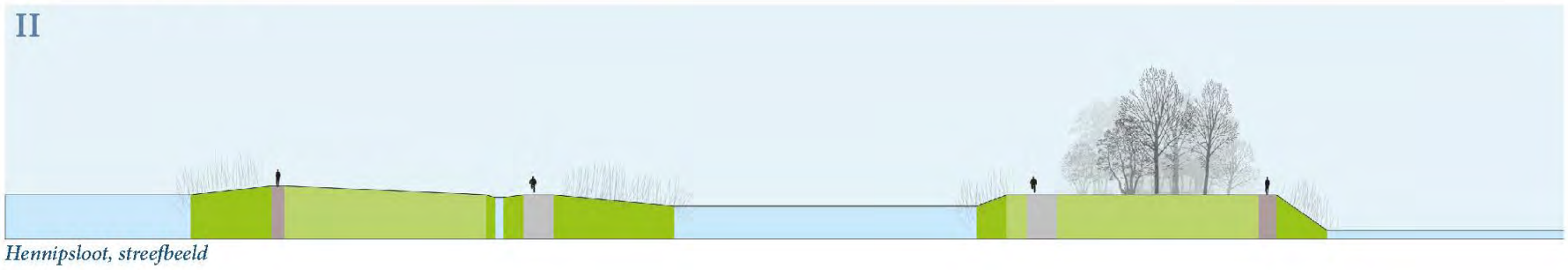
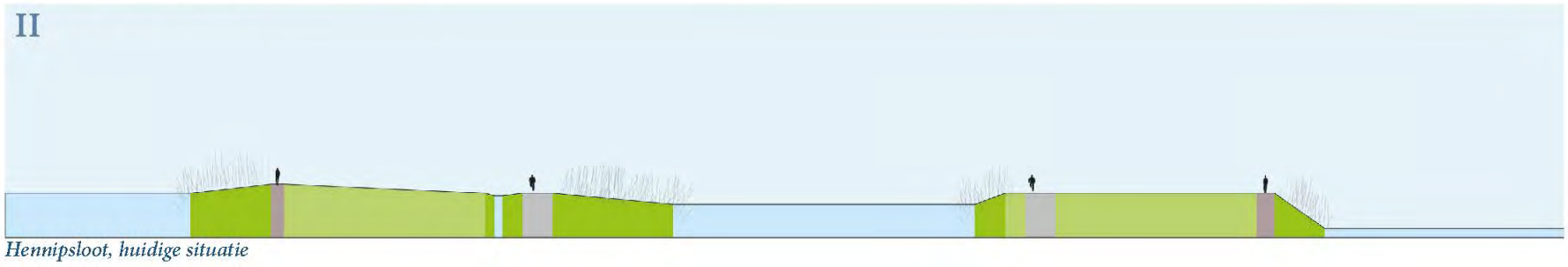
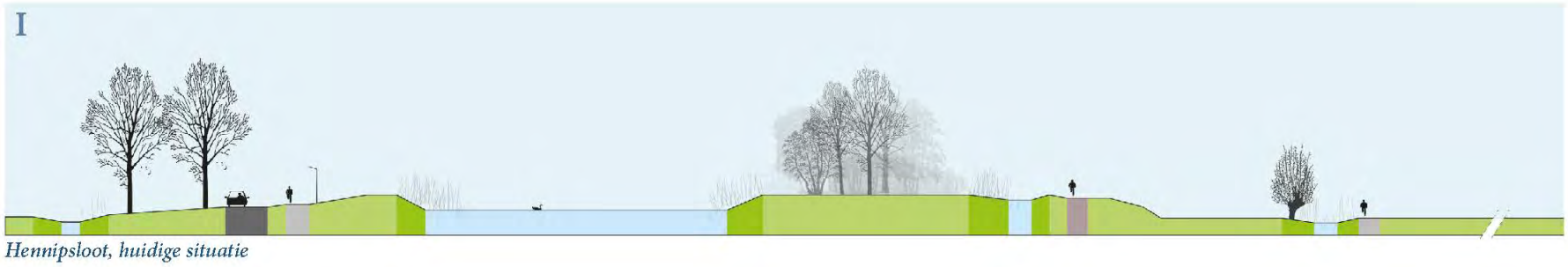
Het oostelijke gedeelte van de Hennipsloot Rib is al in orde. Het open landschap wordt hier doorbroken met aan een zijde van de Hennipsloot een dubbele essenrij en aan de andere zijde natuurlijke wilgen/elzenbosjes. De westelijke zijde van de Hennipsloot is te open. Zowel de essenrij als de wilgenbosjes zijn hier niet aanwezig.

Streefbeeld

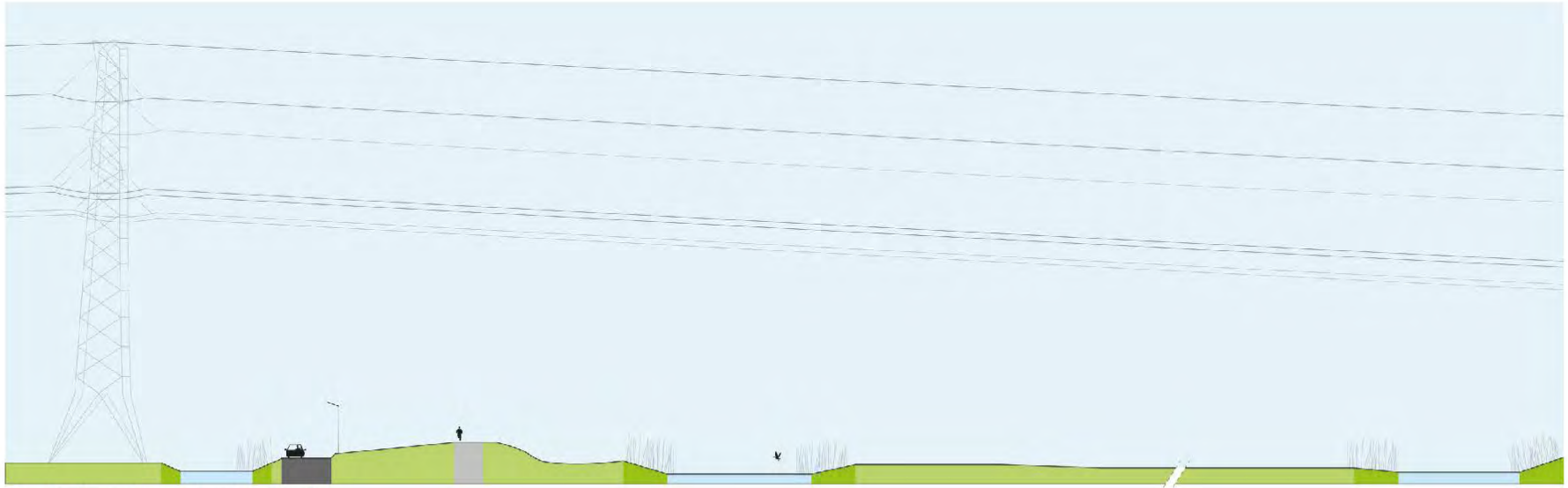
Door het toevoegen van natuurlijke wilgen/essenbosjes wordt de beplantingskwaliteit van de oostelijke Hennipsloot-rib doorgetrokken naar het westelijke deel.

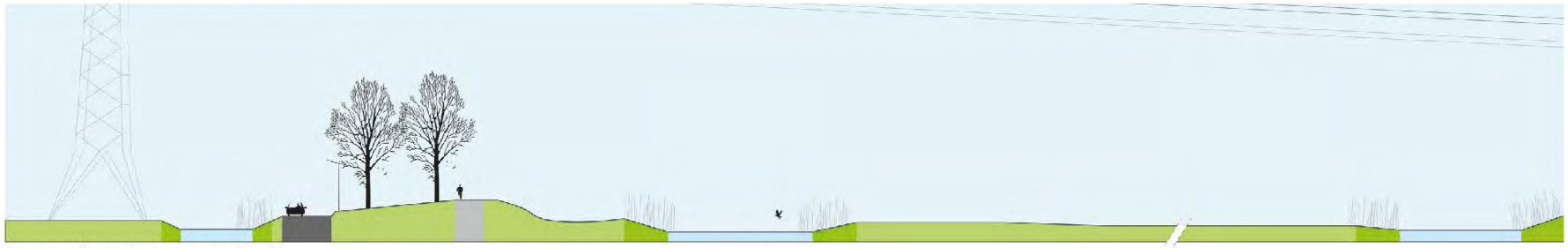

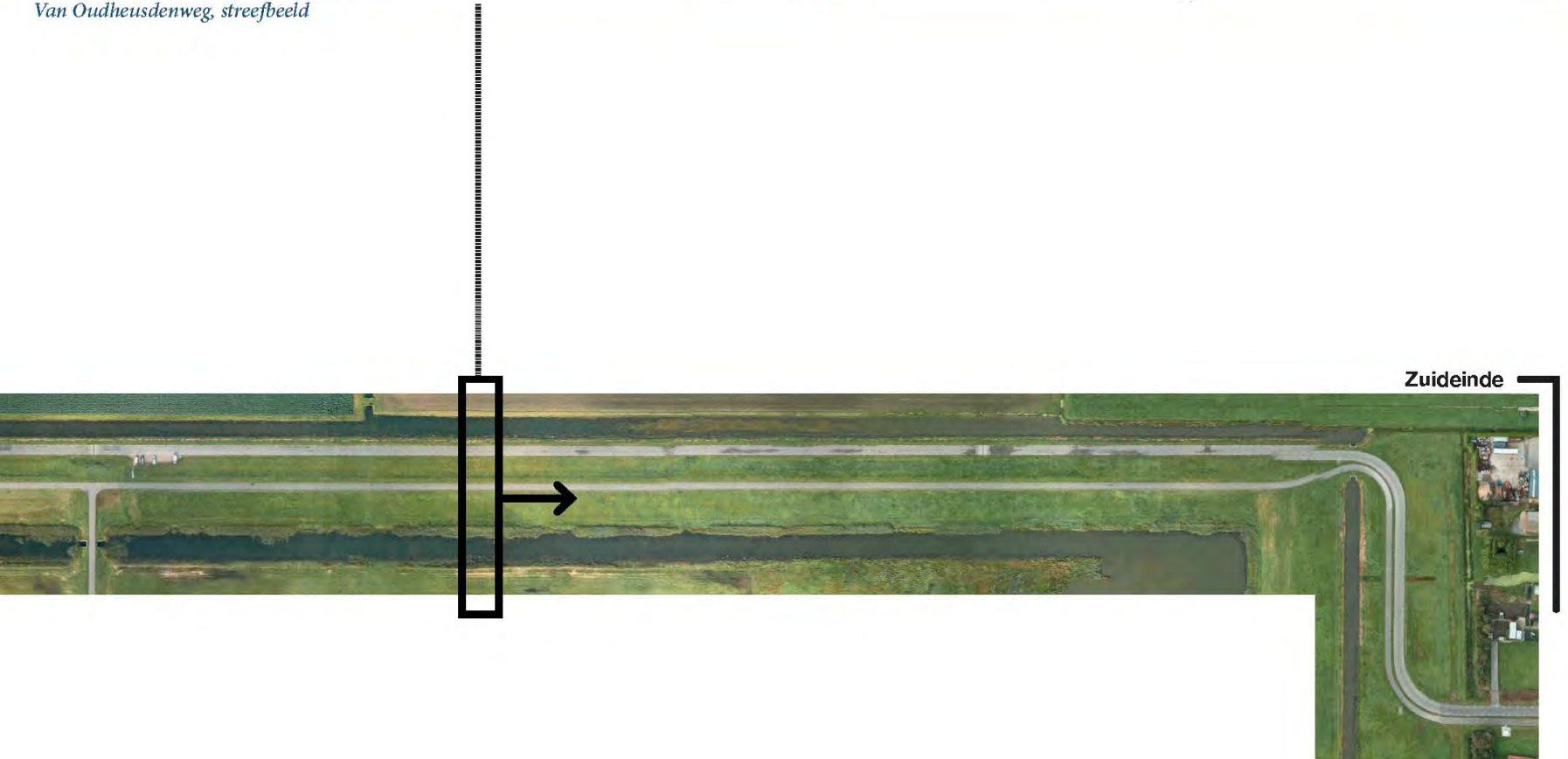

Van Oudheusdenweg, huidige situatie

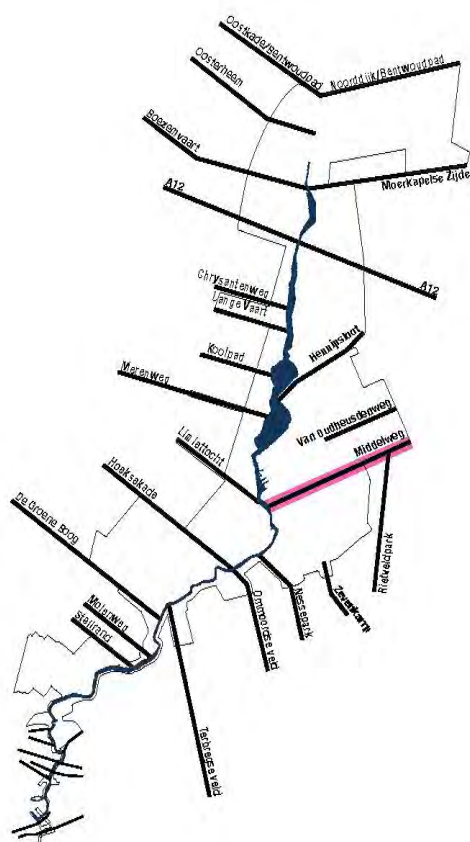

Van Oudheusdenweg, streefbeeld

6

Middelweg

Huidige situatie

De Middelweg grenst in het westen aan de nieuwe woonwijken van Nesselande, en vormt daarom een belangrijke verbinding met name voor fietsers naar het waterbuffergebied en de Rotte. De juiste inrichting is hier deels al aanwezig. Bruggetjes zorgen voor verbinding tussen wijk en waterbuffergebied en de weg is aangezet met een enkele rij bomen. Toch mag de inrichting nog wat krachtiger, want de sfeer op de Middelweg wordt sterk beïnvloed door de enorme 380-kV hoogspanningsverbinding.

Streefbeeld

Door de huidige inrichting te versterken met twee extra rijen (grote) bomen, wordt de verbindingsfunctie van de Middelweg beter geaccentueerd. Tevens bieden de bomenrijen tegenwicht aan de visuele invloed van de enorme hoogspanningsverbinding.

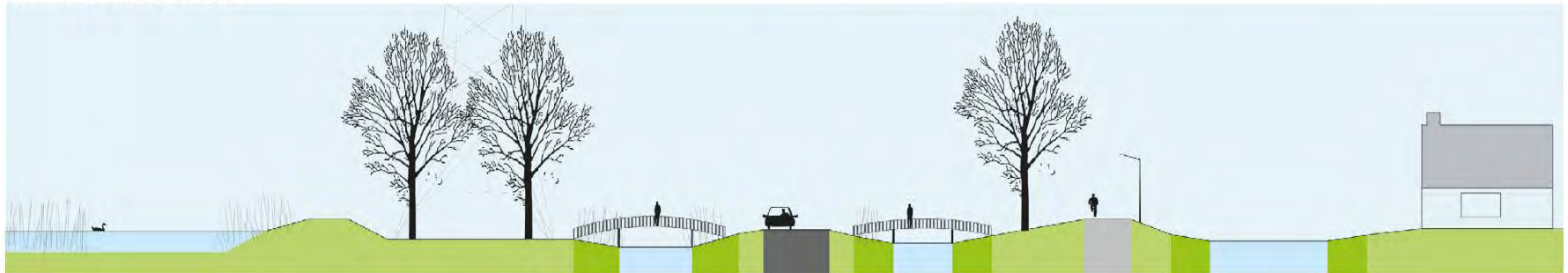

Rotte

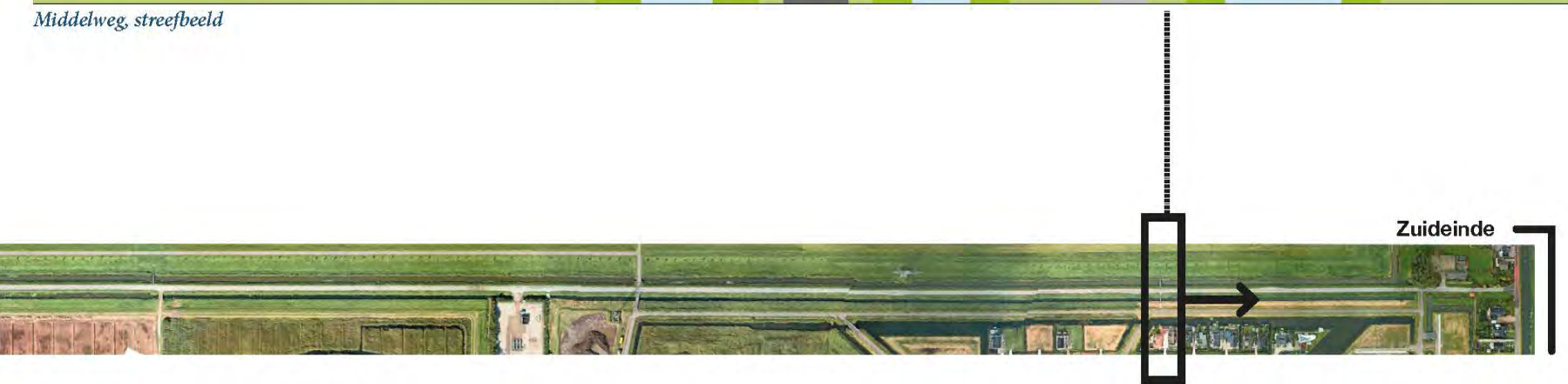
Middelweg

Middelweg, huidige situatie

Middelweg, streefbeeld

Zuideinde

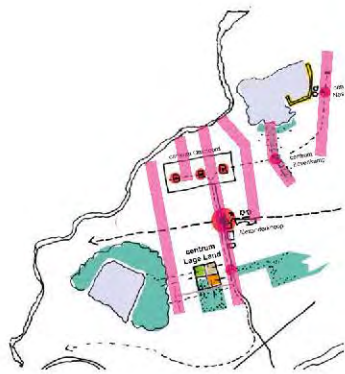
6

Rietlandpark

Middelweg

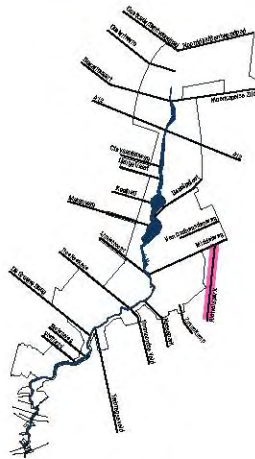

Rietveldpark

De groenblauwe ribben van Alexander en Nesselande in hun stedenbouwkundige context

Rietlandpark

Huidige situatie

Het Rietlandpark is een van de groene dragers van Nesselande. Het is de enige groenblauwe rib die niet op de Rotte uitkomt. We hebben hem toch opgenomen vanwege de relatie met de Zevenhuizerplas ter hoogte van het centrum en metrostation Nesselande.

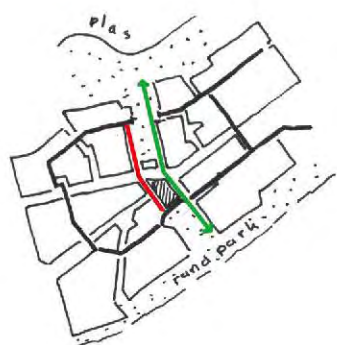
Streefbeeld

Metrostation Nesselande is een van de Gastvrije Ontvangsten aan de oostkant van het landschapspark. Wij streven ernaar de visuele relatie met de plas en de langzaam verkeersroutes naar de Wollefoppenweg, de Corsicalaan en het strand Nesseland te versterken.

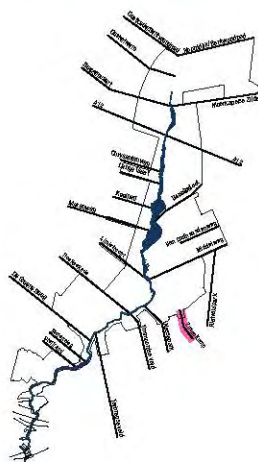
Zevenhuizerplas

Zevenkamp

Zevenkamp

Huidige situatie

Het centraal gelegen winkelcentrum en metrohalte Ambachtsland zijn door groene wandelroutes over dijkjes verbonden met het landschapspark. Het winkelcentrum zelf is naar binnen gekeerd en omgeven door parkeerplaatsen.

Streefbeeld

De gemeente Rotterdam stelt plannen op voor de renovatie van de buitenruimte van het winkelcentrum. In het verlengde hiervan kan de groene route naar het landschapspark worden opgewaardeerd tot aantrekkelijke fietsroute. Station Ambachtsland heeft het in zich om een Gastvrije Ontvangst te worden.

*Kansen voor verbetering van de groene route
Ambachtsland - landschapspark*

6

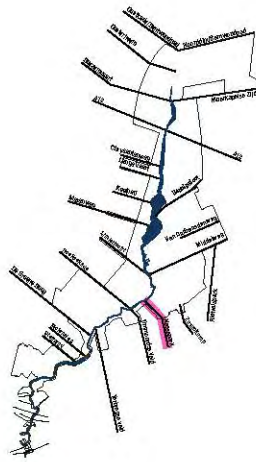
Nessebos

Rotte

Nessebos

Nessebos

Huidige situatie

In het verlengde van de Capelseweg verbindt het Schout de Bontebalpad de stad met het landschapspark. De President Wilsonweg en het Karremanpad lopen in het verlengde hiervan langs de oostkant van het Nessebos.

Streefbeeld

Deze rib staat mooi in de bomen. Een vloeiende aansluiting van het fietspad Karremanpad-Schout de Bontebalpad zou de route vanuit de stad naar de Rotte aanzienlijk verbeteren. Het punt waar deze routes bij elkaar komen kan een markante entree zijn van het landschapspark. Voor de President Wilsonweg is er de kans de bestaande busroute door te trekken tot vlak bij de Rottebanbrug en te beëindigen met een keerlus om zo het Hoge Bergse Bos vanuit Alexander beter bereikbaar te maken.

Ommoordse veld

Rotte

Ommoordse veld

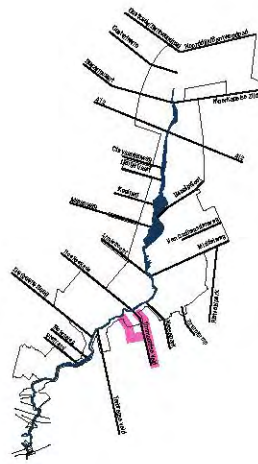

Schielandweg

De stedenbouwkundige structuur van Ommoord. De centrale groengebieden lopen door in het Ommoordse veld.

Ommoordse veld

Huidige situatie

De stedenbouwkundige structuur van het centrale kwadrant van Ommoord bestaat uit 6 eenheden van elkaar gescheiden door groen en infrastructuur. Winkelcentrum en metrostation Romeynshof liggen centraal in deze structuur. Via de Prins Alexanderlaan is er de verbinding met de rest van de stad.

Streefbeeld

De Brantingweg aan de oostkant en de padenstructuur rondom de vijver bij heemtuin, Prins Alexanderschool en Speeltuinvereniging Ommoord aan de westkant zijn de verbindende schakels tussen Romeynshof en Ommoordse veld. De verbinding is nu niet uitnodigend vanwege slechte aansluitingen en sociaal onveilige plekken. Er is voldoende ruimte aanwezig om continue en sociaal veilige groene routes te maken. In het Ommoordse veld zelf willen we deze routes continueren door ze goed in de bomen te zetten. De oostelijke route gaan we de toekomst via de Blijde Weide en een nieuwe brug over de Rotte verbinden met het Hoge Bergse Bos. Metrostation Romeynshof kan op die manier een Gastvrije Ontvangst worden voor de Ommoordse kant van het landschapspark.

Rotterdam Alexander

6

Terbregse veld

Rotte

Terbregse veld

Terbregse veld

Huidige situatie

Het Terbregse veld is op dit moment een grote bouwput vanwege de aanleg van de tunnel van de A16 onder de Rotte.

Streefbeeld

Deze groenblauwe rib kan na oplevering van de tunnelbak een belangrijke verbinding worden tussen de Rotte en het Kralingse Bos, via de Westkant van de tunnelbak, de President Rooseveltweg, de Terbregse weg onder de A20 en de Boszoom. Daarvoor is continuïteit in boombepanting en fiets- en wandelpaden een grote opgave. In het Terbregse veld zelf kan de groenblauwe rib als onderdeel van de herinrichting van dit gebied de overgang markeren tussen het westelijk gelegen open landschap met het oude tuinderslint en de oostelijk gelegen tunnelbak.

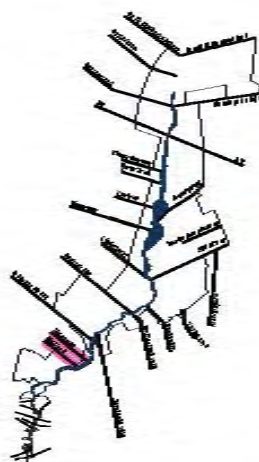
Steilrand en Molenlaan

Grindweg

Steilrand en Molenlaan

Huidige situatie

Aan de noordoostkant van de Bergse Voorplas is de oude polderstructuur de basis voor het stratenpatroon van de woonwijken. Boezemvaart, Streckade en Molenlaan lopen parallel aan elkaar.

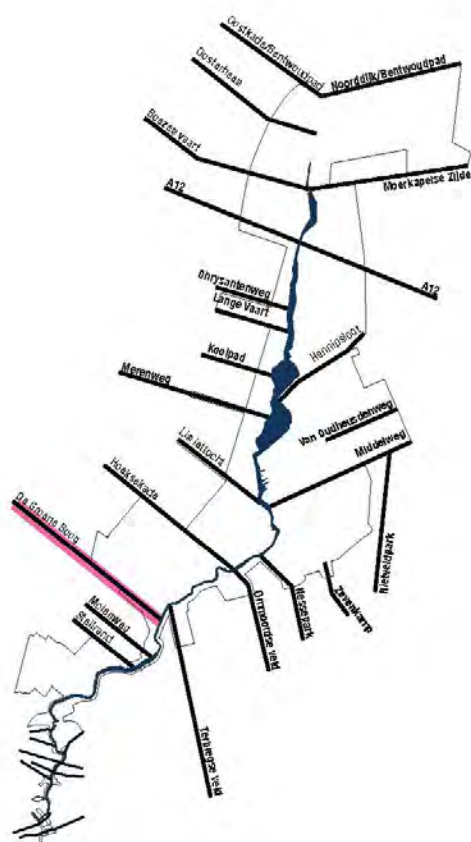
Streefbeeld

Een betere aansluiting van de Molenlaan ter hoogte van de Molenhoek op de Rottekade en een fietsvriendelijke inrichting van de Molenlaan zelf, na openstelling van het nieuwe tracé van de A16, kunnen de relatie van dit deel van Hillegersberg met de Rotte verbeteren. De Boezemkade en Streckade zijn onderdeel van de Steilrand, een door de gemeente Rotterdam te ontwikkelen doorgaande recreatieve, landschappelijke en ecologische verbinding met op dit gedeelte een aantal te koesteren openbare plekken aan de Bergse Voorplas.

6

De Groene Boog

Huidige situatie

De rib de Groene Boog is in potentie een geweldige verbinding tussen Wilderszijde en het landschapspark, waarmee meerdere groengebieden met elkaar kunnen worden verbonden. Momenteel ontbreekt echter nog een aaneengesloten infrastructuur.

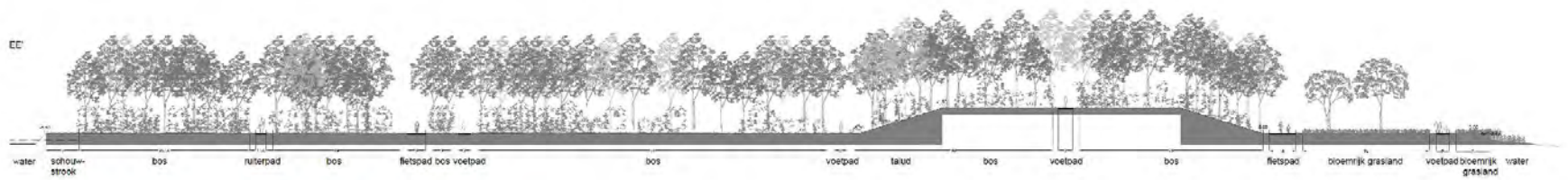
Streefbeeld

Streefbeeld: een doorlopende route van de Rotte, door het Lage Bergse Bos – Park in Wilderszijde – Park de Polder – Vlinderstrik – Annie M.G. Schmidtpark, die een groene route vormt tot in het hart van Berkel en Bergschenhoek. Met deze verbinding wordt een grote groep inwoners van Lansingerland verbonden met het landschapspark en ontstaat tegelijkertijd een aantrekkelijk route door verschillende groene gebieden. Dit wordt geen rechte lijn zoals de meeste andere groene ribben maar een 'slingerrib', passend bij de inrichting van het Lage Bergse Bos.

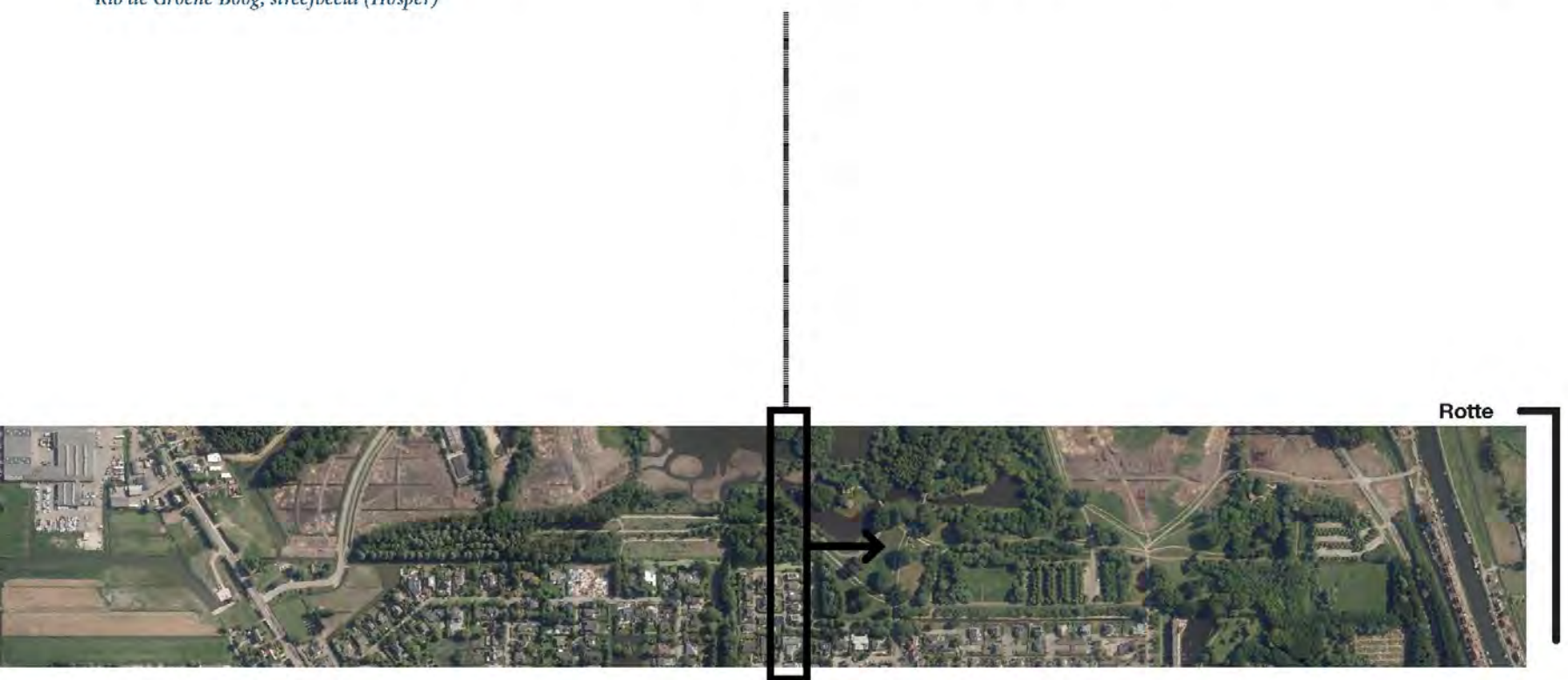
Wilderszijde

Rib de Groene Boog

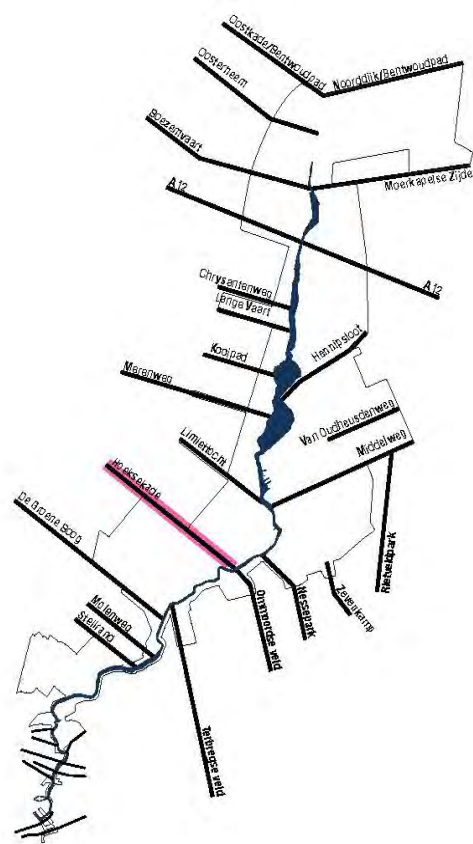

Rib de Groene Boog, streefbeeld (Hosper)

6

Hoeksekade

Huidige situatie

De Hoeksekade – Julianalaan – Berkelseweg is momenteel de meest directe verbinding van het landschapspark door Bergschenhoek tot aan het Annie M.G. Schmidtpark, (met de realisatie van rib Hillegersberg kan een directere relatie worden gelegd tussen het Landschapspark en het Annie M.G. Schmidtpark). Deze verbinding kan nog beter worden geaccentueerd en worden begeleid door groen.

Streefbeeld

In het deel Berkelseweg – Julianalaan Tot aan de sportvelden is behoud van het cultuurhistorische waardevolle karakter van het dorpslint uitgangspunt. In het deel tussen de sportvelden en de golfbaan is de laanstructuur deels goed aanwezig en deels vormt de structuur nog hiaten. Daar waar nodig kan de laanstructuur steviger worden aangezet en verdicht. De fietsroute moet worden verbeterd.

Vanaf de golfbaan krijgt de Hoeksekade een bosrijker en landschappelijker karakter met open en gesloten gebieden, het recreatiegebied dient zich steeds meer aan. Hier kan het boslandschap meer worden verdicht en het contrast tussen open en gesloten worden versterkt.

Landscheiding

Hoeksekade

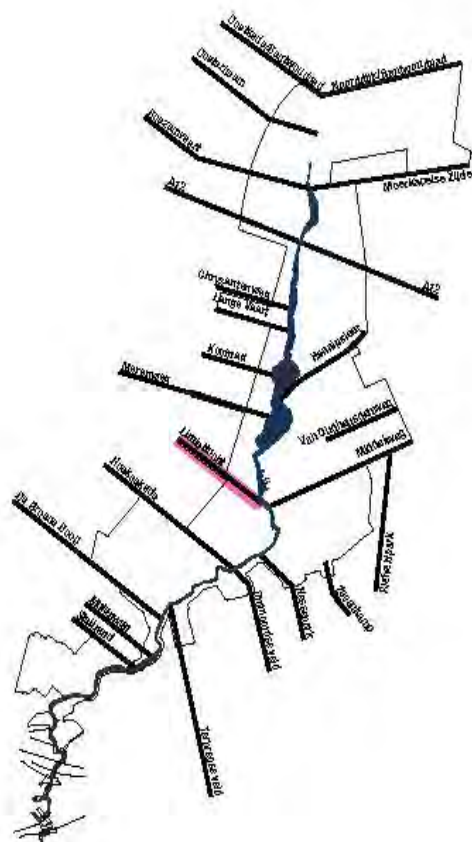
Hoeksekade, huidige situatie

Hoeksekade, streefbeeld

Limiettocht

Huidige situatie

Tussen de Hoekeindseweg en de Rottebandreef loopt het Limietpad langs het water van de Limiettocht. Dit fietspad is de enige verbinding die het kassengebied tussen de N209 en de Rotte doorkruist. Deze functie wordt momenteel niet volledig benut. Het westelijke gedeelte is weinig aantrekkelijk door de omsluiting van kassen. In het oostelijk gedeelte mist een directe verbinding naar de Rotte, terwijl de aanwezige rij van molenstompen hier wel een mooie aanleiding voor biedt. De Limiettocht wordt als een kansrijke

Streefbeeld

In het oostelijk gedeelte van de Limiettocht wordt de strook van gevarieerde bosschage verder verlengd. Dit benadrukt het fietspad als verbindingsweg, en zorgt voor een ecologische opwaardering van de limiettocht. In het westelijk gedeelte ligt een nieuw fietspad ten zuiden van de molenstompen. Hierdoor is de route duidelijker en directer, en kunnen de cultuurhistorische elementen beter worden beleefd.

ecologische oost-west verbinding beschouwd voor de bijen. Het gebied tussen de Oosteindseweg en het Wolfend in Bergschenhoek is een toekomstige woningbouwlocatie voor 500-600 woningen. De Limiettocht loopt hier doorheen en vormt een van de onderliggende structuren voor deze ontwikkeling.

De woningbouwontwikkeling aan het Wolfend is een mooie aanleiding om de langzaam verkeerverbinding door te trekken tot aan de Oosteindseweg, langs de Limiettocht. Aangezien de Limiettocht voornamelijk door het kassengebied loopt heeft dit wel een zorgvuldige landschappelijke ruimtelijke inpassing

Landscheiding

Limiettocht

I

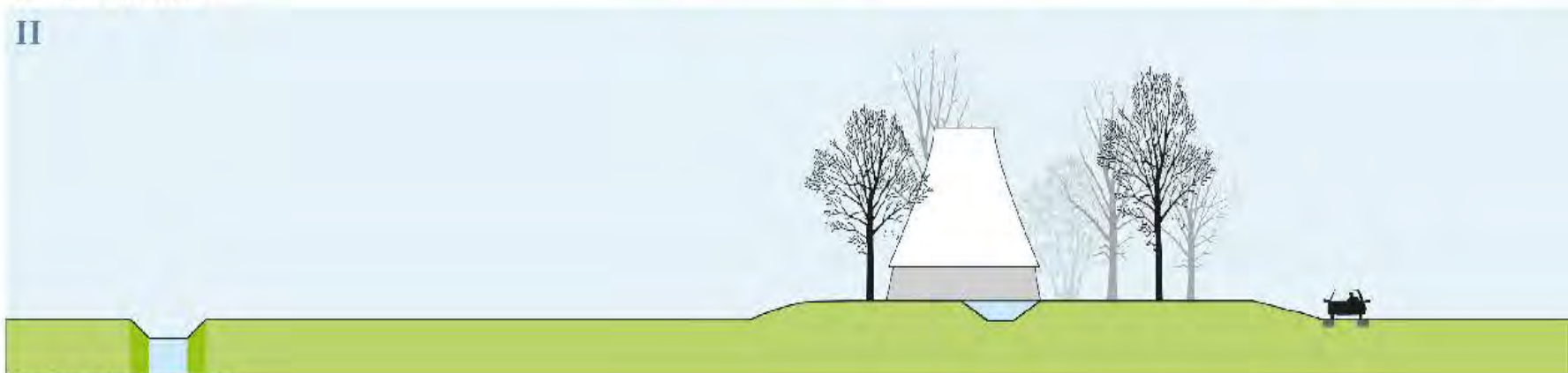
"Limietpad", huidige situatie

I

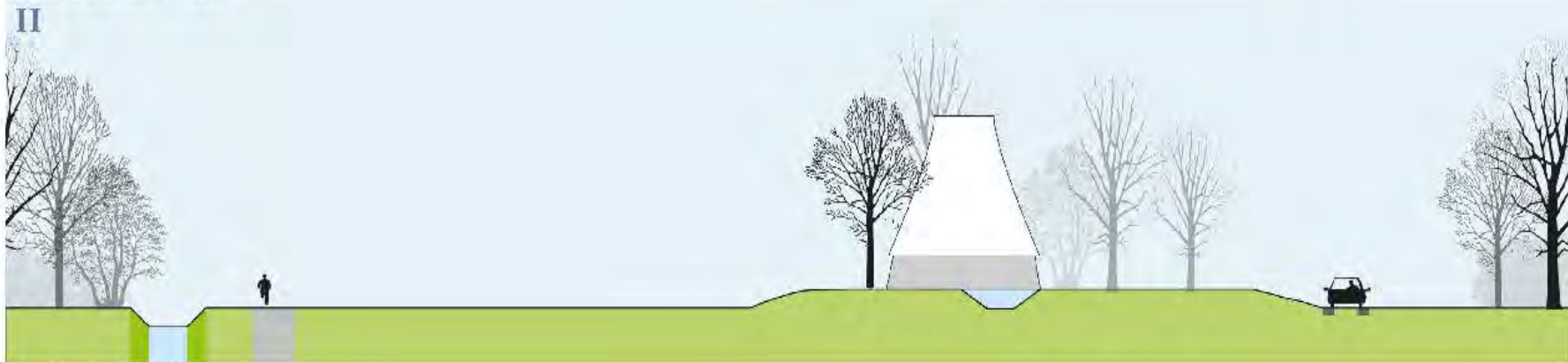
"Limietpad", sfeerbeeld

II

Limietpad, huidige situatie

II

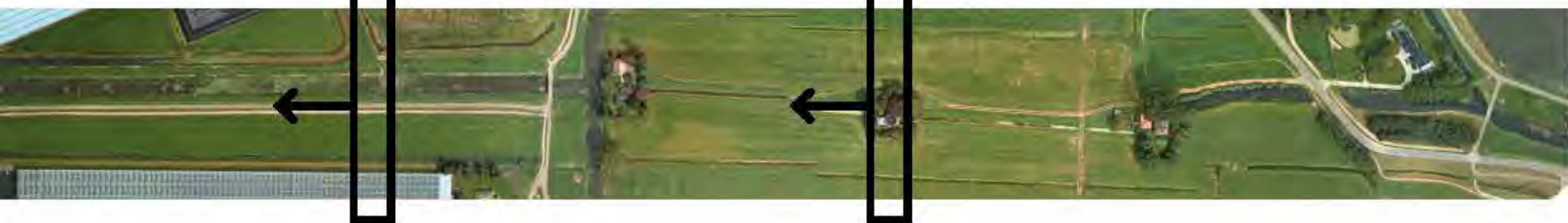

Limietpad, streefbeeld

I

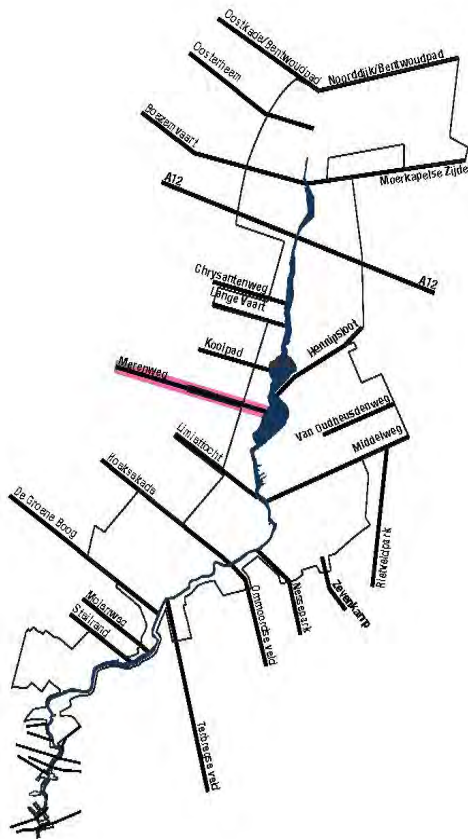
II

Rotte

6

Merenweg

Huidige situatie

De Merenweg vormt een belangrijke entree naar Landschapspark de Rotte en markeert het gezicht van Bleiswijk aan de zuidzijde. Vanwege de barrière van de N209 sluit de Merenweg moeizaam aan op de Anthuriumweg en is er ook geen directe verbinding met de Hoekeindseweg. Dit maakt de ontsluiting van de locatie complex aangezien de aansluiting op de N209 in de huidige situatie zorgt voor wachtrijen op de Hoekeindseweg. De Merenweg heeft een grote ruimtelijke kwaliteit (met name het oostelijk deel tussen de Eerste Tocht en de Bleiswijkse Zoom) vanwege de (deels) dubbele

Streefbeeld

De ontwikkeling van de woningbouwlocatie biedt kansen om het recreatieve netwerk naar Landschapspark De Rotte te versterken. Er is zelfs een mogelijkheid om een directe langzaam verkeerverbinding van de kern van Bleiswijk tot aan het recreatiegebied te realiseren. De entree van het landschapspark kan worden verbeterd door aanplant van een dubbele rij bomen in de Bleiswijkse zoom. Door de bosgrens te verleggen krijgen deze bomen de ruimte om te groeien. Ter hoogte van de rotonde kan

bomenrij, echter is een groot deel van deze bomen helaas aangedaan door de essentaksterfte. Een betere fietsverbinding en voetgangersverbinding langs Merenweg is zeer wenselijk. Het gebied ten noorden van de Merenweg is de locatie voor een woningbouwontwikkeling van 500-700 woningen.

De entree naar het landschapspark is onduidelijk en een ruimtelijke relatie ontbreekt, de rotonde leidt eerder weg van het recreatiegebied dan dat het een entree vormt er naartoe. Het westelijke deel dat door de Bleiswijkse Zoom loopt is te verdicht. De aangeplante laanbeplanting heeft te weinig ruimte om te groeien.

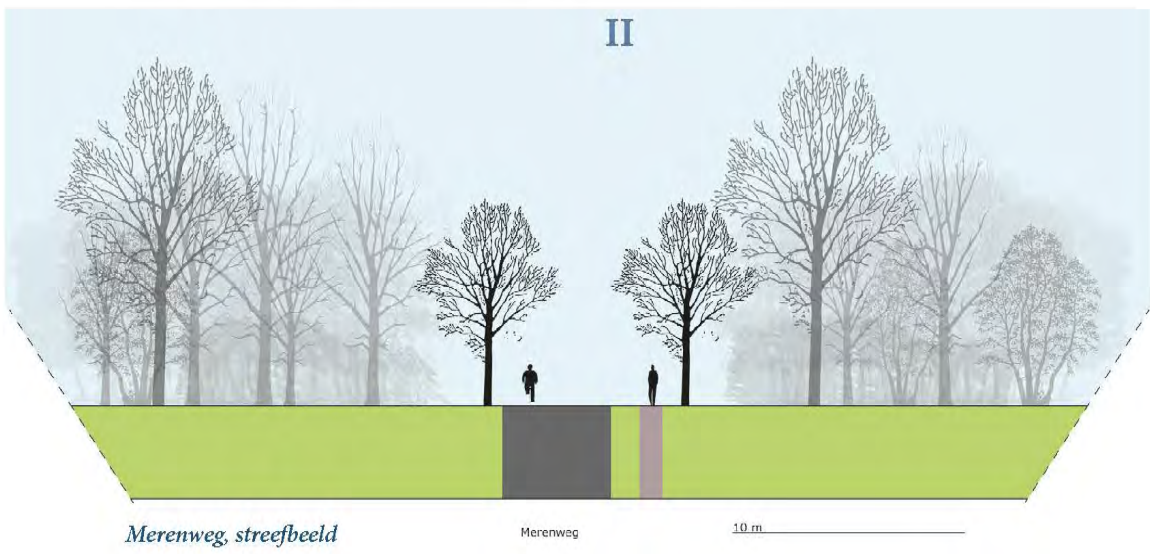
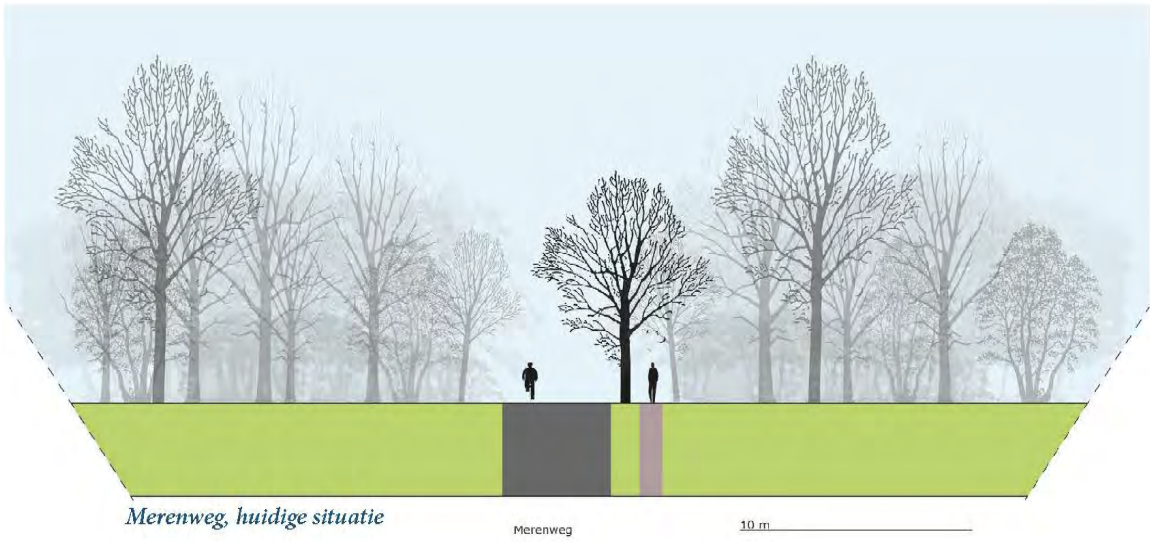
een betere ruimtelijke inpassing van parkeerterreinen een aanleiding geven voor het ontwikkelen van een duidelijke entree.

In het gebied van de Anthuriumweg is een initiatief van Greenport Westland en de gemeente Lansingerland: onderzocht wordt hoe biodiversiteit in het glastuinbouwgebied vergroot kan worden, wellicht biedt dit de mogelijkheid dit deel van de groenblauwe rib in de toekomst te realiseren.

Landscheiding

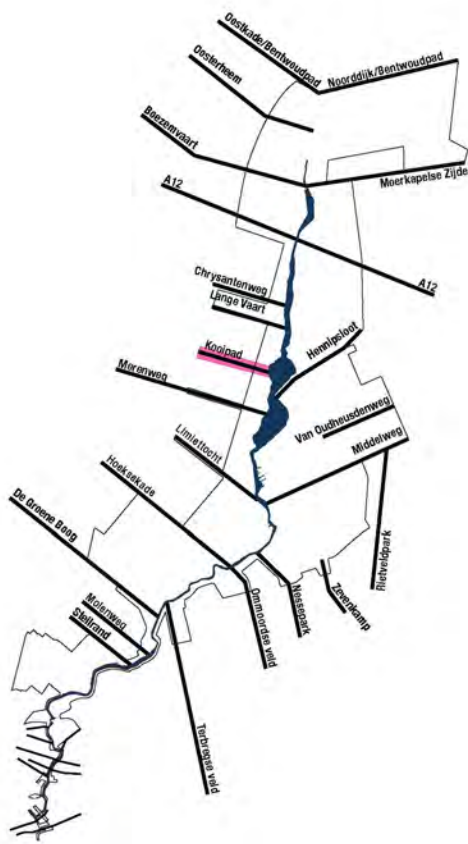

Merenweg

6

Kooipad

Huidige situatie

Het Kooipad is een fiets- en wandelpad dwars door Bleiswijk, en is daarmee voor veel Bleiswijkers de snelste verbinding naar de Bleiswijkse Zoom en de Rotte. De potentie die het Kooipad heeft komt in de uitvoering nog niet altijd goed naar voren. Zo maakt het Kooipad ter hoogte van de Kooiweg een onnodige bocht. Verder is het pad door de Bleiswijkse Zoom te smal.

Streefbeeld

Ter hoogte van de Bleiswijkse Zoom wordt het Kooipad rechtgetrokken en verbreed. Hierdoor wordt de verbinding functioneler en duidelijker. Met een eventuele nieuwe brug over de waterplas in de Bleiswijkse Zoom kan de potentie van het Kooipad nog beter benut worden.

Overbuurtseweg

Kooipad

Kooipad, huidige situatie

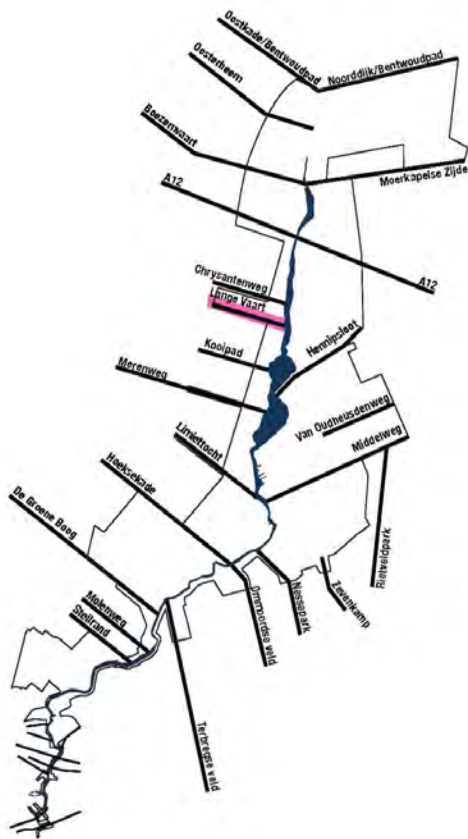

Kooipad, streefbeeld

6

Lange Vaart

Huidige situatie

De Lange Vaart is een afwateringskanaal dat uit 1100 stamt. De vaart ligt hoog ten opzichte van het omliggende landschap. Het water is van belang voor waterrecreatie. Het landschap ten noorden van de Lange Vaart is nog één van de laatste open gebieden dat Landschapspark De Rotte verbindt met de omgeving en zorgt voor afstand tussen het dorp en de kassen. De begrenzing met het kassen- en bedrijventerrein biedt weinig ruimtelijke kwaliteit. Aan de noordzijde wordt de Lange Vaart begeleidt door een dubbele

bomenlaan. Deze bomenlaan in het talud vormt de entree van Bleiswijk aan de noordzijde.

Vanaf de N209 is dit de eerste kennismaking met het dorp. Het gebied ten zuiden van de Lange Vaart (tussen de Lange Vaart en de Korenmolenweg) vormt de locatie voor een toekomstige ontwikkeling van 200 woningen. De herontwikkeling van deze locatie biedt mogelijkheden om een betere ecologische, ruimtelijke en landschappelijke aansluiting te maken op het open landschap.

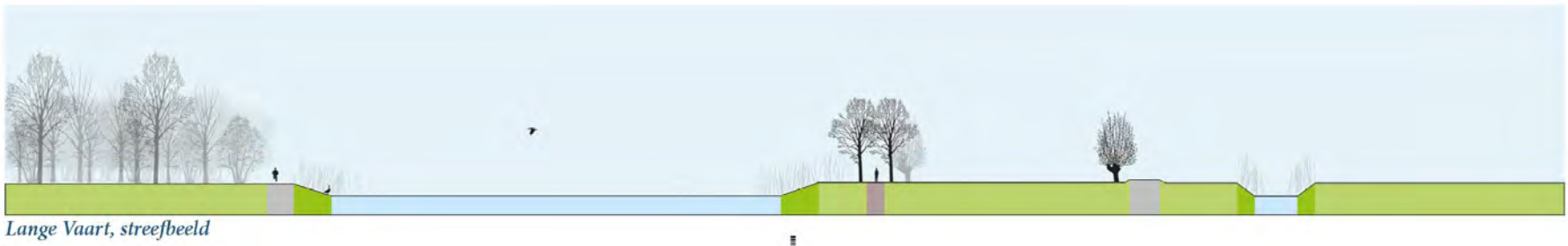
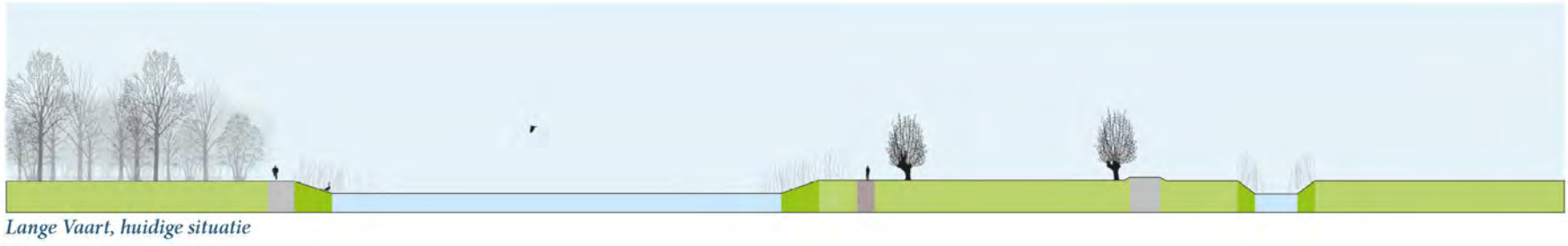
Streefbeeld

De Lange Vaart is primair een langzaam verkeersverbinding, die als groenblauwe rib de omgeving verbindt met Landschapspark De Rotte. Er wordt ingezet op continuïteit van de rib. Het groene dijkprofiel met hoogteverschil blijft dominant aanwezig, zichtbaar en ervaarbaar, vanuit beide richtingen. Het gebied ten noorden van de Lange Vaart blijft open om als transparant landschap onderdeel te uit te maken van het recreatiegebied. Door de randen met boomaanplant te definiëren wordt het contrast met het open landschap versterkt.

Het toekomstige woongebied ten zuiden van de Lange Vaart krijgt een groene en dorpse uitstraling passend bij de identiteit van de omgeving. Open doorzichten dwars op de Lange Vaart bieden uitzicht vanaf de Korenmolenweg op het landschap en zorgen voor een verbinding tussen het open landschap en het dorp. Op termijn verdwijnt mogelijk de glastuinbouw, waardoor de rand zachter wordt. Dit vormt een opgave voor de toekomst.

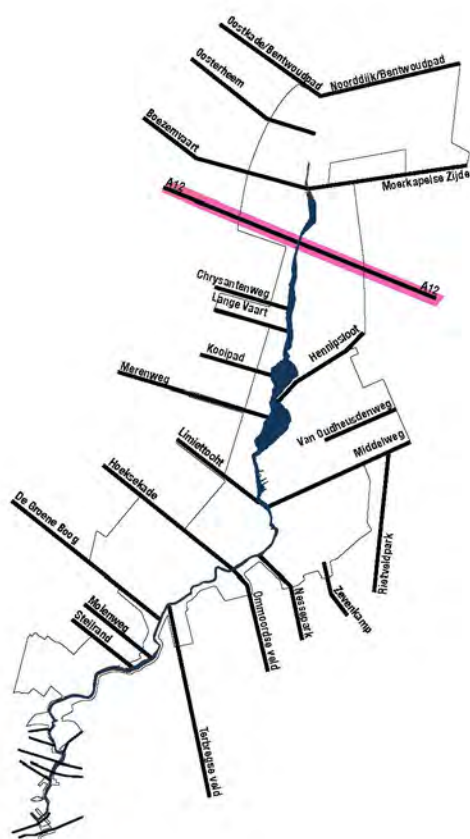
Overbuurtseweg

6

A12

Huidige situatie

Het gebied tussen Lange Vaart en de A12 is grootschalig: er zijn vooral grote kavels, met grootschalige programma's. De gebiedsontwikkeling BleiZo gaat een nieuw knooppunt vormen. De A12 doorkruist in Lansingerland bedrijfsterrinen met distributieloosden. Er is aandacht voor de groene inpassing maar het ecologische netwerk in deze grofmazigheid is kwetsbaar. De Laan van Mathenesse heeft in de Structuurvisie en in het Groen structuurplan een belangrijke

rol in het realiseren van ecologische verbindingen tussen de Rottezoom en de Groenzoom. Met name de kruising met de N209 vormt een knelpunt in de dwarsverbinding vanuit zowel ecologisch als recreatief oogpunt.

Streefbeeld

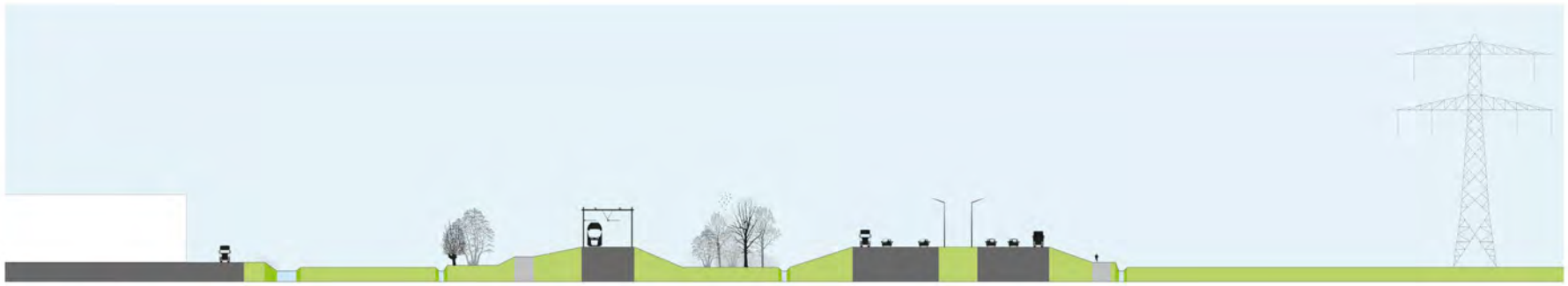
Zowel de recreatieve als de ecologische verbinding langs de A12 kan worden verbeterd door aanplant van een robuuste driedubbele bomenrij ten noorden van de A12, en een bosgebied ten zuiden van de A12. Bij de kruising met de N209 kan meer nadruk worden gelegd op de ecologische en recreatieve dwarsverbinding. Uitgangspunt voor de gebiedsontwikkeling BleiZo is het realiseren van een nieuw stedelijk

werkgebied rondom een regionale ov-knoop met ruimte voor greenportfuncties, leisure gerelateerde bedrijvigheid en kantoren. Bij deze ontwikkeling is het van belang de oost-west relatie tussen Zoetermeer en het landschapspark mee te nemen.

Plastocht

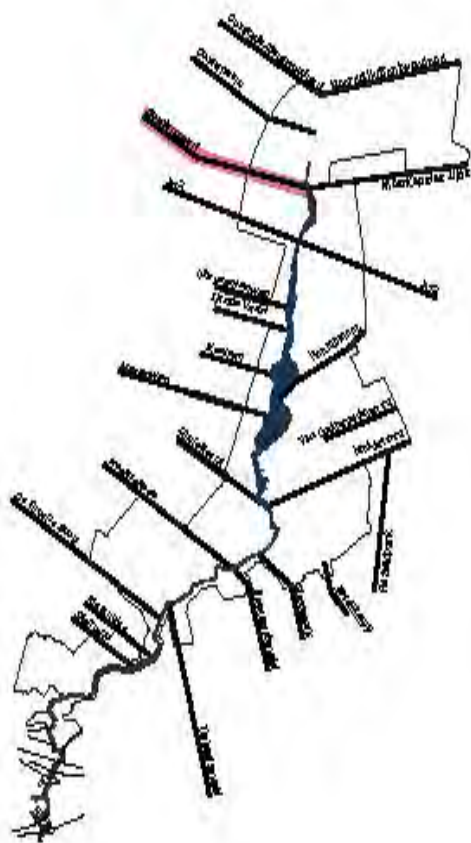
Rib A12 huidige situatie

Rib A12 streefbeeld

6 Boezemvaart

Huidige situatie

Door de rib 'Boezemvaart' loopt de Voorlaan, het verlengde van de Moerkapelse zijde, die Moerkapelle verbindt met Zoetermeer. De Voorlaan loopt door polderlandschap. De ervaring op de weg is open en wijds, en wordt gedomineerd door de nieuwe Wintrack hoogspanningsmasten. In het oosten vormen de N209 en het spoor een barrière tussen Zoetermeer en het landschapspark.

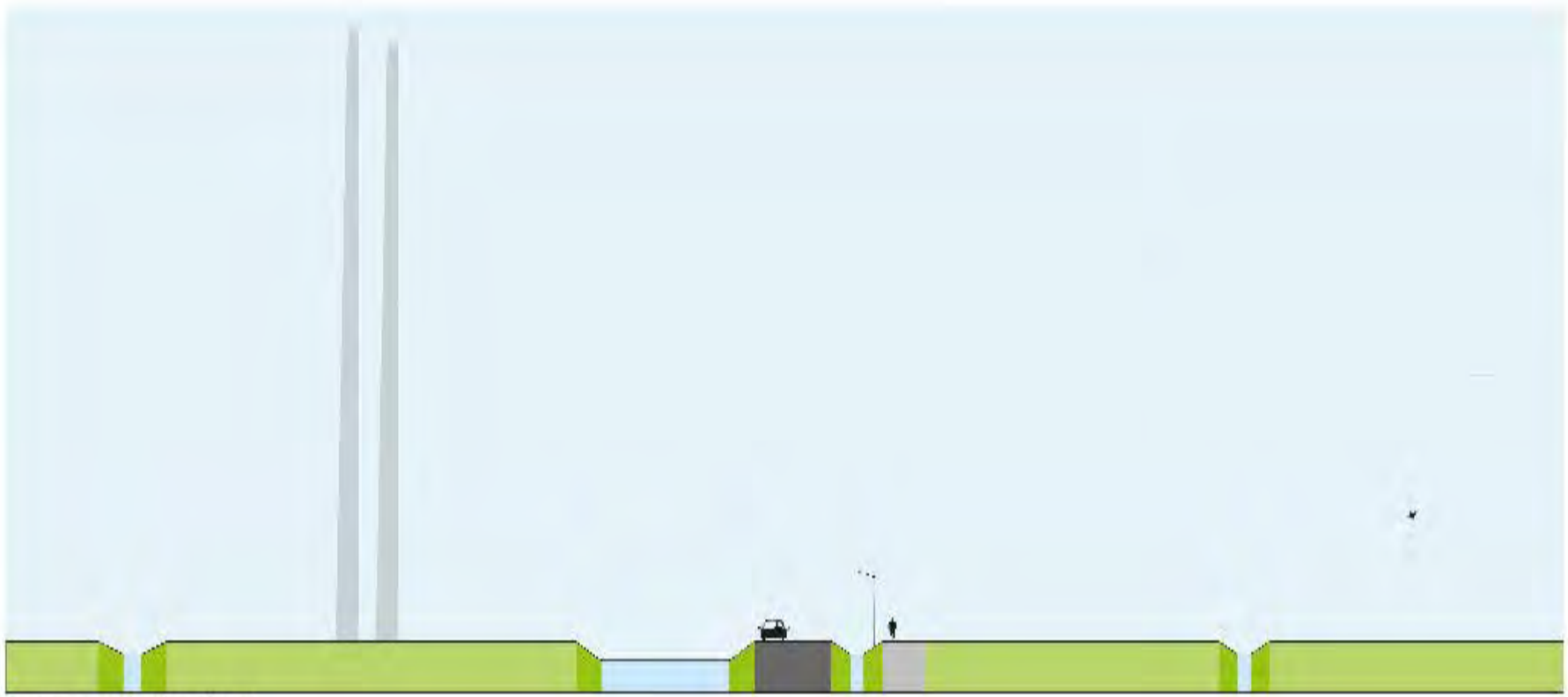
Streefbeeld

Door de smalle percelen langs de Boezemvaart en de Voorlaan stevig te beplanten, wordt de leegte van de polder onderbroken, zonder de openheid weg nemen. De visuele aanwezigheid van de Wintrackmasten wordt door de beplanting sterk verminderd. Deze verbinding zou een belangrijke toegangsweg kunnen worden van inwoners van Zoetermeer naar het landschapspark. Hiervoor moet de barrière van het spoor en de N209 wel flink worden aangepakt.

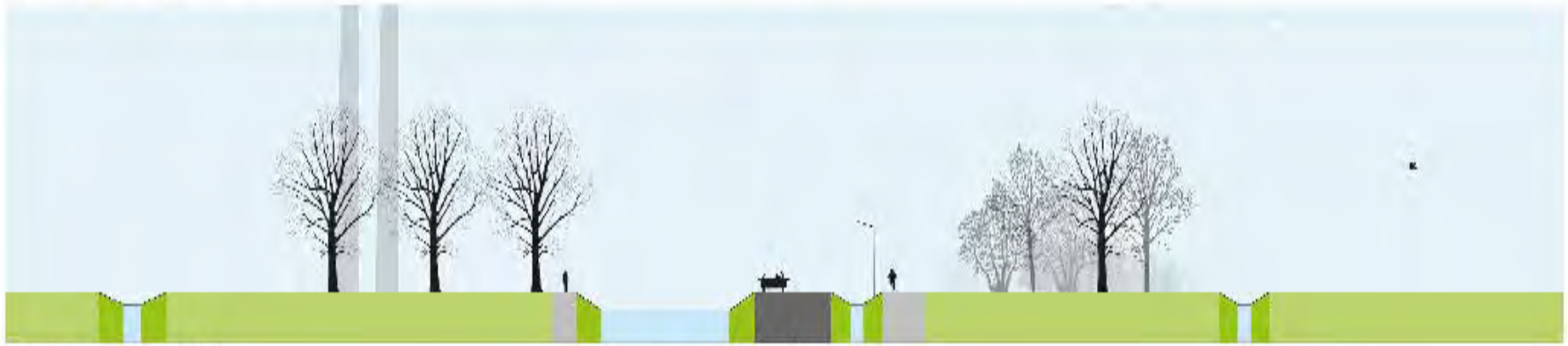
Nieuwe Hoefweg

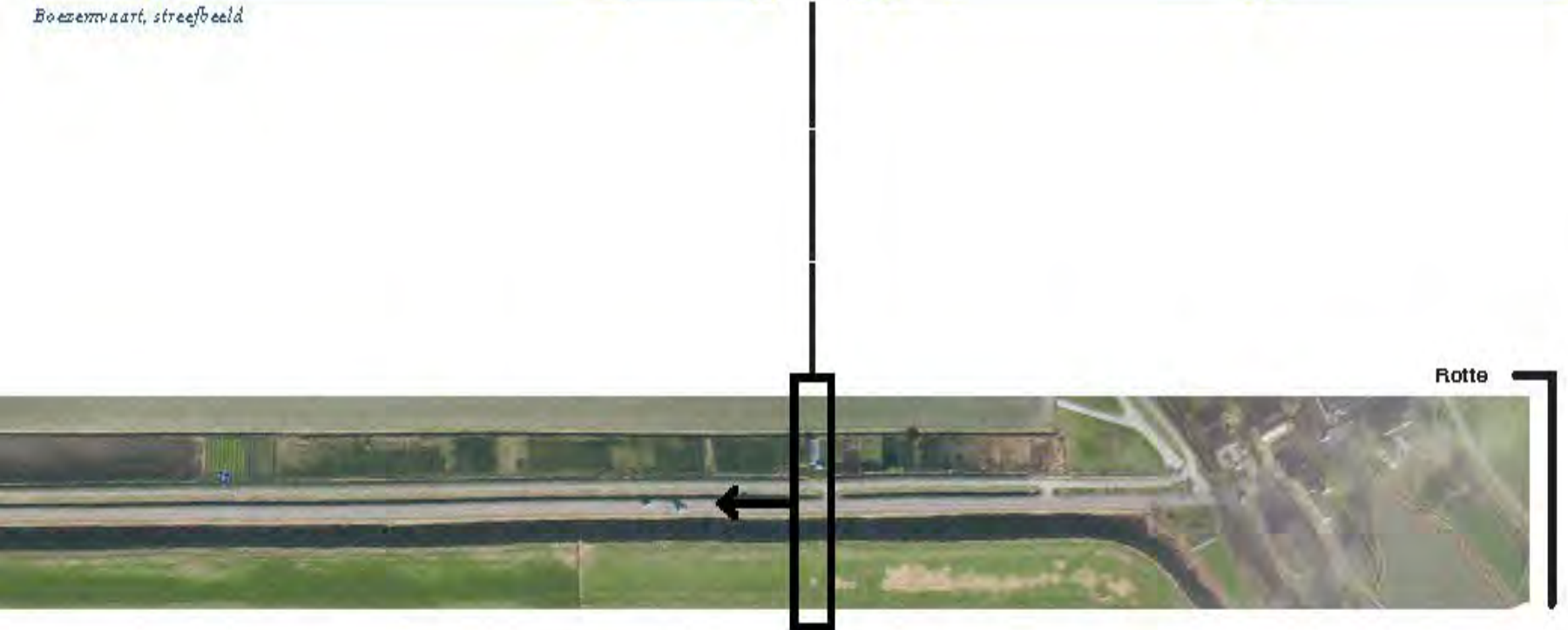
Boezemvaart

Boezemvaart, huidige situatie

Boezemvaart, streefbeeld

Rotte

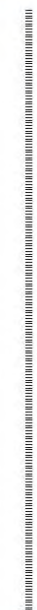

Oosterheem, huidige situatie

Oosterheem, streefbeeld

Rotte

7

**Naar een robuuste
bosopbouw**

7

Naar een robuuste bosopbouw

Wat is een robuust bos?

De voornaamste bosgebieden in Landschapspark De Rotte, het Lage Bergse Bos en de Bleiswijkse Zoom, zijn grotendeels in dezelfde periode (± 1970) aangeplant. Lang werden deze recreatiebossen niet voldoende onderhouden: “de bomen groeien vanzelf wel!” was de gedachte. Veel van de bomen in deze bossen hebben hierdoor niet de mogelijkheid gekregen om gezond oud te worden, en hebben het einde van hun levensduur bereikt. Daarnaast zijn er in de jaren zeventig veel dezelfde boomsoorten aangeplant. Vooral de essen, waarvan er veel in Landschapspark De Rotte staan, hebben nu te maken met essentaksterfte, waardoor er een groot deel van het groene decor van Landschapspark De Rotte dreigt weg te vallen. Tot slot spelen er grote (infrastructurele) projecten in en rondom Landschapspark De Rotte. De aanleg van de nieuwe A16 door het Lage Bergse Bos bijvoorbeeld. Al deze ontwikkelingen vragen om een nieuwe kijk op het bos te formuleren: er wordt toegewerkt naar een robuust bos.

Een robuust bos is een bos dat voldoende groot is, dat tegen een stootje kan, dat een bron voor dierenleven is en waarin het fijn vertoeven is. De komende jaren verandert het klimaat: er worden meer en langere periodes van warmte en droogte

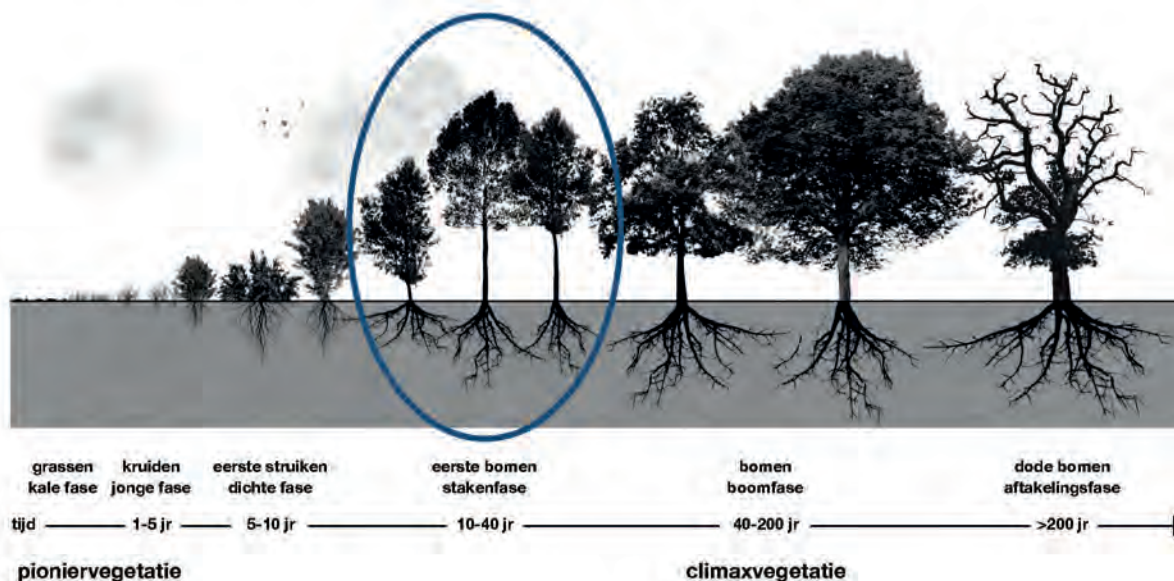
verwacht, en ook de regenbuien worden heftiger. Het robuuste bos is hierop voorbereid. Daarnaast worden de bossen nog aantrekkelijker gemaakt voor vogels en insecten, die in de bossen hun voedsel en nestplekken vinden.

De geschiedenis van het Lage Bergse Bos en de Bleiswijkse zoom illustreert dat goed bosbeheer essentieel is voor een robuust bos. Bosbeheer is altijd vooruit denken, en daarom zijn de boswachters van Staatsbosbeheer nu al bezig met het creëren van een robuust bos waar ook in de toekomst nog fijn gerecreëerd kan worden. Aan de hand van de volgende thema's wordt uitgelegd hoe zij dat in zowel nieuwe als bestaande bossen doen:

- Diversiteit in het bos:
  1. Verschillende lagen (verticaal)
  2. Verschillende lagen (horizontaal)
  3. Verschillende soorten
  4. Verschillende leeftijden
- Aaneengesloten bos met voldoende maat
- Ideale minimale recept voor een robuust bosvak

Hoe groeit een bos?

Alleen door middel van goed beheer kan er in Landschapspark De Rotte een robuust bos in stand worden houden. Beheer je niet, dan 'evolueert' het bos uit zichzelf! Dit heet successie en is in grote oerbossen een natuurlijk proces, waardoor de bossen zichzelf in stand houden. In de door mensen aangeplante bossen van het landschapspark werkt dat anders, veel van dit bos is in de stakenfase blijven hangen. Dit komt omdat de bomen op hetzelfde moment zijn geplant en er weinig beheer heeft plaatsgevonden. Soms moet de ene boom gekapt worden om de andere boom meer licht en ruimte te geven om te groeien. Alleen op die manier ontstaat er een gevarieerd bos, en daarom is goed bosbeheer essentieel voor het robuust maken van de bossen in Landschapspark De Rotte.

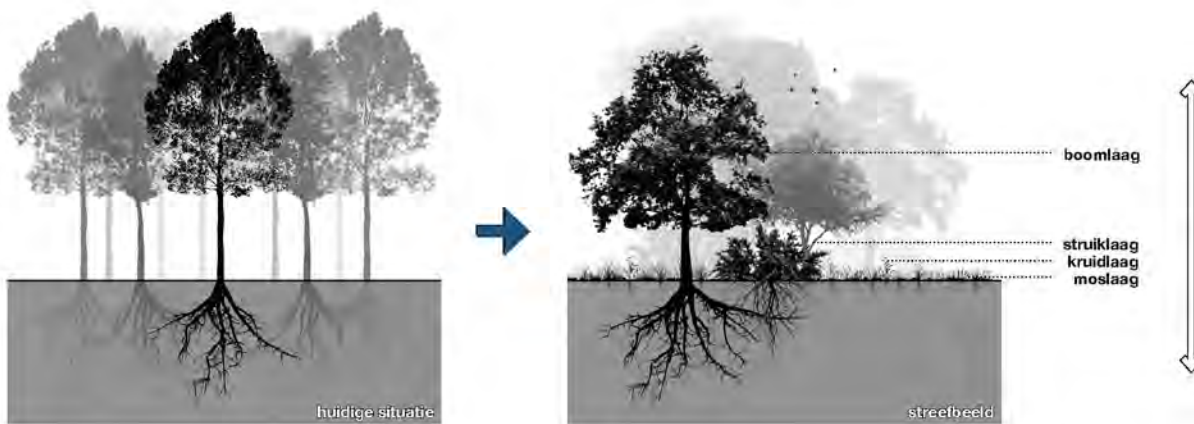
Diversiteit in het bos

1 Verschillende lagen (verticaal)

Een robuust bos is een gevarieerd bos. Bossen bestaan niet alleen uit bomen, maar juist uit veel verschillende soorten beplanting!

Een verticaal gelaagd bos bestaat uit een boomlaag, een struiklaag, een kruidlaag en een moslaag.

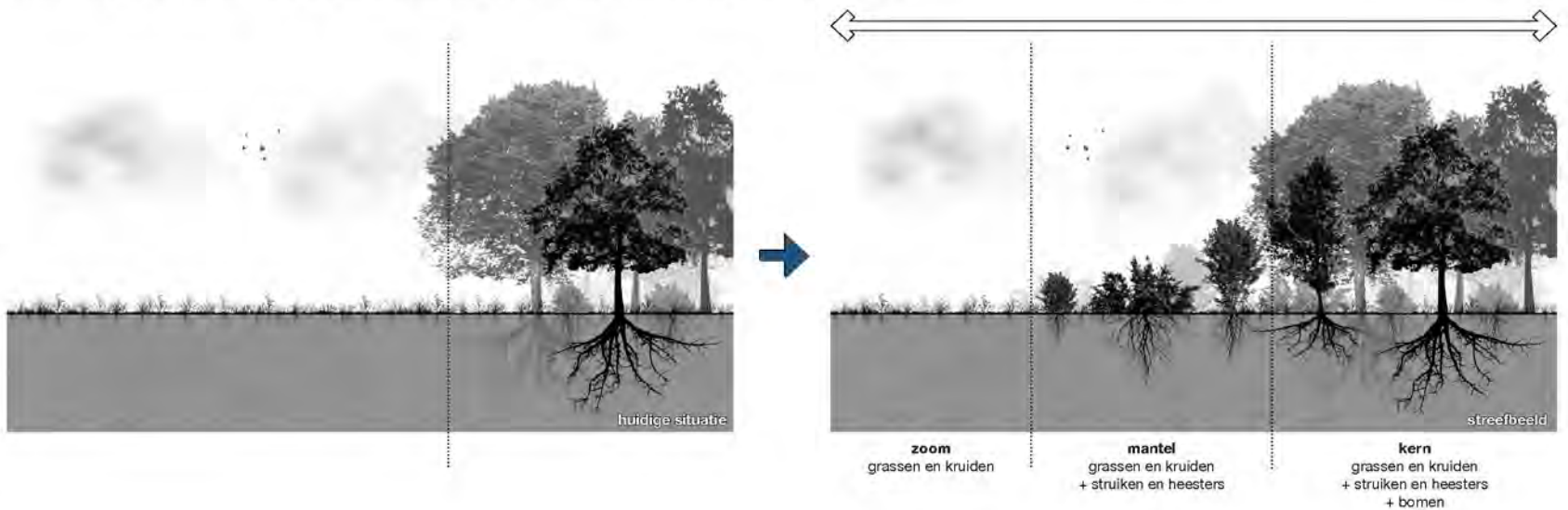
Maatregelen in Landschapspark De Rotte: Een bos met alleen maar bomen is dicht bij de grond heel 'kaal'. Om een gelaagde bos te kunnen bereiken moeten enkele bomen gekapt worden, zodat struiken, kruiden en mossen voldoende licht krijgen om te kunnen groeien.

2 Verschillende lagen (horizontaal)

Een robuust bosgebied heeft een geleidelijke overgang tussen open plekken en beboste plekken. Deze 'overgangszone' is, vooral aan de zonnige zuidkant van bossen, een bron van dierenleven. Door hier met een gelaagde opbouw van open weide naar zoom, mantel en kern te werken wordt het bos een stuk robuuster en aantrekkelijker voor vogels, vlinders en andere insecten.

Maatregelen in Landschapspark De Rotte: Om de horizontale gelaagdheid aan te brengen bij de bosvakken, worden de boskernen niet verkleind, maar stukken van de weides omgevormd tot mantel. Zie ook: '6) Van open weides met bosvakken naar aaneengesloten bos'.

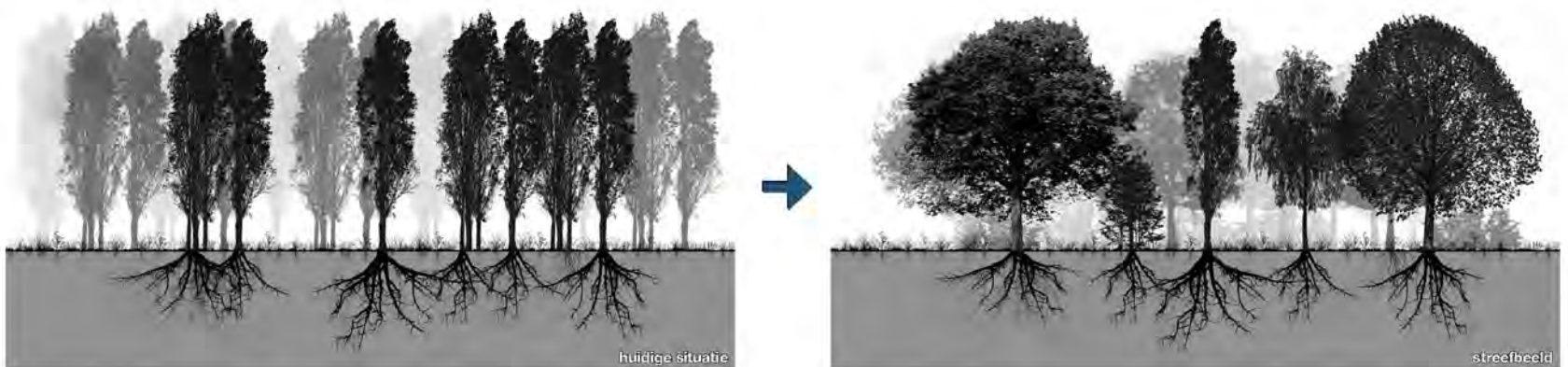

7

3 Verschillende soorten

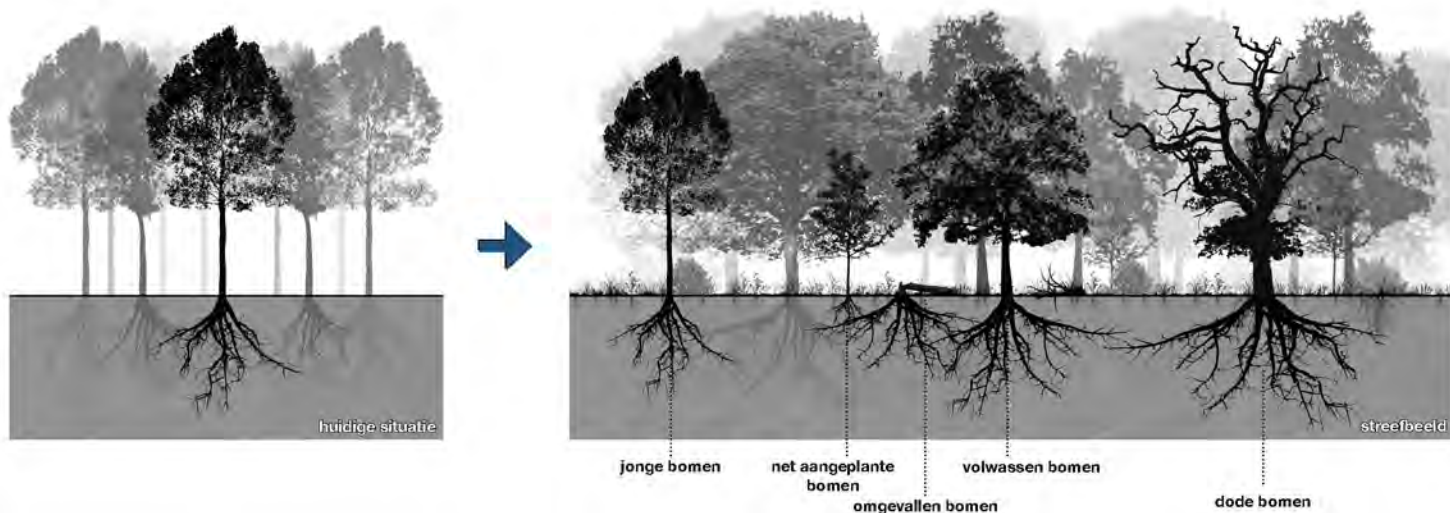
Bos met verschillende boom- en plantensoorten zijn beter bestand tegen plagen en ziektes. De ene boomsoort kan de andere boomsoort beschermen tegen de verspreiding van plagen, en als een bepaalde boomsoort dan toch ziek wordt, blijven er voldoende andere bomen staan. Daarnaast trekt een gevarieerd bos meer verschillende diersoorten aan dan monotone bossen waarin vooral dezelfde soort bomen staan.

Maatregelen in Landschapspark De Rotte: Bestaande monotone bossen, zoals populierenbossen, geleidelijk omvormen door hier en daar te dunnen en andere soorten te herplanten. Bij de aanplant van nieuwe bossen wordt met een divers assortiment bomen en struiken gewerkt.

4 Verschillende leeftijden

Een robuust bos bevat bomen in allerlei verschillende levensfasen. Zoals beschreven onder 'Hoe groeit een bos?' is veel van het bos in Landschapspark De Rotte in de stakenfase blijven hangen. De bomen hebben grotendeels dezelfde leeftijd en hetzelfde uiterlijk. Het bladerdak is erg dicht, waardoor begroeiing onder de bomen onvoldoende licht krijgt om te groeien. Hierdoor vindt er geen natuurlijke verjonging plaats in het bos, en krijgen de bestaande bomen ook nog eens te weinig ruimte om gezond oud te worden. **Maatregelen in Landschapspark De Rotte:** Langzaam omvormen van stakenbossen naar gemengde bossen met verschillende leeftijden, door hier en daar te dunnen en te herplanten.

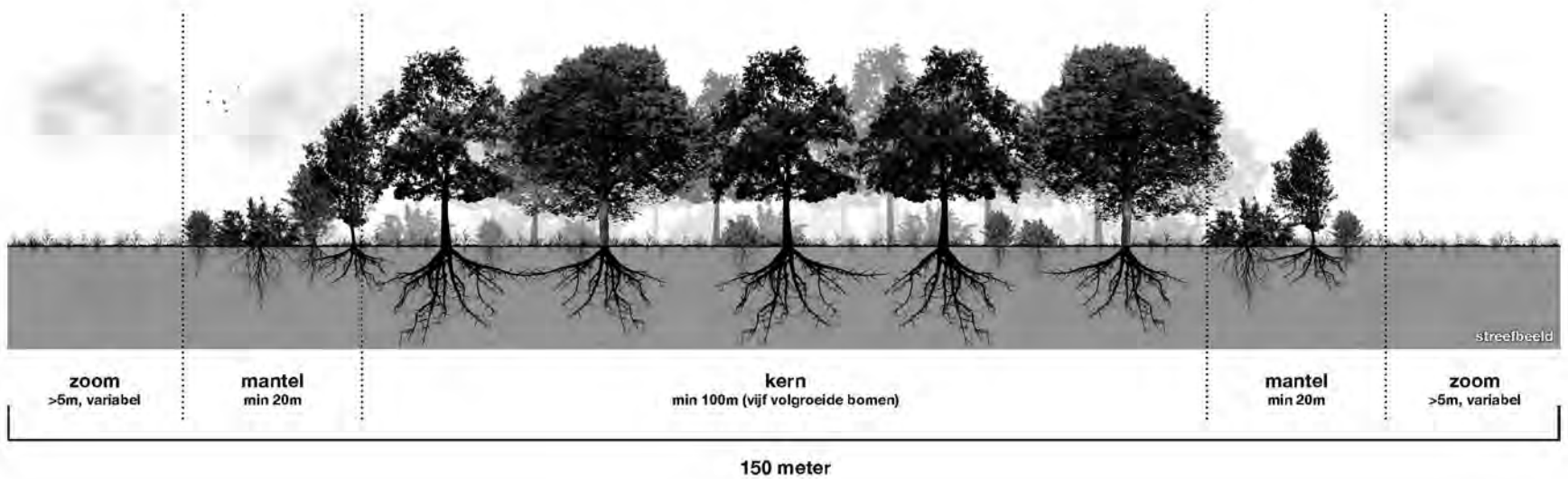

Aaneengesloten bos met voldoende maat

5 Het "ideale minimale" recept voor een robuust bosvak

Een robuust bos bestaat uit verschillende lagen, soorten en leeftijden. De bossen in Landschapspark De Rotte worden doorsneden met wegen, paden en bebouwing, waardoor een groot deel van de bosvakken te klein zijn om aan al deze voorwaarden voor een robuust bos te kunnen voldoen. Idealiter beslaat de kern van het bosvak de breedte van minimaal vijf volgroeide bomen, die ongeveer 100 meter nodig hebben. De geleidelijke overgang tussen de kern en de zoom is minimaal 20 meter. De zoom, waar kruiden en hoge grassen mogen groeien, is ten minste vijf meter breed.

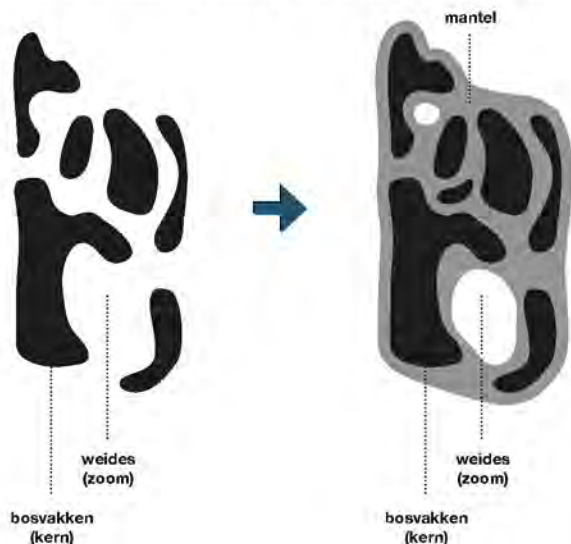
Maatregelen in Landschapspark De Rotte: Doorsnijding van de bosvakken minimaliseren door onnodige paden op te heven. Mantelvegetatie gebruiken om de verschillende bosvakken aan elkaar te smeden (zie hieronder) en randen langs de mantel extensief maaien zodat er hier zoomvegetatie kan ontwikkelen.

6 Van open weides met bosvakken naar aaneengesloten bos

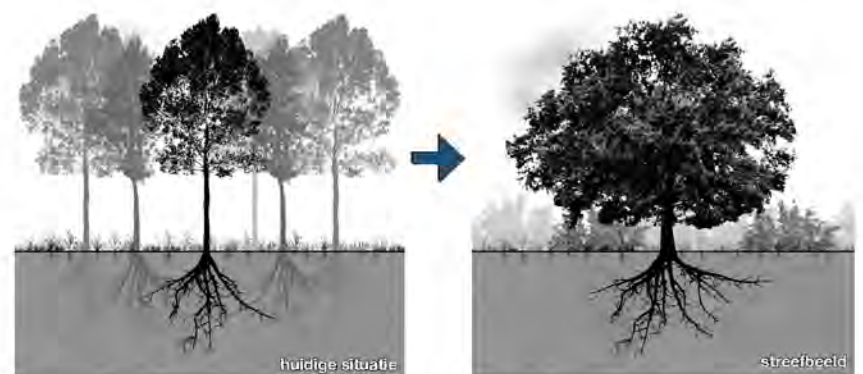
Niet overal in Landschapspark De Rotte is ruimte om het ideale minimale recept voor bosvakken te verwezenlijken

Maatregelen in Landschapspark De Rotte: Om toch een robuust en aaneengesloten bos te maken, kunnen de bosvakken aan elkaar worden gesmeed door de weides gedeeltelijk om te vormen naar mantels.

7 Bomen krijgen meer ruimte om breed uit te groeien

Maatregelen in Landschapspark De Rotte: In de mantel kunnen naast struiken ook af en toe bomen staan. Omdat de bomen in die in de mantels staan minder concurrentie hebben van andere bomen en dus meer ruimte krijgen om te groeien, kunnen zij uitgroeien tot mooie solitaire bomen.

8

**Biotopen en
gewenste soorten**

8

Biotopen en gewenste soorten

Biotopen en gewenste soorten

Bos

Nieuwe bosaanplant en naar een gezonde bosopbouw met kern, mantel en zoom. Het realiseren van een duidelijke zonering met drukker randzones en stille kernen voor de meer kwetsbare en verstoringsgevoelige soorten is een pré.

- Biotopen: kern, mantel, zoom, open plekken (boskamers/weides)
- Ambities natuurkwaliteit; Egel, Nachtegaal (provinciale Icoonsoorten); Fitis, Koekoek, Spotvogel, Wielewaal, Eikenpage, Landkaartje, Oranjepijp, Bosanemoon, Pinksterbloem, Zomereik, Rosse woelmuis (selectie provinciale Begeleidende soorten met een bedreigde status en/of karakteristiek voor gebied).

Natte natuur

Zo veel mogelijk aaneengesloten, deze natuurgebieden zijn verstoringsgevoeliger

- Biotopen: open water, rietlanden, (vochtige) weilanden, poelen, moerasgebieden, moerasbosjes, rietoevers, bloemrijk veenmosrietland, natuuroevers
- Ambities natuurkwaliteit: Meervleermuis, Roerdomp, Grutto, Blauwborst, Bittervoorn, Rietorchis (provinciale Icoonsoorten); Meerkikker/Bastaardkikker, Bruine kiekendief, Cetti's Zanger, Dodaars, Grote Karekiet, Krooneend, Porseleinhoen, Tafeleend, Woudaapje, Glassnijder, Platte schijfhoren, Dotterbloem, kranswieren (groep), Moerasspirea, Kroeskarper, Laatvlieger, Waterspitsmuis (selectie provinciale Begeleidende soorten met een bedreigde status en/of karakteristiek voor gebied).

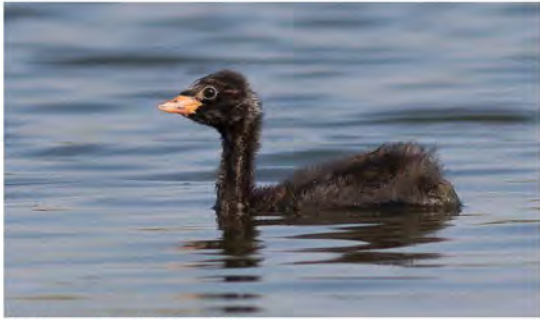
Akkernatuur

Niet alleen voor 'natuur', maar ook nuttig voor de boer. De insecten zijn natuurlijke plaagbestrijders. Aantrekken insecten betekent aantrekken akkervogels. Die eten in winter zaden (uit akkergewassen) en in broedseizoen insecten. Het gaat om het aantrekken van insecten die afkomen op nectar en stuifmeel door inzaaien van kruidenrijke akkerranden, en het aanplanten van stroken met meerjarige planten of struiken als rust- en overwinteringsplek of voedselbron als de akkerranden nog niet bloeien.

- 'Biotopen': landbouwgewassen, bosjes, houtwallen, ingezaaide meerjarige akkerranden (extensief beheerd, onbespoten, met kruiden, wilde planten en bloemen), zandwegen.
- Ambities natuurkwaliteit: Kleine Zwaan, Patrijs, Steenuil, Rugstreeppad, Argusvlinder (provinciale Icoonsoorten); Boerenzwaluw, Gele Kwikstaart, Goudplevier, Graspieper, Huiszwaluw, Kievit, Kwartel, Ransuil, Ringmus, Scholekster, Torenavalk, Veldleeuwerik, Bruin Blauwtje, Hooibeestje, Kleine Vuurvlinder, Aardaker, Akkerandoor, Heelblaadjes, Rode Klaver, Kustsprinkhaan, Veenmol, Dwergmuis, Hermelijn, Wezel (selectie provinciale Begeleidende soorten met een bedreigde status en/of karakteristiek voor gebied).
- Daarnaast een zo hoog mogelijke diversiteit aan insecten (tientallen soorten, o.a. in de groepen zweefvliegen, gaasvliegen, sluipwespen, lieveheersbeestjes, loopkevers, soldaatjes, kortschildkevers en roofwantsen).

Algemeen

- Extensief bermbeheer verder doorvoeren in het gehele gebied
- De Rotte: extensief beheer dijktaaluds, rietoevers/vooroever moeras, open water
- Groenblauwe ribben: inrichtingseisen bomenlanen, tochten, vaarten en sloten met ecologische oevers, bosschages enz. vanuit ecologische invalshoek uitwerken.
- Gebouwen en gebouwde objecten natuurinclusief ontwerpen. Bijvoorbeeld: huiszwaluwen dakrand van het gebouw van de Willem-Alexander Baan. Slechtvalken in kasten in een elektriciteitsmasten, groene daken met beplanting die insecten aantrekt, grijze daken die ook broedplekken zijn voor vogels, bijenstenen/insectenstenen/vleermuiskasten in gevel etc; bestaand civieltechnische kunstwerken aanpassen om verblijfplaats en verbinden te verbeteren (o.a. duiker A12).

Dodaars Eendragtspolder

Egel

Glassnijder

Grutto, Kievit en Veldleeuwerik Eendragtspolder

Hennipsloot Zevenhuizen

Hermelijn Bentwoud

Kokmeeuwkolonie Eendragtspolder

Kroeskarper

Lepelaar en roeiwedstrijd

Oranjetipje

Ransuil Zevenhuizen

Recreanten Eendragtspolder

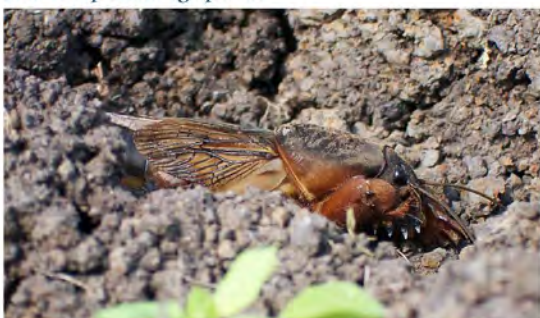
Roerdomp Eendragtspolder

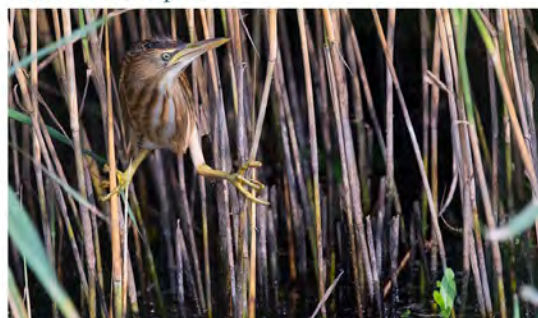
Steenuil Moerkapelle

Tafeleenden Eendragtspolder

Veenmol Eendragtspolder

Woudaapje Zevenhuizerplas

9

**Kaarten:
routenetwerken,
cultuurhistorie en
watersysteem**

9

Kaarten: routenetwerken, cultuurhistorie en watersystemen

Routekaart snelfietsen

Er wordt een doorgaande route gemaakt die stad en omliggende wijken verbindt met het Groene Hart, te ontwikkelen in overleg met de racefietsclubs. Eind 2020, begin 2021 wordt een eerste proef gedaan.

Het streven is om op de lange termijn de route Rottebandreef – Kooilaan, doorgetrokken in het gebied ten noorden van de A12 – als hoofdroute voor snelfietsers te ontwikkelen. We streven ernaar dat de route Rottebandreef-Kooilaan een aantrekkelijk alternatief wordt voor de Rottekades. Hier ontstaat dan meer ruimte voor wandelaars en recreatieve fietsers. Daarvoor is het van belang de Rottebandreef en de Kooilaan minder aantrekkelijk te maken voor doorgaand autoverkeer.

Het noordelijk tracé moet als onderdeel van een integraal gebiedsproces verder worden verkend.

Aan deze doorgaande snelfietsroute wordt een tijdrijdrondje om de roeibaan toegevoegd. Daarvoor moet de Slingerkade autoluw worden, zie H3, recreatie.

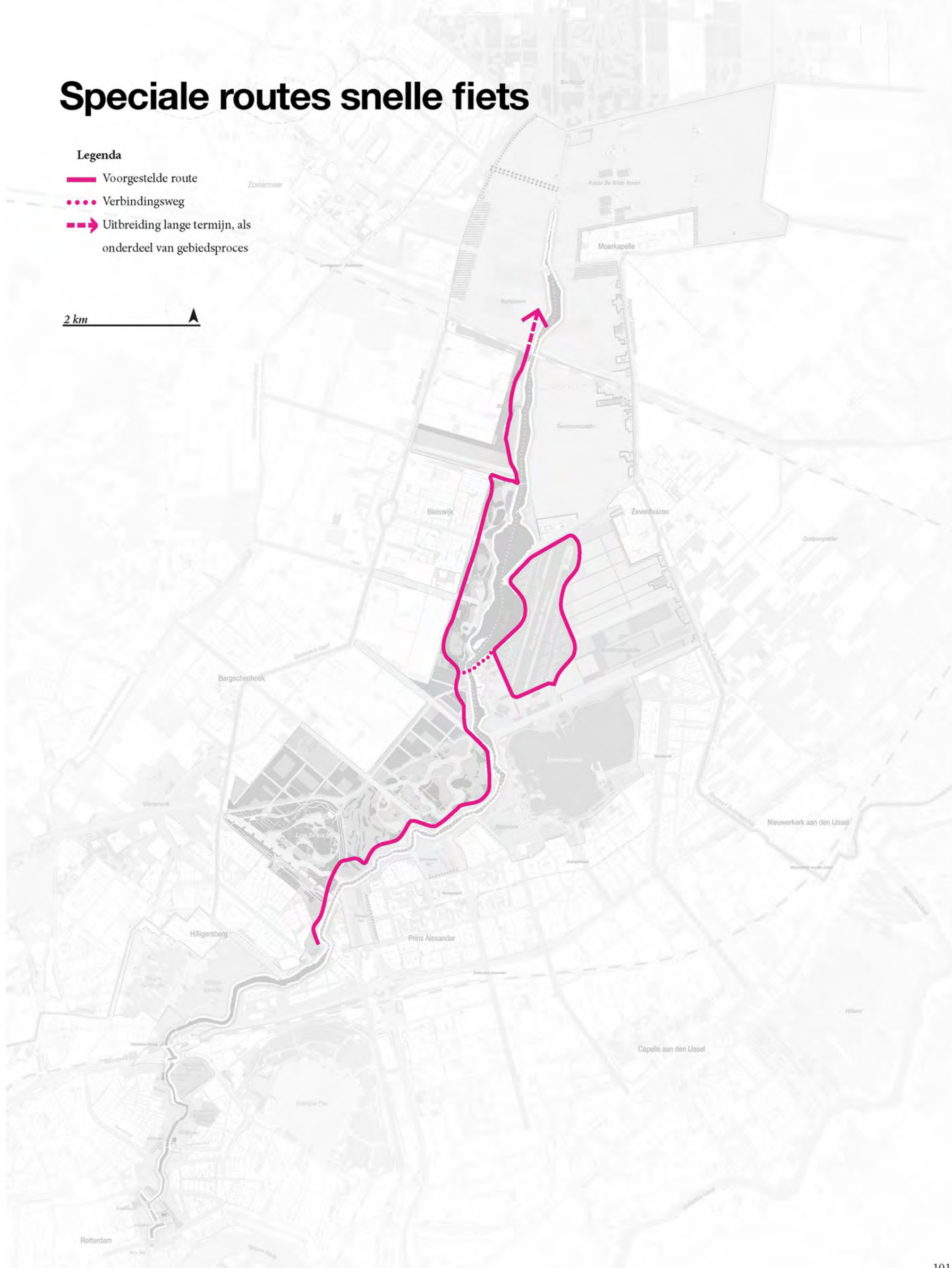
Zo ontstaat een trits waarbij op de Rottekades en- dijken het accent ligt op wandelaars en recreatie fietsers, bij de Rottebandreef, en Kooilaan op het accent ligt op snelfietsers, en auto's te gast zijn in het gebied (zie ook 'voorstellen autoluw landschapspark' verderop).

Speciale routes snelle fiets

Legenda

- Voorgestelde route
- Verbindingsweg
- ➔ Uitbreiding lange termijn, als onderdeel van gebiedsproces

2 km

Routekaart MTB

Mountainbiken wint in Nederland sterk aan populariteit. Dat is ook te zien aan de drukte op het mountainbikeparcours in het Hoge Bergse bos. Dit parcours is echter voor de geoefende fietser; voor beginners zijn er geen routes in het gebied. Om te voorzien in de trend en behoefte aan een laagdrempelige mtb-route is met de Ondernemersvereniging Rottemeren en een aantal wielclubs uit de omgeving verkend of er mogelijkheden zijn voor een nieuwe single-track mtb-route. Op de routekaart mountainbiken is een viertal 'zoekgebieden' opgenomen die in het kader van het uitvoeringsprogramma nader uitgewerkt worden. De eerste is een single track mtb-route voor beginners die het mogelijk moet maken om in een grote ronde door een heel aantal deelgebieden te fietsen. Een gefaseerde ontwikkeling van deze route is mogelijk. Het Hoge Bergse Bos is als tweede zoekgebied ingetekend omdat we het ook hier voor beginners/juugd mogelijk willen maken te oefenen met hellingen en afdalingen. Daarvoor zijn twee alternatieven denkbaar:

- Een nieuw vrij liggend beginners parcours.
- De combinatie/uitbreiding van het huidige parcours met opties voor de beginnende rijder.

Voor een groot deel zullen de 'aanrijroutes' voor mtb'ers vanuit de omgeving en/of parkeerplaatsen over de bestaande fietspaden zijn. Mountainbiken op o.a. wandelpaden en ruiterspaden is namelijk verboden. Toch zien we op enkele plekken de mogelijkheid en de ruimte om de aanrijroutes te voorzien van een stukje vrij liggend mtb-pad (zoekgebied 3). In de routekaart mtb zijn een tweetal opties hiervoor opgenomen. Een vierde 'zoekgebied' op de mtb-kaart zijn de gebieden waar in het kader van het Ontwikkelplan in de toekomst de ambitie ligt voor uitbreiding van bos. Uitbreiding met een mtb-route past hierin.

Voor alle mtb-routes gelden de volgende uitgangspunten:

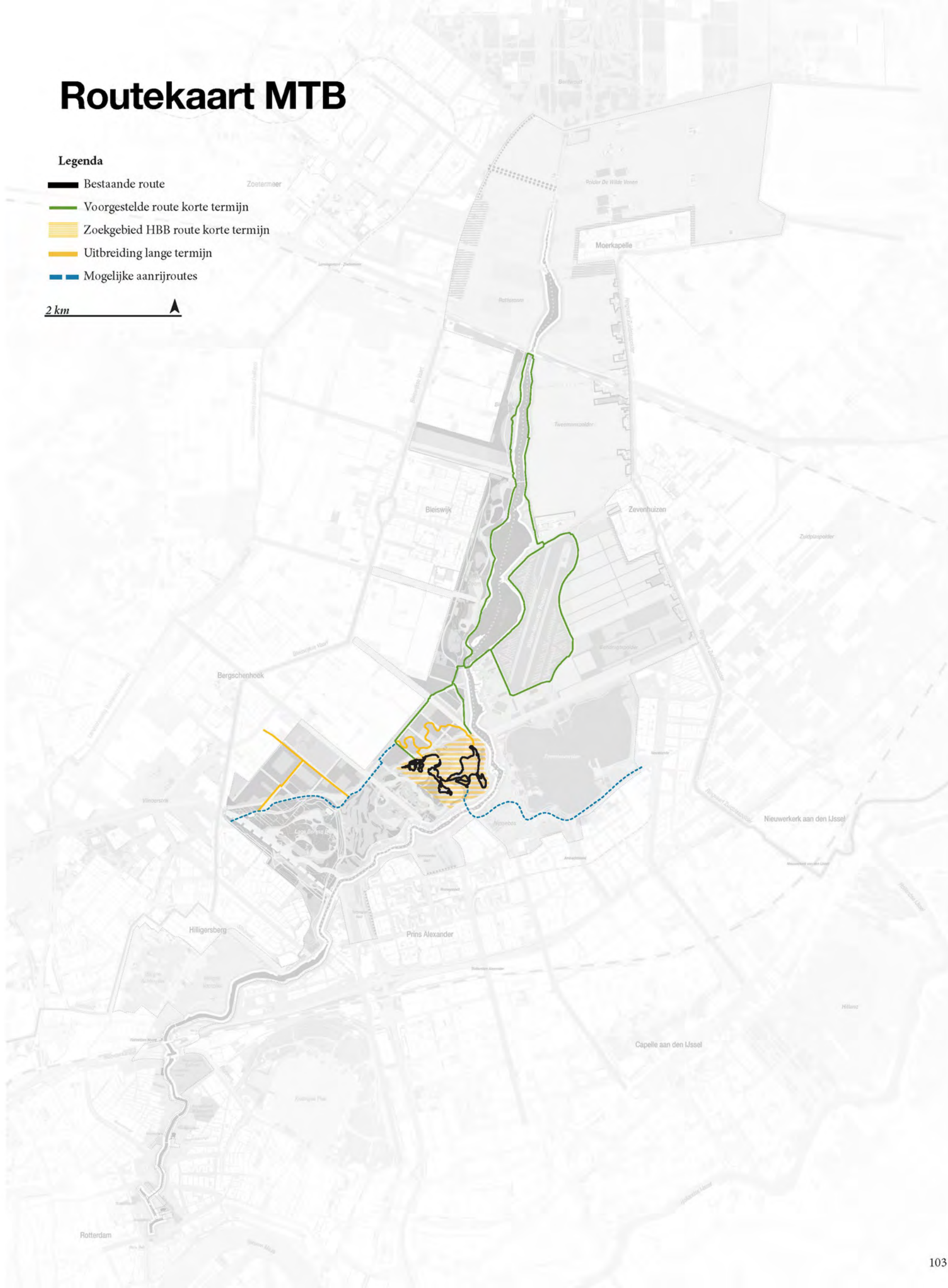
- Zoveel mogelijk vrij liggend en niet dichtbij andere bestaande paden. Met name paarden en honden gaan moeilijk samen met mountainbikers. Op stukken waar het gebied smal is, is 'bundeling' en kruising van paden bijna niet te voorkomen. Dit geldt in ieder geval voor de bruggen. Voor deze knelpunten moet in de nadere uitwerking een zo goed mogelijke oplossing komen of in ieder geval een veiligheidscheck of gezamenlijk gebruik verantwoord is.
- Kwetsbare natuur/ vogelbroedgebieden vermijden;
- Er moet genoeg plek zijn voor een mtb-route. Op sommige plekken in het gebied zijn de bosschages zo smal dat je daar geen pad meer doorheen wil leggen. Daar ligt de route dan in open gebied.
- De aanleg en het beheer en onderhoud van een mtb-route wordt met inzet van de gebruikers zelf gerealiseerd. Hierover worden nadere afspraken gemaakt die we eventueel vastleggen in het uitvoeringsprogramma.

Routekaart MTB

Legenda

- Bestaande route
- Voorgestelde route korte termijn
- Zoekgebied HBB route korte termijn
- Uitbreiding lange termijn
- Mogelijke aanrijroutes

2 km

Routekaart ruiterspaden

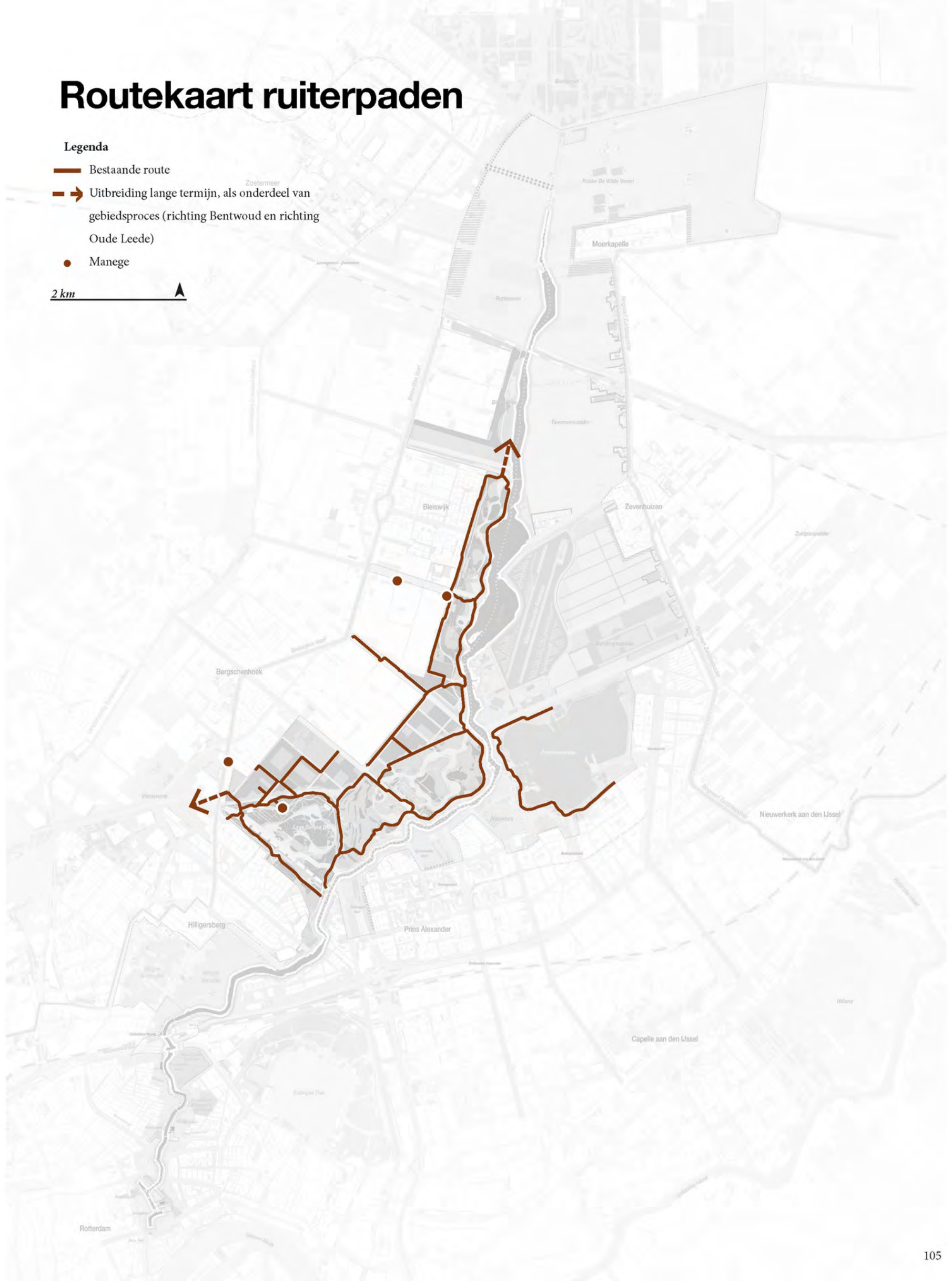
Ruiteren neemt vanouds een belangrijke plek in het recreatieschap in. Het huidige ruiterspadennetwerk van Landschapspark De Rotte is nu al uitgebreid en voldoet in grote lijnen. Er zijn mogelijkheden voor diverse rondjes, door alle deelgebieden van Landschapspark de Rotte. Uit de ambitiekaart voor nieuwe ruiterroutes van de Provincie Zuid-Holland die in samenwerking met de KNHS tot stand is gekomen blijkt dat er een lange termijn wens is voor een ruiterverbinding vanaf het Lage Bergse bos richting Oude Leede en richting het Bentwoud. Daarmee wordt wat betreft de ruiterspaden niet ingezet op nieuwe paden in het huidige gebied, maar op het leggen van een verbinding naar andere ruiternetwerken in andere groengebieden in de omgeving. Wellicht kunnen deze verbindingroutes worden gekoppeld aan de uitwerking van de groenblauwe ribben.

Routekaart ruiterspaden

Legenda

- Bestaande route
- - -> Uitbreiding lange termijn, als onderdeel van gebiedsproces (richting Bentwoud en richting Oude Leede)
- Manege

2 km

Vaarnetwerk

De kaart laat een aantal mogelijke uitbreidingen zien van het huidige peddelnetwerk:

- Verbinden tussen de Bleiswijkse Zoom en Hoge Bergse Bos door nieuwe route op de grens van het Hoekse park oost en het Lage Bergse Bos.
- Een uitbreiding van het kanonetwerk in het nieuw in te richten Hoekse Park Oost.
- Ook is er in de toekomst wellicht de mogelijkheid gebruik te maken van de nog te realiseren verbindingen voor sloepen en kajuitboten met het Bentwoud en de Ringvaart van de Zuidplaspolder.
- De inzet laat de mogelijke uitbreiding van het kanonetwerk in de Eendragtspolder zien.

De routekaart laat de huidige hoofdvaarroute voor sloepen en kajuitboten zien, uitgebreid met een aantal denkbare nieuwe verbindingen naar de Ringvaart van de Zuidplaspolder en het Bentwoud. Op de heel lange termijn is wellicht ook de opname van de Ringvaart van de Alexanderpolder in het netwerk mogelijk.

Er is een aantal kansen om de aansluiting op het grotere geheel te verbeteren, maar die kansen vragen inspanning en grote investeringen en zijn daarom niet op korte termijn te realiseren. Toch willen we ze blijven agenderen. Die kansen zijn (in het werkingsgebied):

- Rotte – Rijn Vliet verbinding
- Extra verbinding Ringvaart Zuidplaspolder ten zuiden A12
- Extra verbinding Ringvaart Zuidplaspolder ten zuiden van Moerkapelle
- Eventuele zijtak ter hoogte van de Rottezoom ten Noorden van de A12
- Eventuele verbetering van de doorvaarmogelijkheden onder spoor en A12

Zoals gezegd zijn deze kansen niet zomaar te realiseren. Aan het bestaande valt nog het nodige te optimaliseren. Onder andere door meer in te zetten op de hoofdvaarroute Rotte-Hennipsloot-Ringvaart-Hollandse IJssel: verdiepen, schoonmaken, brugwachters aanstellen. Richting Bentwoud: na de A12 mag je niet met motorboot op de Rotte, maar dit kan wel (als hij laag genoeg is). Bij de Hollevoeterbrug loop je vast. Wellicht is het goed ook hier voorzieningen te maken om te kunnen doorvaren.

Verkenning aanlegplaatsen en Peddel- en Pedaalpunten

In de in 2019 door het recreatieschap gehouden vaarenquête blijkt een tekort aan aanlegplaatsen met een kleine voorziening als een steiger en eventueel een toilet. Kijkend naar de kaart blijkt dat het aantal aanlegmogelijkheden en verblijfsplekken aan het water in het noordelijk deel, ter hoogte van de groene dijken behoorlijk groot is. Hier zijn nieuwe plekken minder

noodzakelijk. Ter hoogte van de bebouwde kades, in het deel van de Rotte dat het drukst bevaren wordt, zijn het de particuliere steigers die domineren. Openbare plekken zijn maar met mate aanwezig. Wij gaan daarom zeer terughoudend om met nieuwe private steigers in de Rotte om de oevers zoveel mogelijk open te houden, rekening te houden met oevernatuur, doorzichten en openbaarheid. Voor de aanleg van een enkele openbare aanlegplaats is het in dit gebied ook woekeren met de ruimte.

Een korte verkenning laat zien dat het niet eenvoudig is om nieuwe aanlegplekken te realiseren, bijvoorbeeld omdat er te weinig ruimte is, omdat er gevaarlijke situaties kunnen ontstaan of omdat het om privégrond gaat. Toch zien we enkele mogelijke locaties die het waard zijn nader te worden verkend. Mogelijk vallen er, bij nader onderzoek, een of meerdere af, maar ze zijn het verkennen waard.

1. Deze bestaande aanlegsteiger biedt aanleiding om vergroot te worden tot een uitkijplek/ vlonder met zicht op de Molenviergang
2. Peddel en Pedaalpunt bij Restaurant Meerenbos
3. Nieuwe aanlegplek in de Hennepsloot
4. Een goede trailerhelling in dit deel van het gebied wordt door velen gemist. Een locatie aan de Hennipsloot biedt hiervoor mogelijk ruimte.
5. Peddel- en pedaalpunt bij Restaurant de Roerdomp
6. Zuideinde 14 wordt mogelijk een nieuwe Gastvrije Ontvangst. Een aanlegplaats en verhuur van kano's passen daar goed bij.
7. Peddel en Pedaalpunt ter hoogte van de Pekhuisbrug (hier is weinig ruimte en dus een inpassingsvraagstuk). Mogelijke alternatieve locatie bij een (nog te vinden) nieuwe exploitatie van de Reiterie aan het einde van de Merenweg.
8. Ook in dit deel van de Rotte wordt een aanlegplaats gemist. Op loopafstand van de parkeerplaats Vliegenzwamplaats ter hoogte van de Kindermakerdreef kan het huidige kanopunt mogelijk worden uitgebreid tot een aanlegsteiger.
9. Aanlegplaats ten noorden van Oud Verlaat
10. Peddel en Pedaalpunt Café Oud Verlaat
11. Nieuwe steiger Rottebanbrug - inpassingsvraagstuk
12. Peddel en Pedaalpunt te onderzoeken locatie ter hoogte van het tunneltracé i.c.m. het familierestaurant.
13. Peddel en Pedaalpunt ter hoogte van restaurant de Prins van Terbregge (hier is zeer weinig ruimte – lastig inpassingsvraagstuk)
14. Peddel en Pedaalpunt ter hoogte van de Crooswijkse Bocht
15. Peddel en Pedaalpunt ter hoogte van het Grotekerkplein

Deze plekken passen in een reeks markante plekken langs de gehele Rotte, waar de overgang land-water met behulp van een uitgekend locatie ontwerp gemarkeerd wordt. De in 2020 tijdelijk geplaatste 'Rottekijkers' kunnen als een voorloper hiervan worden beschouwd.

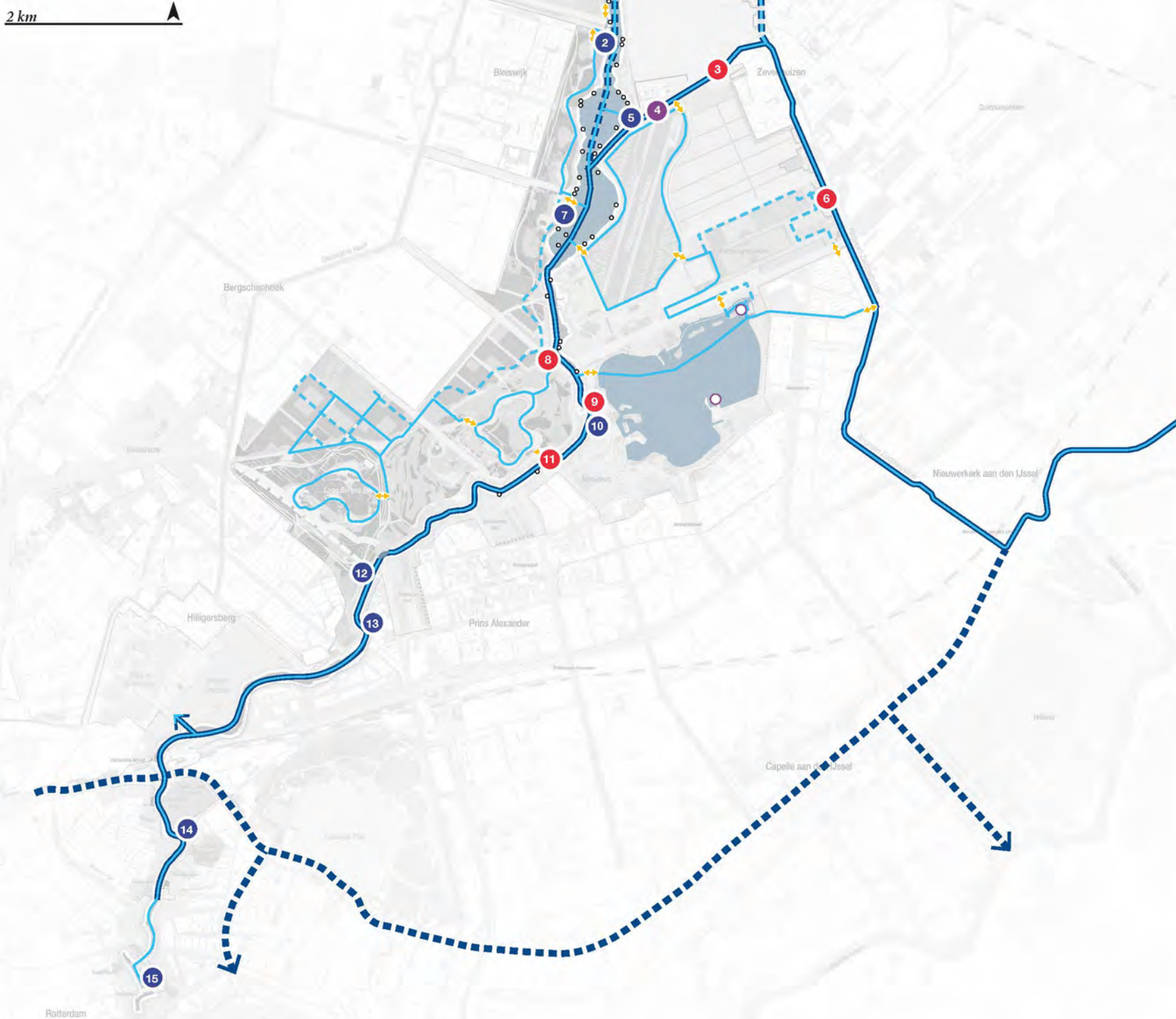

Vaarnetwerk

Legenda

- hoofdvaarroute/vaarroute kajuitboten en sloepen,
BRTN klasse D vaarhoogte 2.6 m
- mogelijke toekomstige route
- bestaande route peddelsporten (kano, sup)
- mogelijke toekomstige route peddelsporten
- bestaande aanlegplaatsen
- nieuwe aanlegplaatsen
- mogelijke locatie Peddel en Pedaalpunt
- boothelling
- mogelijke nieuwe boothelling
- overstapplaats
- open water (zeilen)

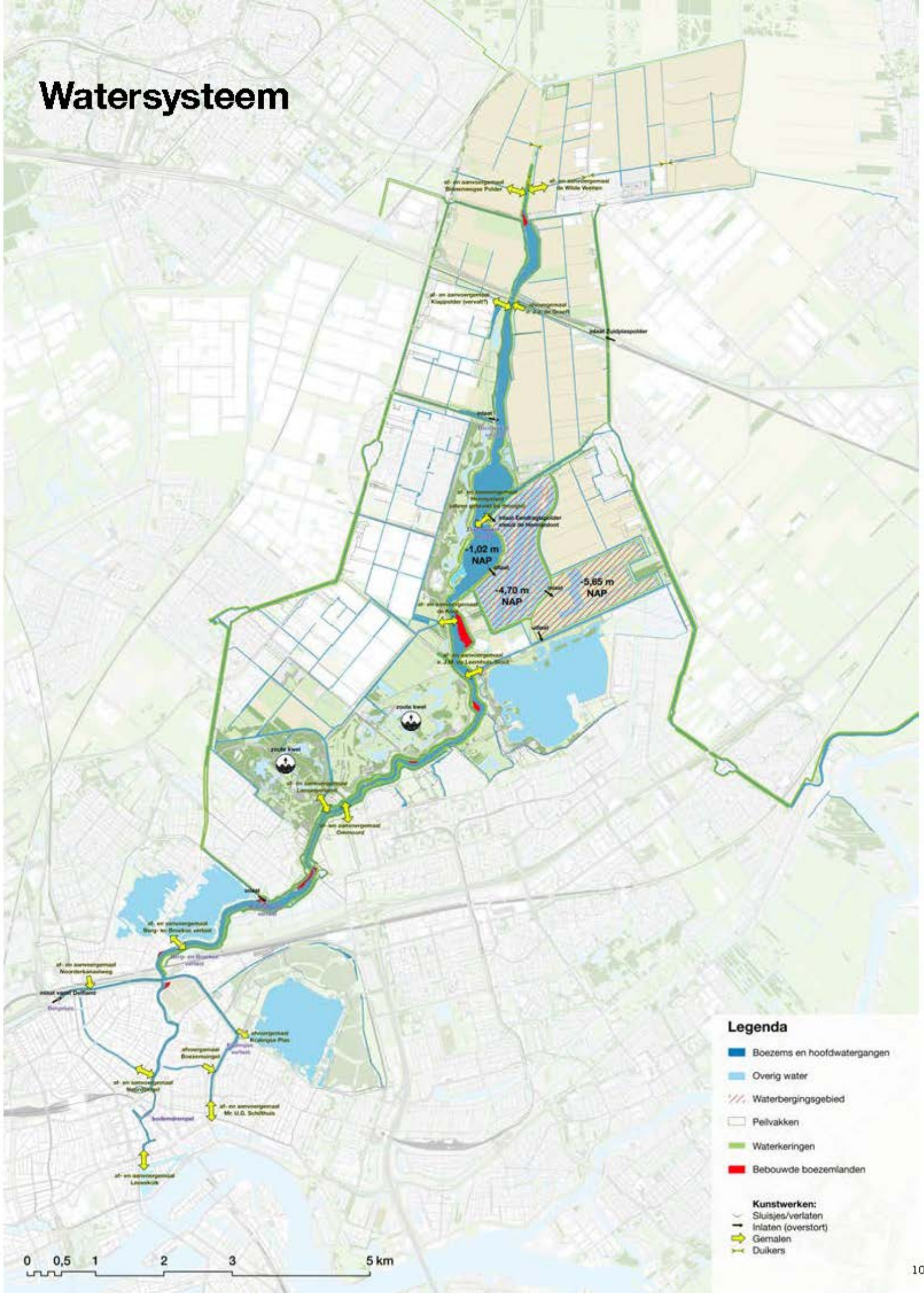
2 km

Beschrijving en opgaven watersysteem

- In kaart gebracht: Rotteboezem, waterbergingsgebieden, hoofdwatgangen, kunstwerken, peilen, peilvakken waterkeringen
- Rotte, Ringvaart en vaart van Bleiswijk zijn 3 hoger gelegen boezemsystemen
- Het watersysteem is voor de waterkwaliteit voor de toekomst al een heel eind op orde, HHSK typeert het als robuust systeem met gevoeligheden. De gevoeligheden zitten hem in de beperkte fluctuatiemogelijkheden van de Rotteboezem en de flessenhalsvorming in sommige delen van het systeem. De robuustheid zit in de aanvullende bergingscapaciteit in de Eendragtspolder.
- Er is ook een gevoeligheid in tijden van droogte. Bij verdergaande klimaatverandering komt de zouttong steeds verder de Nieuwe Maas op, dan kan het voorkomen dat het niet meer mogelijk is om vanuit gemaal Schildhuis water in te laten, dan gebeurt het via de Hollandsche IJssel (gemaal Abraham Kroes). Het is lastiger is om het water in het Rottmerengebied te krijgen vanwege de krappe Ringvaart.
- De waterkwaliteit kan veel beter, het water is vanwege zoute kwel en nalevering vanuit de bebouwde omgeving en de landbouw te nutriëntenrijk. De Rotteboezem heeft een hoog fosfaatgehalte (moet opgelost in 2027)
- Zevenhuizerplas schoonste water (bij droogte inlaat uit Hollandse IJsselsysteem, noodinlaat Rotte bij Oud Verlaat)
- De Bonk, knelpunt m.b.t flexibel peilbeheer Rotteboezem + geen duurzaam waterbeheer (pompen)
- Kwelgebieden
- Nalevering bodem en vuilwater uit aangrenzende wijken vervuilen systeem
- Noodzaak tot opslag en vasthouden van zoet water t.b.v. perioden van droogte. Gezien de toenemende verdamping zijn kleine waterbergingen in de groene ribben en het zoveel mogelijk vasthouden in de bodem door hogere peilopzet wellicht effectiever.
- Een bevaarbare verbinding (al dan niet gesluisd) met andere open watersystemen is wenselijk voor de vaarrecreatie. Randvoorwaarde daarbij is wel dat de waterkwaliteit van de Rotte door een open verbinding met een ander waterhuishoudkundig systeem, niet achteruit mag gaan. De Rotte is schoon in vergelijking met water uit omliggende polders, maar vuil in vergelijking met de Nieuwe Maas, de Zevenhuizerplas of de ringvaart. Sterker: de waterkwaliteit van de Rotte moet verbeterd worden om nóg aantrekkelijker te worden. Daarbij is de voeding met schoon water vanuit andere systemen cruciaal. We vullen dit gedeelte graag aan in overleg met het Hoogheemraadschap.

Watersysteem

Legenda

- Boezems en hoofdwatergangen
  - Overig water
  - Waterbergingsgebied
  - Poldervakken
  - Waterkeringen
  - Bebouwde boezemlanden
- Kunstwerken:**
- |— Sluisjes/verlaten
  - |— Inlaten (overstort)
  - ⇄ Gemalen
  - ⇄ Duikers

0 0,5 1 2 3 5 km

Globale beschrijving landschap en cultuurhistorie

Veenlandschap

- Hooggelegen, kronkelige structuur, restant oorspronkelijk natuurlandschap
- Rotte, oude veen rivier
- Boezemlanden, o.a. Koornmolengat, Pekeiland, de Bonk
- Veenresten o.a. Zevenhuizerplas, Nesselolder, het Veen (Snelle)
- Oude zijarmen o.a. Lange Vaart
- Oude dorpen o.a. Terbregge, Oud Verlaat, Rotte

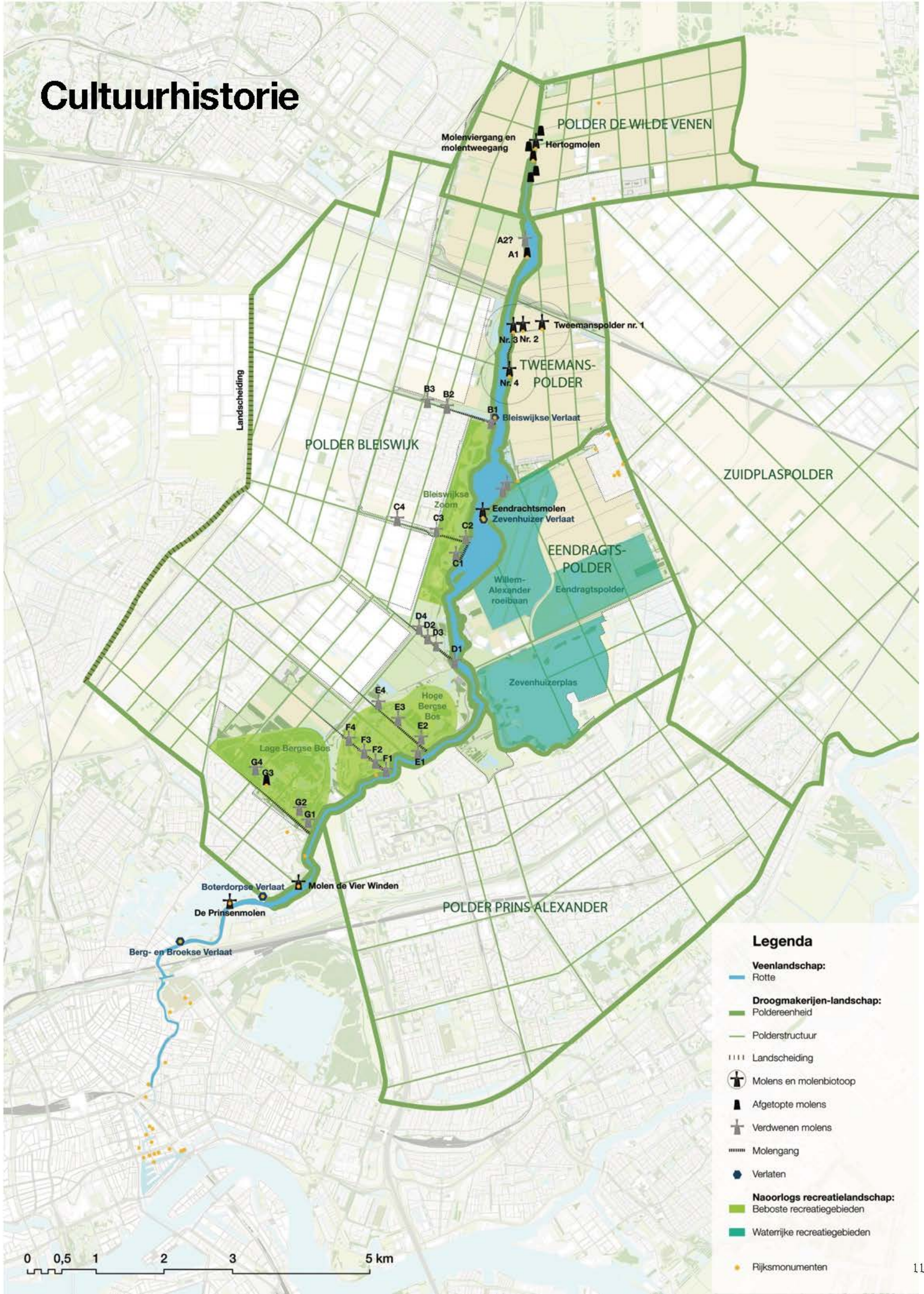
Droogmakerijlandschap

- Diep gelegen orthogonale structuren, omvattende basis voor ontginning en verstedelijking
- Tweemanspolder, Polder Wilde Venen, Klappolder, polder
- Bleiswijk, Zuidplaspolder, kleine restgebieden
- Boezems, o.a. Landscheiding, Ringvaart, Hennipsloot,
- Molengangen, molens, afgeknotte molens, verlaten
- Lintdorpen en monumenten

Naoorlogs recreatie- en natuurlandschap

- In meer en minder mate zelfstandige en losstaande eenheden met een uitgesproken eigen inrichtingsstructuur
- Hoge Bergse Bos
- Lage Bergse Bos
- Bleiswijkse Zoom
- Bleiswijkse Fles
- Zevenhuizerplas
- Willem-Alexander Baan
- Eendragtspolder
- Kleinere gebieden o.a. Ommoordse Veld, Wollefoffenpark

Cultuurhistorie

Legenda

- Veenlandschap:**
  - Rotte
- Droogmakerijen-landschap:**
  - Poldereenheid
  - Polderstructuur
  - Landscheiding
  - Molens en molenbiotoop
  - Afgetopte molens
  - Verdwenen molens
  - Molengang
  - Verlaten
- Naoorlogs recreatielandschap:**
  - Beboste recreatiegebieden
  - Waterrijke recreatiegebieden
  - Rijksmonumenten

10

**Uitwerking autoluw
landschapspark:
2 voorbeelden**

10

Uitwerking autoluw landschapspark: twee voorbeelden

Een autoluw landschapspark

Ondanks dat het volgens recente verkeerstellingen mee valt met verkeersintensiteit - verkeer dat er is, is voornamelijk bestemmingsverkeer en toeleverend verkeer - melden beheerders en gebruikers toch overlast en knelpunten op diverse plekken.

1. Er zijn klachten over toenemend sluipverkeer rond Terbregge en het zuidelijk deel Eendragtspolder. De sluiproute om een stuk A12-A20 af te snijden via de Eendragtspolder wordt steeds drukker (Rottekade, Nesseweg, Strandweg, Middelweg, Slingerweg, Van Oudheusdenweg/Middelweg, Koningsbrug).
2. Vanaf de Prinses Irenebrug is de Rottebandreef dé route vanuit Rotterdam om Lage en Hoge Bergse bos te bereiken.
3. Er is een onrustig en gevaarlijk verkeersbeeld door een mix van modaliteiten op de Rottekades.

De ambitie van een autoluw landschapspark zoals in het kader- en koersdocument geformuleerd is, blijft nodig om met toenemende bezoekersaantallen stapsgewijs tot een nieuwe manier van ontsluiten en bewegen door het gebied te komen. Sluipverkeer moet worden voorkomen en bezoekers gestimuleerd om op de fiets of met het OV te komen of hun auto bij de entrees van het gebied te laten staan en van daaruit over te stappen op langzaam-verkeer. De werkelijkheid is weerbarstig en het vergt een lange adem om stapsgewijs tot een nieuwe manier van ontsluiten voor de auto te komen. Het kan niet overal zo maar gerealiseerd worden. Uitwisseling tussen bedrijven en bereikbaarheid van woningen in het gebied moet mogelijk blijven.

Wij streven naar een zonering waarbij uiteindelijk op de Rottekades en -dijken het accent ligt op wandelaars en langzame recreatieve fietsers, bij de Rottebandreef en Kooilaan het accent ligt op snelfietsers, en auto's te gast zijn in het gebied. Een zonering die ook in nieuw te ontwikkelen gebieden bij de planontwikkeling wordt meegenomen.

Hiernaast staan drie voorstellen die uit gesprekken met beheerders en gebruikers van het gebied naar voren komen en die een eerste stap naar een autoluw gebied kunnen zijn. Zij zijn beoordeeld door een verkeersdeskundige. We verwachten dat ze in het uitwerkingsplan nader uitgewerkt kunnen worden:

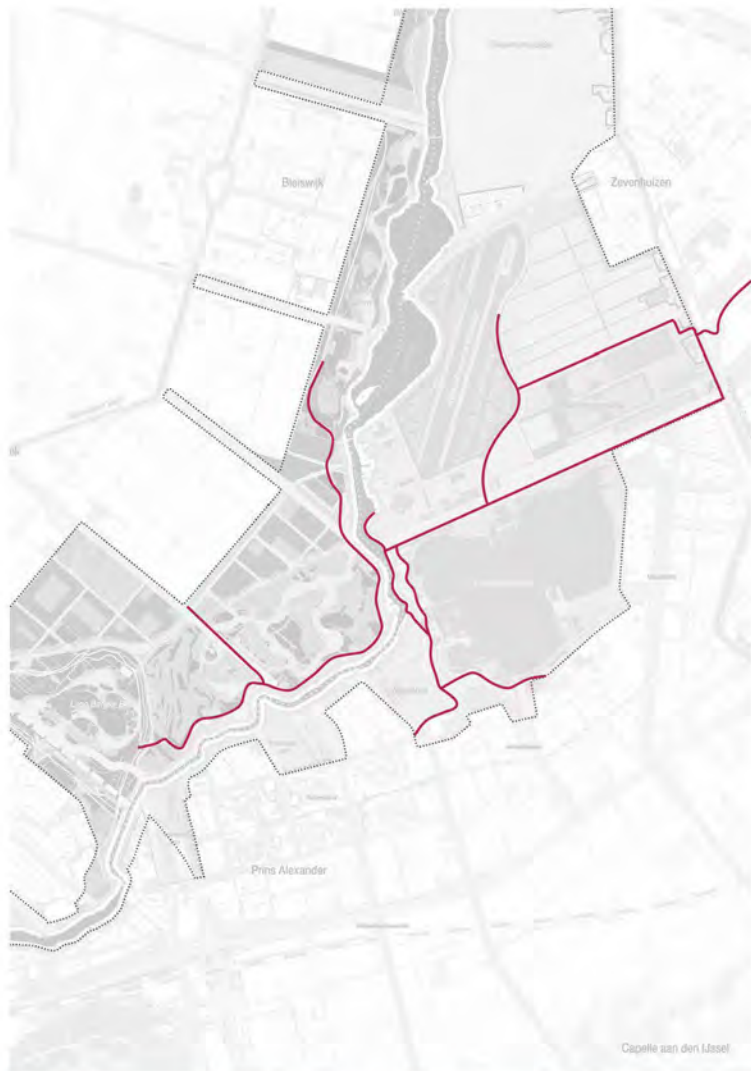
- Aan de westkant, om de Rottebandreef-Kooilaan te ontzien: aaneensluiten van de Limiettocht - Anthony Lionweg - Hoekse Kade met een aansluiting op de Kooilaan zodat er vanuit deze kant een ontsluiting ontstaat van het vergrote Hoge Bergse Bos. De noordelijke Rottebandreef wordt zo ontlast. Indien dat uiteindelijk nodig is zou er een knip kunnen worden gemaakt, waarbij fietsverkeer door kan rijden.
- Aan de oostkant om overlast op de Rottekade tegen te gaan: een eventuele knip op de Rottekade in combinatie met een directe verbinding van de Strandweg naar de Middelweg.

Naast deze twee ingrepen dient de komende periode te worden onderzocht wat aanvullende maatregelen kunnen zijn om een eerste stap te zetten naar een autoluw landschapspark. Hierbij gaat het om aanvullende fysieke maatregelen als herinrichting van wegen om alternatieve routes aantrekkelijker en drukke routes minder aantrekkelijk te maken, om verzinkbare palen en kaartsystemen en het vergroten van de bewustwording van bezoekers door voorlichtingscampagnes. Bij diverse stakeholders zijn hier ideeën over, we willen deze ideeën graag gezamenlijk uitwerken.

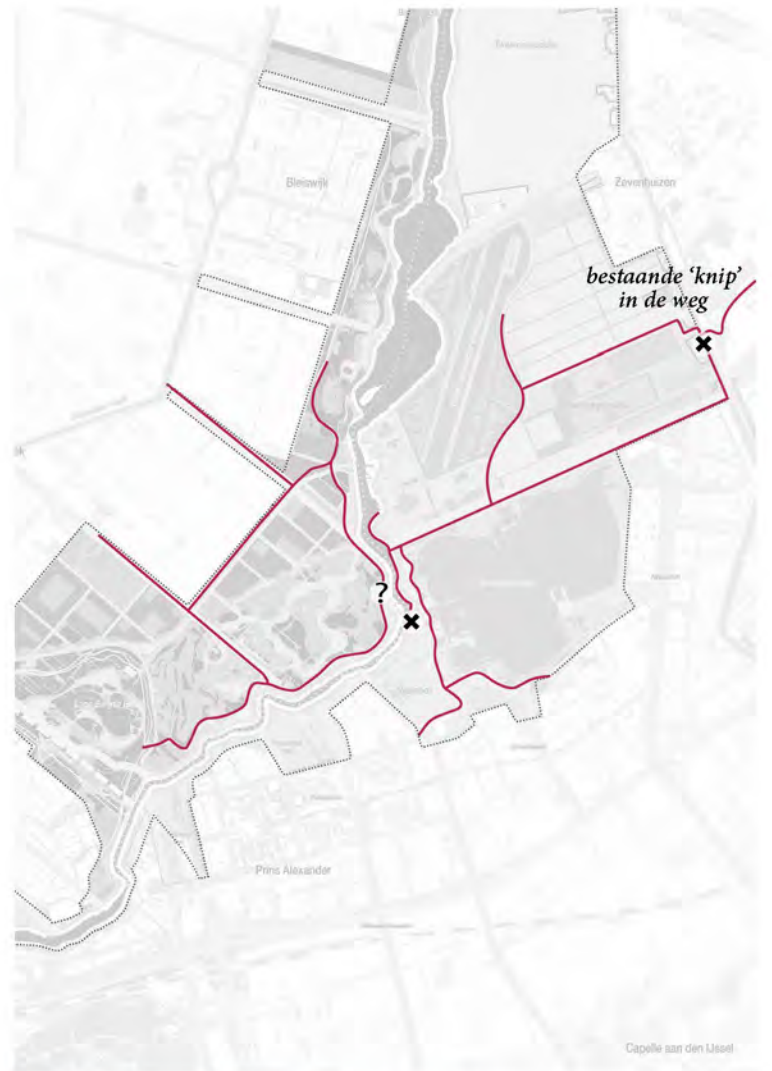
Er is door ingenieursbureau RHDHV onderzoek gedaan naar het gebruik van parkeerterreinen. Dat is niet overal efficiënt doordat een aantal parkeerterreinen te weinig parkeerplaatsen hebben en aantal parkeerterreinen veel ongebruikte plaatsen kent. Een aantal kan weg (Bokkeplaats, Inktzwamplaats, Dassenplaats), er zijn wel pieken bij grote voorzieningen (Elysium, Outdoor Valley, Willem-Alexander Baan). Het ontwikkelen van een lange-termijn verkeervisie waarin bovenstaande punten nader worden uitgewerkt met daaraan gekoppeld een maatregelenpakket kan onderdeel zijn van het uitvoeringsprogramma.

Huidige autostructuur

Voorstel nieuwe autostructuur

Eerste aanzet voor het ontmoedigen van sluipverkeer: knip Oud Verlaat en doorkoppeling Anthony Lionweg, huidige situatie en voorstel

11

**Uitwerking
doorlopende
wandelpaden
groene dijken**

11

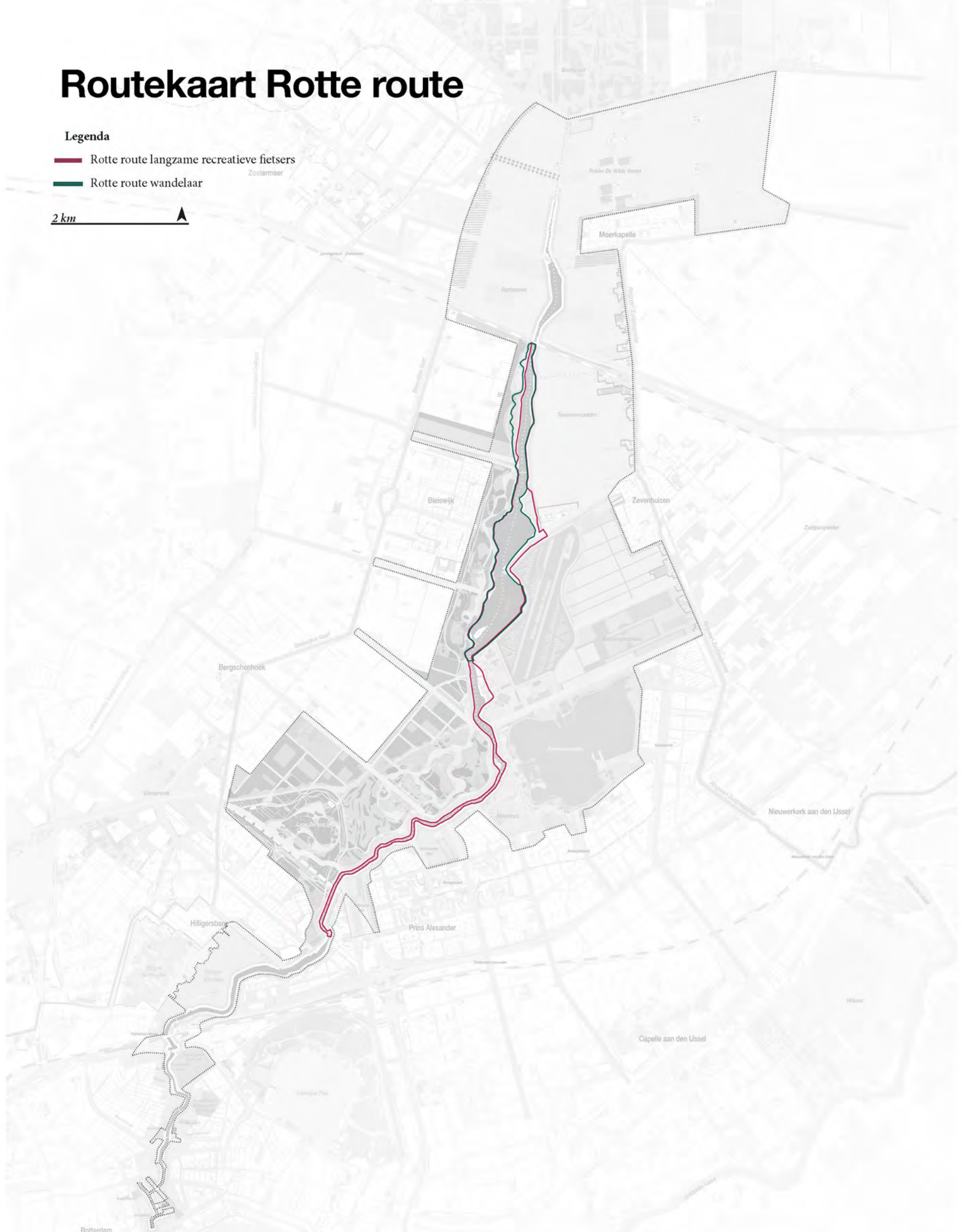
Uitwerking doorlopende wandelpaden groene dijken

Routekaart Rotte route

Legenda

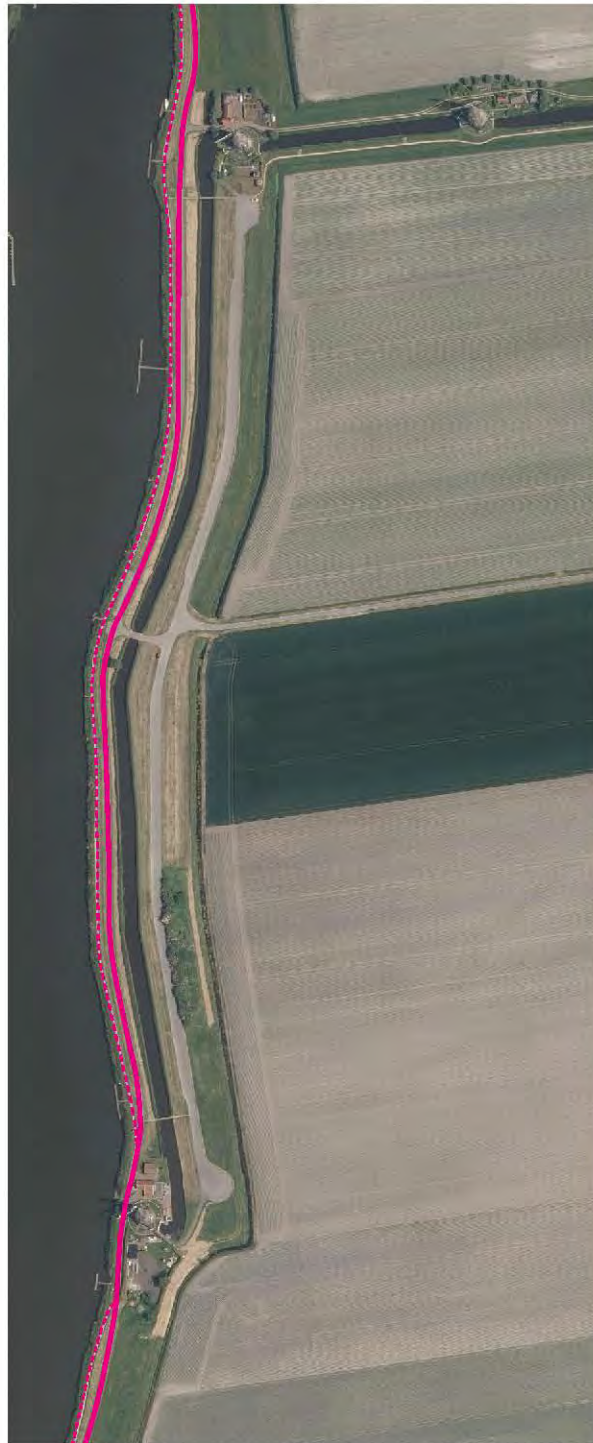
- Rotte route langzame recreatieve fietsers
- Rotte route wandelaar

2 km

11

Molenviergang (nr. 4)

Knelpunt bij de Molenviergang (nr. 4).

Voorgestelde situatie: Doorlopend wandelpad langs de Rotte, fietspad wordt verlegd.

Molenviergang (nr. 4)

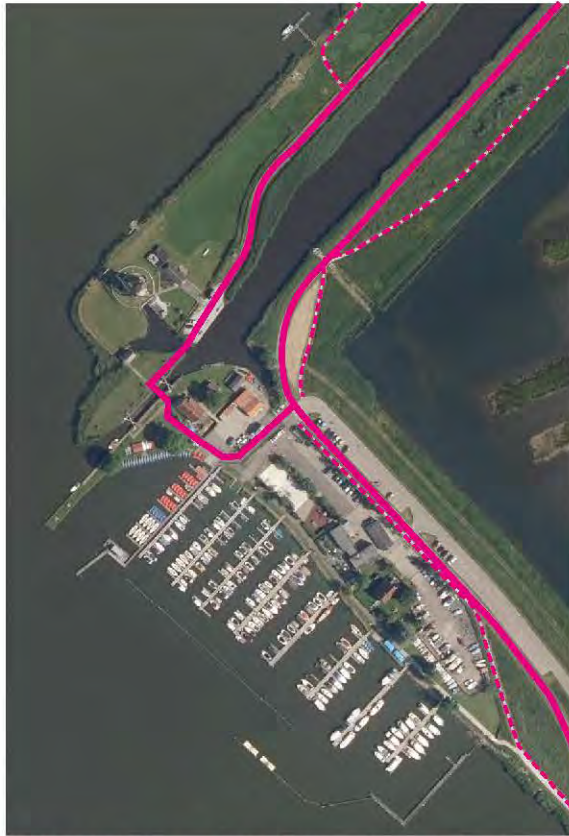

Huidige situatie: knelpunt bij de Molenviergang (nr. 4), wandel en fietspad komen samen.

Voorgestelde situatie: suggestie voor fietspad om de molen. Wandelpad maakt gebruik van de huidige fietsverbinding

Hennipsloot/Eendrachtsmolen

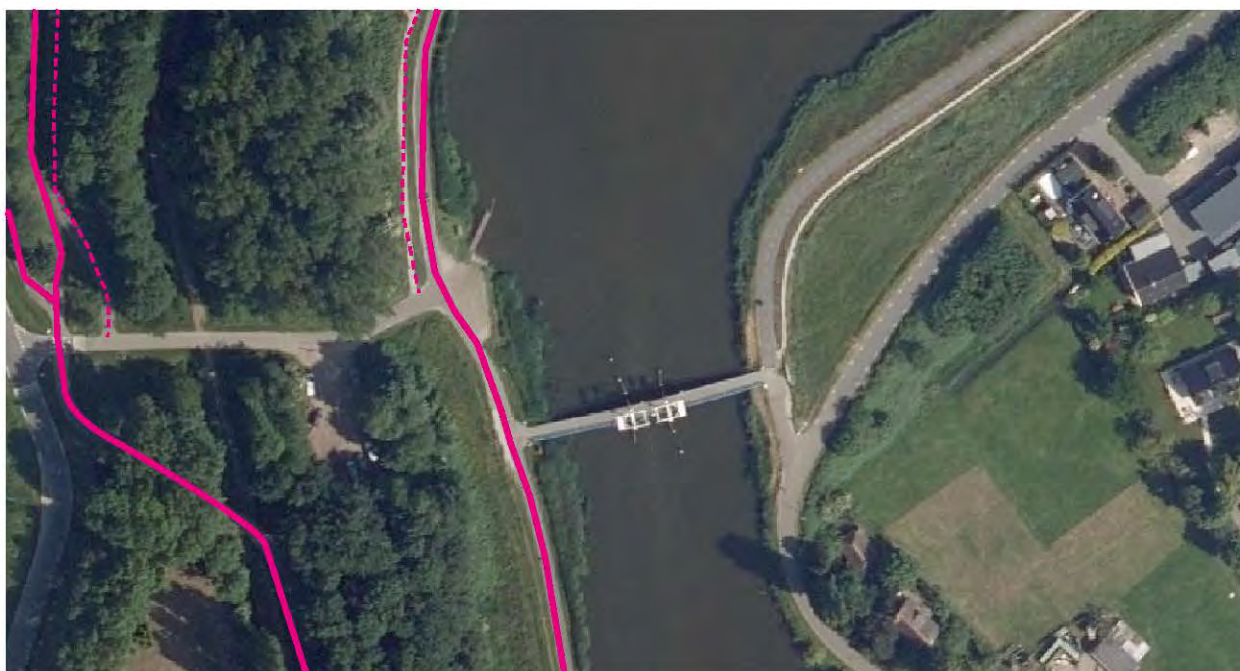
Huidige situatie: geen duidelijke wandelverbinding langs de Rotte

Voorgestelde situatie: duidelijke wandelverbinding langs de Rotte. De haven, de Rotte en de Molen worden onderdeel van een doorlopende wandelverbinding.

Pekhuisbrug

Huidige situatie: wandelpad aan westoever houdt opeens op

Voorgestelde situatie: wandelpad doortrekken en verbinden met westelijk gelegen wandelpad

11

Gemaal de Kooi

Huidige situatie: wandelpad stopt bij de Rotte

Voorgestelde situatie: nieuw wandelpad langs de Rotte

Rotte

Huidige situatie: wandelpad verlaat de Rotte

Voorgestelde situatie: wandelpad aan Rotte

11

Retraiterie

Huidige situatie: wandelpad slingert onduidelijk om fietspad heen. Er ontbreekt een stuk wandelpad.

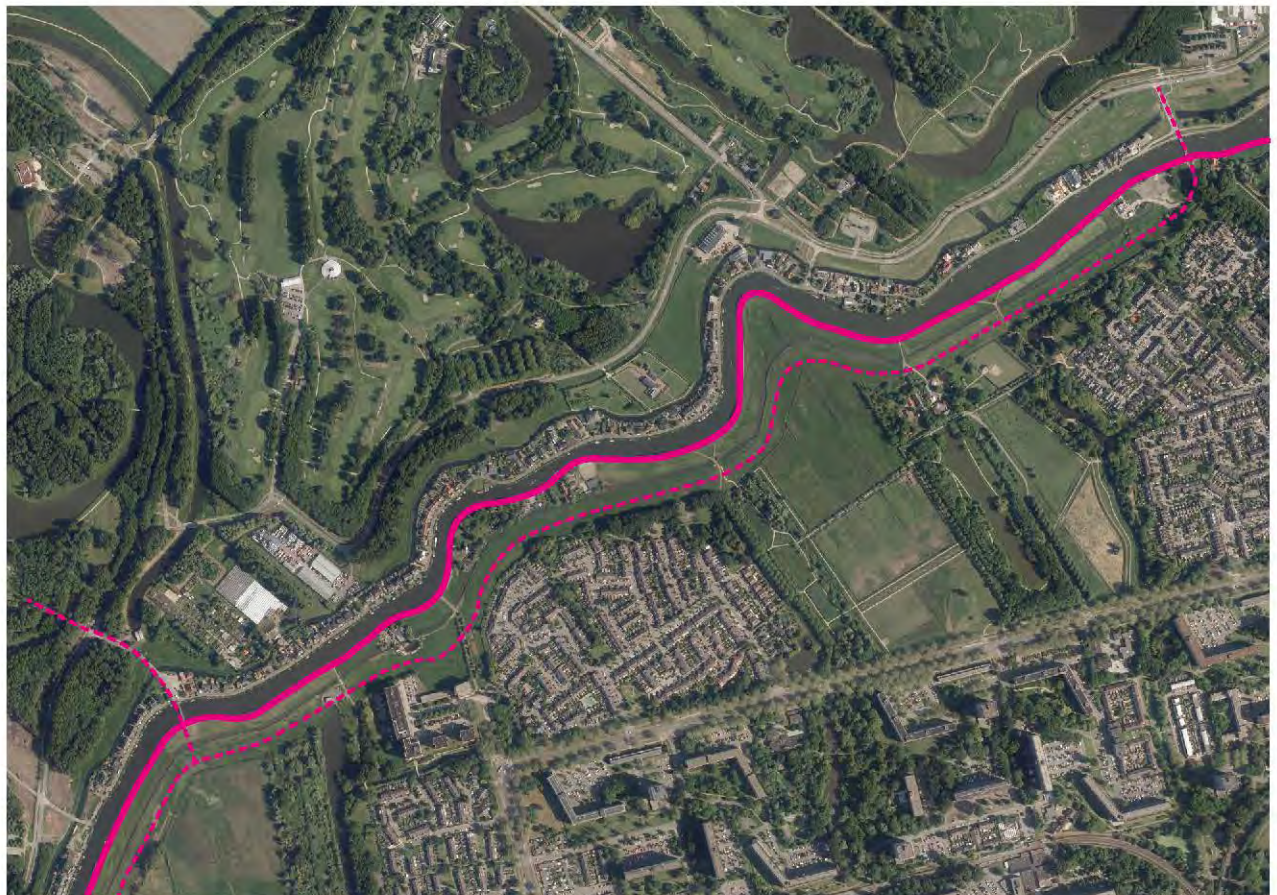

Voorgestelde situatie: een doorlopend wandelpad

Terbregse en Ommoordse veld

Huidige situatie: wandelaars hebben geen eigen pad

Voorgestelde situatie: een nieuw wandelpad door de boezemlandjes.

12

**Uitwerking
dorpsrondjes
Bleiswijkse Zoom
en Moerkapelle**

12

Uitwerking dorpsrondjes Bleiswijkse Zoom en Moerkapelle

De deelgebieden in Landschapspark De Rotte zijn dooraderd met een fijnmazig netwerk van alledaagse wandel- en fietsroutes. In de Bleiswijkse Zoom komen vele functies en wandel- en fietspaden samen, terwijl de smalle ruimte tussen Bleiswijk en de Rotte beperkt is. De ambitie om een robuust en aaneengesloten bosgebied te ontwikkelen aan de westzijde van de Rotte vraagt om een herbezinning van de bestaande paden. Deze uitwerking van de paden in de Bleiswijkse Zoom dient als voorbeeld voor het doorwerken van deze gedachte in andere delen van het landschapspark.

Een studie naar de paden in dit deelgebied leert ons het volgende:

- In het landschapspark wordt verharding zoveel mogelijk geminimaliseerd. Onnodige paden en dubbelingen worden uit het netwerk gehaald, om zo een robuuster bos te creëren dat minder onderbroken wordt door paden.
- De focus voor wandelen en fietsen ligt op grotere, doorgaande routes zoals de continue route langs de Rotte of routes om verschillende deelgebieden aan elkaar te koppelen. Deze routes sluiten aan op entrees en knooppunten.

- Kleinere ommetjes vanuit de dorpen moeten altijd mogelijk zijn, maar sluiten aan op de grotere doorgaande routes (en terug).
- Dit betekent voor de wandelaar in de Bleiswijkse Zoom concreet: In de zone tussen de Rottebandreef en Kooilaan alleen verbindingen tussen de wijken en de grotere routes, de overige 'kronkels' en 'bypasses' weghalen.
- Dit betekent voor de fietser in de Bleiswijkse Zoom concreet: focussen op twee doorgaande routes: de Rottedijk en de fietsroute langs de Kooilaan.

Voor Moerkapelle is onderzocht hoe het dorpsommetjes kunnen worden toegevoegd die het dorp beter met de Rotte verbinden. Daarbij is aangesloten op de groenblauwe ribben en de (op te waardenen) waterstructuur.

Voorgestelde situatie voor Moerkapelle

Huidige situatie Bleiswijkse zoom

Voorgestelde situatie Bleiswijkse zoom

Fiets

Wandel

Snelfiets gaat over de weg,
een fietspad wordt opgeheven

13

**Klimaatadaptatie en
energietransitie**

13

Kansen voor klimaatadaptatie en energietransitie

Een klimaatadaptief en duurzaam landschapspark

Met het vergroten van de biodiversiteit, meer, duurzaam en gevarieerd bos met soorten die passen bij het veranderend klimaat, de natuurlijke dooradering en de gezamenlijke zoektocht naar natuurinclusieve landbouw levert het plan een bijdrage aan de klimaatadaptatie en energietransitie.

In de 3 gemeenten van het recreatieschap worden diverse thema's voor klimaatadaptatie gehanteerd: neerslag, hitte, droogte, overstroming, grondwaterpeil en bodemdaling. Die thema's spelen ook in Landschapspark De Rotte en het gebied kan als water en koelbuffer dienen. Hieronder enkele voorbeelden die input zijn voor de uitvoeringsagenda:

- Moerassen in boezem en polders om klimaatrobuustheid watersysteem te vergroten.
- Groenblauwe ribben leveren een bijdrage bij aan een klimaatrobuuste stad: verkoeling, rustplekken, koppelen aan groene routes in de buurt dien te worden uitgewerkt.
- Meer bos + zorgvuldige omgang veen (groei en behoud)
- Wens is areaal (riet)moeras vergroten: van de vooroevers van de Rotte de een zuiverende werking en opvang van slib vergroten
- Nu peil volgt functie in de polders, kan dat op plekken in de toekomst anders?
- Minder pompen, verder vereenvoudigd watersysteem mogelijk?
- Bossen waarin je kunt verblijven als het erg heet is, dus zonder ondergroei.
- Klimaatneutraal en natuurinclusief bouwen als de norm voor toekomstige uitbreidingen: groene daken en muren, natuurinclusief, overstromingsproof, op natte natuur, Lisdoddehuisjes met lisdodden als bouwstof (convenant klimaatadaptief bouwen van gemeenten)
- Rotte: Elektrisch varen + multimodale oplaadpunten.
- Oude Rottewoningen: aardgasvrij maken is uitdaging. Warmteleiding Rotterdam-Leiden, kans voor woningen in het gebied en direct aangrenzende dorpen en wijken. Hoe mee omgaan.
- Denk innovatief: zonnepanelen in fietspad (rondje Rottemeren = zonneloop), off grid recreatiewoningen, circulair, demonteerbaar, herbruikbaar bouwen, adaptieve vleermuisvriendelijke verlichting.
- Windmolens zijn niet gewenst in het gebied, hier is in de gemeente Zuidplas en besluit over genomen. Geen zonneweides in het gebied, alle ruimte is nodig voor recreatie, landbouw en natuur.
- Energie opwekken op plekken waar het gebruikt wordt (o.a. ondernemers: kleine windmolen, zon op dak)
- Kansen voor aquathermie, omzetten warmte van Rottewater,
- Kansen fietssnelwegen/aansluiten op regionaal snelfietsnetwerk
- Duurzaam ondernemen, samen off grid, geen heathers enz, en dat uitstralen!

14

**Verkenning
landschapsparken
in Europa**

14

Verkenning landschapsparken in Europa

Landschapspark De Rotte is niet het eerste groengebied in grootstedelijke context dat wordt bedreigd door verstedelijking. Er zijn vergelijkbare gebieden qua functie en schaal die tevens laten zien dat hier met een goede visie en sterk ontwerp, bedreiging omgezet kan worden in kans. Wanneer deze gebieden worden geframed als landschapspark, zorgen ze niet alleen voor bescherming van het landschap, maar kunnen ze grote positieve betekenis hebben voor het leefklimaat en economisch vestigingsklimaat van de stedelijke omgeving. Om te leren van bestaande landschapsparken zijn voorbeelden uit binnen- en buitenland geanalyseerd. Op de volgende pagina's wordt per landschapspark de schaal en stedelijke context getoond; daarnaast wordt besproken welke kenmerken van betekenis kunnen zijn voor Landschapspark De Rotte.

Landschapspark De Rotte, wat kan het leren?

- Slimme zonering van functies, eenheid door ontwerp (Grand Parc Miribel de Jonage, Lyon)
- Doorlopend programma van oorsprong tot dam (Lea Valley regional park, Londen)
- Verbinden van parken met riviertje als drager (Parken langs de Nidda, Frankfurt)
- Koppelen van landschapswaliteiten aan recreatief programma (Parco Groane, Milaan)
- Entrees accentueren, doorontwerpen tot in verbindingswegen (Rio Parc en Casa de Campo, Madrid)
- Eenduidige verbindingsweg tot in de stad (Amstelscheg, Amsterdam)
- Sterke routing met mooie accenten en materialisering (Lingezen, Nijmegen-Arnhem)

Slimme zonering tussen Riviernatuur en Recreatie in Rhonedal: Miribel de Jonage in Lyon

Ontworpen als duidelijke eenheid. Recreatief aantrekkelijk, en sterke zonering tussen verschillende functies.

Landschap: Groene uitloper van Lyon in Rhonedal.

Waterretentie plassen afgewisseld met parkachtig landschap.

Programma: Fiets- en wandelroutes, sport- en waterrecreatie, horeca, waterbuffering en Natura 2000 gebied.

Toegankelijkheid: Toegankelijk met OV en auto.

Miribel de Jonage heeft populaire stranden, uitkijkend op natura 2000 vogeleilanden.

Een uitgebreid netwerk van fiets en wandelroutes lopen door afwisselend water- en bosgebied. Maar doorlopende routes naar Lyon centrum ontbreken.

Van buitengebied tot hartje Londen: Lea valley regional park

Het landschapspark loopt door tot aan de Theems, en kent een mooi verloop van buitengebied (rivierpark) tot stedelijke context (olympisch park).

Landschap: Landschapspark in de Lea-vallei. Gerevitaliseerd industrie gebied. Bevat Olympisch park, Waternatuur, Waterzuiveringsgebieden, en rivierparken.

Programma: Waterzuivering, fiets- en wandelroutes.

Toegankelijkheid: Verbonden met omliggende wijken. Dooradering tot en met olympisch park aan de Theems.

Ca 4000 hectare

Lea Valley park loopt door tot aan de Theems, waar het olympisch park is gesitueerd. Deze doorloop zou voor de Rote ook een kans kunnen zijn.

Lea Valley regional park

Parken verbonden door de Nidda in de Grungurtel van Frankfurt

Een doorlopende groenstructuur en infrastructuur langs de Nidda verbindt meerdere grootschalige parken in Frankfurt.

Landschap: Parken langs de Nidda als onderdeel van grotere groengordel.

Programma: Stadspark, sport, fiets-, wandel- en hardlooperoutes.

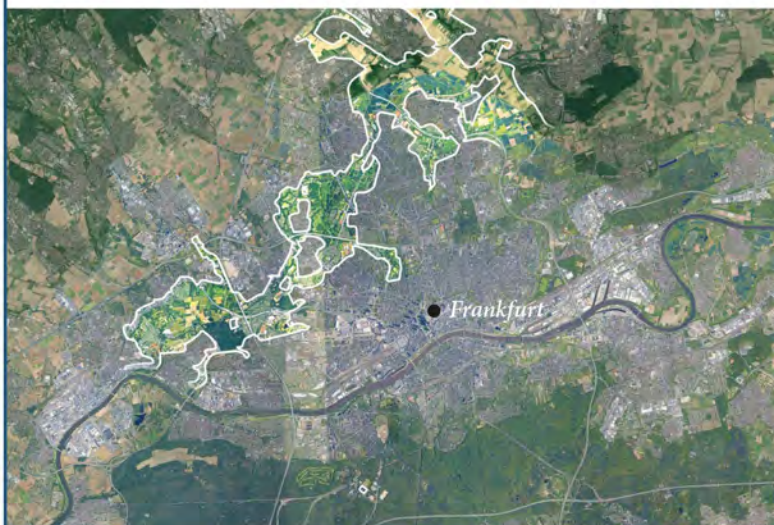
Toegankelijkheid: Goed geïntegreerd in stedelijk netwerk.

Ca 3000 hectare

Het Nidda volkspark is het grootste park aan de Nidda. Omzoming door bosgebieden zorgt ervoor dat de stad uit beeld verdwijnt.

De Nidda zorgt ervoor dat alle parken met elkaar verbonden zijn. Langs de gehele Nidda loopt een groen omzoomd fiets- en wandelpad

Groene enclave in verstedelijkt Milaan: Il Parco Groane

Een afwisselend landschap met natuur gebied, cultuurhistorie en landbouw wordt gekoppeld aan een recreatief en educatief programma.

Landschap: Landschapspark als groene buffer in sterk verstedelijkt gebied. Natuur, en dorpjes worden afgewisseld met kleinschalige landbouw.

Programma: Cultuurhistorie, fiets- en wandelroutes, natuureducatie, voedselprojecten.

Toegankelijkheid: Met name met auto, geen speciaal aangelegde infrastructuur.

Ca 3800 hectare

Natuureducatie: Veel kinderen leren de natuur kennen in Parco Groane.

Natura 2000 moerasgebieden middenin de agglomeratie van Milaan.

Sterk gethematiseerd rivierpark verbindt Madrid: Rio Park

Duidelijk geaccentueerde entrees, het ontwerp loopt door tot in de toegangswegen. Verbindt bestaande kwaliteiten in de stad.

Landschap: Sterk gethematiseerd, bruisend park op ondertunnelde snelweg, sluit aan op groot voormalig koninklijk park met een natuurlijke uitstraling.

Programma: Natuurpark, rivierpark, fiets-, wandel- en hardlooperoutes, sport, stedelijke voorzieningen.

Toegankelijkheid: Vertakt met de infrastructuur van Madrid. Is daarom goed bereikbaar, en zorgt in de stad voor betere verbindingen voor wandelaars en fietsers.

Ca 2000 hectare

Sterk ontworpen elementen benadrukken belangrijke toegangswegen en entrees in het park.

Rio Parc is sterk vertakt met de omliggende infrastructuur van Madrid, en zorgt voor snellere voet- en fiets- verbindingen in de stad.

Groene looper van Amsterdam: de Amstelscheg

Eenvoudige invulling, doorlopende routing en duidelijke afbakening

Landschap: Agrarisch, 'niet ontworpen' groene scheg

Programma: Uitloopgebied langs bestaande routes, geen grootschalig recreatief programma.

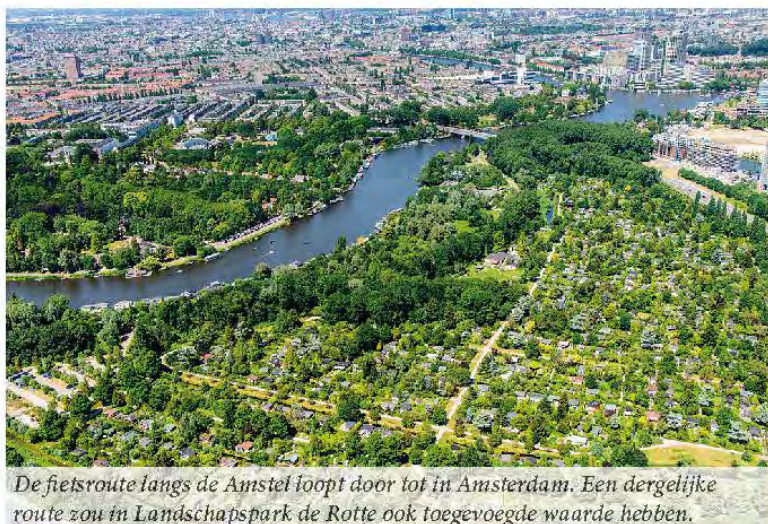
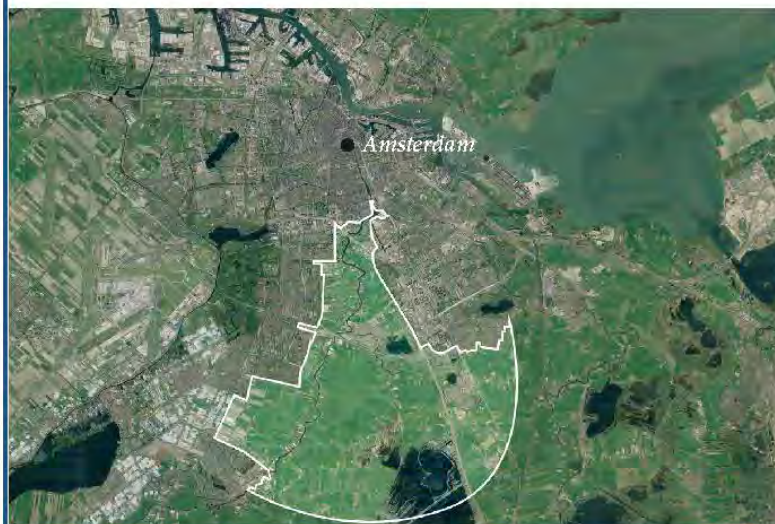
Toegankelijkheid: Route langs Amstel met dwarsverbindingen naar omgeving.

Ca 6000 hectare

De Amstelscheg heeft een agrarisch karakter.

De fietsroute langs de Amstel loopt door tot in Amsterdam. Een dergelijke route zou in Landschapspark de Rotte ook toegevoegde waarde hebben.

Sterke routing in landschapspark Lingezegen

Routing vormt parklaag. Accentuerende objecten en eenduidige materialisering zorgen voor een herkenbaar routenetwerk.

Landschap: Landschapspark als groene buffer met ruimte voor landbouw.

Programma: Stadspark, waterberging landbouw, fiets-, wandel- en hardlooproutes.

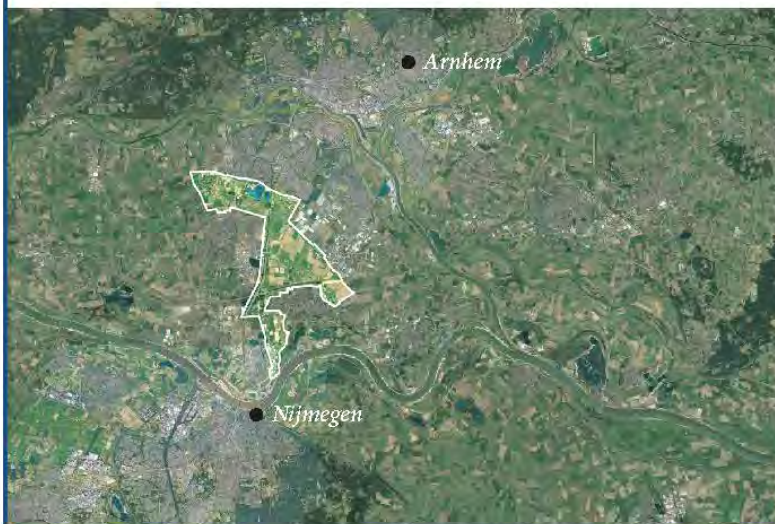
Toegankelijkheid: Nieuwe routes vanuit woongebieden als aanvulling op bestaande routes, snelfietspad.

Ca 2000 hectare

Het bijzonder ontwerp van 'de Hoge Noot' benadrukt een belangrijke fiets en wandel verbinding door Lingezegen.

Routes zijn ingericht voor verschillend gebruik. Materialisering langs de routes is eenduidig.

15

**Voorbeelden van
landbouw- en
natuurontwikkeling
in het agrarisch
gebied**

16

Voorbeelden van landbouw- en natuurontwikkeling in het agrarisch gebied

In dit hoofdstuk is een aantal voorbeelden opgenomen van nieuwe vormen van natuur- en landbouwontwikkeling in het agrarisch gebied. Deze voorbeelden dienen alleen ter inspiratie. De mogelijkheden voor toepassing en onderzoek of deze voorbeelden een gezond bedrijfsmodel voor ondernemers kan opleveren, kan bij vervolprocessen voor het agrarisch gebied verder worden onderzocht. Zo bepaalt onder meer vraag en aanbod, wetgeving en rijksbeleid de haalbaarheid van nieuwe modellen.

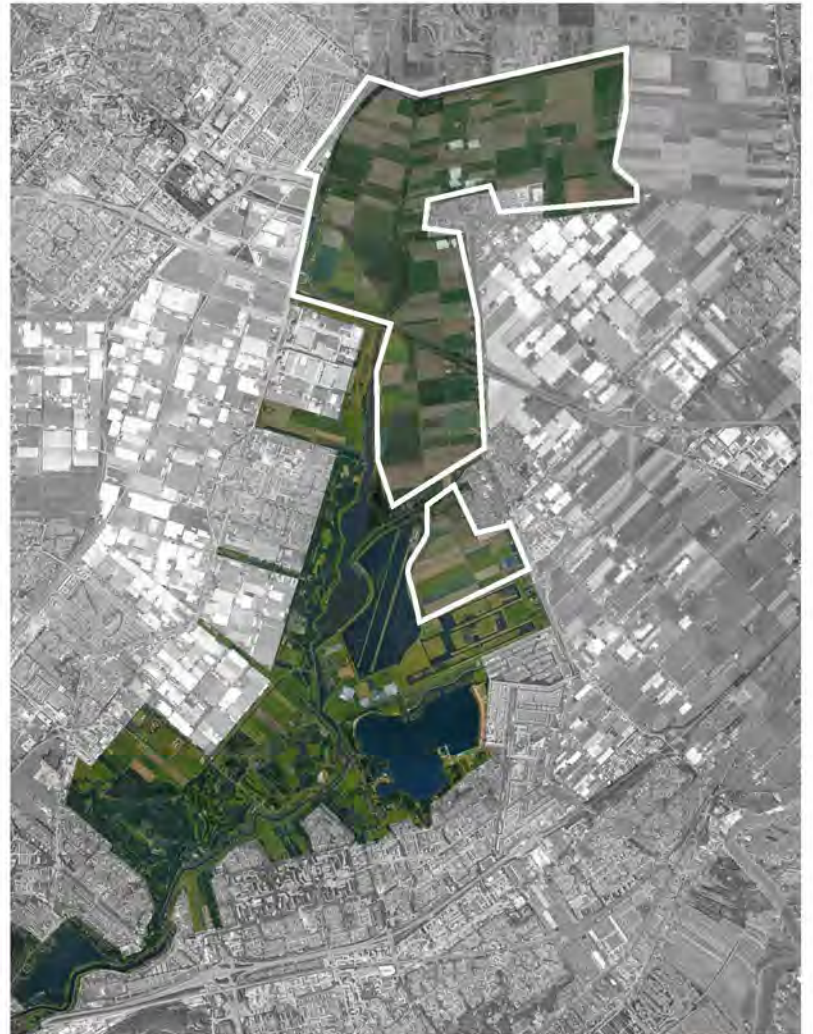
Alternatieve vormen van landbouw in de droogmakerij

Behalve de huidige gangbare landbouw, waarin ook innovaties plaatsvinden en wordt meebewogen met markt wensen en wetgeving, zijn er ook alternatieve vormen van landbouw in opkomst.

In zijn essay voor de prijsvraag Brood en Spelen heeft landschapsarchitect Noël van Dooren een inventarisatie gedaan van alternatieve vormen van landbouw. Van Dooren maakt een onderverdeling in 3 verschillende ontwikkelingen richting een landschaps-inclusievere landbouw.

- Grootschalig, efficiënt, landschapsinclusieve productie landbouw
- Extensieve, kleinschalige, multifunctionele landbouw
- Voedselproductie radicaal anders; boslandbouw (agroforestry)

Aan de hand van referenties worden de perspectieven op de komende pagina's verder verduidelijkt.

De gebieden in het landschapspark waar alternatieve vormen van landbouw denkbaar zijn.

Grootschalig, efficiënt, en landschapsinclusief

Een deel van de Nederlandse landbouw zal zich gaan richten op grootschalige, efficiënte -landschapsinclusieve - productie. Zij leveren door het inzetten van kennis en innovatie producten van goede kwaliteit tegen een redelijke prijs. Het gaat dan bijvoorbeeld om glastuinbouw, grootschalige akkerbouw en eventueel veeveelt, maar veel bescheidener dan nu en alleen grondgebonden (van Dooren, 2020).

Buitenland van Rhoon

Buitenland van Rhoon is een polder die qua schaal en locatie goed vergelijkbaar is met het landbouwgebied van Landschapspark De Rotte. *“Nergens in Nederland wordt op zo'n grote schaal geëxperimenteerd met 'natuurinclusief boeren' als in ons Buitenland. Boeren, recreatieondernemers, natuurliefhebbers en verenigingen werken samen aan een duurzame toekomst voor onze landbouw. Aan 'akkernatuur' met planten en dieren die daarbij horen. Soorten die stuk voor stuk bijna zijn verdwenen uit Nederland.*

Wij willen laten zien hoe het anders kan. Landbouw met respect voor de natuur. Met aandacht voor eerlijk voedsel. Geteeld dichtbij de afzetmarkt. En te midden van al deze pracht en praal komt er volop ruimte om te genieten. Wandelen, fietsen, vogelen, luieren, eten en drinken.”

VOF Hoevestein

VOF Hoevestein is een grootschalig melkveebedrijf die melkproductie combineert met natuurbeheer en recreatie.

“Natuurboerderij Hoeve Stein heeft twee jaar geleden een grote loopstal gebouwd voor 200 koeien inclusief een draaimelkstal. Wil je meer voor de natuur gaan boeren dan heb je oppervlakte nodig. Wij hebben dan ook 106 hectare land en pachten nog 80 hectare van Staatsbosbeheer.

Om de onze rol als melkveehouder bij het in standhouden van het polderlandschap inzichtelijk te houden, heeft Staatsbosbeheer een loopbrug gebouwd, die van het wandelpad naast de boerderij naar de vrije loopstal gaat. Nu de brug klaar is kunnen wandelaars overdag vrij de stal in.”

Betekenis voor Landschapspark De Rotte

- Overkoepelend ander akkerbouwconcept voor een heel poldergebied.
- Natuurinclusief, Boer en Natuurbeheerder in één.
- Boerenbedrijven verbinden met recreatieve routes

Rode kool in Buitenland van Rhoon

Het streefbeeld voor het Buitenland van Rhoon (Peter verkade)

Buitenland van Rhoon

De voetgangersbrug die een directe verbinding vormt tussen een openbaar wandelpad en de koeienstal.

Extensief, kleinschalig en multifunctioneel

Een ander deel van de landbouw zoekt de toekomst in een extensieve, kleinschalige aanpak, in een professionele benadering die het hobbystadium ver voorbij is. Het kan daarbij gaan om multifunctionele landbouw (MFL); agrarische bedrijven die meer potjes op het vuur hebben en inkomsten uit meerdere oorsprongen halen, bijvoorbeeld boerderijverkoop, recreatie of zorg. In de afgelopen vijf jaar verdubbelde de omzet van deze bedrijven (van Dooren, 2020).

Hoeve Biesland

Hoeve Biesland is een multifunctioneel bedrijf waar voedselproductie samenkomt met natuurbeheer en sociale zorgfunctie.

“De winkel van Hoeve Biesland is de biologische boerderijwinkel. Hier kun je terecht voor onze biodynamische boerderijproducten terwijl je van heel dichtbij ziet waar en hoe jouw eten gemaakt wordt. In de winkel vind je vlees van onze runderen en schapen, brood en koek uit onze bakkerij, groenten en kruiden uit onze moestuin, eieren van onze kippen, honing van onze bijen en haardhout uit de Bieslandse bossen. Rauwe melk van onze koeien komt hier gewoon uit de kraan van de melktank en mag je zelf tappen!”

Betekenis voor Landschapspark De Rotte

- Multifunctionele landbouw combineren met programma landschapspark
- Omwonenden betrekken bij het landbouwgebied

Plukdag voor kinderen in Fruittuin van West

De Weilandwinkel van Hoeve Biesland

Radicaal andere voedselproductie: boslandbouw

Buiten de agrarische sector bestaat grote belangstelling voor een ander systeem van voedselproductie: met zorg voor de directe omgeving, bodem, water en natuur, gericht op nabije markten, veel aandacht voor de kwaliteit van het product en minder nadruk op de laagste prijs. Voedselproducenten die radicaal andere routes verkennen. De opkomst van boslandbouw (agroforestry) is daarvan een goed voorbeeld (van Dooren, 2020).

Voedselbos Ketelbroek

“Wouter van Eck en Xavier San Giorgi vormen samen het adviesbureau Food Forestry Netherlands. Wat begon als een ambitieus experiment is uitgegroeid tot het vooralsnog grootste en meest diverse voedselbos van Nederland: Foodforest Ketelbroek. In 2009 was dit nog een kale maïsakker. Nu staan er ruim 200 eetbare soorten. Met het voedselbos laten ze zien dat voedselproductie en natuur één kunnen zijn”.

Betekenis voor Landschapspark De Rotte

- Ander voedselsysteem als symbool voor een andere relatie met de groene omgeving
- Natuurfunctie verweven met voedselproductie
- Bosfunctie combineren met voedselproductie

Vruchten uit voedselbos Ketelbroek

Voedselbos Ketelbroek vanuit de lucht

Alternatieve vormen van natuurontwikkeling in Droogmakerijen

Droogmakerijen kunnen worden ontwikkeld richting verschillende natuurtypes, zoals een parklandschap, een veenmoeras, een rietmoeras of een woud. Bij elk van deze natuurtypes horen verschillende ingrepen en manieren van beheer. Binnen een droogmakerij kunnen meerdere natuurtypes worden gecombineerd.

Deze ideeën kunnen bijvoorbeeld als inspiratie gebruikt worden bij delen van de Eendragtspolder, Rottezoom en Hoekse Park west. Bij Wilde Veenen en Tweemanspolder staat het agrarisch gebruik voorop en is dit niet aan de orde.

Uitgangspunt is dat peil volgt functie; peilverandering vinden dus alleen plaats als de functie van een gebied verandert.

Als het Ontwikkelplan doorwerkt naar ruimtelijke plannen dan zal dat zijn omdat er afspraken hierover gemaakt zijn met de betrokken eigenaren van de gronden. Ofwel de gronden worden opgekocht, of er worden afspraken gemaakt met de eigenaren over compensatie voor natuurontwikkeling. Als de functie verandert van agrarische functie naar natuurfunctie, dan kan onderdeel van die afspraken kan zijn dat het peil anders wordt. Het te kiezen peil zal ook dan de functie blijven volgen en omdat die functie verandert. Nieuwe peilafwegingen kunnen dan onderdeel zijn van de uitkomsten van deze gesprekken, het Hoogheemraadschap Schieland Krimpenerwaard speelt hierbij uiteraard een belangrijke rol.

Half open natuurlandschap

Om een half open natuurlandschap te creëren wordt in de eerste 2 jaar het waterpeil verhoogd waardoor een habitat ontstaat voor de eerste pioniersoorten. Na 5 jaar kan het peil worden verlaagd en zullen opschietende bomen hun ruimte opeisen. Door het toevoegen van grote grazers ontstaan er

losstaande bosschages. Na 10 jaar kunnen ook menselijke activiteiten, zoals kamperen worden ontplooid. Het landschap zal op de lange termijn (80 jaar) uitgroeien tot een gevarieerd landschap met verschillende ecologische habitats, grote grazers en verschillende mogelijkheden voor recreatie.

Het veenmoeras

Om een veenmoeras te creëren wordt het waterpeil langzamerhand steeds verder verhoogd. Door de gelijkmatige stijging van het waterpeil kan een veenmoeras ontstaan met een ecologische waarde voor waterplanten en -vogels. De waterpartijen die ontstaan door de peilverhoging groeien langzamerhand dicht waardoor een aaneengesloten veenmoeras ontstaat (80 jaar). Recreatie zal met name gefocust zijn op natuurbeleving.

Het rietmoeras

Om een rietmoeras te creëren wordt het waterpeil in de eerste twee jaar verhoogd, waardoor een habitat ontstaat voor waterplanten. Door vanaf het 5e jaar het waterpeil te fluctueren ontstaat waterplassen omringd door rietkragen. Door de fluctuatie van het waterpeil groeit het gebied niet dicht, maar wordt het ook geen volledige waterplas. Het rietmoeras is ecologisch waardevol waar waterplanten, -vogels en -vissen en biedt mogelijkheden voor verschillende type recreatie zoals varen, vissen en wandelen.

Het woud

Om een woud te creëren wordt in de eerste 2 jaren het waterpeil verhoogd, hierdoor ontstaat een habitat voor de eerste pioniersoorten. Na 5 jaar kan het peil weer worden verlaagd en zullen opschietende bomen langzamerhand (80 jaar) uitgroeien tot een woud, waar plek kan zijn voor wild en recreatie.

Natuurontwikkeling in de droogmakerij, voorbeeldstudie van VISTA

Colofon

Ontwikkelplan Landschapspark De Rotte is gemaakt in opdracht van het Recreatieschap Rottemeren (Gemeente Lansingerland, Gemeente Rotterdam, Gemeente Zuidplas).
en bestaat uit twee delen: dit deel (deel 2: Uitwerkingen en verkenningen), en deel 1: Visie.

Het Ontwikkelplan is tot stand gekomen door intensieve samenwerking met vele partners en vertegenwoordigers van een groot aantal partijen uit het gebied, die door middel van werksessies, gesprekken en hun deelname in de klankbordgroep een grote betrokkenheid aan de dag legden. Hun waardevolle expertise en opbouwend-kritische bijdragen hebben het draagvlak vergroot en dit plan gemaakt tot wat het is. Grote dank daarvoor. We noemen met name:

- Alliantie Groen Blauwe Rotte, bestaande uit
  - Belangengroep Oud Verlaat
  - Natuur- en Vogelwacht Rotta
  - Platform Eendragtspolder
  - Stichting Natuurland
  - Stichting Rotteverband
- Bewonersvereniging Kruisweg
- De Stad Uit (brengt Rotterdamse kinderen naar het platteland)
- Ekologika / Waterwijzer rond de Rotte
- Erfgoedhuis Zuid-Holland
- Fietsersbond
- Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS)
- Landschapstafel Hof van Delfland
- Mountainbikeclub Dirty Hill
- Ondernemersvereniging de Rotte(meren)
- Oudheidkundige Vereniging en Museum Bleiswijk
- Provincie Zuid-Holland
- Rotterdam Topsport
- Sportbedrijf Rotterdam
- Stichting Plezierrivier de Rotte
- Wandelnet
- Watersportverbond
- Wielersclub CS010
- Wielerploeg Deltacycling
- Wielervereniging In Het Zuggie
- Wielervereniging TCZ'80 (Toerclub Zevenhuizen 80)

Daarnaast danken we talrijke personen voor hun waardevolle bijdragen en betrokkenheid.

In het plan is een aantal randvoorwaarden van de Land en Tuinbouw Vereniging Rotte (LTVR) voor een vervolproces opgenomen die voor de vereniging belangrijk zijn. De vereniging en LTO noord hebben aangegeven het plan niet te onderschrijven. Bij vervolprocessen voor de polder zullen de vereniging en/of andere belanghebbende agrariërs worden betrokken.

Al het beeldmateriaal en tekst: © Strootman Landschapsarchitecten bv, tenzij anders aangegeven.
Sommige beelden zijn afkomstig van internet, daarvan is het beeldrecht soms onduidelijk.
Rechthebbenden kunnen contact opnemen met Staatsbosbeheer.

Opdrachtgever:

Recreatieschap Rottemeren
Bezoekadres: Overschieeweg 310
3112 NC Schiedam
Postadres: Postbus 2
3800 AA Amersfoort
T. +31(0)30-692.61.11
www.recreatieschaprottemeren.nl

Gemaakt door:

STROOTMAN LANDSCHAPSARCHITECTEN

Strootman Landschapsarchitecten
Funenpark 1-D
1018 AK Amsterdam
T. +31(0)20-419.41.69
bureau@strootman.net
www.strootman.net

Staatsbosbeheer
Postbus 58174
1040 HD Amsterdam / NL
www.staatsbosbeheer.nl
T. +31(0)30-6926111

Oosterman Vrijtijdszaken
Bentincklaan 67D
3039 KK Rotterdam
info@vrijtijdszaken.nl
T. +31(0)6 52018641

Gemeente Rotterdam
Gemeente Lansingerland
Gemeente Zuidplas
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard

Royal HaskoningDHV
LAGroup

April 2021

